

วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๙๔ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๔๘

อาศิรวาท

๖ เมษายน ๒๕๔๘

พระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลก มหาราช
ทรงเป็นปราชญ์ ยอดนักปกครอง ยอดนักการทหาร
ทรงสร้างกรุงเทพ ฯ ตั้งเมืองอินทร์ ปิ่นจักรวาล
งามตระการ โลกลือเลื่อง กระเดื่องไกล

พระทรงเป็น องค์ปฐม วงศ์จักรี
ล้วนสืบศรี พระมหากษัตริย์ ที่ยิ่งใหญ่
ทุกพระองค์ ทรงสืบสาน เชี่ยวชาญชัย
ประเทศไทย เจริญเรือง เฟื่องฟูศรัน

ณ คาบนี้ ขออวยบังคม พระมหาบารมี
คุ้มเกศี ราชฎร์เปรมปรีดิ์ หฤหรรษ์
ขอพระราชวงศ์จักรี ยั่งยืนนาน ทานตะวัน
เกษมสันต์ คู่แหล่งหล้า ชั่วฟ้าดิน

ชอุ่ม ปัญจพรรค์ ร้อยกรอง

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๙๔ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๔๘
หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125 - 572X

วารสารไทย เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูลความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

บรรณาธิการ นายชาคริต จุลกะเสวี
บรรณาธิการผู้ช่วย นายเมธี เผื่อนทอง
กองบรรณาธิการ นายวิจิตร อาวะกุล
นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา
คุณหญิงคณิตา เลขะกุล
นายสมบัติ พลายน้อย
นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
นายเย็นใจ เลาหวณิช
นายปัญญา นิตยสุวรรณ
นายทินกร ภูวะปัจฉิม

ฝ่ายประสานงาน นายมาโนช คามณีย์
ร.ต.ต.หญิง เมทินี ศรีรุ่งเรือง
นายจักรกฤษณ์ มณีปิตะสุต

คณะอนุกรรมการจัดทำวารสารไทยในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
ประธานอนุกรรมการ นายวิจิตร อาวะกุล
รองประธานอนุกรรมการ นายชาคริต จุลกะเสวี
นายเย็นใจ เลาหวณิช
อนุกรรมการ นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา
คุณหญิงคณิตา เลขะกุล
นายปัญญา นิตยสุวรรณ
นายสมบัติ พลายน้อย
นางเนาวรัตน์ ทองรมย์
นายสานิตย์ ใกล้ชิด
นายทินกร ภูวะปัจฉิม
นายสมาน นภายน
นายวิษณุ เอมประณีตร์
นายจำรัส จึงธีรพานิช

อนุกรรมการและเลขานุการ นายเมธี เผื่อนทอง
อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ นายมาโนช คามณีย์
ร.ต.ต.หญิง เมทินี ศรีรุ่งเรือง
นายจักรกฤษณ์ มณีปิตะสุต

เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการ จาก
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ปก : พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
ภาพ : จักรกฤษณ์ มณีปิตะสุต
สถานที่ : สะพานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กรุงเทพมหานคร

วารสารไทย
เป็นวารสารเผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป ทรรศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่านซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับความเห็นของบรรณาธิการและคณะผู้จัดทำ

สำนักงานวารสารไทย
ฝ่ายผลิตสื่อและเผยแพร่
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๖๒๙-๙๔๘๐
โทรสาร ๐-๒๒๘๒-๕๓๒๒

พิมพ์ที่
บริษัท เขเว่น พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด
๕๕๕ ซอย ส.ธรณินทร์ ๕ ถนนประชาอุทิศ
แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๒๐
โทร. ๐-๒๒๗๔-๔๐๓๐-๕
โทรสาร ๐-๒๒๗๔-๔๑๘๑ ๐-๒๒๗๔-๔๕๖๒

ห้ามจำหน่าย

จากบรรณาธิการ

ในที่สุด **"วารสารไทย"** เรา ก็ได้มีโอกาสแสดงความยินดีร่วมกับประชาชนชาวไทยที่ได้มีคณะรัฐบาลซึ่งได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนผู้ใช้สิทธิ์ถึงร้อยละ ๗๒ ซึ่งพรรค**ไทยรักไทย**ของท่านนายกรัฐมนตรี **พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร** ได้ชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนี้อย่างท่วมท้น มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตถึง ๓๒๙ ที่นั่ง ได้ครองเสียงข้างมาก จนสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว ขึ้นเป็นประวัติการณ์ครั้งแรกของรัฐสภาไทยในระบอบประชาธิปไตย คือได้มีผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้งถึง ๑๙ ล้านเสียง จากผู้มีสิทธิ์ออกเสียงทั้งหมดในครั้งนี้ ซึ่งมีอยู่ถึง ๔๔.๘ ล้านเสียง

การได้รับความไว้วางใจ ด้วยเสียงข้างมากจากประชาชนครั้งนี้ คงจะช่วยให้คณะรัฐบาลสามารถดำเนินการบริหารประเทศให้ก้าวหน้าได้อย่างมั่นคง ตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภาไว้นั้นสะดวกขึ้นมาก

สำหรับอุปสรรคของรัฐบาลที่ต้องเผชิญอยู่ก็ออกจะหนักหนาสาหัสมิใช่น้อย อย่างเช่นประเทศของเราต้องประสบกับปัญหาภาวะ **"ภัยแล้ง"** อย่างรุนแรง แล้วก็ยังมีเรื่อง**การขึ้นราคามหาโหดของน้ำมัน**ในตลาดโลก กระหน่ำซ้ำเติมเอาอีกด้วย เหล่านี้เป็นต้น

แต่ด้วยเดชะพระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ คนไทยเรามีความเชื่อมั่นกันว่า อุปสรรคทั้งหลายที่มีอยู่ คงจะคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นได้ในที่สุด อย่างเช่นภาวะ **"ภัยแล้ง"** ก็ได้ **"ฝนหลวง"** พระราชทานเทคนิคใหม่มาช่วยแก้ไขให้ลดความรุนแรงลงได้ และเรื่อง**น้ำมันแพง** ตัวการร้ายที่ทำลายเศรษฐกิจของชาติเรานั้น ก็คงจะคลี่คลายลงได้เช่นกัน เมื่อได้มีการร่วมใจกันประหยัดการใช้พลังงานอย่างประหยัด และได้นำเอาพลังงานแสงอาทิตย์ พลังลม พลังงานจากก๊าซธรรมชาติ รวมทั้งพลังงานทดแทนจากพืชมาผลิต**อีเทอนอล** และ **ไบโอดีเซล** เหล่านี้ด้วย

ถ้าคนไทยเราร่วมมือสามัคคีกัน มีใจรักมั่นคงต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างจริงใจ ไม่มีการทุจริตคิดมิชอบ ไม่มัวแต่ขัดแย้งกันอีกต่อไปแล้ว ชาติไทยของเราก็คงจะผ่านพ้นอุปสรรคทั้งปวงก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นได้ในที่สุด

สำหรับเรื่องที่เสนอไว้ในวารสารไทยฉบับนี้ ก็ยังคงมีเรื่องอันเป็นสาระที่น่ารู้ ซึ่งบรรดานักเขียนหลายท่าน ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่า จัดเสนอมาให้พิจารณาเลือกอ่านได้ตามต้องการเช่นเคย

ในนามของกองบรรณาธิการวารสารไทย ผมใคร่ขอแสดงความขอบพระคุณอย่างสูง ต่อบรรดานักเขียนทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย และพวกเราก็มีความอาลัยเป็นอย่างยิ่ง ในการเสียชีวิตด้วยโรคความดันโลหิตสูงของ**คุณปัญญา นิตยสุวรรณ** กรรมการคนสำคัญของ **"วารสารไทย"** เราด้วย

ชาคริต จุลกะเสวี

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๘

ขออภัย **แก้ไขข้อความในวารสารไทย ฉบับที่ ๙๓ หน้า ๔๘ - ๔๙**

ข้อมูลเดิม (ผิด)	ข้อมูลใหม่ (ถูก)
๑. สัตว์ประจำชาติ : ช้างไทย Chang Thai *(Elephant หรือ Elephas maximus)*	๑. สัตว์ประจำชาติ : ช้างไทย Chang Thai (Elephant หรือ *Elephas maximus)*
๒. ดอกไม้ประจำชาติ : ดอกราชพฤกษ์ *(คูน)* Ratchaphruek *(Cassia fistula Linn.)*	๒. ดอกไม้ประจำชาติ : ดอกราชพฤกษ์ *(คูน)* Ratchaphruek *(Cassia fistula* Linn.)
๓. สถาปัตยกรรมประจำชาติ : ศาลาไทย Sala Thai *(Pavilion)*	๓. สถาปัตยกรรมประจำชาติ : ศาลาไทย Sala Thai (Pavilion)

สารบัญ

๔ ๗ ๑๐ ๑๙ ๒๑

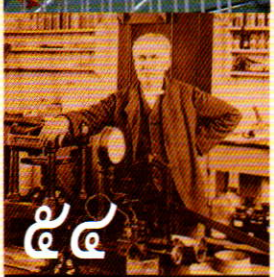

งานบำเพ็ญทักษิณานุปทาน ถวายเป็นพระราชกุศล ๔๐๐ ปี ๔
แห่งการสวรรคต สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
จันทนี หาทรัพย์

ร่วมน้อมรำลึกวันมหาจักรีบรมราชวงศ์ ๗
ชาคริต จุลกะเสวี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี "ไอที พริ้นเซส" ๑๐
ศิริรัตน์ มณีชาญ

ประวัติพญางำเมือง ๑๙
สันติ ศิริคชพันธุ์

พระราชวังเดิมกับรางวัลยูเนสโก ๒๑
แพทย์หญิง คุณหญิง นงนุช ศิริเดช

ราชวงศ์ไศเลนทร์ *ตอนจบ* ๒๖
ประพัฒน์ ตรีณรงค์

การบรรยาย "เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับธง" ๓๔
นายสมัคร สุนทรเวช

การนำสิ่งประดิษฐ์มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ๕๔
ดร.เย็นใจ เลาหวณิช

เครื่องแต่งกายโขนระครำ ๖๐
ปัญญา นิตยสุวรรณ

โนรา *ตอนที่ ๑* ๗๑
เนาวรัตน์ ทองรมย์

ภาพสะท้อนชีวิตไทยในอดีต ๗๙
ตอน "เที่ยวงานออกร้านรับประทานขนมไทย"
ใหญ่ นภายน

งานบำเพ็ญทักษิณานุปทาน ถวายเป็นพระราชกุศล ๔๐๐ ปี แห่งการสวรรคต สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

จันทนี หาทรัพย์

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในนามของรัฐบาลโดยคณะกรรมการอำนวยการจัดงานบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทานถวายพระราชกุศล ๔๐๐ ปี แห่งการสวรรคต สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งรองนายกรัฐมนตรี *(นายวิษณุ เครืองาม)* เป็นประธานกรรมการ ได้มอบหมายให้กองบัญชาการทหารสูงสุดเป็นหน่วยงานหลักในการจัดงานบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทาน ฯ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๘ ณ บริเวณลานพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร และสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการและประสานงานการจัดงานดังกล่าว จนกระทั่งงานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ในพิธีการจัดงานดังกล่าวนายกรัฐมนตรีได้กล่าวคำประกาศถวายราชสดุดี เนื่องในงานบำเพ็ญกุศลถวาย แสดงกตเวทิตาคุณเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดย คุณหญิง กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ เป็นผู้เขียนคำประกาศถวายราชสดุดี คณะผู้จัดทำวารสารไทยจึงใคร่ขอนำคำประกาศดังกล่าวมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่แพร่หลายเพื่อให้ปวงชนชาวไทยได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ตลอดไป

คำประกาศถวายราชสดุดี
เนื่องในงานบำเพ็ญกุศลถวายแสดงกตเวทิตาคุณ
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
ณ วาระเสด็จสวรรคตครบ ๔๐๐ ปี
วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๘
เวลา ๑๖.๐๐ น.
โดย พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี
ณ พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
กองบัญชาการทหารสูงสุด ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๘ เป็นวาระที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เสด็จสวรรคตครบ ๔๐๐ ปี ข้าพระพุทธเจ้า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในนามของรัฐบาลและปวงชนชาวไทย สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ ที่พระองค์ได้ทรงประกอบพระวีรกรรม กอบกู้เอกราชของชาติ ทรงผดุงความเป็นไทย ทรงปกป้องรักษาแผ่นดินแห่งสยามประเทศให้ปลอดพ้นภัยจากอริราชศัตรู ทรงประสาทประสิทธิ์อิสรภาพเพื่อให้ปวงชนชาวไทยดำรงชีวิตด้วยเกียรติ ศักดิ์ศรี และความร่มเย็นผาสุก เพื่อสำแดงความกตัญญูกตเวทิตาคุณ รัฐบาลและปวงชนชาวไทยจึงพร้อมใจกันจัดงานเทิดทูนพระวีรกรรมและบำเพ็ญกุศลถวาย อีกทั้งขอประกาศถวายราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติ ณ เบื้องหน้าแห่งพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระมหาวีรกษัตริย์ผู้ทรงมีคุณูปการต่อประเทศชาติและประชาชนชาวไทยอย่างใหญ่หลวง ณ โอกาสสำคัญนี้

สมเด็จพระนเรศวรผู้เป็นเจ้า เสด็จพระราชสมภพที่เมืองพิษณุโลก เมื่อพุทธศักราช ๒๐๙๘ เสวยราชสมบัติเมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๑๓๓ และเสด็จสวรรคตเมื่อพุทธศักราช ๒๑๔๘ สิริรวมเวลาอยู่ในราชสมบัติด้วยความเหนื่อยยากตรากตรำพระวรกาย ๑๕ ปี ประวัติศาสตร์ของชาติไทยได้จารึกพระวีรกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในฐานะวีรกษัตริย์จอมทัพของชาติที่นานาปัญจามิตรไม่กล้าเหยียดหยามและต่างคร้ามเกรงพระบารมีโดยทั่วกัน พระองค์ได้ทรงพระวิริยะอุตสาหะ ทรงสละความสุขส่วนพระองค์นับแต่ยังทรงพระเยาว์ตราบจนวาระสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพ เพื่อทรงประกอบพระราชกรณียกิจ โดยเฉพาะการทำสงครามกอบกู้เอกราชของชาติ และทรงปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทยไว้ให้ตกทอดถึงอนุชนชาวไทย โดยมิได้ทรงคำนึงถึงความยากลำบากตรากตรำใด ๆ

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นวีรกษัตริย์ผู้มีพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถยอดเยี่ยมในด้านการทหารและการสงคราม ซึ่งเป็นที่เทิดทูนเล่าขานของคนร่วมสมัยในบูรพทิศ ทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งความองอาจกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ทรงแกร่งกล้าในการเผชิญและคลี่คลายปัญหาทุกประการ ทรงสร้างสรรค์ความศักดิ์สิทธิ์ของตัวบทกฎหมาย และเป็นพระประมุขของประเทศที่ทรงทุ่มเทอุทิศกำลังพระวรกาย กำลังพระปัญญา เพื่อประโยชน์อันยั่งยืนของประเทศชาติ

พระวีรกรรมสำคัญยิ่งที่ประวัติศาสตร์แห่งชาติจารึกไว้ เพื่อให้อนุชนทุกยุคทุกสมัยน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ คือการที่ทรงมุ่งมั่นกระทำสงครามกอบกู้เอกราชและประกาศอิสรภาพจากพม่า เมื่อพุทธศักราช ๒๑๒๗ และการทำสงครามน้อยใหญ่เพื่อปกป้องพระราชอาณาเขตประเทศไทย รวมถึง ๑๕ ครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สงครามยุทธหัตถีปราบปรามอริราชศัตรูให้พ้นจากผืนแผ่นดินไทย ขจัดภัยสงครามและทรงปลูกฝังความรักชาติ ความกล้าหาญ ปลอดจากความหวาดหวั่นพรั่นเกรงภัยสงครามแก่อาณาประชาราษฎร์จนสามารถดำรงชีวิตได้เป็นปกติสุข ซึ่งชาวไทยทุกยุคทุกสมัยจารึกไว้ในจิตวิญญาณและความทรงจำ ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณตลอดมามิรู้ลืม

นอกจากสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงเป็นวีรกษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถโดดเด่นในการศึกสงครามแล้ว ยังทรงมีโลกทัศน์อันกว้างไกล ทรงปราดเปรื่องปรีชาปรากฏเป็นที่ประจักษ์ในด้านการปกครองและการเมืองระหว่างประเทศ ทรงส่งเสริมการค้าพาณิชย์กับนานาประเทศเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนำรายได้เข้าสู่ท้องพระคลัง ทรงสร้างเสริมสัมพันธไมตรีกับมิตรประเทศ เช่น อังกฤษ ฮอลันดา สเปน โปรตุเกส จีน ลาว เขมร และญี่ปุ่น เพื่อทรงเผยแผ่พระบรมกฤษฎาภินิหารอันมิอาจบดบังได้ของพระมหากษัตริย์ไทยให้เป็นที่ประจักษ์ในนานาประเทศ

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้ทรงทุ่มเทอุทิศพระองค์ตลอดรัชสมัย เพื่อสร้างความมั่นคงนำสยามรัฐสีมาอาณาจักรไปสู่ความเป็นปึกแผ่นตั้งแต่เหนือจรดใต้ด้วยความสมบูรณ์พูนสุขและความสมานฉันท์อันเป็นรากฐานแห่งการปกครองสืบมาจนบัดนี้ ทรงสร้างวินัยในชาติและความยึดมั่นในกฎหมาย ทรงนำความมั่งคั่งมาสู่ประเทศชาติ ซึ่งประวัติศาสตร์แห่งรัชสมัยของพระองค์ได้จารึกเกียรติภูมิของชาติไว้อย่างน่าภาคภูมิ

ข้าพระพุทธเจ้าและปวงชนชาวไทย ที่มาชุมนุมพร้อมกัน ณ ที่นี้ ขอถวายสัตย์ปฏิญาณเป็นสัจวาจา ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ความกตัญญูกตเวทีในพระวีรกรรมแห่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชว่า ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวง จะเสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อดำรงไว้ซึ่งประโยชน์สุขของส่วนรวมจะตระหนักสำนึกในพระเกียรติภูมิของชาติมุ่งมั่นสร้างสรรค์คุณประโยชน์และเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท ปกป้องราชอาณาจักรไทยอันเป็นมาตุภูมิให้ยั่งยืนมั่นคงตราบจิรัฐติกาล

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ร่วมน้อมรำลึก วันมหาจักรีบรมราชวงศ์

ชาคริต จุลกะเสวี

คนไทยเราได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความกล้าหาญ จิตใจงาม มีความรักชาติ ศาสนา และมหากษัตริย์อย่างมั่นคงแนบแน่นมิเสื่อมคลาย ดังนั้น วันที่มีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงเป็นวันที่พวกเราชาวไทยจดจำได้อย่างแม่นยำมิรู้ลืมตลอดเวลา

วันที่ ๖ เมษายน ของทุกปี เป็นวันสำคัญยิ่งวันหนึ่งที่ปวงชนชาวไทยทั้งชาติ พากันน้อมระลึกถึง **"พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช"** และได้มีการจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณ และเทิดพระเกียรติพระปฐมกษัตริย์แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ก็ได้มีการจัดกันอยู่เป็นประจำทุกปีและเพื่อเตือนใจพี่น้องประชาชนทั้งหลายเป็นพิเศษ **"วารสารไทย"** ใคร่ขอเชิญชวนทุกท่านได้ร่วมใจกันน้อมเกล้าฯ รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านผู้ทรงเป็นมิ่งขวัญเจ้าชีวิตของพวกเราชาวไทยทั้งปวง และทรงเป็นองค์ผู้นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ชาติไทยเริ่มต้นยุครัตนโกสินทร์ให้ก้าวหน้ายิ่งใหญ่สืบต่อมาดังในปัจจุบันนี้

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ประสูติเมื่อวันพุธ เดือน ๔ แรม ๕ ค่ำ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๒๗๙ มีพระนามเดิมว่า **"ทองด้วง"** ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกษ ขณะเมื่อพระชนกทรงเป็น **หลวงพินิจอักษร** รับราชการเป็นเสมียนตราในกรมมหาดไทย พระมารดามีนามว่า **"ดาวเรือง"** มีนิวาสถานอยู่ภายในกำแพงกรุงศรีอยุธยาหลังป้อมเพชร

เมื่อ**พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก** มีพระชันษา ๒๑ พรรษา ได้ทรงผนวชเป็นพระภิกษุอยู่สามเดือน เมื่อลาสิกขาบทแล้วได้เข้ารับราชการในแผ่นดิน**สมเด็จพระเจ้าอุทุมพร**

ครั้นถึงแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าเอกทัต ได้เป็น **หลวงยกกระบัตร** เมืองราชบุรี

ในแผ่นดินของสมเด็จพระเจ้าตากสินฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ได้เข้ามารับราชการในกรุงธนบุรี มีความชอบได้เป็น **"พระราชวรินทร์"**

ต่อมาได้เป็น **"พระยาอภัยรณฤทธิ์"** เมื่อตีด่านกระโทก เมืองนครราชสีมาของเจ้าพิมายได้และเมื่อ

ปราบเจ้าพระฝางได้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้โปรดเกล้าฯ ให้เลื่อน **พระยาอภัยรณฤทธิ์** ขึ้นเป็น **"พระยายมราช"** ว่าที่สมุหนายก

แล้วต่อมาทรงได้รับการแต่งตั้งให้เป็น **"เจ้าพระยาจักรี"** และ **"สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก"** ตามลำดับ

ในพุทธศักราช ๒๓๒๑ พระองค์ได้เป็นแม่ทัพไปปราบปรามกรุงศรีสัตนาคนหุต ตีได้เมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงพระบางกับหัวเมืองขึ้นทั้งปวง มาเป็นข้าขอบขันธสีมาของไทย ได้อัญเชิญ**พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระแก้วมรกต** กับ **พระบาง** จากเมืองเวียงจันทน์มายังกรุงธนบุรีด้วย

ในพุทธศักราช ๒๓๒๓ ทางประเทศเขมรหรือกรุงกัมพูชาเกิดการจลาจล เนื่องจากเจ้านายของกัมพูชาชิงราชสมบัติกัน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงโปรดให้พระองค์เป็นแม่ทัพไปปราบปราม

ขณะที่ทำการรบติดพันอยู่ในเขมร พระองค์ทรงทราบจากพระยาสุริยอภัย ผู้ครองเมืองนครราชสีมาว่าได้เกิดการจลาจลขึ้นในกรุงธนบุรี ด้วยเหตุว่าพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงพระประชวรมีสัญญาวิปลาส ซึ่งปัจจุบันนี้ก็คงจะเรียกว่าเป็นโรคเครียด มีพระราชอัธยาศัยผิดปกติไปจากพระองค์เดิมทำให้มีผลกระทบต่อประชาชน รวมทั้งพระสงฆ์และฆราวาสทั้งปวงด้วย พระยาสรรค์และพรรคพวก จึงถือโอกาสคบคิดกันเป็นกบฏ คุมสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไปขังไว้

เมื่อสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ทราบข่าวการเกิดจลาจลขึ้นในกรุงธนบุรี จึงสั่งให้พระยาสุริยอภัยเดินทางกลับมาก่อน แต่พระยาสุริยอภัยสามารถปราบพระยาสรรค์และพรรคพวกได้แล้ว ก็ส่งข่าวไปให้สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกทราบ

สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกทราบข่าวคราวในกรุงธนบุรีแล้ว ก็มอบการศึกให้เจ้าพระยาสุรสีห์ปฏิบัติแทน แล้วยกกำลัง ๕,๐๐๐ คน เดินทางกลับกรุงธนบุรี ดังความจากพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา กล่าวว่า

"ขณะนั้นชาวพระนครรู้ข่าวว่า เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกยกทัพกลับมา ก็ชวนกันมีความยินดีถ้วนทุกคน ยกมือขึ้นถวายบังคมแล้วกล่าวว่า ครั้งนี้การยุคเข็ญจะสงบแล้ว แผ่นดินจะราบคาบ บ้านเมืองจะอยู่เย็นเป็นสุขสืบไป จึงหลวงสรวิชิตนายด่านเมืองอุทัยธานี ลงมาอยู่ ณ กรุง ก็ขึ้นม้าออกไปรับเสด็จที่ทุ่งแสนแสบ นำทัพเข้ามายังพระนคร

ครั้น ณ วันเสาร์เดือนห้า แรมเก้าค่ำ เพลาเช้าสองโมงเศษ ทัพหลวงมาถึงกรุงธนบุรีฟากตะวันออก พระยาสุริยอภัยจึงให้ปลูกพลับพลารับเสด็จริมสะพานท่าวัดโพธาราม แล้วให้แต่งเรือพระที่นั่งกราบเข้ามาคอยรับเสด็จ และท้าวทรงกันดาลทองมอญ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่อยู่ในพระราชวัง ก็ลงเรือพระที่นั่งมาคอยรับเสด็จด้วย

จึงเสด็จทรงช้างพระที่นั่ง กรีธาพลทัพหลวงเข้ามาในกำแพงเมือง ดำเนินพลช้างม้าและพลเดินเท้าแห่มาทางถนนระหว่างวัดโพธาราม เสด็จลงจากช้างหยุดประทับ ณ พลับพลาหน้าวัดแล้ว ท้าวทรงกันดาลกราบถวายบังคมทูลเชิญเสด็จลงเรือพระที่นั่ง และพระยาสุริยอภัยกับข้าราชการทั้งปวงก็ข้ามมาคอยรับเสด็จเป็นอันมาก แล้วกราบทูลแถลงข้อราชการแผ่นดินทั้งปวง จึงเสด็จลงเรือพระที่นั่งข้ามไปเข้าพระราชวัง เสด็จขึ้นประทับบนศาลาลูกขุนมหาดไทย ข้าราชการทั้งหลายก็มาเฝ้ากราบถวายบังคม"

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงรับอัญเชิญจากข้าราชการและราษฎรขึ้นครองราชย์ในวันเสาร์ เดือนห้า แรมเก้าค่ำ ปีขาล ตรงกับวันที่ ๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๒๕ ซึ่งเป็นวันที่**พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว** ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธี **วันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์** ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๑ และโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศเป็น **"วันที่ระลึกมหาจักรี"** ตั้งแต่บัดนั้นมา

อาศิรวาท
๒ เมษายน ๒๕๔๘

ตราบใดที โลกเรานี้ มีตะวัน
มีดวงจันทร์ และดวงดาว พราวพร่างใส
ตราบนั้นหรือ ราษฎร์จงรัก จำหลักใจ
ภักดีใน พระเทพรัตน์ ไม่รู้จาง

พระองค์หรือ เปรียบประทีป นำชีวิต
เปรียบน้ำฝน แสนเย็นจิต ผลิตความหวัง
เปรียบอากาศ ให้อำนาจ เพิ่มพลัง
เปรียบมนต์ขลัง ทรงเสกให้ ไทยเบิกบาน

ขอพระองค์ จงทรง พระเกษม
ทรงปลื้มเปรม สิริสุข ทุกสถาน
เชิญพระโฉม พระชนม์ชี่น ยิ่งยืนนาน
ทรงพระสำราญ หวานพระกมล พระมงคลชัยเทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า
คณะผู้จัดทำวารสารไทย

ชอุ่ม ปัญจพรรค์ ร้อยกรอง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี "ไอที พริ้นเซส"

คีรีรัตน์ มณีชาญ

นับตั้งแต่วันเสาร์ที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๘ ที่ **สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์** พระราชธิดาพระองค์ที่ ๒ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชสมภพมาทรงเป็นพระมิ่งขวัญของประเทศชาติและประชาชนชาวไทย จวบจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๕๐ ปีแล้ว

และก็เป็นช่วงเวลาเกือบ ๕๐ ปีอีกเช่นกันที่พระราชธิดาพระองค์น้อยในวันนั้นได้ทรงเจริญพระชันษาพร้อมกับทรงสั่งสมความรู้ความสามารถในวิทยาการด้านต่าง ๆ เพื่อทรงนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย และพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า จากการที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจมากมายนานัปการ เพื่อบำบัดทุกข์และบำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ทั่วทุกพื้นที่ของประเทศไทย แบ่งเบาพระราชภาระของพระราชบิดาและพระราชมารดาได้อย่างดียิ่ง

จึงทรงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ สถาปนาพระอิสริยศักดิ์และเฉลิมพระนามาภิไธย เป็น **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี** ตั้งแต่เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ เป็นที่แซ่ซร้องสรรเสริญของบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลายและปวงชนชาวไทยทั่วประเทศ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาระดับอุดมศึกษาจากมหาวิทยาลัยภายในประเทศ หลังจากที่ทรงสอบข้อเขียนของกระทรวงศึกษาธิการได้ลำดับที่ ๑ ของประเทศไทยในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ แผนกศิลปะ ด้วยคะแนนสอบร้อยละ ๘๙.๓๐ แล้ว ทรงสอบเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยทรงเลือกคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัยเป็นอับดับหนึ่ง และทรงสอบได้ที่ ๔ จากจำนวนผู้ที่สอบได้ทั้งหมดของคณะนี้ ซึ่งตลอดระยะเวลา ๔ ปีที่ทรงศึกษาในมหาวิทยาลัย ก็ได้ทรงปฏิบัติพระองค์เช่นเดียวกับนิสิตอื่น ๆ มิได้ทรงถือว่าเป็นสมเด็จเจ้าฟ้าแต่อย่างใด

ตามปกติแล้วพระองค์ท่านจะทรงถือหนังสือเรียนเต็มพระหัตถ์ และทรงหิ้วพระกระเป๋าใบโตบรรจุสรรพตำราจำนวนมาก ผิดกับนิสิตทั่ว ๆ ไปที่มักจะถือสมุดหนังสือกันเพียงคนละ ๓ - ๔ เล่มเท่านั้น แม้จะทรงมีพระราชภารกิจที่จะต้องทรงปฏิบัติในฐานะทรงเป็นสมเด็จเจ้าฟ้า พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และต้องทรงคร่ำเคร่งกับการเรียน แต่ก็ยังทรงปลีกเวลาส่วนหนึ่งเข้าร่วมกิจกรรมของคณะอยู่เสมอ เช่น เมื่อทรงศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๑ ก็ได้ทรงเข้าร่วมซ้อมร้องเพลงเชียร์เช่นเดียวกับนิสิตน้องใหม่อื่น ๆ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นสมเด็จเจ้าฟ้าของไทยพระองค์แรกที่ทรงสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้วยการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงสอบคัดเลือก เพื่อเข้าศึกษาต่อเป็นนิสิตปริญญาเอกทางการศึกษาในสาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และทรงผ่านการสอบคัดเลือกได้อย่างยอดเยี่ยม ด้วยคะแนนเป็นอันดับหนึ่ง ในบรรดาผู้ที่เข้าสอบทั้งหมด ๒๔๖ คน ทรงเป็นนิสิตปริญญา

การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ รุ่นที่ ๔ พร้อมกับมีพระสหายร่วมรุ่นอีก ๑๐ คน

ได้ทรงเริ่มเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ตั้งแต่เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๒๔ ทรงศึกษาเต็มเวลาในชั้นเรียนครบตามหลักสูตร ตลอดระยะเวลา ๒ ปีการศึกษา ทรงศึกษาด้วยพระวิริยะอุตสาหะ ใฝ่พระทัยในการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างยิ่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงพระอักษรร่วมกับพระสหายในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ จะทรงงดเข้าชั้นเรียนบ้างก็ต่อเมื่อทรงมีพระราชภารกิจจำเป็นเท่านั้น ถึงกระนั้นก็จะทรงติดตามการเรียนอย่างต่อเนื่องจากเทปที่ฝากพระสหายบันทึกวิชานั้น ๆ ไว้ให้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปฏิบัติพระองค์ในการเรียนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ทรงส่งการบ้าน รายงาน และทรงสอบตามข้อกำหนดของแต่ละรายวิชาได้อย่างครบถ้วน พระราชนิพนธ์รายงานทุกครั้ง พระองค์จะทรงด้วยลายพระหัตถ์ ในขณะที่ทรงศึกษาได้ทรงแสดงพระอัจฉริยภาพให้ประจักษ์โดยทั่วกันทั้งในหมู่พระสหายและพระอาจารย์ ด้วยทรงมีพระปรีชาญาณเป็นอย่างยิ่ง ทรงสามารถเข้าพระทัยในเรื่องที่ทรงเรียนได้อย่างรวดเร็ว ทั้ง ๆ ที่บางวิชาไม่เคยทรงมีพื้นฐานมาก่อน

จากพระปรีชาญาณอันกอปรด้วยพระวิริยะอุตสาหะ จึงปรากฏผลว่าพระราชนิพนธ์รายงาน และการสอบข้อกำหนดของรายวิชาต่าง ๆ นั้น ทรงได้รับผลดีเยี่ยมอยู่เสมอทรงทำคะแนนรวมได้แต้มเฉลี่ยสูงถึง ๓.๘๖ นอกจากนี้แล้วยังได้ปฏิบัติพระองค์ ให้เป็นที่ประจักษ์ว่า พระองค์ท่านทรงมีพระปรีชาสามารถสูงยิ่ง มีพระราชวินิจฉัยและพระราชดำริที่สร้างสรรค์ ทั้งในรายวิชาที่ทรงศึกษาอยู่ และในการที่จะทรงนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่พสกนิกรของพระองค์ได้เป็นอย่างดีด้วย

เมื่อทรงศึกษารายวิชาต่าง ๆ ครบตามหลักสูตรแล้ว ได้ทรงเสนอเค้าโครงปริญญานิพนธ์ และทรงได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ได้ จากนั้นได้เสด็จฯ มาทรงสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการศึกษาระดับปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต ซึ่งเมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาผลการสอบแล้ว ก็ลงมติให้ทรงสอบผ่านได้อย่างยอดเยี่ยม สภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงได้อนุมัติให้สำเร็จการศึกษา นับเป็นสมเด็จเจ้าฟ้าพระองค์แรกที่ทรงสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๓ กระทรวงกลาโหมได้มีคำสั่งที่ ๙๕๒ / ๒๕๒๓ ให้บรรจุแต่งตั้ง **ร้อยเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยได้เสด็จพระราชดำเนินไปรายงานพระองค์เข้ารับราชการที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๒๓ และทรงเป็นทูลกระหม่อมอาจารย์ของนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่นั้นมา

ตลอดระยะเวลา ๒๓ ปี ที่ทรงเข้ารับราชการในตำแหน่งอาจารย์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงทุ่มเทพระองค์ให้แก่ภาระและหน้าที่ของครูอย่างไม่ทรงท้อถอย มิได้เพียงแต่ทรงใส่พระทัยด้านการเรียนการสอนและงานวิชาการเท่านั้น หากแต่ทรงสนพระราชหฤทัยห่วงใยทุกข์สุขของนักเรียนและข้าราชการทุกคนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตลอดจนพสกนิกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบด้วย และด้วยทรงห่วงใยในด้านการศึกษาของเด็ก ๆ จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษา ขึ้นภายในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เพื่อให้บุตรหลานของข้าราชการและประชาชน ได้มีสถานศึกษาเล่าเรียนด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มิได้ทรงเป็นทูลกระหม่อมอาจารย์ที่มีพระราช

ภารกิจรับผิดชอบการสอนแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีพระราชกรณียกิจด้านการบริหารด้วย ในฐานะที่ทรงเป็นผู้อำนวยการกองวิชาประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังทรงเป็นที่ปรึกษาในส่วนของกิจกรรมนอกหลักสูตร ซึ่งได้แก่การพัฒนาชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า การจัดตั้งชมรมมัคคุเทศก์ เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวภายในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า การจัดตั้งชมรมดนตรีไทย ตลอดจนทรงส่งเสริมการทำนา ด้วยการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงหว่านและเกี่ยวข้าวด้วยพระองค์เอง

นอกจากพระองค์ท่านจะทรงเตรียมการสอนอย่างเพียบพร้อมด้วยข้อมูลแล้ว ยังทรงตระเตรียมอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การสอนบรรลุผลตามพระราชประสงค์ด้วย ดังนั้นการเสด็จฯ ไปทรงสอนแต่ละครั้ง จึงมีพระสัมภาระบรรจุอยู่ในพระกระเป๋ามาพร้อมพระองค์ด้วยเสมอ ทั้งแผ่นใส หัวข้อทรงบรรยาย หนังสือ ตลับวีดิทัศน์ ภาพนิ่ง เอกสารประกอบคำบรรยาย และอื่น ๆ

เมื่อทรงสอนแล้วก็พระราชทานเวลาให้ซักถามปัญหาข้อข้องใจ เช่นเดียวกับการสอนหนังสือของอาจารย์ทั่วไป โดยได้พระราชทานความเป็นกันเองแก่ศิษย์ทุกคน จึงทรงเป็น **ทูลกระหม่อมอาจารย์** ที่เทิดทูนของนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

เนื่องจากประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยอาศัยน้ำฝน หากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลพืชที่ปลูกไว้ย่อมจะได้รับความเสียหาย ส่วนในช่วงหน้าแล้งก็มักจะมี **"ภัยแล้ง"** ขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกและใช้อุปโภคบริโภค เป็นประจำในทุกภาคของประเทศไทยเรา เป็นเหตุให้เกษตรกรจำนวนมากต้องได้รับความเดือดร้อน ในเวลาไม่มีน้ำสำหรับทำนาและปลูกพืชไร่อยู่เสมอเกือบทุกปี ถ้าหากสามารถจัดหาแหล่งน้ำส่งน้ำไปให้พื้นที่เพาะปลูกได้ทันเวลาที่ต้องการและมีระบบระบายน้ำออกจากแปลงเพาะปลูกในช่วงที่ฝนตกหนัก เกษตรกรจะสามารถเพาะปลูกพืชให้ผลผลิตสูงขึ้นได้อย่างแน่นอน

ซึ่ง**คุณโอภาส เสวิกุล** ผู้ติดตามข่าวสารด้านการเกษตรของพระองค์ท่านอย่างใกล้ชิด ก็ให้ความรู้

เพิ่มเติมทางเกษตรมาด้วยว่า นอกจากจะทรงพระปรีชาสามารถในด้านอักษรศาสตร์และศึกษาศาสตร์แล้ว พระองค์ท่านยังสนพระราชหฤทัยในด้านการเกษตรและพัฒนาทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นความต้องการอย่างยิ่งของราษฎรส่วนใหญ่ในชนบทและท้องถิ่นที่ห่างไกล ทั้งการหาน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคน้ำ เพื่อการเกษตร ตลอดจนการพัฒนาแหล่งต้นน้ำลำธาร และการแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำเน่าเสียด้วย โดยมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อยู่เป็นจำนวนมาก กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ เป็นต้นว่า โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำหยาด ตำบลค้อเขียว อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร เพื่อช่วยให้ราษฎรบ้านป่าโจด และบ้านโคกตาดทอง มีน้ำเพื่อการบริโภค และน้ำใช้ทำการเกษตรโดยไม่ขาดแคลน โครงการระบบส่งน้ำอ่างเก็บน้ำห้วยแม่หละ ตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ เพื่อนำน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยแม่หละมาใช้ประโยชน์ตามพระราชประสงค์ ที่จะทรงช่วยเหลือราษฎรที่เดือดร้อนจากการขาดแคลนน้ำ เนื่องจากแต่เดิมราษฎรในหมู่บ้านแม่หละ ขาดแคลนน้ำใช้ในการเกษตรก่อให้เกิดความยากจนและทำให้มีการทิ้งถิ่นที่อยู่ไปบ้างแล้ว

โครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎร จังหวัดอุตรดิตถ์และพิษณุโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ภูขัด ภูเมี่ยง และภูสอยดาว โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยเฟือง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา โครงการฝายทดน้ำในลำน้ำยาว ตำบลชนแดน อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน โครงการฝายทดน้ำห้วยแม่ลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โครงการจัดหาน้ำสนับสนุนศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และโครงการระบบน้ำโรงเรียนแม่ลานวิทยา อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทุกโครงการได้ยังประโยชน์ให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศ ในการช่วยให้มีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพาะปลูกตลอดจนน้ำเลี้ยงสัตว์ได้โดยไม่ขาดแคลน ช่วยขจัดปัญหาความยากจนและความเดือดร้อนต่าง ๆ ที่เคยมีให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ เนื่องมาจากพระปรีชาสามารถอันล้ำเลิศ และด้วยพระวิริยะอุตสาหะอย่างสูง จึงทรงเป็นเจ้าฟ้านักพัฒนาทรัพยากรน้ำได้อย่างแท้จริง

นอกจากความสนใจ ความจงรักภักดีและความภูมิใจของปวงชนชาวไทย และสื่อสารมวลชนทั้งหลายได้มีต่อพระองค์ท่านเป็นพิเศษดังกล่าวแล้ว แม้แต่ท่านนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ผู้นำประเทศของเราเอง ก็ยังได้เล่าให้ประชาชนทั่วประเทศได้รับทราบด้วย เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๘ นี้เอง ว่า

ผู้อำนวยการใหญ่องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ *(UNESCO)* ได้เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายใบประกาศนียบัตรและใบประกาศแต่งตั้งให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงดำรงตำแหน่งทูตสันถวไมตรีแห่งองค์การ **"การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ"** ด้านการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กชนกลุ่มน้อย ด้วยการศึกษาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และทรงเป็นบุคคลสำคัญพระองค์แรกที่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวในภูมิภาคอาเซียน ด้วยพระองค์ทรงงานหนักมาโดยตลอด และทรงมีพระปรีชาสูงเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๔๘ รัฐบาลได้ประกาศให้วันที่ ๒ เมษายน ของทุกปี อันเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็น **"วันอนุรักษ์มรดกไทย"**

กรมประชาสัมพันธ์ โดยสำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์ กลุ่มประชาสัมพันธ์เฉพาะกิจ จึงได้จัดนิทรรศการ **"เฉลิมพระเกียรติ ๕๐ พรรษาเจ้าฟ้า**

สิรินธร" ขึ้น ในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๕๐ พรรษา ในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อเป็นการเผยแพร่พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา การพัฒนาสังคม และพระอัจฉริยภาพด้านอักษรศาสตร์ วรรณศิลป์ พระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม ดนตรีไทยและวัฒนธรรม เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท สมเด็จพระชนก - ชนนี และโครงการเกษตรตามพระราชดำริของพระองค์ที่มีต่อปวงชนชาวไทย แสดงให้ประชาชนทั่วไปชมที่บริเวณสระน้ำหน้าอาคารที่ทำการของกรมประชาสัมพันธ์ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

การที่รัฐบาลจัดเป็น **"วันอนุรักษ์มรดกไทย"** ขึ้นนี้ คณะกรรมการอำนวยการงานนี้ ได้ให้ความหมายของ **"มรดกไทย"** ไว้ว่า คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของความเป็นชาติ ซึ่งได้แก่ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โบราณสถาน วรรณกรรม ศิลปหัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี ตลอดจนถึงการดำเนินชีวิตและคุณค่าประเพณีต่าง ๆ อันเป็นผลผลิตร่วมกันของผู้คนในผืนแผ่นดิน ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

และเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้โดยตรง **คุณอมรรัตน์ เทพกำปนาท** ก็ได้กรุณาให้รายละเอียดเสริมมาด้วยว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายพระสมัญญา เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๑ ว่า **"เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย"**

และเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ วันศิลปินแห่งชาติ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ก็ได้ทูลเกล้าฯ ถวายพระสมัญญา **"วิศิษฏศิลปิน"** *(อ่านว่า วิ-สิต-สิน-ละ-ปิน)* แด่พระองค์ท่าน ซึ่งมีความหมายว่าทรงมีพระอัจฉริยภาพ และทรงพระปรีชาสามารถในศิลปะหลายสาขา ทรงมีคุณูปการต่อเหล่าศิลปินและศิลปวัฒนธรรมของชาติ และยังทรงเป็นเมธีทางด้านวัฒนธรรม คือทรงเป็นปราชญ์ที่มีความรอบรู้ในวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ

ภาพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงงานด้านศิลปวัฒนธรรม นับเป็นภาพที่คุ้นตาของพสกนิกรชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพระปรีชาสามารถในศิลปะหลายสาขา ก็ล้วนเป็นที่ประจักษ์กันอย่างดีมาแล้ว เช่น

ด้านวรรณศิลป์ ได้ทรงพระราชนิพนธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองเป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีความหลากหลายในแนวเรื่องและลีลา งามด้วยรสถ้อยทางภาษาเปี่ยมด้วยสุนทรียะและเนื้อหาสาระ พระราชนิพนธ์ร้อยแก้วนั้น ทรงเริ่มต้นเรียงร้อยมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๐ และทรงฝึกฝนเรื่อยมา ทรงเริ่มจากเรียงความสารคดี งานวิชาการสั้น ๆ และพัฒนาต่อมาเรื่อย ๆ

ในด้านพระนามแฝงมี ๔ พระนาม ซึ่งได้รับสั่งถึงที่มาของพระนามด้วย คือ **ก้อนหิน-ก้อนกรวด ก้อนหิน** คือพระองค์เอง รับสั่งว่าเพราะพระองค์ท่านตัวโตเลยใช้ชื่อ ก้อนหิน ใช้ร่วมกับ **ก้อนกรวด** คือ คุณกุณฑิกา ไกรฤกษ์ ที่ตัวเล็กกว่า

และ **แว่นแก้ว** เป็นชื่อที่ทรงตั้งขึ้นเอง เพราะตอนทรงพระเยาว์มีชื่อว่า **"ลูกแก้ว"** และทรงโปรดเพลงน้อยใจยาที่นางเอกชื่อแว่นแก้วร้อง

ส่วน **หนูน้อย** เป็นชื่อเล่นที่เรียกในครอบครัว ว่า **"น้อย"** เลยใช้พระนามแฝงว่า **"หนูน้อย"** และ **"บันดาล"** เป็นคำที่ผุดขึ้นมาเล่น ๆ ในสมอง ไม่มีเหตุผลอะไร

สำหรับลายสือศิลป์พู่กันจีน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งในพระอัจฉริยภาพของพระองค์ ในการเขียนหนังสือจีนด้วยพู่กัน ดังลายสือฝีพระหัตถ์ที่เขียนว่า **"เซิ่ง โซ่ว อู๋ เจียง"** แปลว่า "ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน" ที่ประดับเด่นเป็นสง่า ณ ซุ้มประตูเฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบพระชนมพรรษา ณ บริเวณวงเวียนโอเดียน

ในด้านศิลปะ **ภาพวาดการ์ตูน** ทรงเขียนไว้มากมาย หลายลักษณะล้วนสื่อความคิด จินตนาการ อารมณ์ขันจากใจสู่ใจ ได้อย่างน่ารักและสนุกสนาน เช่น ภาพซอปปิ้ง ที่ล้อถึงการซื้อของมากมายจนต้องใช้ปากคาบ หรือภาพการ์ตูนล้อพระองค์เอง ที่ทรงวาดประกอบในพระราชนิพนธ์ **"คนแขนหัก"** เมื่อไม่นานมานี้ด้วย

นอกจากพระราชนิพนธ์ดังกล่าวแล้ว ยังทรงเป็น **นักร้อง นักดนตรีไทย** ที่มีความสามารถรอบด้านทรงพระราชนิพนธ์เนื้อเพลงไทยไว้หลายเพลง รวมทั้งเพลงลูกทุ่ง ซึ่งเพลงแรกก็คือ **"ส้มตำ"** ที่เรารู้จักกันดี และยังทรงมีงานปั้นอีกจำนวนหนึ่ง ณ สถาบันการศึกษาและโรงงานเซรามิกหลายแห่ง ทรงเขียนภาพจิตรกรรมไว้ถึง ๑๐๐ ภาพ เช่น ภาพกลับบ้านเกิด มิตรภาพ รวมถึงภาพจิตรกรรมที่วัดท่าสุทธาวาส และวัดอัมพวันเจติยาราม อันเป็นงานศิลป์ที่งดงามยิ่งนั้นด้วย

ด้วยพระบุคลิกภาพที่ชวนประทับใจและพระปรีชาสามารถเป็นพิเศษของพระองค์ท่าน ไม่ว่าจะเสด็จไปทรงศึกษาหรือดูงานในประเทศใด ก็ทรงได้รับถวายการต้อนรับอย่างดียิ่ง อย่างเช่นที่ได้ทรงศึกษาหลักสูตรสั้น ๆ ในประเทศจีนเพียงหนึ่งเดือน แต่พระองค์ท่านสามารถทรงใช้เวลาที่นั่นสร้างความคุ้นเคยและประทับใจเป็นพิเศษ จึงทำให้ตั้งแต่บรรดาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ บรรดาพระอาจารย์ และตลอดจนบรรดาแม่ครัวพ่อครัว แม่บ้านของมหาวิทยาลัยนั้นต่างก็พากันอาลัยพระองค์เป็นอย่างยิ่งเมื่อเสด็จฯ กลับไทย และต่อมาเวลาได้เสด็จไปเมืองนั้นอีก พระองค์ท่านก็ทรงปลีกเวลาเสด็จฯ ไปเยี่ยมเยือนอย่างทั่วถึง ทำให้หลายคนน้ำตาซึมด้วยความปลื้มปีติที่พระองค์ท่านยังทรงระลึกถึงพวกเขา

เมื่อครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาภาษาเยอรมันที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนั้น คนไทยที่เมืองเกิร์ซชิงเก้นเล่าว่า พระองค์ท่านประทับอยู่ที่บ้านพักของพระอาจารย์ โดยห้องประทับอยู่ชั้นบน เวลาที่เสด็จฯ ไปเรียนก็จะทรงพระดำเนินไปใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาที วันไหนอากาศหนาวจัดก็ทรงฉลองพระองค์โค้ต วันไหนมีฝนตกก็ทรงกางร่ม และหลายวันที่ต้องทรงฉลองพระองค์โค้ตพร้อมกับต้องกางร่มไปด้วย แต่ไม่ว่าสภาพอากาศจะเป็นอย่างไร ทุกคนก็จะเห็นแต่พระพักตร์ที่แย้มสรวล และเช่นเดียวกับที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ทรงใช้เวลาว่างจากการเรียนไปทอดพระเนตรสถานที่ต่าง ๆ ที่ทรงสนพระราชหฤทัยทั้งพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โรงเรียน มหาวิทยาลัย แม้กระทั่งฟาร์มปศุสัตว์ที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการดำเนินงาน ซึ่งความรู้ที่ทรงสั่งสมมาตลอดเวลาเหล่านี้ พระองค์ท่านได้ถ่ายทอดพระราชทานแก่ผู้เกี่ยวข้องในแต่ละสาขาเพื่อนำไปปรับปรุงใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

สำหรับเรื่องที่ทรงสนพระราชหฤทัยนั้น มีทั้งเรื่องการศึกษา สาธารณสุขและเกษตรกรรม ที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศและบุคลากร จากข่าวพระราชกิจที่นำเสนอ เรามักจะเห็นพระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องการนำ

เทคโนโลยีมาใช้ เช่นที่จีนและที่อินเดีย มีโครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และการนำอินเตอร์เน็ตมาใช้ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดารให้ค้นคว้าหาความรู้ได้ทัดเทียมคนในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ก็ได้ไปทอดพระเนตรทั้งที่ศูนย์อำนวยการ ซึ่งเป็นแหล่งป้อนข้อมูลความรู้ไปจนถึงโรงเรียนหรือชุมชนในพื้นที่กันดาร เพื่อทรงศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข เพราะมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของไทยก็ดำเนินการในลักษณะนี้เช่นกัน เรื่องนี้ **"คุณพัชรินทร์"** ได้แย้มมาให้พวกเราได้ทราบด้วยว่า พระปรีชาสามารถในเรื่องการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาประเทศและพัฒนาคนนี้ ก็เป็นที่ประจักษ์กันอย่างกว้างขวาง จนพระองค์ท่านทรงได้รับการยกย่องว่า ทรงเป็น **"ไอที พริ้นเซส"** หรือ **"เจ้าฟ้าไอที"** และที่องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก ก็ได้ถวายตำแหน่งทูตสันถวไมตรีแด่พระองค์ท่านด้วย เพราะในการเสด็จพระราชดำเนินไปเยือนประเทศต่าง ๆ พระองค์ท่านจะทรงไปอย่างมิตร คือไปเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการพัฒนา ขณะเดียวกัน ก็ได้ทรงแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ โดยเฉพาะในเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ทรงเชี่ยวชาญ เพราะทรงทำโครงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มาด้วยพระองค์เอง นอกจากนั้น ไม่ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินไปที่ใด ภาพที่สร้างความประทับใจแก่ทุกคน คือพระอิริยาบถที่กระฉับกระเฉง มุ่งมั่น และพระพักตร์ที่แย้มสรวลเต็มไปด้วยมิตรไมตรี

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปประเทศอินเดีย ต้นเดือนมีนาคม ๒๕๔๘ นี้เอง พระองค์ท่านได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังสถาบันวิทยาศาสตร์การแพทย์สิกขิม ผู้อำนวยการสถาบันได้นำเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรที่หน้าห้องคลอด ขณะนั้นมีทารกเพศชายคนหนึ่งคลอดก่อนกำหนด และมีอาการไม่ค่อยดี เพราะตัวเล็กมาก น้ำหนักไม่ถึง ๑,๕๐๐ กรัม บรรดาแพทย์เห็นพระพักตร์พระองค์ท่านที่ทรงห่วงใยทารกน้อย จึงขอพระราชทานชื่อเพื่อเป็นสิริมงคลแก่เด็ก ซึ่งพระองค์ท่านรับสั่งออกมาทันทีว่าให้ชื่อ **"ศรีธระ"** มีความหมายว่าผู้ทรงไว้ซึ่งสิริความดีงาม สร้างความปลื้มปีติแก่บิดาของเด็กที่เป็นคนขับรถชาวเนปาลอย่างมาก ถึงกับทรุดตัวลงกราบแทบพระบาทพระองค์ท่านด้วยความซาบซึ้งใจเป็นที่สุด

เมื่อพระองค์ท่านได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนครั้งล่าสุด คือระหว่างวันที่ ๓-๑๓ เมษายน ๒๕๔๘ นี้เอง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ เยือนกรุงปักกิ่ง เขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ มณฑลกานซู และนครเฉิงตู เพื่อทอดพระเนตรสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และศาสนา ตลอดจนกิจการอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ

นอกจากนี้ได้เสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงร่วมใน

พิธีเปิด **"ศูนย์แลกเปลี่ยนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมไทย - จีน สิรินธร มหาวิทยาลัยปักกิ่ง"** เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๕๐ พรรษา และพิธีเปิดงานเฉลิมฉลองครบรอบ ๓๐ ปี ของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย - จีน จากนั้นได้ทรงพบกับนายเจิง ซิ่งหง รองประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วย

อนึ่ง ด้วยพระเกียรติคุณความสามารถของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๔๘ นี้เอง ทางมหาวิทยาลัยแห่งชาติยูเรเซีย กรุงอัสตานา แห่งสาธารณรัฐคาซัคสถาน จึงได้กราบบังคมทูลเชิญให้ทรงดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์กิตติมศักดิ์ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติยูเรเซีย

และทางมหาวิทยาลัยเศรษฐกิจระหว่างประเทศและการทูต กรุงทัชเคนท์ แห่งสาธารณรัฐอุซเบกิสถานก็ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์แด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๔๘ ด้วย

สำหรับในประเทศไทยเรา ในฐานะที่พระองค์ท่านทรงดำรงตำแหน่ง **"อุปนายิกา"** ผู้อำนวยการสภากาชาดไทย ซึ่งเป็นองค์กรการกุศลที่ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในการบรรเทาทุกข์เพื่อนมนุษย์ตามอุดมการณ์แห่งมนุษยธรรม ก็ได้ทรงบริหารงานของสภากาชาดไทย ด้วยความเอาพระทัยใส่เป็นอย่างยิ่ง โดยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมประชุม คณะกรรมการของสภากาชาดไทยอยู่เสมอ และมีพระราชดำริเพิ่มเติมในกิจการของสภากาชาดไทยอยู่เนือง ๆ ทรงชักนำให้สภากาชาดไทยมีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชนมากขึ้นด้วย

นอกจากนี้ยังได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ด้วยพระองค์เองก็หลายครั้ง

เมื่อครั้งที่ราษฎรอำเภอวัฒนานคร และอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ประสบความเดือดร้อนจากการสู้รบภายในประเทศกัมพูชา ใกล้กับบริเวณแนวชายแดนไทยทางด้านนี้ นอกจากจะมีกระสุนปืนใหญ่ตกเข้ามาในหมู่บ้านแล้ว ยังได้รับความเดือดร้อนจากทหารกัมพูชา ที่เข้ามาหาเสบียงอาหารและปล้นสดมภ์ จนต้องอพยพหลบหนีเข้ามาอยู่ห่างจากชายแดนด้วยความเสียขวัญและหวาดผวา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานขวัญและกำลังใจให้ พร้อมทั้งได้พระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นให้ด้วย พระเมตตาคุณแห่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้แผ่ไปถึงชาวกัมพูชานับแสน ๆ คน ที่หลบหนีภัยสงครามเข้ามาอยู่ตามแนวชายแดนไทย พระองค์ท่านได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมผู้ลี้ภัย ณ ศูนย์อพยพ จังหวัดสระแก้ว เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๒ ด้วยทรงห่วงใยในสุขภาพของชาวกัมพูชาที่ลี้ภัย เหมือนที่ทรงพระเมตตาต่อชาวไทย ทอดพระเนตรเห็นผู้ที่ลี้ภัยป่วยด้วยโรคร้ายเกินกว่าที่จะรักษาให้หายภายในศูนย์อพยพได้ ก็ได้ทรงพระเมตตารับไปทำการรักษาที่โรงพยาบาลของสภากาชาดไทยจนปลอดภัย นี่คือน้ำพระราชหฤทัยของ **"ไอที พริ้นเซส"** แห่งประเทศไทย

น้ำพระทัยเมตตาของพระองค์ท่าน ไม่ประจักษ์เพียงในหมู่พสกนิกรชาวไทยเท่านั้น หากแต่ยังประทับในหัวใจของชาวต่างชาติทั้งหลายที่มีโอกาสได้เฝ้าทูลละอองพระบาทด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชูปถัมภ์อันหลากหลาย ประกอบด้วยพระราชกิจนานาประการ เพื่อช่วยอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย ให้คงเป็นสมบัติของชาติอย่างยั่งยืน ด้วยมีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจ ก่อให้เกิดการตื่นตัวในวงการมรดกไทยและเอกลักษณ์ของชาติได้อย่างกว้างขวาง จึงควรที่จะจารึกในความทรงจำของปวงชนชาวไทยตราบชั่วกาลนาน

ประวัติพญางำเมือง

สันติ ศิริคชพันธุ์

พญางำเมือง กษัตริย์เมืองภูกามยาว *(พะเยา)* เป็นกษัตริย์ลำดับที่ ๙ นับตั้งแต่พ่อขุนศรีจอมธรรมผู้สืบราชสันตติวงศ์ต้นตระกูล "ลาวจังคราช" แห่งนครเงินยางเชียงแสน พญางำเมือง ประสูติเมื่อปีจอ วันพฤหัสบดี เดือน ๖ ขึ้น ๑ ค่ำ จุลศักราช ๖๐๐ พุทธศักราช ๑๗๘๑ เวลาใกล้รุ่ง ได้ฤกษ์ตัวชื่อว่า อนุราธฤกษ์

พญางำเมืองมีพระชนมายุได้ ๑๔ พรรษา พ่อขุนมิ่งเมืองได้นำไปมอบถวายให้เป็นศิษย์อยู่ในสำนักของเทพฤาษีตนหนึ่ง ตั้งอาศรมอยู่เขาชมภู *(ดอยด้วน)* ได้ศึกษาศิลปศาสตร์ศึกษาอยู่ ๒ ปี ก็จบการศึกษา ครั้นพระชนมายุได้ ๑๖ พรรษา พ่อขุนมิ่งเมืองพระบิดาก็ส่งไปศึกษาต่อที่กรุงละโว้ มอบถวายเป็นศิษย์ของสำนักสุกทันตฤาษีขณะกำลังศึกษาอยู่นั้นได้รู้จักคุ้นเคยสนิทกับพระร่วงเจ้าแห่งกรุงสุโขทัย จึงผูกพันไมตรีจิต

ต่อกันอย่างแน่นแฟ้น เพราะได้ศึกษาศิลปศาสตร์ร่วมกับครูอาจารย์เดียวกันจึงเป็นพระสหายกันตั้งแต่นั้นมา

พญางำเมือง เมื่อเรียนศิลปศาสตร์จบแล้วก็ลาอาจารย์เสด็จกลับเมืองพะเยา ถึงปีจุลศักราช ๖๒๐ พุทธศักราช ๑๘๐๑ พ่อขุนมิ่งเมืองพระบิดาก็สิ้นพระชนม์ พญางำเมืองขึ้นครองราชสมบัติแทนพระบิดาในปีนั้น

ตำนานโยนกหน้ากล่าวว่า **"พญางำเมือง"** เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอิทธิฤทธิ์เช่นเดียวกับพระร่วงเจ้า เมื่อพระองค์เสด็จไปทางไหนแดดก็บ่ฮ้อน ฝนก็บ่ฮำ จะให้บดก็บด จะให้แดดก็แดด จึงได้พระนามว่างำเมือง ปรกติผู้ทรงไว้สติปัญญาอันสุขุม มีพระทัยหนักแน่นในศีลธรรมศาสนามีคุณธรรม คืออปริหานิยมธรรม และขนมธรรมเนียมประเพณี มีพระราชศรัทธามั่นในพระพุทธศาสนา ไม่ทรงโปรดการทำสงคราม ทรงดำเนินพระราโชบายปกครองบ้านเมืองด้วยความเที่ยงธรรม มีกุศโลบายอันแยบคาย ทรงผูกพันธไมตรีต่อเจ้าประเทศราชทั้งหลายที่มีอำนาจเหนือตน เพื่อหลีกเลี่ยงการทำสงคราม ทรงพระราชูปถัมภ์แก่ประเทศที่ด้อยกว่าตน ถึงอย่างไรนั้นก็ยังไม่พ้นภัยจากสงครามจากประเทศเพื่อนบ้าน ที่เป็นข้าศึกศัตรูคอยคุกคามอยู่เสมอมิได้ขาด

จุลศักราช ๖๓๘ ปีชวด อัฏฐศก *(พ.ศ.๑๘๑๙)* พญามังรายครองราชสมบัติเมืองเชียงราย ทรงคำนึงในพระทัยว่า ตั้งแต่ให้ขุนฟ้าอาสาไปริปองเมืองหริภุญชัยก็นานแล้ว ยังไม่ได้รับข่าวการจะสำเร็จได้เมื่อใด ระหว่างนี้ไพล่พลทหารว่างการศึกสงครามก็จะทำให้เรื่อมือไป จำจะยกไปตีเมืองพะเยาเสียก่อน ทรงดำริฉะนี้แล้วจึงให้ประชุมพลพร้อมสรรพแล้วถึงวันศุภฤกษ์ดี พญามังรายก็ยกกองทัพไปยังดินแดนแห่งเมืองพะเยา

ฝ่ายพญางำเมืองเจ้าเมืองพะเยาได้ทราบว่าทัพพญามังรายยกมาประชิด จึงดำริที่จะต่อรบด้วยธรรมยุทธ จึงได้ให้จัดแต่งที่ประทับรับรองไว้ที่

ปลายแดนเมือง แล้วท้าวเธอก็ยกโยธาทหารเป็นอันมากออกไปตั้งทัพคอยรับอยู่ปลายแดน ครั้นกองทัพพญามังรายยกมาถึงแดนต่อแดน ได้พบกองทัพพญางำเมืองจัดการต้อนรับโดยดีมิได้ต่อยุทธเหตุหามีเวรต่อกันไม่ พญางำเมืองยอมยกแคว้นปากน้ำ ๕๐๐ หลังคาเรือนถวายแก่พญามังราย แล้วพระยาทั้งสองก็กระทำสัตย์ปฏิญาณเป็นมิตรต่อกัน แล้วก็เลิกทัพกลับคืนนครแห่งตน

อ้างอิง

สุดจิตร์ คอวนิชและคณะ ๒๕๒๗. หนังสืออนุสรณ์เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง. ***ประวัติพญางำเมืองเจ้าอยู่ครองเมืองพะเยา.*** *: ม.ป.ท.*

พระราชวังเดิมกับรางวัลยูเนสโก

แพทย์หญิง คุณหญิง นงนุช ศิริเดช
รองประธานมูลนิธิอนุรักษ์โบราณสถานในพระราชวังเดิม

พระราชวังกรุงธนบุรี เป็นพระราชวังแห่งเดียวที่สร้างขึ้นในสมัยที่กรุงธนบุรีเป็นราชธานี ในปี ๒๓๑๑ และถือได้ว่าเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญ และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งของชาติ

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดให้สร้างพระราชวังแห่งนี้ขึ้นในพื้นที่ของป้อมวิไชยประสิทธิ์ *(ป้อมวิไชยเยนทร์เดิม)* ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณปากคลองบางกอกใหญ่ เพื่อใช้เป็นที่ประทับและว่าราชการ

ต่อมาเมื่อ**พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช** เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติได้ทรงย้ายราชธานีมาอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาพระราชวังกรุงธนบุรีจึงได้รับการเรียกขานว่า **"พระราชวังเดิม"** นับแต่นั้นมา

เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งของพระราชวังเดิมมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ซึ่งทรงไว้วางพระราชหฤทัย มาประทับที่พระราชวังแห่งนี้ และพระราชดำรินี้ได้มีการสืบทอดต่อมาทุกรัชกาล จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชวงศ์ชั้นสูงที่เคยได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้มาประทับที่พระราชวังเดิม ตามลำดับรัชกาลมีดังนี้ คือ

ในรัชกาลที่ ๑

๑. เจ้าฟ้ากรมหลวงธิเบศร์บดินทร์ พ.ศ.๒๓๒๕ - ๒๓๒๘

๒. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร พ.ศ.๒๓๒๘ - ๒๓๕๒

ในรัชกาลที่ ๒

๑. สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี พ.ศ.๒๓๕๔ - ๒๓๖๕

๒. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎ พ.ศ. ๒๓๖๖ - ๒๓๖๗

ในรัชกาลที่ ๓

๑. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุน

อิศเรศรังสรรค์ พ.ศ.๒๓๖๗ - ๒๓๙๔

ในรัชกาลที่ ๔

๑. พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท พ.ศ.๒๓๙๔ - ๒๔๑๓

ในรัชกาลที่ ๕

๑. สมเด็จเจ้าฟ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงศ์ พ.ศ.๒๔๒๔ - ๒๔๔๓

พระราชวังเดิมนี้ เคยเป็นสถานที่ที่พระมหากษัตริย์ ๓ พระองค์ทรงมีพระราชสมภพ และทั้ง ๓ พระองค์ทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ขณะที่ยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร ได้แก่

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ.๒๓๓๐

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๓๔๗

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๔ กันยายน พ.ศ.๒๓๕๑

ซึ่งภายหลังจากที่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงศ์สิ้นพระชนม์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชวังเดิม ให้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนนายเรือ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๓ โดยทรงมีพระราชกระแสให้รักษาซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างที่มีมาแต่เดิม ได้แก่ ท้องพระโรง ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระตำหนักสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และศาลศีรษะปลาวาฬ และได้เสด็จมาทรงเปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๙

โรงเรียนนายเรือ ตั้งอยู่ที่พระราชวังเดิมจนถึงปี ๒๔๘๗ จึงได้ย้ายออกไปตั้งที่สัตหีบและเกล็ดแก้ว ก่อนจะได้ย้ายไปตั้งที่จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนอาคารเดิมของโรงเรียนนายเรือที่พระราชวังเดิมนั้น กองทัพเรือได้ดัดแปลงให้เป็นอาคารทรงไทย แล้วใช้เป็นที่ตั้งของกองบัญชาการกองทัพเรือจนถึงปัจจุบัน

สำหรับอาคารโบราณสถานต่าง ๆ ในบริเวณพระราชวังเดิมนั้น กองทัพเรือมีความพยายามที่จะบูรณะซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีตลอดมา แต่ติดขัดด้านงบประมาณ และขาดบุคลากรที่มีความชำนาญ จึงทำให้การบูรณะทำได้จำกัด

นอกจากนั้น เนื่องจากสถานที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ จึงทำให้มีปัญหาเรื่องความชื้น และน้ำท่วมขังอันเป็นสาเหตุที่มีปลวกกัดกินทำลายอาคารต่าง ๆ ซึ่งในสมัยก่อนกองทัพเรือได้แก้ไขปัญหาน้ำท่วมโดยการถมบริเวณให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้ถมทับบัวของอาคารต่าง ๆ จนเสียสัดส่วนที่สวยงามของสถาปัตยกรรมไปบ้าง

ต่อมาในปี ๒๕๓๘ ขณะที่พลเรือเอกประเจตน์ ศิริเดช เป็นผู้บัญชาการทหารเรือและแพทย์หญิง คุณหญิง นงนุช ศิริเดช นายกสมาคมภริยาทหารเรือได้ร่วมกับกองทัพเรือ จัดให้มีการสำรวจอาคารโบราณสถานต่าง ๆ อย่างละเอียด และพบว่ามีสภาพทรุดโทรมเป็นอันมาก จำเป็นต้องมีการบูรณะอย่างรีบด่วนที่สุด จึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการบูรณะโบราณสถานในพระราชวังเดิมขึ้น และกราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธานที่ปรึกษา ซึ่งพระองค์ท่านได้ทรงรับและเสด็จฯ มาทรงเปิดโครงการเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๘

ต่อจากนั้นทางคณะกรรมการโครงการนี้ได้ร่วมใจกันเริ่มทำการหาทุนโดยวิธีต่าง ๆ เช่น ทำการสร้างเหรียญสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จัดงานกาลาดินเนอร์ ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงพระกรุณาเสด็จฯ เป็นองค์ประธานด้วย ต่อมา

ท้องพระโรงพระราชวังกรุงธนบุรี

คณะกรรมการได้ขอบริจาคจากผู้มีจิตกุศล รวมทั้งจัดกิจกรรมอื่น ๆ อีกหลายอย่าง ซึ่งทำให้ได้งบประมาณเพียงพอในการบูรณะทั้งหมด โดยไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการ พร้อมกันนั้น ได้จัดทำการว่าจ้างสถาปนิก และบริษัทรับเหมาก่อสร้างที่มีประสบการณ์ในการบูรณะโบราณสถาน และขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากรมาดำเนินการบูรณะ เพื่อให้ขั้นตอนของงานเป็นตามมาตรฐานสากล โดยกรมศิลปากรให้ความร่วมมือในการส่งผู้เชี่ยวชาญมาร่วมให้คำปรึกษา จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ในระหว่างการบูรณะได้มีการขุดสำรวจทางโบราณคดี ในพื้นที่โดยรอบบริเวณโบราณสถาน และได้มีการบันทึกหลักฐานต่าง ๆ ไว้โดยละเอียด ในปี ๒๕๓๙ เมื่องานบูรณะได้ดำเนินมาระยะหนึ่ง เพื่อให้มีความคล่องตัว จึงได้มีการจัดตั้งมูลนิธิอนุรักษ์โบราณสถานในพระราชวังเดิมขึ้นมารองรับ ซึ่งมูลนิธิฯ นี้ได้ให้การสนับสนุนทั้งด้านการหาทุน และส่งเสริมให้พระราชวังเดิม เป็นแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของสมัยกรุงธนบุรีด้วย

อาคารโบราณสถานต่าง ๆ ในพระราชวังเดิมที่ได้รับการบูรณะตามโครงการฯ มีดังนี้ คือ

ท้องพระโรงกรุงธนบุรี สร้างขึ้นพร้อมกับการสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานีในปี ๒๓๑๑ อาคารนี้มีรูปทรงแบบไทย ประกอบด้วยพระที่นั่งสององค์เชื่อมต่อกัน ได้แก่ พระที่นั่งองค์ทิศเหนือ เรียกว่า **ท้องพระโรง** หรือ **วินิจฉัย** ใช้เป็นที่เสด็จออกขุนนางและประกอบพิธีที่สำคัญ ๆ และพระที่นั่งองค์ทิศใต้ที่เรียกกันว่า **พระที่นั่งขวาง** เป็นส่วนพระราชมณเฑียรอันเป็นที่ประทับส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์

ปัจจุบัน กองทัพเรือใช้ท้องพระโรงทางทิศเหนือเป็นสถานที่จัดงานและประกอบพิธีสำคัญต่าง ๆ ส่วนพระที่นั่งขวางใช้เป็นห้องรับรองบุคคลสำคัญและห้องประชุมเป็นบางโอกาส

ป้อมวิชัยประสิทธิ์ เดิมชื่อ **ป้อมวิไชยเยนทร์** หรือ **ป้อมบางกอก** สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยเจ้าพระยาป้อมวิไชยเยนทร์กราบบังคมทูลแนะนำให้สร้างขึ้นพร้อมกับอีกป้อมหนึ่งทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา *(บริเวณโรงเรียนราชินีปัจจุบัน)* ในอดีตได้มีการขึงสายโซ่ระหว่างป้อมทั้ง ๒ หย่อนลงก้นแม่น้ำ เวลามีเรือข้าศึกมาทหารก็จะดึงสายโซ่ให้ตึงเพื่อป้องกันมิให้เรือข้าศึกเข้าไปถึงพระนครได้ง่ายนัก

ต่อมาป้อมฝั่งตรงข้ามถูกทำลายลง ในการรบเพื่อขับไล่ทหารฝรั่งเศส ในรัชสมัยสมเด็จพระเพทราชา จึงคงเหลือแต่ป้อมวิไชยประสิทธิ์ในปัจจุบันนี้เท่านั้น เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี ได้ทรงสร้างพระราชวังหลวงในบริเวณป้อมวิไชยเยนทร์ พร้อมกับได้ทำการปรับปรุงป้อม และพระราชทานนามใหม่ว่าป้อมวิไชยประสิทธิ์

ปัจจุบันกองทัพเรือใช้ป้อมวิไชยประสิทธิ์ เป็นที่ยิงสลุตในพิธีสำคัญต่าง ๆ และเป็นที่ตั้งเสาธงประดับธงราชนาวี และธงผู้บัญชาการทหารเรือ

ตำหนักเก๋งคู่หลังเล็ก มีรูปแบบเป็นสถาปัตยกรรมแบบจีนแต่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะประตูหน้าต่าง เพื่อให้เข้ากับสภาพอากาศ อาคารหลังนี้สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อครั้งที่

ป้อมวิไชยประสิทธิ์

ทรงดำรงพระราชอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร

ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จมาประทับที่พระราชวังเดิม ระหว่างปี ๒๓๖๗ - ๒๔๙๔ ได้มีการซ่อมแซมและปรับปรุงตัวอาคาร พร้อมกับมีการสร้าง**ตำหนักเก๋งคู่หลังใหญ่** ในรูปแบบที่สอดคล้องกัน ปัจจุบันอาคารหลังนี้จัดแสดงเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจในด้านการรบของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โบราณวัตถุ และอาวุธที่ใช้ในสมัยโบราณ

ตำหนักเก๋งคู่หลังใหญ่ มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างไทยและจีน สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวดำรงพระอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนอิศเรศรังสรรค์เสด็จมาประทับที่พระราชวังเดิม ส่วนของหลังคามีการเขียนสีตกแต่งเป็นลวดลายแบบจีน แต่กรอบหน้าต่างจำหลักลายประดับแบบไทย

ปัจจุบันอาคารหลังนี้ ใช้เป็นที่จัดแสดง

ตำหนักเก๋งคู่หลังใหญ่

ตำหนักสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

นิทรรศการเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พร้อมทั้งจัดแสดงภาพเขียนและโบราณวัตถุ

ตำหนักสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ตำหนักหลังนี้พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างขึ้นเมื่อครั้งที่ยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอกรมขุนอิศเรศรังสรรค์ ในช่วงเวลาที่ประทับ ณ พระราชวังเดิม

ด้วยอาคารมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นแบบตะวันตก หรือเรียกว่า **"ตึกแบบอเมริกัน"** นับได้ว่าอาคารหลังนี้เป็นที่ประทับของพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีรูปแบบตะวันตกเป็นหลังแรก ๆ ของสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ปัจจุบันมูลนิธิอนุรักษ์โบราณสถานในพระราชวังเดิม ได้ใช้อาคารชั้นบนเป็นที่จัดแสดงนิทรรศการพระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และห้องสมุด ส่วนอาคารชั้นล่างจัดเป็นพิพิธภัณฑ์เงินตรา และเครื่องถ้วยโบราณของไทย

ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน สำหรับศาลหลังปัจจุบันนี้ สร้างขึ้นเมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงศ์ ประทับที่พระราชวังเดิม ภายในศาลเป็นที่ประดิษฐานพระบรมรูปของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในท่าประทับยืนทรงพระแสงดาบ

ศาลศีรษะปลาวาฬ ในระหว่างการขุดสำรวจทางโบราณคดี ได้พบฐานอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าในบริเวณที่อยู่ระหว่างศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และตำหนักเก๋งคู่หลังเล็ก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากหลักฐานทางเอกสารประกอบแล้ว สันนิษฐานได้ว่าเป็นซากของอาคารศีรษะปลาวาฬเดิม ที่สร้างขึ้นก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้พังลงมาในคืนวันที่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจาตุรนต์รัศมี กรมพระจักรพรรดิพงศ์สิ้นพระชนม์

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารหลังเดิม ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่า เป็นอาคาร

โถงแบบจีน สำหรับศาลหลังปัจจุบัน กรมศิลปากร และมูลนิธิอนุรักษ์โบราณสถานในพระราชวังเดิม เห็นชอบที่จะให้สร้างขึ้นใหม่บนฐานเดิมที่ขุดพบ โดยประยุกต์รูปแบบให้เหมาะสมกับอาคารโดยรอบ และยังคงรูปแบบเก๋งจีน ปัจจุบันอาคารนี้ ได้ใช้เป็นที่จัดแสดงกะโหลกศีรษะปลาวาฬเก่าแก่ ซึ่งได้พบอยู่ใต้ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตอนที่ทำการขุดสำรวจนั่นเอง

ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน

ศาลศีรษะปลาวาฬ

อาคารเรือนเขียว

อาคารเรือนเขียว เป็นอาคารโรงพยาบาลเดิมของโรงเรียนนายเรือ ลักษณะเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง ประดับด้วยไม้ฉลุลาย สร้างขึ้นในช่วงเวลาที่มีการปรับปรุงพระราชวังเดิม ให้เป็นโรงเรียนนายเรือ ต่อมาได้ใช้เป็นสโมสรของข้าราชการกรมสื่อสารทหารเรือ ปัจจุบันเป็นห้องประชุม

นอกจากการบูรณะอาคารต่าง ๆ ซึ่งแล้วเสร็จในปี ๒๓๔๕ มูลนิธิฯ ยังได้ทำการปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณโบราณสถานซึ่งนอกจากจะทำให้ดูเรียบร้อยสวยงามแล้ว ยังสามารถบอกถึงตำแหน่งของซากกำแพงโบราณที่ถูกกลบฝังไว้ด้วย

พร้อมกันนั้นได้จัดพิมพ์หนังสือ และผลิตสื่อข้อมูลมัลติมีเดีย เพื่อเผยแพร่ประวัติศาสตร์ของพระราชวังเดิม และจัดห้องสมุดซึ่งรวบรวมหนังสือ และเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องไว้ที่อาคารเก๋งพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย

ในปี ๒๕๔๗ ทางมูลนิธิฯ ได้ส่งงานอนุรักษ์พระราชวังเดิมเข้าประกวด ใน**โครงการอนุรักษ์มรดกของชาติ ขององค์การยูเนสโกภาคพื้นแปซิฟิค** และได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัล Award of Merit

ทั้งนี้ โดยมีโครงการที่ส่งประกวด ๓๗ โครงการ จาก ๑๒ ประเทศ ซึ่งคณะกรรมการมูลนิธิอนุรักษ์โบราณสถานในพระราชวังเดิม และผู้แทนขององค์การยูเนสโกได้เข้าเฝ้าทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรางวัลนี้แก่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์ประธานที่ปรึกษาของมูลนิธิฯ แล้ว เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๘ ที่ผ่านมานี้เอง

และเพื่อให้สถานที่ซึ่งมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ของชาติไทยแห่งนี้ ได้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ภายในปี ๒๕๔๘ นี้ กองทัพเรือและมูลนิธิอนุรักษ์โบราณสถานในพระราชวังเดิม ได้เตรียมการที่จะเปิดพระราชวังเดิม ให้ผู้สนใจเข้าชมในวันเสาร์และอาทิตย์ *(นอกเหนือจากที่มีการจัดนำชมเป็นหมู่คณะอยู่แล้วในวันและเวลาราชการ)*

ราชวงศ์ไศเลนทร์

ตอนจบ

ประพัฒน์ ตรีณรงค์

กษัตริย์ไศเลนทร์

หม่อมเจ้าจันทร์จิรายุ รัชนี ทรงนิพนธ์พระนามของกษัตริย์แห่งราชวงศ์ไศเลนทร์ไว้ในเรื่อง **"อาณาจักรศรีวิชัยที่ไชยา"** ว่า

"พวกไศเลนทร์มีสองรุ่น รุ่นหนึ่งตกอยู่ในระยะ พ.ศ. ๑๓๑๘ - ๑๔๐๐ รุ่นที่สองตกอยู่ในระยะประมาณ พ.ศ. ๑๕๐๐ - ๑๕๘๐ ในบาญชีต่อไปนี้ลงเฉพาะองค์ที่มีพระนามอยู่ในจารึก องค์หมายเลข ๒ ถึง ๔ อยู่ในจารึกชวากลาง องค์ที่ ๗ ถึง ๙ อยู่ในอินเดียใต้

ไศเลนทร์รุ่นที่ ๑ *(พ.ศ. ๑๓๑๘ - ๑๔๐๐)*

๑. วิษณุราชา *(วัดเวียง)* พ.ศ. ๑๓๑๘

๒. ปนมกรณ พ.ศ. ๑๓๒๐

๓. ธรณินทราชา พ.ศ. ๑๓๒๔

๔. สมรตุงค์ พ.ศ. ๑๓๖๗

๕. พระนางศรีคหุลุนาน พ.ศ. ๑๓๘๖

๖. พาลบุตร *(นาลันทา)* ประมาณ พ.ศ. ๑๔๐๐

ไศเลนทร์ รุ่นที่ ๒ *(พ.ศ. ๑๕๐๐ - ๑๕๘๐)*

๗. จุฑามณี *(หรือจุฬามณี)*

๘. มาราวิชโยตุงค์

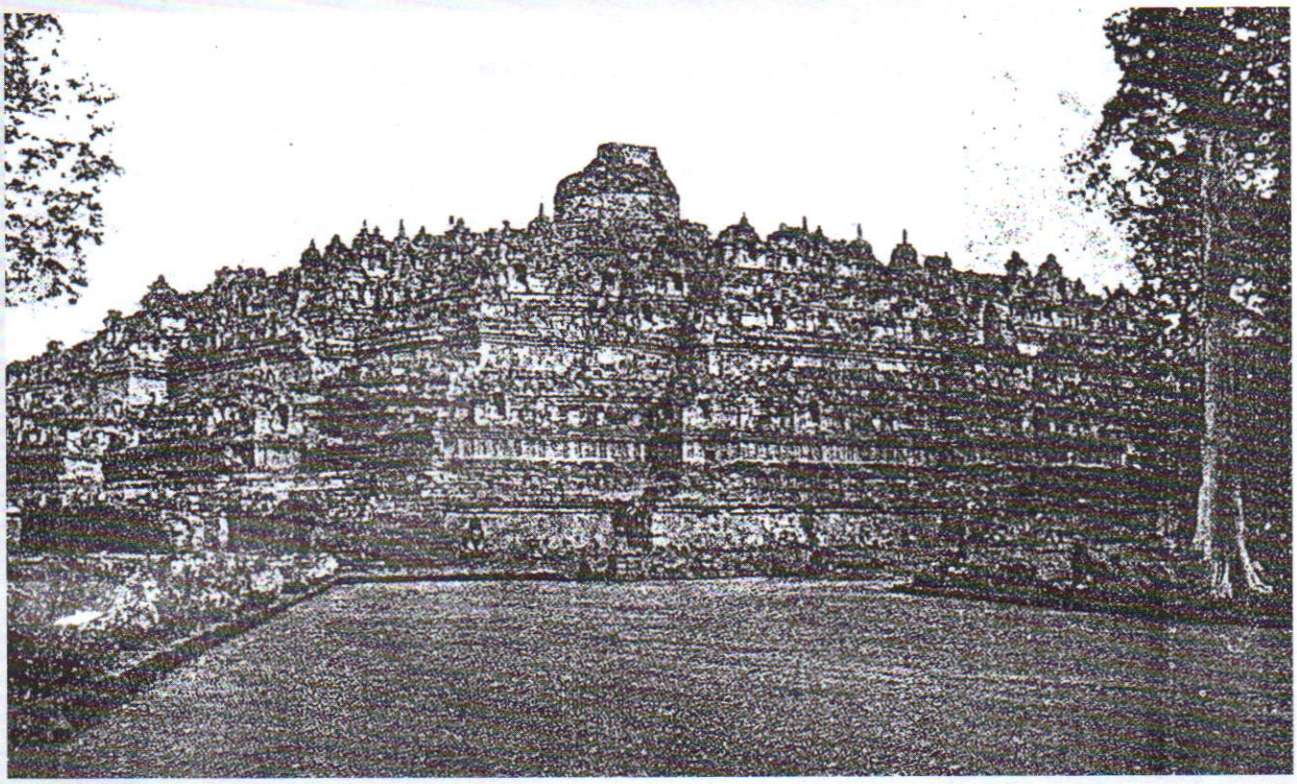

พระเจดีย์บุโรพุทโธ

๙. สงครามวิชโยตุงค์

๑๐. สมรวิชโยตุงค์ *(จารึกลังกา)*

หมายเลข ๕ และ ๖ และหมายเลข ๙ และ ๑๐ เป็นพี่น้องกัน ไศเลนทร์ในจารึกอินเดีย ครองศรีวิชัย และคทาราม *(ไชยาและไทรบุรี)* สมรวิชโยตุงค์ในจารึกลังกา ครองสุวรรณปุระ *(ไชยา)*"

เรื่องพระนามกษัตริย์ไศเลนทร์ที่ทรงไว้ในหนังสือที่อ้างมีเพียงเท่านี้ ต่อจากนี้ขอนำพระราชประวัติของกษัตริย์ไศเลนทร์ที่ปรากฏในหลักฐานอื่น ๆ มาประกอบเสนอท่านผู้อ่านโดยสังเขป เช่น ทักษิณรัฐ ของศาสตราจารย์มานิต วัลลิโภดม พนม ทวารวดี ศรีวิชัย ของธรรมทาส พานิช และประวัติศาสตร์พุทธศาสนาสมัยศรีวิชัย ของธรรมทาส พานิช เป็นต้น

ไศเลนทร์รุ่นที่ ๑

๑. วิษณุราชา (วัดเวียง) พ.ศ. ๑๓๑๘

กษัตริย์ไศเลนทร์องค์นี้ มีพระนามปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์และโบราณคดีส่วนใหญ่ออกพระนามว่าพระเจ้าวิษณุราชบ้าง พระเจ้าวิษณุมหาราชบ้าง แต่ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ ได้กล่าวเรื่องพระนามของกษัตริย์องค์นี้ในการแก้ไขเพิ่มเติมคำแปลศิลาจารึกหลักที่ ๒๓ เป็นครั้งที่ ๒ ในข้อที่ ๔ ว่า

"เนื่องจากจารึกนครศรีธรรมราชด้านที่ ๒ กล่าวถึงพระราชาเพียงพระองค์เดียว ซึ่งอาจทรงพระนามว่า วิษณุ พระราชาองค์นี้ซึ่งอยู่ในราชวงศ์ไศเลนทร์และมีสมญาว่า 'ผู้กำจัดศัตรู' เมื่อราชาภิเษกแล้วมีพระนามว่า สังครามธนัญชัย"

และศาสตราจารย์มานิต วัลลิโภดม ได้กล่าวไว้ใน "**ทักษิณรัฐ**" ว่า

"กษัตริย์ผู้มีนาม '**วิษณุ**' และนามอิสริยยศ "**ศรีมหาราช**" เป็นต้นกำเนิดแห่งไศเลนทรวงศ์"

ส่วนคำว่า **วัดเวียง** ในวงเล็บหลังพระนามนั้นคงจะเป็นความประสงค์ของท่านผู้ทรงนิพนธ์ว่าเป็นเรื่องของจารึกหลักที่ ๒๓ ที่ได้มาจากวัดเวียงที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ต่อจากนี้เป็นพระราชประวัติ "**วิษณุราชา**" พระองค์เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าศนะภุลละ

ประทับอยู่ที่กรุงลังกา ต่อมาได้ทรงอภิเษกสมรสกับพระราชธิดาของพระเจ้ากรุงสุวรรณปุระ *(ไชยา)* พระเจ้ากรุงสุวรรณปุระโปรดปรานเจ้าชายวิษณุมาก ทรงสถาปนาให้ครองราชบัลลังก์โดยมีพระราชาแห่งเมืองต่าง ๆ สนับสนุน และเฉลิมพระเกียรติให้เป็นมหาราชเจ้า

ต่อมามีพระอาจารย์ชื่อ กรุณาการาจารย์ มาจากเคาฑเทศ *(เบ็งกอลในอินเดีย)* เดินทางมาถึงสุวรรณปุระ กราบทูลแนะนำให้นำกองทัพเรือไปยึดชวากลาง เพื่อสร้างพระพุทธเจดีย์บรมพุทโธให้เป็นที่รวมพุทธจักรวรรดิ์เพราะชวากลางนั้น มีเกาะน้อยใหญ่เป็นจำนวนมากทั้งทางทิศตะวันออกและทิศเหนือ

พระเจ้าวิษณุมหาราชทรงเห็นชอบด้วย จึงได้ทรงมอบให้พระราชโอรสพระนามว่า เจ้าชายพาลบุตร เป็นผู้สำเร็จราชการครองกรุงสุวรรณปุระแทนพระองค์ แล้วทรงจัดทัพเรือเท่าที่จำเป็นเรียบร้อยแล้ว ยกไปยึดครองชวากลางได้ ทรงจัดการราชวงศ์สัญชัยที่ครองชวากลางอยู่เดิมไปครองดินแดนเป็นอาณาเขตตอนฝั่งเหนือของเกาะชวาในฐานะประเทศราช

และเพื่อให้งานสำคัญคือการสร้างพระมหาเจดีย์สำคัญคือ บรมพุทโธให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ จึงได้ทรงมอบอำนาจในทางปกครองให้แก่พระราชโอรสอีกพระองค์หนึ่ง *(หลักฐานบางแห่งว่า เป็นอนุชา)* พระนามว่า เจ้าชายปฉณมกรณะทรงปกครองดูแลชวากลาง ส่วนพระองค์กับท่านกรุณาการาจารย์เริ่มงานสร้างพระมหาเจดีย์บรมพุทโธชั้นล่าง ก็เกิดสงครามมาติดกรุงตามพรลิงค์ พระเจ้าวิษณุมหาราชจึงจัดทัพเรือยกไปตีกรุงตามพรลิงค์กลับคืนมาได้ จึงประทับอยู่ที่กรุงตามพรลิงค์ จนเสด็จสวรรคต

๒. ปนมกรณ พ.ศ. ๑๓๒๐

องค์นี้ ปรากฏพระนามโดยทั่วไปว่า ปณมกรณะ หรือ เจ้าชายปณมกรณะ เป็นพระราชโอรส *(บางแห่งว่าเป็นพระอนุชา)* เมื่อเจ้าวิษณุมหาราชสวรรคตแล้ว พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ทรงพระนามว่า พระเจ้าปณมกรณะปกครองชวา แต่เจ้าชายพาลบุตรที่เป็นผู้สำเร็จราชการกรุงสุวรรณปุระ *(ไชยา)* ไม่ทรงยอมอยู่ใต้พระราชอำนาจประกาศตั้งพระองค์เป็นอิสระ จึงเกิดสงครามชิงความเป็นใหญ่กันขึ้น เจ้าชายพาลบุตรตกเป็นฝ่ายแพ้เพราะบรรดาเจ้าชายที่ครองอำนาจอยู่ในชวากลางได้เข้าช่วย ดังนั้นฝ่ายเจ้าชายพาลบุตรก็ตกเป็นประเทศราช

บรรดาประเทศที่อยู่ภายใต้พระราชอำนาจเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าปณมกรณะเป็นมหาราช และถวายพระนามว่า พระเจ้าธรณินทรมานะ พระองค์ได้ยกดินแดนบางส่วนให้เจ้าชายราชวงศ์สัญชัย เป็นการฟื้นคืนอำนาจของราชวงศ์นี้ให้เป็นอิสระอีกครั้งหนึ่งและได้ทรงสร้างพระมหาเจดีย์บรมพุทโธต่อจากที่พระราชบิดาได้ทรงเริ่มต้นไว้ต่อไป พระองค์สวรรคตในพุทธศักราช ๑๓๓๓

๓. ธรณินทราชา พ.ศ. ๑๓๒๔

องค์นี้เป็นองค์เดียวกับองค์ที่ ๒ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

๔. สมรตุงค์ พ.ศ. ๑๓๖๗ *(บางแห่งว่าราว พ.ศ. ๑๓๕๔ - ๑๓๗๕)*

องค์นี้ มีพระนามเดิมว่า เจ้าชายสมราครวีระ *(ผู้แกล้วกล้าในสมรภูมิ)* เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าปณมกรณะหรือพระเจ้าธรณินทรมานะเทวะมหาราช อาจารย์ธนิต อยู่โพธิ์ ได้เล่าพระราชประวัติไว้ใน "เรื่องน่ารู้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร" ตอนที่ว่าด้วยอาณาจักรศรีวิชัย" ว่า

"พระเจ้าสมรตุงคะ แห่งราชวงศ์ไศเลนทร์นั้น มีอีกพระนามหนึ่งปรากฏในจารึกซึ่งพบในนาลันทาว่า สมราครวีระ *(สมร + อัคร + วีระ = ผู้กล้าหาญเยี่ยมยอดในสมรภูมิ)* และได้อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงดารา พระราชธิดาของพระเจ้าธรรมเสตุ แห่งอาณาจักรศรีวิชัย พระเจ้าสมรตุงคะกับพระนางดารามีพระราชธิดาองค์หนึ่งพระนามว่า ประโมทวรรธนี มีพระราชโอรสองค์หนึ่งพระนามว่า พาลบุตร *(แปลว่า โอรสผู้เยาว์)* เจ้าหญิงประโมทวรรธนี ทรงเป็นทายาทแห่งราชวงศ์ไศเลนทร์ และได้อภิเษกสมรสกับเจ้าชายปีกะตันแห่ง

ราชวงศ์สัญชัย ส่วนเจ้าชายพาลบุตรได้ไปเสวยราชย์ในอาณาจักรศรีวิชัย เมื่อพุทธศักราช ๑๓๙๓..."

งานสำคัญของพระเจ้าสมรตุงค์หรือสมรตุงคะก็คือทรงสร้างพระมหาเจดีย์บรมพุทโธได้จนสำเร็จ และแผ่พระราชอำนาจออกไปได้กว้างไกลที่สุด ทั้งเกาะสุมาตราและคาบสมุทรมลายาตกอยู่ในพระราชอำนาจของพระองค์ทั้งสิ้น และทรงส่งพระราชโอรสพาลบุตรไปปกครองศรีวิชัย *(ไชยา)* ในฐานะเป็นเมืองลูกหลวง และทรงได้รับพระเกียรติยศเป็นมหาราชพระองค์สวรรคต เมื่อ พ.ศ. ๑๓๗๘ *(บางแห่งว่า พ.ศ.๑๓๖๗)*

๕. พระนางศรีคหุลุนาน พ.ศ. ๑๓๘๖

องค์นี้ในที่บางแห่ง เช่น ธรรมทาส พานิช กล่าวไว้ในเรื่อง **"ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา สมัยศรีวิชัย"** ว่า

'ถึง พ.ศ. ๑๓๒๕ เจ้าชายปณมกรณะ ได้เป็นมหาราชเจ้า มีพระนามธรณินทรนามะได้สร้างจารึกโกลุรัดเล่าความไว้ ถึง พ.ศ. ๑๓๕๓ พระบรมราชินีศรีกาหนนันสร้างศาสนสถานที่เพลาศานสำเร็จลง...'

พระราชประวัตินอกจากนี้ ยังไม่ปรากฏ

๖. พาลบุตร *(นาลันทา)* ประมาณ พ.ศ. ๑๔๐๐

องค์นี้ มีพระนามเหมือนกับพระราชโอรสของพระเจ้าวิษณุมหาราช องค์ที่ทรงส่งให้ไปครองสุวรรณปุระ *(ไชยา)*

เรื่องเกี่ยวกับเจ้าชายนี้ได้เขียนมาแล้วในพระราชประวัติของพระเจ้าวิษณุมหาราชนั้นก็มีพระนามว่าพาลบุตร ซึ่งได้ครองกรุงสุวรรณปุระ *(ไชยา)* ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระเจ้าวิษณุมหาราช ซึ่งไปครองชวากลางและสร้างพระมหาเจดีย์บรมพุทธโธ เมื่อพระเจ้าวิษณุมหาราชสวรรคตแล้ว ก็เกิดสู้รบกับพระเจ้าปณมกรณะ และตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ และไม่ปรากฏพระราชประวัติต่อมา

แต่หม่อมเจ้าจันทร์จิรายุ รัชนี ทรงนิพนธ์จัดองค์นี้เป็นลำดับที่ ๖ แห่งไศเลนทร์รุ่นที่ ๑ และมีคำอยู่ในวงเล็บหลังพระนามว่า **"พาลบุตร *(นาลันทา)* ประมาณพุทธศักราช ๑๔๐๐"**

พระราชประวัติของกษัตริย์ไศเลนทร์องค์นี้ ธรรมทาส พานิช กล่าวไว้ในเรื่อง **"พนม ทวารวดี ศรีวิชัย"** มีข้อความตอนหนึ่งว่า

"ข้อความในจารึกกล่าวว่าพระเจ้าพาลปุตรเทวะ มีบรรพบุรุษเป็นกษัตริย์ทางเกาะชวา และเป็นดิลกแห่งไศเลนทรวงศ์ จารึกมีว่า

"ยังมีมหาราชแห่งยวภูมิพระองค์หนึ่ง มีพระนาม วีระ - ไวริมัทน - อานุคต - อาภิธานะ ซึ่งเป็นดิลกแห่งไศเลนทรวงศ์ พระองค์มีพระราชโอรสทรงพระนามว่า สมราควีระ อัครมเหสีทรงพระนามว่า ตารา *(ดารา)* เป็นพระราชธิดาของพระเจ้าวรมเสตุ แห่งจันทรวงศ์ ทรงโฉมงดงามเทียมเทพเจ้าตารา จากพระมเหสีองค์นี้ พระองค์มีพระโอรส ทรงพระนามศรี - พาลปุตร พระองค์ซึ่งได้สร้างอารามที่นาลันทานี้"

พระเจ้าศรี - พาลปุตร องค์นี้ครองสุวรรณทวีป ไม่ได้ครองสุวรรณปุระ *(ไชยา)* เช่นองค์ก่อน

แผ่นจารึกนี้เป็นแผ่นทองแดง นาลันทา เป็นชื่อของวิหาร

อาจารย์ธนิต อยู่โพธิ์ กล่าวไว้ในเรื่อง **"อาณาจักรศรีวิชัย"** ว่า พระเจ้าพาลปุตรองค์นี้ พระราชโอรสของพระเจ้าสมรตุงคะกับพระนางตารา ได้เสด็จไปเสวยราชย์ในอาณาจักรศรีวิชัย เมื่อพุทธศักราช ๑๓๙๓

ไศเลนทร์ รุ่นที่ ๒ *(พ.ศ. ๑๕๐๐ - ๑๕๘๐)*

๗. จุฑามณี *(หรือจุฬามณี)*

องค์นี้ มีพระนามเดิมตามที่ ธรรมทาส พานิช กล่าวไว้ว่า ชื่อ เจ้าชายคุณาอรรณพ แต่ศาสตราจารย์มานิต วัลลิโภดม กล่าวไว้ในเรื่อง **"ศรีธรรมาโศกมหาราช"** ใน **"แถลงงานประวัติศาสตร์ เอกสารโบราณคดี ปีที่ ๑๒"** ว่า มีพระนามเดิมว่า เจ้าชายกุณาลนพ เป็นพระราชโอรสครองสุวรรณปุระอยู่ ณ

เมืองศรีวิชัย *(ไชยา)* มีพระธิดานามว่า คุณวดี ต่อมามีเจ้าชายชื่อ ศรีมาระโอรสของพระเจ้าวรคุณแห่งแคว้นปาณฑยะ เสด็จท่องเที่ยวมายังศรีวิชัยและได้อภิเษกสมรสกับพระธิดาคุณวดี มีบุตรีชื่อ สุนทรี เมื่อเจริญวัยเป็นสาวแล้ว ก็เกิดศึก คือ กองทัพกัมโพชรัฐ *(ลพบุรี)* ยกมาตีศรีวิชัย ศรีมาระยกทัพออกไปสู้กับรุทธวรมัน ราชโอรสของพระเจ้ากัมโพชรัฐ ถูกฆ่าตายบนหลังช้าง เจ้าชายกุณาลนพ จึงยกทัพออกสู้ศึกจับรุทธวรมันได้ แล้วมัดประจานไว้ที่ประตูเมือง พระเจ้ากัมโพชรัฐยกทัพใหญ่มาช่วยราชโอรส แต่ถูกทหารศรีวิชัยยิงธนูอาบยาพิษสิ้นพระชนม์

ส่วนเจ้าชายกุณาลนพได้รายงานผลของสงครามไปยังพระราชบิดาคือมหาราชาโกณฑิยะ พระราชบิดาทรงชมเชยและพระราชทานรางวัลพร้อมกับเพ็ชรมาสำหรับประดับประตูเมืองศรีวิชัยด้วย

ต่อมารุทธวรมันหนีจากศรีวิชัยไปได้ จึงเกณฑ์ทัพมาโจมตีศรีวิชัยอีกครั้ง ตอนนี้เจ้าชายกุณาลนพได้ครองเมืองมลัยรัฐ และได้เป็นมหาราช กองทัพกัมโพชรัฐมาตีศรีวิชัย คราวนี้ศรีวิชัยแพ้ มหาราชกุณาลนพหนีไปอยู่ลังกา และได้รับกำลังจากลังกาพร้อมด้วยเจ้าชายมเหนทรผู้เป็นยุพราชแห่งลังกามาทรงช่วยรบได้ชัยชนะแล้วมหาราชกุณาลนพครองเมืองดังเดิม เจ้าชายมเหนทรยุพราชทรงได้พระธิดาสุนทรีแห่งมหาราชกุณาลนพเป็นชายา

มหาราชกุณาลนพทรงสร้างวัด ๆ หนึ่งในแคว้นโจฬะ ชื่อ วัดศรีจุฬามณีวรวิหาร พระองค์ได้ทรงพระนามาภิไธยใหม่ว่า พระเจ้าศรีจุฬามณีวรรมเทวะ เสด็จสวรรคตเมื่อพุทธศักราช ๑๕๕๐

๘. มาราวิชโยตุงค์

องค์นี้ เป็นพระราชโอรสของพระมหาราชศรีจุฬามณีวรรมเทวะ กับพระนางสุนทรีราชธิดาของพระเจ้ามหินทรที่ ๔

ในรัชกาลของพระเจ้ามาราวิชโยตุงค์ *(หรือพระเจ้ามารวิชโยตุงคะ)* ทางประเทศโจฬะในอินเดียใต้เป็นแผ่นดินพระเจ้าราชราชา *(พุทธศักราช ๑๕๒๘ - ๑๕๕๔)* สิ้นพระชนม์แล้ว พระเจ้าราเชนทรที่ ๑ *(พุทธศักราช ๑๕๕๕ - ๑๕๘๗)* ผู้เป็นพระราชโอรสเสด็จขึ้นครองประเทศโจฬะ

เมื่อพระเจ้าราเชนทรที่ ๑ เสด็จขึ้นครองราชย์ในชั้นต้นมีพระราชสัมพันธ์กับบรรดาประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างดี แต่ครั้นได้ทรงสร้างกำลังทั้งทัพบกและทัพเรือแข็งแกร่งแล้ว ก็ยกกำลังไปตีประเทศลังกาเป็นประเทศแรก จับพระเจ้ามหินทรที่ ๕ แห่งลังกาไปควบคุมไว้ที่ราชธานีของโจฬะ ส่วนเจ้าชายกัสสปะราชโอรสของพระเจ้าลังกาชันษา ๑๖ ปีทรงหนีไปได้

เมื่อทรงตีประเทศลังกาได้แล้วพระเจ้าราเชนทรที่ ๑ ก็ยกกองทัพไปตีแคว้นชวกะ *(ศรีวิชัย)* ของพระเจ้ามาราวิชโยตุงค์ทันที

พระเจ้ามาราวิชโยตุงค์ยกกองทัพออกสู้ แต่เนื่องจากพระองค์ทรงชราภาพมากแล้ว จึงสิ้นพระชนม์บนคอช้างศึก พระราชธิดาของพระเจ้ามาราวิชโยตุงค์พระนามว่า อัมมังคาเทวีตกไปเป็นพระมเหสีของพระเจ้าราเชนทรที่ ๑

การแพ้สงครามครั้งนี้ทำให้ศรีวิชัยต้องตกไปเป็นประเทศราชของพระเจ้ากรุงโจฬะเป็นเวลาถึง ๒๐ ปี *(พ.ศ.๑๕๖๗ - ๑๕๘๗)*

๙. สงครามวิชโยตุงค์

องค์นี้ คือพระเจ้าสงครามวิชโยตุงค์ *(หรือพระเจ้าวิชโยตุงคะ)* เป็นพระราชโอรสองค์ใหญ่ของพระเจ้ามาราวิชโยตุงค์กับพระราชมารดาสุนทรี *(๒)*

พระเจ้าสงครามวิชโยตุงค์ เมื่อพระราชบิดายังทรงพระชนม์อยู่ได้ครองนครกตาหะ *(ไทรบุรี)* อันเป็นนครลูกหลวงและเป็นเมืองที่มีการค้าขายกำลังรุ่งเรืองมาก มีเรือกำปั่นจากอินเดีย อาหรับ ลังกา ผ่านนครกตาหะไปทางตะวันออก และมีเรือกำปั่นจากประเทศจีนไปทางตะวันตก นครกตาหะจึงทำหน้าที่เกี่ยวกับเรือสินค้าที่ผ่าน เช่นเดียวกับสิงคโปร์จัดการกับเรือสินค้าที่ผ่าน

พระเจ้าราเชนทรโจฬะแห่งอินเดียใต้ยกกำลังทางเรือมาปราบ ยึดครองเมืองสำคัญไว้ได้หมด รวมทั้งเมืองลูกหลวงที่พระเจ้าสงครามวิชโยตุงค์ครองอยู่ด้วย และได้จับเอาพระเจ้าสงครามวิชโยตุงค์ไปควบคุมไว้ที่ราชธานีของโจฬะ รวมทั้งยึดพระราชทรัพย์มหาศาล และเจ้านายฝ่ายในไปด้วย พระเจ้าสงครามวิชโยตุงค์สิ้นพระชนม์ที่นี่

๑๐. สมรวิชโยตุงค์

องค์นี้ เป็นพระราชโอรสองค์เล็กของพระเจ้ามาราวิชโยตุงค์ และพระมเหสีสุนทรีเป็นพระราชมารดาเมื่อพระเชษฐาสงครามวิชโยตุงค์ถูกควบคุมตัวไปนครโจฬะนั้น พระองค์ได้หลบหนีกำลังทหารของฝ่ายโจฬะไปซ่อนพระองค์อยู่ในสถานที่เร้นลับต่าง ๆ และทรงเพิ่มกำลังของทหารศรีวิชัย เพื่อทรงกอบกู้บ้านเมืองตลอดเวลา

ผ่านไปเป็น ๒๐ ปี กำลังพระเจ้าสมรวิชโยตุงค์ยิ่งเพิ่มมากขึ้นโดยลำดับ และพร้อมอยู่ตลอดเวลาเพื่อกู้ชาติซึ่งโอกาสสำคัญนั้นก็มาถึง คือ

มีพราหมณ์ชื่อราชสุนทรบัณฑิตมาจากกรุงมฤราพร้อมด้วยลูกสาวในพุทธศักราช ๑๕๘๗ สอนพระเวทต่าง ๆ ครั้งหนึ่งพระเจ้าราเชนทรโจฬะพร้อมด้วยเจ้าชายราชาธิราชะราชโอรส เสด็จกรุงศรีวิชัย ทอดพระเนตรเห็นลูกสาวพราหมณ์ ต้องพระทัยรับสั่งให้ทหารคุมตัวไปถวายยังตำหนัก พราหมณ์ราชบัณฑิตสู้จนตัวตาย

พระเจ้าสมรวิชโยตุงค์ก็รวมกำลังทหารศรีวิชัยต่อสู้ และสู้อย่างยอมตายถวายชีวิต ในที่สุดปลงพระชนม์พระเจ้าราเชนทรโจฬะสำเร็จ พระราชโอรสคือ เจ้าชายราชาธิราชะรีบนำพระศพเสด็จกลับราชธานีโจฬะ พระเจ้าสมรวิชโยตุงค์และทหารศรีวิชัยกู้อิสรภาพได้สำเร็จ และยังได้ทรงยกกำลังยึดประเทศลังกาที่ตกอยู่ในอำนาจของโจฬะ ใช้ประเทศลังกาเป็นแนวต่อสู้กับฝ่ายโจฬะอย่างเต็มที่ ทรงยกเจ้าชายกุโลตุงค์ซึ่งมียายเป็นเจ้าหญิงศรีวิชัยเป็นกษัตริย์โจฬะในพระราชอุปถัมภ์ของกรุงศรีวิชัย

ประเทศโจฬะก็ตกเป็นประเทศราชของอาณาจักรศรีวิชัยตามเดิม

อาณาจักรศรีวิชัยคงความเป็นอาณาจักรรวมทั้งสิ้น ๖๐๐ ปี แต่ในที่สุดก็สิ้นสุดลงจนได้

ศรีวิชัยแตกสลาย

จากข้อความตอนหนึ่งในเรื่อง **"ราชอาณาจักรทะเลใต้"** ของศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ที่ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ทรงแปลกล่าวถึงความสิ้นสุดของศรีวิชัย และเหตุที่ *(ศรีวิชัย)* แตกสลาย ซึ่งขอแยกเป็นหัวข้อดังนี้

กาลที่สุดของศรีวิชัย

"กาลที่สุดของศรีวิชัยมิได้เกิดจากอำนาจใดอำนาจหนึ่งมาตีให้พ่ายแพ้ลง แต่เกิดเพราะสอง

อำนาจต่างฝ่ายต่างเข้าตีศรีวิชัยโดยมิได้ปรากฏว่าได้นัดกัน คือชวาตีทางด้านใต้ ราชอาณาจักรสุโขทัยของชาติไทย ซึ่งเกิดขึ้นใหม่ตีจากทางด้านเหนือ (ดังจะได้อธิบายความต่อไปนี้)

ในพุทธศักราช ๑๘๑๘ พระเจ้ากฤตนครแห่งชวา ซึ่งมีพระเกียรติกระเดื่องอยู่ในศิลาจารึกที่ฐานรูปพระโพธิ์สัตว์อโมฆมาส พบที่เมืองซัมพี ได้ยาตราทัพจากชวา ตามศิลาจารึกนี้ เจ้านครซัมพี *(คือ มหาราชแห่งศรีวิชัย)* ตกเป็นเมืองขึ้นของกษัตริย์ชวาพระองค์นี้

ปี ๑๘๓๕ เป็นปีที่มีเหตุการณ์มากสำหรับแถบนี้ คือมาร์โคโปโลได้แล่นเรือผ่านช่องแคบนี้ไปประการหนึ่ง ได้เกิดราชอาณาจักรมัชปาหิตขึ้นทางชวาตะวันออก ซึ่งต่อมาได้เป็นผู้นำทางทะเลใต้นี้ต่อไปอีกตั้ง ๒๐๐ ปี ประการหนึ่ง กับเป็นสมัยที่ราชอาณาจักรสุโขทัยของไทย ได้ถึงขีดสูงสุดแห่งอำนาจโดยพ่อขุนรามคำแหงได้เป็นเจ้าเป็นใหญ่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา และแผ่อำนาจลงมาทางคาบสมุทรมลายูจนถึงนครศรีธรรมราช อีกประการหนึ่ง รวมเป็น ๓ ประการด้วยกัน

ต่อมาถึงพุทธศักราช ๑๘๓๘ พ่อขุนรามคำแหงได้ส่งทูตไปเมืองจีน ซึ่งจดหมายเหตุราชวงศ์หงวนบันทึกไว้ดังต่อไปนี้ ในปี ๑๘๓๘ อาณาจักรเสียม *(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า เสียม ๒ น.เมืองไทย, ไทย. เป็นสำเนียงที่ชาวต่างประเทศเรียกเพี้ยนจากคำ สยาม)* ได้ถวายสาส์นเขียนเป็นตัวทอง ขอให้พระมหากษัตริย์จีนส่งทูตไปยังเมืองนั้น ทูตที่นำคำขอนี้ เมื่อถวายสาส์นแล้วกลับไปทันที สมเด็จพระเจ้ากรุงจีน โปรดให้แต่งทูตของจีนไปด้วย ชาวเมืองเสียมได้รบพุ่งกันมากับมลายูเป็นเวลานาน ครั้นเมื่อทูตไปก็สงบรบพุ่งทันที ในรับสั่งพระเจ้ากรุงจีนที่มีไปถึงชาวเมืองเสียมนั้นกล่าวห้ามมิให้ทำร้ายชาวมลายู เพื่อรักษาสัตย์ดังได้สัญญาไว้กับพระเจ้ากรุงจีน"

จะเห็นได้จากจดหมายเหตุอันนี้ว่า ไทยได้รบกับพวกเมืองขึ้นของสุมาตราที่ยังเหลืออยู่ทางภาคใต้ของคาบสมุทรมลายู

ส่วนมาร์โคโปโลนั้นเล่า ในขณะที่แล่นเรือผ่านไปนั้นมิได้ปรากฏว่ารู้ว่าบ้านเมืองแถบนั้น ๆ กำลังจะแตกสลาย เขาบันทึกเรื่องสุมาตราซึ่งเขาเรียกว่า **"ชวาน้อย"** นั้นว่า เกาะนี้แบ่งออกเป็น ๗ เขต มีกษัตริย์ ๘ พระองค์ คือ ๖ พระองค์อยู่ทางเหนือ เกาะ Ferlec *(ปะรละ)*, Basman *(ปาเส)*, Sumatra *(สมุทร)*, Dagroian *(?)*, Lambri *(ลามูรีหรืออาแจ)* and Fansur *(บาโรส)*, เขาเล่าไว้ด้วยว่า ต่างเขตก็ต่างมีกษัตริย์ของตัวเอง ฉะนั้นเราจะพึงอนุมานจากมาร์โคโปโลได้ว่า ในเวลาที่เขาผ่านช่องแคบไปนี้ ย่อมไม่มีมหาราชแห่งเกาะในทะเลใต้แล้ว"

เหตุที่ศรีวิชัยแตกสลาย

"ศรีวิชัยหรือซาบักหรือสันโฟสี ซึ่งแตกสลายลงนี้ เป็นอาณาจักรอันเดียวซึ่งได้สามารถครอบครองทั้งเกาะทั้งคาบสมุทรในแถบนี้ได้แต่ผู้เดียวในระหว่างที่กำลังมีวาสนาอยู่"

เหตุใดศรีวิชัยจึงมีอำนาจยั่งยืนดังได้กล่าวมาแล้ว ขอตอบว่าในเวลาเดียวกันกับที่มีอำนาจเหนือช่องแคบทางทะเลนั้น ศรีวิชัยได้ควบคุมทางบกข้ามคาบสมุทรที่คอคอดกระและการเดินทางระหว่างประเทศตะวันตกกับทะเลจีนได้โดยสิ้นเชิง เหตุที่แตกสลายลงก็เพราะถูกบีบคั้นทั้งสองด้านพร้อมกัน จากสุโขทัยด้านหนึ่ง จากชวาด้านหนึ่ง รายแรกแย่งเอาดินแดนบนคาบสมุทร รายหลังแย่งเอาเกาะต่าง ๆ ในทะเลใต้ นอกจากนั้นศรีวิชัยมีจุดอ่อนเป็นการภายในอีกอย่างหนึ่ง คือศรีวิชัยทำการค้าอย่างเข้มงวดกวดขัน เป็นเหตุให้เกิดการอิจฉาริษยาและการต่อต้านขึ้น ทั้งศรีวิชัยมิได้ตั้งอยู่ในธรรมที่หลวงจีนอีชิง *(อี้จิง)* กล่าวถึงด้วยความนิยมชื่นชมเมื่อผ่านมาในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ นั้น"

นี่คือกาลที่สุดและเหตุที่แตกสลายของอาณาจักรศรีวิชัย

และเหตุสำคัญประการสุดท้าย ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ได้สรุปไว้ในหัวข้อที่ชื่อ **"มรดกของศรีวิชัย"** ว่า

พ่อขุนรามคำแหง

"บัดนี้ข้าพเจ้าจะขอสรุปความสั้น ๆ เพื่อตอบปัญหาว่ามรดกของศรีวิชัยตกทอดไปยังผู้ใด ถ้าจะว่าถึงอำนาจในทางการเมืองแล้ว บรรดาเกาะเล็ก ๆ ที่เป็นเมืองขึ้นในทะเลใต้ ก็ตกไปเป็นของอาณาจักรมัชปาหิตแห่งชวา ส่วนท้าวพระยาสามนตราชทั้งหลายบนคาบสมุทรมลายูตกไปเป็นของไทย แต่มรดกที่แท้จริงของอาณาจักรศรีวิชัย คือ โภคทรัพย์อันเกิดมาแต่การค้าขายทะเล มรดกอันนี้ตกเป็นของลูกเรือชาวอาหรับ ซึ่งได้เป็นผู้ค้าเครื่องหอมแต่ผู้เดียว เพราะกำปั่นจีนเลิกการค้าขายใหญ่ ๆ ในสมัยราชวงศ์หงวนและราชวงศ์เหม็ง จึงไม่มีผู้ใดขัดสู้ลูกเรืออาหรับ ซึ่งเคยวางตัวเป็นมิตรและเป็นผู้ประคับประคองเมืองเล็กเมืองน้อยในดินแดนมลายูด้วย ในจำพวกเมืองเล็กเมืองน้อยเหล่านี้ ที่สำคัญที่สุดคือมะละกา เมืองมะละกานี้เดิมมีเจ้าชวาหนีศัตรูข้ามมา เมื่อพุทธศักราช ๑๙๔๖ มาตั้งเมืองมะละกาขึ้นจนเป็นท่าที่เรือสินค้าพาณิชย์เข้าออกกันมาก จนกระทั่งเมื่ออัลบูเครเค *(Albuqerque)* ชาวเมืองปอร์ตุเกสมาตีเมืองมะละกานั้นก็ด้วยความรู้ว่าเป็นจุดสำคัญในทางค้าขาย จึงได้สร้างป้อมขึ้นในพุทธศักราช ๒๐๕๔ เพื่อตั้งศูนย์กลางอันแรกของการค้าของชาวปอร์ตุเกสในแถบทะเลจีนขึ้นจำเดิมแต่นั้นมา วาสนาของอาณาเขตทะเลใต้เหล่านี้ขึ้นลงไปตามเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ในยุโรป

การบรรยาย "เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับธง"

เมื่อวันเสาร์ที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

โดย นายสมัคร สุนทรเวช

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ นาน ๆ จะได้มีโอกาสมาทำหน้าที่อย่างนี้ เพราะว่าส่วนใหญ่เขาก็มักจะใช้วิทยากรที่มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวเนื่องอะไรต่าง ๆ พอถึงเรื่องธงเขาก็คงหาใครที่เชี่ยวชาญเรื่องธงไม่ได้ นอกจากคนที่เขียนพระราชบัญญัติธงหรือคนที่รวบรวมหนังสือธงมา ก็เลยถามผมว่าพูดได้ไหม

ผมว่าน่าจะได้ การสนทนาของผมที่ทั่วไปทำโดยตลอดมาก็คือว่า ไม่มีเอกสารแจก ไม่มีแผ่นเรียบแผ่นใส ไม่มี Overhead Projector คุยจากความจำความที่ได้รู้มาแล้วก็มาถ่ายทอดกันเท่านั้น ผิดพลาดบกพร่องยังไง ผมเองเป็นผู้รับผิดชอบ แต่ว่าวันนี้สูจิบัตรเจ๋งจริง ๆ สวยงามเลยครับ แล้วก็จะเป็นเครื่องช่วยนิดหน่อยให้ผมไม่ต้องอธิบายความอะไรที่ยุ่งยาก เรื่องธงที่จะคุย จะคุยเป็น ๒ ภาค **ภาคที่ ๑** เป็นเรื่องธงไทยของเรา ความเป็นมา เป็นไป เป็นอยู่ **ภาคที่ ๒** ธง ๒๐๐ ชาติ แข่งโอลิมปิก ๒๐๒ ชาติ ในทะเบียนของสหประชาชาติ ๑๙๗ ชาติ

ผมเป็นคนประเภทชอบแผนที่ ที่ไหนถ้ามีหนังสือเกี่ยวกับแผนที่ที่นั่นต้องมีธงประกอบ พจนานุกรมเล่มใหญ่ ๆ พอถึงคำว่า Flag ก็จะมีหน้าพิเศษ ธงทั้งนั้นเลย สีสวยงดงาม แล้วยังมีหนังสือพิมพ์ขายเกี่ยวกับเรื่องธง แต่บางทีธงน่าโมโห บางครั้งธงของ

ฮ่องกง ตอนนั้นยังไม่นับถือว่าเป็นธงอยู่ในอารักขาของอังกฤษ ธงฮ่องกงมีแล้วตอนอังกฤษอยู่ แต่ว่าตอนไปอยู่เมืองจีนก็มีออกมาอีกธง เลยเถียงกันว่าไอ้รูปดอกไม้ไอ้รูปอะไร ยังไงกัน เวลามีปัญหาจริง ๆ ที่ต้องเขียนหนังสือถึง เพราะว่าจะต้องเอาธงไปประกอบ เวลามาแข่ง มาเอเปก อะไรต่าง ๆ มีปัญหาต้องไปค้นหาธง ซื้อหนังสือทันสมัยที่สุด บางทียังไม่ถึง เพราะว่าเหตุการณ์นั้นเดินหน้ามาก่อนมีธงใหม่ออกมาก่อนแล้ว แล้วธงสำคัญยังไง? ใครดูหนังสุริโยไท หนังเรื่องนี้ยอดจริง ๆ คือทำสั้นก็ได้ยาวก็ได้ ทำอย่างไรก็ได้ผมดูหมด เพราะว่าชอบ ชอบในแบบของท่านมุ้ยที่ท่านทำ คือท่านทำไว้ยาว ๘ ชั่วโมง และทำให้เป็นหนังชั่วโมง ๔๕ นาทีก็ได้ ๒ ชั่วโมงก็ได้ ๓ ชั่วโมงก็ได้ ๘ ชั่วโมงท่านก็นำมาฉายหมด

พูดถึงเรื่องนี้ก็เพราะอะไรเพราะเรารบกันตอนนั้น มีธงเหมือนในหนังสือที่เขาเขียนไว้เลยครับ แต่ก่อนนี้ธงเป็นเครื่องนำทาง เป็นเครื่องนำต่าง ๆ แล้วเราตอนนั้นเป็นประเทศแบบที่แบ่งเป็นแว่นแคว้น แล้วก็ยังใช้ธงประเภทว่าแบ่งหมวดหมู่ ธงสีดำ ธงสีแดง ธงสีเหลือง มีธงเป็นธงนำกองทัพ แต่ว่าธงไม่ได้เป็นตัวแทนของประเทศเป็นตัวแทนของตัวผู้คนที่ออกไปรบ ธงจะเกิดขึ้นยังไง ต่างประเทศยังไงไม่ทราบได้ แต่ว่าในความรู้สึกของเรานั้น ๒๐๐ ปี ของประเทศสหรัฐอเมริกา ธงเขาก็ค่อย ๆ วิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ ในยุโรปก็มีธงมาเรื่อย ๆ

ถามว่าถ้าจัดลำดับเรียงประเทศกัน เอาสหประชาชาติเป็นเกณฑ์ เวลานี้มี ๒๐๒ ไทยอยู่ที่ ๕๕ ถ้านัยตามการเข้าร่วมแสดงว่าเราคิดอ่านเข้าไปร่วมงานกับสหประชาชาติ เราคิดเร็วครับเราก็มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้นเรื่องการคิดอ่านที่เราเข้าไปเกี่ยวข้อง ถ้าดูตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ สมัยรัชกาลที่ ๕ มีธงหรือยัง มีครับ แต่จะยังไม่เอ่ยถึง แต่จะบอกว่ารัชกาลที่ ๕ นั้น สายพระเนตรไกลขนาดไหน อย่างไรวันนี้ไม่ได้มาพูดถึงเรื่องพระองค์ท่าน พูดเรื่องธงแต่จะพูดให้ฟังก่อนว่า เวลาที่เรามีเหตุอะไร เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินของเราทรงมีสายพระเนตรไกล นอกจากไม่ถูกเป็นเมืองขึ้นที่เขามาจ้องจะล่อเท่านั้น แต่รัชกาลที่ ๕ ทรงมีวิเทโศบายว่าเรารับความเจริญของโลกตะวันตก ไม่เอาดาบไปสู้กับปืน เพราะว่าคนอย่างมหาราชาอินเดียเอาดาบสู้กับปืน ประเทศที่เป็นอนุทวีปยังกลายเป็นเมืองขึ้นเขาได้

เราลองเอาแผนที่เอเชียตะวันตกเฉียงใต้ขยายไปทั้งเอเชียดูกันก็ได้ ตั้งแต่ตะวันตกมาตะวันออกตกเป็นเมืองขึ้นหมด ตั้งแต่อัฟกานิสถาน ปากีสถาน แยกเป็นบังคลาเทศ พม่า มลายู สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เป็นเมืองขึ้นของพวกดัชท์ ฟิลิปปินส์ก็เป็นเมืองขึ้นของสเปนและอเมริกา รวมทั้งลาว เขมร เวียดนาม เหลือแต่ไทยหลุดรอดอยู่ได้ยังไง เพราะวิเทโศบายอย่างนี้ ยอมรับความเจริญของโลกตะวันตก เพราะฉะนั้นความเปลี่ยนแปลงในโลกของเรา ในเมื่อ ๑๐๐ กว่าปี ๑๕๐ ปีก่อนนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ได้ทรงนำ ได้ทรงเปิดประตูรัชกาลที่ ๕ ท่านออกไปทรงดำเนินวิเทโศบายต่อเลยครับ การที่เสด็จพระราชดำเนินไปต่างประเทศ ๒ ครั้ง เมื่อปี ๒๔๔๐ และปี ๒๔๕๐ ทำให้อะไรก็ตามที่ในยุโรปเขามีไฟฟ้ากัน ๓ ปีไทยมีไฟฟ้า เขามีรถราง ๓ ปีเรามีรถราง แสตมป์เท่านั้นที่ช้าหน่อย สหภาพแสตมป์เราตามไป ๙ ปี ช้ากว่า ๙ ปี แต่ถึงกระนั้นเราก็ ๑๐๐ กว่านี่ตามหลัง

เพราะฉะนั้นเมื่อเวลาที่อะไร ๆ ที่ดำเนินการมาทั้งหมดแล้วนั้น เรื่องของรัชกาลที่ ๕ ทรงทำให้เราได้เห็นโลก ได้เปิดโลก และโลกที่เป็นมหาอำนาจในยุคนั้นเข้ามาครอบครองเราไม่ได้ เมื่อถึงตรงนั้นแล้วก็มาถึงรัชกาลที่ ๖ ต้องเล่ารัชกาลที่ ๖ ปูพื้นฐานเพราะเป็นที่มาแห่งธงชาติไทยที่ใช้อยู่จนทุกวันนี้ เพราะรัชกาลที่ ๖ ทรงตัดสินพระทัยไปร่วมสงครามกับเขาด้วย

วงเวียน ๒๒ กรกฎา ทำไมชื่อวงเวียน ๒๒ กรกฎา เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประกาศสงครามกับเขาด้วย บรรดาผู้คนที่เป็นนักประวัติศาสตร์ในรุ่นหลังที่เขาก็ไม่ค่อยแคร์พระบาทสมเด็จ

พระเจ้าอยู่หัวเท่าไรนัก เขาก็วิพากษ์วิจารณ์เป็นทำนองว่าไปยุ่งกับเขาทำไม สงครามโลกครั้งที่ ๑ จะเลิกอยู่แล้ว ส่งทหารไป ๑,๒๐๐ คน ไม่มีใครตาย แต่ประสบการณ์ที่ได้มาถูกนินทาว่าช่วยเขาเก็บสนามรบ แต่เพราะไปร่วมกับเขา จึงนับได้ว่าเป็นคนที่ว่ามีชัยชนะกับเขาด้วย

เขาประชุมกันที่พระราชวังแวร์ซายส์ เขาก็ให้ทูตได้แสดงความรู้สึกกันประเทศละคน ทูตของเราก็ไปต่อว่าเขาเรื่องอเมริกัน บอกว่าอเมริกันเขียนสัญญาเอาเปรียบกับไทยพร้อมยกตัวอย่าง ทูตอเมริกันต้องส่งเรื่องนั้นเข้าไปที่เมืองอเมริกา ต้องเข้าสภา เขาแก้กฎหมายให้เรา ปีรุ่งขึ้นมาให้สัตยาบันที่ประเทศไทย แล้วประธานาธิบดีวู้ดโร วิลสัน ยังส่งลูกเขยชื่อ ดร.ฟราสซิส บีแซร์ มาเป็นที่ปรึกษากฎหมายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วมาช่วยแก้กฎหมายต่าง ๆ มากมาย จนกระทั่งสุดท้าย พระราชทานราชทินนามเป็นพระยากัลยาณไมตรี ต่อมาเราก็ตั้งชื่อถนนให้เป็นที่ระลึกถึงท่านตรงหน้าป้อมสุนทรใจวิง ตรงข้าง ๆ กระทรวงกลาโหมไปจนถึงสะพานช้างโรงสี นั่นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทำแล้ว ก็ไม่มีใครเอ่ยถึง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ เป็นองค์ผู้พระราชทานธงชาติที่ใช้กันอยู่ปัจจุบัน ธงไทยเราที่ใช้แบบที่ใช้กันมาแต่โบราณนั้นก็นำธงผ้าสีแดงมาใช้ ชักธงผ้าสีแดง ต่อมาก็เกิดว่าประเทศไทยค้าขายกับคนชาติอื่นนึกอย่างไรไม่ทราบ พวกฮอลันดาเขาค้าขาย เรือค้าสินค้าฮอลันดาเข้ามาค้าขายก็ชักธงเข้ามา คนไทยก็ชอบเอาธงฮอลันดาก็เอามาชักบ้าง พวกฮอลันดาค้าขายเขาชักธง ปรากฏว่าเรือไทยที่ชักธงฮอลันดาไปเจอธงฝรั่งเศสที่เขาไม่ถูกกัน เขายิงเอาเลย เราก็ชอบมาชักธงรับเวลาที่เรือฝรั่งเศสมาค้าขายเมืองไทยที่ป้อมวิชัยประสิทธิ์ดันชักธงฮอลันดาขึ้น เพราะเคยค้าขายอยู่แถวนั้น ชักธงขึ้นฝรั่งเศสไม่ยิงสลุตต้อนรับ ตามธรรมเนียมถ้าธงทางป้อมเจ้าของเมืองชักขึ้น ทางเรือจะต้องยิงต้อนรับ ปรากฏว่าเราต้องหาความรู้กันถึงจะได้นำธงแดงขึ้นเป็นธงไทย แต่ก็มีพระราชปรารภว่าธงพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ว่า ธงแดงเฉย ๆ เป็นธงทั่วไป ไม่มีสง่าราศีอะไร ถัดมาก็ลองได้นึกถึงดูว่า ธงแดงเฉย ๆ มันเป็นธงทั่ว ๆ ไป ไม่มีสง่าราศีกับเขา เหมือนกับเอาของหลวงให้เป็นธงหลวงไปให้ราษฎรชักธงแดงของหลวงจึงเอาช้างสีขาวใส่เข้าไป โดยกำหนดให้ธงแดงเอาช้างหันหน้าเข้าหาเสาแล้วก็ชัก

ก็อยู่มานานพอสมควร แต่ไป ๆ มา ๆ ก็เกิดปัญหาคือธงช้างอย่างที่ว่านี้ต้องสั่งจากต่างประเทศ ในประเทศไทยทำไม่ได้ สีแดงเราก็พิมพ์ สีขาวต้องมาจากต่างประเทศ ก็เลยคิดอ่านกันว่าจะทำอย่างไรดี ระหว่างนั้นรัชกาลที่ ๖ ท่านก็ทรงคิดเอาช้างใหม่ใส่แท่นใส่อะไรหน่อย แล้วก็หันกลับ แทนที่จะเอางวงเข้าหาเสาก็เอาหลังเข้าหาเสาอยู่ได้พักหนึ่ง แต่วันหนึ่งเมื่อเวลาที่เราไปรบกับเขาแล้วจำเป็นจะต้องมีธงชาติออกไปกับกองทัพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นทรงคิดถ้าใครขึ้นไปบนห้องประชุมรัฐสภา ชั้นที่ ๒ จะมีภาพเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทยอยู่ มีอยู่ภาพหนึ่งเป็นภาพรัชกาลที่ ๖ ทรงคลี่ผืนธง ธงหนึ่งมีสีแดงขาวสลับกัน แล้วก็มีธงไตรรงค์ที่ทรงถืออยู่ นั่นเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ด้วยภาพ ระหว่างนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงออกแบบธงแดงขาว แดงขาว แดงขาว เหมือนลายธงอเมริกัน แล้วก็ชักขึ้นหน้าวังให้คนดูช่วยวิจารณ์หน่อย เวลานั้นหนังสือพิมพ์มีแล้วนะครับ มีฝรั่งเขียนบทความให้ผู้คนอ่านกันด้วย ฝรั่งคนหนึ่งเขียนบทความบอกธงนี่ชักไว้ไม่สวย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงเขียนบทความหนังสือพิมพ์เหมือนกัน โดยทรงรับว่าไม่สวยเหมือนกัน ทรงเรียกประชุมเสนาบดีทั้งหลายทั้งปวงได้ช่วยกันออกแบบธงส่วนสัดอย่างที่เห็นอยู่ปัจจุบัน ก็คือว่าทีแรกน่ะ เอาแดง ขาว น้ำเงิน ขาวแดง ที่มีสัดส่วนเท่ากัน แต่เพราะพระมหากษัตริย์เป็นที่รักของบุคคลทั่วไป สีน้ำเงินนั้นเป็นสีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สีพระราชสมภพ เลยเลือกเอาสีน้ำเงินใส่ตรงกลางเป็น ๒ ส่วน

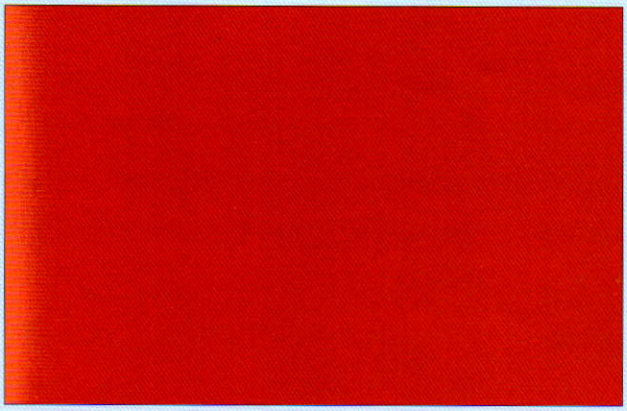

ธงชาติสมัยแรก

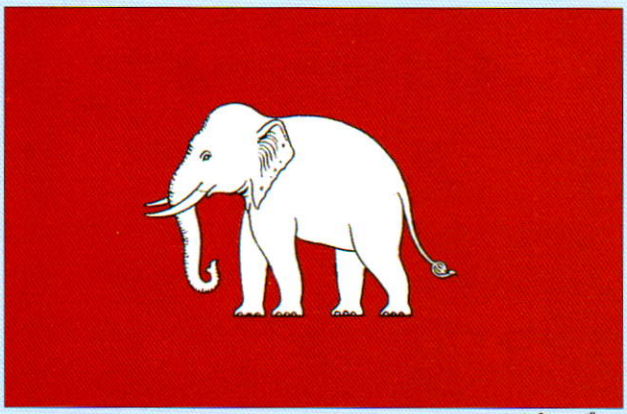

ธงชาติช้างเผือก

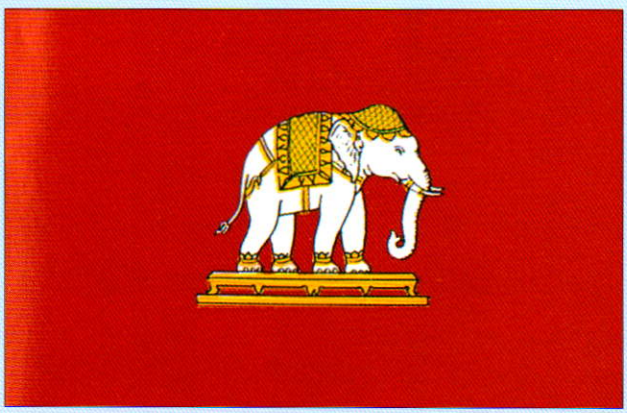

ธงชาติ พ.ศ. ๒๔๕๙

เวลาเขาพูดถึงธงไทยนั้น อย่าเข้าใจผิด เขาจะพูดถึง ๖ ส่วน แบ่งเป็น ๖ ส่วน บนจากล่าง เพราะฉะนั้น แดง ๑ ส่วน ขาว ๑ ส่วน ข้างล่างก็แดง ๑ ส่วน ขาว ๑ ส่วน ตรงกลางสีน้ำเงินนั้น ๒ ส่วน

ตรงนี้แหละครับแม้ธงชาติไทยใช้มาแล้ว ๖๐ - ๗๐ ปี ก็ปรากฏว่ายังมีคนที่ไม่รู้จักธงของชาติตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่ทำเครื่องหมายธงไทยติดป้ายนักกีฬาไปต่างประเทศ ใช้กันมาหลายปี ใครไปออกแบบไม่ทราบ แดง ขาว น้ำเงิน ขาว แดง เท่ากันหมด ไม่ใช่ธงไทยครับ สัดส่วนตรงกลางของเราต้อง ๒ เท่า สัดส่วนความกว้าง ความยาวยังพอแก้ไขกันได้ ยังพออนุโลมได้ แต่ว่าสัดส่วนจริง ๆ ที่งดงามนั้นเดิมเคยใช้ ๓ ต่อ ๔ แต่ต่อมาใช้ ๙ ต่อ ๖ นักเรียนลองคิดเศษส่วน ว่าไม่เท่ากัน แต่ความงามนั้นจะอยู่ที่ว่าความกว้างกับความยาวนั้นต้องพอสมควร ธงใหญ่ ๆ ชักที่พลิ้ว ๆ สมมติไปดูธงที่เชิงสะพานพระราม ๙ ของธนาคารกสิกรไทยหรือธงหน้ากระทรวงการต่างประเทศที่ถนนศรีอยุธยา ธงใหญ่มหึมาทั้งนั้น ลองดูซิครับว่าถ้าเป็นธงสี่เหลี่ยมจะเป็นยังไง ให้ลมแรงพลิ้วยังไง มันก็เป็นธงแบบยุโรปโบราณ เป็นธงเรียกพวกกังตัง สวิสเซอร์แลนด์เขามีหลายสิบกังตัง พวกนี้ใช้ธงสี่เหลี่ยมเป็นตราตระกูล เพราะฉะนั้นสมมติเป็นตราสี่เหลี่ยม จะให้เป็นธงหางยาวก็น่าเกลียด ก็ให้เป็นธงสั้น เขาก็ใช้ธงสั้นแบบนั้น แล้วเขาก็มีการแสดงโยนธง อะไรอย่างนั้น ของเราถ้าธงชาติไทยเราสัดส่วนเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสจะไม่งามเลย จะให้งามต้องเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า เพราะความกว้างยาวที่พอดีทำให้เกิดความงาม เดิมบอกว่า ๓ ต่อ ๔ ๓ ต่อ ๔ เป็นธงชาติไทยที่โบราณเชย ถ้า ๙ ต่อ ๖ จะมีความงามขึ้น ราชการนั้นได้มีการตราพระราชบัญญัติออกมาใช้แล้วยังมีการออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ท่านนายกฯ ทักษิณ สุดท้ายก็ยังมีกับเขาด้วยฉบับหนึ่ง นายกฯ ทักษิณ บอกว่าให้ชักธงแบบชักตลอดไม่ต้องเอาลง นั่นคือประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเรื่องธงนั้นมีเป็นหน้า ๆ กระดาษเลย ถ้าไปอ่านดูเรื่องเกี่ยวกับธง คือเขาหาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นแล้วก็แก้ไขกันตลอด

คนไทยเรานี่มีความซาบซึ้ง ความประทับใจ ต้องขอบคุณว่า คณะรัฐบาลกี่คณะจะเผด็จการไม่เผด็จการเขาให้เรารักบ้านเมืองทั้งนั้น เขาพูดถึงธง เขามีเพลงเกี่ยวกับธง คนที่จะต้องยกย่องไว้คือจอมพล ป.พิบูลสงคราม ท่านนายกรัฐมนตรีคนนี้แหละครับเป็นคนที่ให้ออกรัฐนิยม แล้วท่านก็บอกว่า

เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย นี่เผด็จการชัด ๆ แต่ความคิดความอ่านของท่านนั้นผมคิดว่าพอใช้ได้ โดยถ้าเทียบกับยุคสมัยที่ท่านเริ่มต้นอยู่นั้น ฮิตเลอร์เป็นยังไงท่านเดินตามหลังเป๊ะเลย เพราะอะไร? เพราะยุคสมัยที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม กำลังขึ้นมาฮิตเลอร์ก็กำลังเรืองอำนาจ ฮิตเลอร์ก็มีลูกน้องคนสนิทชื่อเกอริ่ง จอมพล ป.พิบูลสงคราม ของเราก็มีลูกน้องคนสนิทเป็นนักเรียนเยอรมัน ลูกครึ่งเยอรมันท่านเป็นพลโท ฮิตเลอร์สั่งให้มีเยาวชนเชิ้ตดำที่เรียกว่าเจสเอส เราก็มียุวชนทหารของเราเหมือนกัน เพราะท่านเดินตามหลังกันมา อย่าแปลกใจว่าทำไมบ้านเราถึงได้เกิดพิสดารกับเขา เขารบกันในโลกนี้ เขาจับคู่กันหน่อยเดียวเท่านั้น ยุโรปมี ๒ คน คือฮิตเลอร์กับมุสโสลินี ทางนี้มีคนเดียว คือมีญี่ปุ่น ไทยเรายังดันประกาศเข้ากับญี่ปุ่น แล้วประกาศสงครามกับอังกฤษ

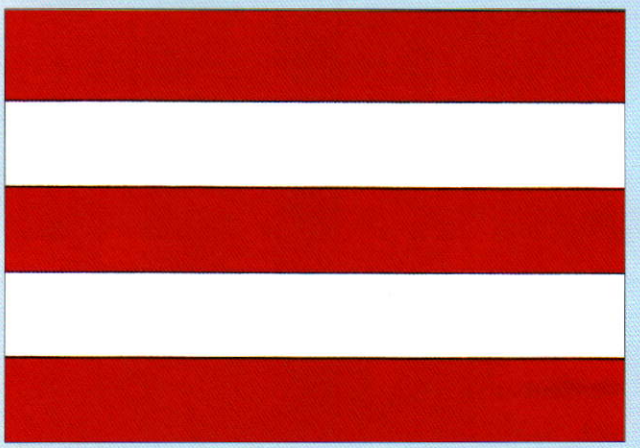

ธงชาติแบบทดลอง

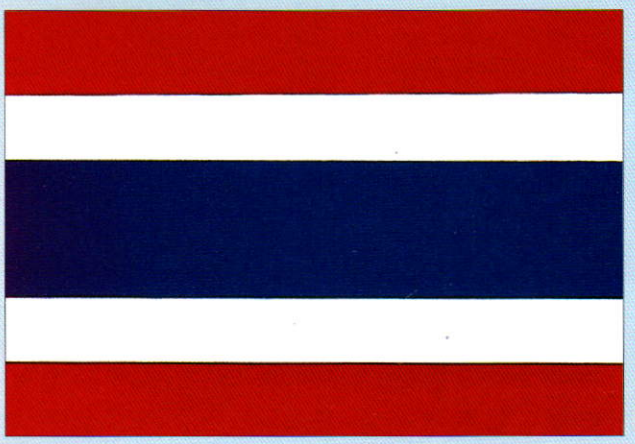

ธงไตรรงค์

อเมริกากับเขาด้วย เพราะว่าความรู้สึกเป็นชาตินิยมไม่ถึงกับเกินเหตุหรอกครับ แต่ทว่าเอาการอยู่เหมือนกัน เช่นอย่างให้คนไทยต้องใส่หมวกอย่างนี้ ก็ดีไปอย่าง แต่บังคับให้ใส่ คนไทยกินหมากก็บังคับไม่ให้กินหมาก อย่างนี้เกินเหตุ คนนั่งพับเพียบตีระนาด ให้นั่งเก้าอี้ตีระนาด ดูหนังโหมโรงจะเห็นเขานำมาตำหนิ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เรื่องพรรค์อย่างนี้ แต่ถามว่าเรื่องการปลุกใจให้รักชาติบ้านเมือง จอมพล ป.พิบูลสงครามทำดีไหม? เขาทำดีครับ ละครคุณหลวงวิจิตรวาทการทั้งหลายทั้งปวงท่านรวมอยู่ข้างหลัง คือท่านก็ใช้คนจังหวะก็ดีนะครับ คุณหลวงวิจิตรวาทการเป็นนักการทูต เป็นคนเขียนหนังสือ เป็นคนแต่งบทละคร แล้วท่านก็ได้ทำสิ่งนั้นไว้

นอกเหนือกว่านั้นก็คือว่ามีวิทยุกระจายเสียงกรมโฆษณาการ ก่อนจะไปเป็นกรมประชาสัมพันธ์ กรมนี้แหละครับเพลงปลุกใจของเขาแต่ละเพลง เดือนมิถุนายนหน้าผมจะ ๖๙ เต็ม ย่าง ๗๐ อย่างผมนี่แหละครับเป็นเหยื่อของการปลุกระดมให้รักชาติของอย่างนี้ อยู่ในตัวแล้ว ไม่มีวันหาย กรมประชาสัมพันธ์มีนักร้องใหม่ ๆ อายุ ๒๐ แต่เขาเป็นนักร้องกรมประชาสัมพันธ์ต้องร้องเพลงปลุกใจ ซึ่งเป็นรากฐานของวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ เพราะฉะนั้นระหว่างสงคราม นักเรียนทั้งหลายเชื่อมั้ยว่า ถ้าคนขึ้นทรัมเป็ต คือเขาเรียกว่า Introduction โปรยหัวขึ้นมาทันที คนโบราณจะยืนเข้าแถวกันจะร้องเพลงนั้นได้ ไม่ต้องมีดนตรีก็ได้ เพลง **"รักชาติยิ่งชีพ"** ผมทดลองมาแล้วครับ ผมไปช่วยเขาร้องเพลง ผมบอกชวนนักร้องที่เขาเอามา ๑๖ หญิง ๘ ชาย ๘ เอามายืนเลย ผมจะไม่บอกว่าจะเล่นเพลงอะไร แต่พอขึ้น Intro นักร้องทุกคนจะร้องได้โดยไม่ต้องบอกชื่อเพลง ผมพิสูจน์มาแล้ว หอประชุมไหนที่ผมไปช่วย ผมจะขอเล่นเพลงนี้ เล่นเพลงปลุกใจ เพลง **"รักชาติยิ่งชีพ"** เพลง **"พุทธคุณคุ้มภัย"** เพลงพวกนี้อยู่ในใจหมด เพลงญี่ปุ่น ตอนนั้นเอามาแปลใส่เนื้อร้องเป็นเพลงไทย แล้วยังเป็นเพลงเป็นสัญญาณกัน วันไหนกรม

ประชาสัมพันธ์เล่นเพลงนี้แปลว่าคืนนี้จะมีหวอ เพลง "พุทธคุณคุ้มภัย" ถ้าขึ้นเพลงนี้วันไหนคืนนั้นมีหวอ เขาจะมี code กันอยู่ เรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องของคน ซึ่งมีชาติแล้วเขาก็ปลุกใจให้คนรักชาติ

ที่ผมพูดถึงจอมพล ป.พิบูลสงคราม แล้วเล่าเกร็ดตรงนี้ให้ฟังหน่อย ก็เหตุว่าจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นคนกำหนดว่า ๘ โมงเช้าต้องเคารพธงชาติ อยู่ตรงไหนต้องยืนรถราหยุดหมด หกโมงเย็นเอาธงลง เขาค่อย ๆ เขียนพระราชบัญญัติห้อมล้อม ท่านทั้งหลายไม่สนใจ ถ้าสนใจต้องรู้ว่าชักธงต้องเตรียมยังไง ต้องเสายังไง ผูกยังไง คนชักธงต้องแต่งตัวเรียบร้อยด้วย เขาอธิบายหมดทุกอย่าง เขาทำอย่างไรเกี่ยวกับธงนั้น อย่างเช่นการชักธงครึ่งเสา จริง ๆ ในพระราชบัญญัติให้ครึ่งเสามั้ยครับไม่ครึ่งเสาหรอกครับ พวกที่ชักธงครึ่งเสา เขาชักผิดทั้งนั้น ที่ถูกต้องคือว่าเวลาชักค่อยชักให้เต็มก่อน แล้วก็ลงมาครึ่งหนึ่ง แล้วมีใครบอกมั้ยครับว่าตอนเอาลง ไม่ได้เอาลงเลยนะ ต้องชักขึ้นอย่างเร็วก่อนแล้วค่อยเอาลง ขึ้นไปก่อนแล้วลง เขาไม่ได้ลงครึ่งเสานะครับ เขาให้ใช้ ๒ ใน ๓ ของเสาธง จะเท่าไรก็แล้วแต่ ๒ ส่วนอยู่ข้างล่าง ๑ ส่วนอยู่ข้างบน คือชัก ๑/๓ ของเสา ๑/๓ ข้างบน ข้างล่าง ๒ ใน ๓ ธงอยู่แค่นั้น แต่เรียกว่าชักธงครึ่งเสา

ผมพยายามนักหนาเวลาติดธงที่อาศัยไปติดตามเสาไฟฟ้าเอาแนบใกล้เสาไฟฟ้าไม่ได้ เพราะว่าธงเวลาแนบเสาไฟฟ้า เสาไฟฟ้ายาวกว่าธง ดูเหมือนธงครึ่งเสา เราเป็นคนไทยไม่ได้ลดธงครึ่งเสาเพียงแต่ในยามโศกสลด ถึงจะชักธงครึ่งเสา

เพราะฉะนั้นเมื่อเวลาที่ธงมีวิวัฒนาการนั้นจากธงแดง นั้นถือจากธงแดงเป็นธงช้าง วันหนึ่งเขาเล่ากันคนในนั้นเมาชักธงขึ้นไปเอาขาขึ้นข้างบน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จผ่านมาทรงเห็นอย่างนั้นบอกอย่างนี้ไม่ได้ให้แก้ไขใหม่

เรื่องสีของธงที่เลือกกัน เราลำดับ ๕๕ ของสหประชาชาติ แต่ธงของเรานั้นมีก่อนสหประชาชาติ โปรดดูคนไทยเลือกสีธง ท่านทั้งหลายลองนึกถึงธงที่ท่านรู้จัก ธงแต่ก่อนมีอยู่ ๓ สี แดง ขาว น้ำเงิน เวลาสีพวกนี้เขาเลือกกันก่อน ธงที่เก่าแก่โบราณนั้นมี ๓ สีนี้เสมอ

ธงชาติฝรั่งเศส แดง ขาว น้ำเงิน สีอย่างนี้นะครับ ธงชาติของประเทศที่อายุมาก ๆ อย่างฮอลแลนด์ก็เป็นแดง ขาว น้ำเงิน ตามนอน ธง Union Jack ก็มี ๓ สี กากบาทอย่างนี้มี ๓ สี ธงอเมริกันมีดาวก็ ๓ สี แดง ขาว น้ำเงิน ประเทศที่ริเริ่มต้น ๆ ใช้สีอย่างนี้ทั้งนั้น แดง ขาว น้ำเงิน ต่อไปพวกที่มาทีหลังจึงจะเลือกสีที่ไม่ให้ซ้ำ มาเลเซียก็ยังดูคล้ายแบบอเมริกัน แต่ว่าใส่เป็นดาวเดือนซะง่าย ๆ สิงคโปร์เอาแดงขาวเฉย ๆ แต่ถ้าแดงขาว อินโดนีเซียมีดาวเสี้ยวใส่ด้วยหน่อยหนึ่ง จีนแผ่นดินใหญ่ก็แดงเฉย ๆ แล้วดาวสีเหลืองใหญ่หนึ่งเล็กสี่ เวียดนามก็เอาดาวสีเหลืองใส่บนพื้นสีแดง ของอย่างนี้ทุกชาติต้องเลือก ทุกชาติจะต้องพยายาม แต่ดูเจ้านายของเราทรงเลือก ทรงเลือกสีธงของเรามองแว่บ ๆ คล้ายธงเนเธอร์แลนด์ แต่ว่าของเรานั้นเป็นแดง ขาว น้ำเงิน ขาวแดงและแบ่งสัดส่วนเอาสีน้ำเงินสองส่วนไว้ตรงกลาง เมื่อเวลาที่เราทำอย่างนี้แล้ว ธงของเรานั้นต้องถือได้ว่า คนโบราณของเราเลือกเก่งธงไทยไปอยู่ที่ไหนหน้าตาสะดุดกว่าธงชาติอื่น ท่านลองหลับตานึกดู South of Africa ต้องทำเป็นเหมือนตัว y ขีด ๆ ลากหางลงไป ธงเนปาลต้องเป็นธงแซงแซว ๒ หาง ธงฟิลิปปินส์ยังต้องเอาสามเหลี่ยมมาตรงนี้แล้วขีดมาตรงกลาง ต้องดัดแปลงไปหมด ไปดูธงที่จะต้องหลบไปมีสีฟ้า หลบไปมีสีเหลือง ธงบรูไนมีสีเหลือง สีดำ แล้วมีตราตรงกลาง ธงอิตาลีขาวเขียว แดง ของอินเดียนแดงขาวเขียว แต่จับตราใส่ตรงกลาง ต้นไม้ประจำประเทศ ถ้าใครดูสารคดีประเทศเลบานอน มีต้นไม้อยู่ต้นหนึ่ง เป็นต้นไม้ประจำชาติ เอาใส่ไว้ตรงกลางเลย นั่งดูธงแต่ละธงสัก ๒๐๐ ธง ดูก็สนุกดูก็จะแลเห็นประเทศเกิดทีหลัง

สมัยผมเรียนหนังสือ ทวีปอัฟริการะบายสี ๑๓ ประเทศเท่านั้นเอง ระบายสีเวลาเรียนแผนที่ ๑๓ ประเทศ แต่เดี๋ยวนี้ ๕๐ กว่า แต่ก่อนนี้ระบายสีขึ้นใจ

เลย ตอนหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แตกฉานซ่านเซ็นออกไปหมดเลย เล็กน้อยมีธงหมดประเทศเล็กนิดเดียว เกาะกวมเขาก็มีธงของเขา เกาะที่อยู่ใต้ประเทศญี่ปุ่น ชื่อเนารู เกาะเล็กนิดเดียว ประเทศทั้งประเทศมีภูเขามีฟอสเฟต ตักฟอสเฟตขาย ไปทำแร่ มีคนอยู่ ๗,๐๐๐ คน ก็มีธง ขับรถรอบเกาะครึ่งชั่วโมง จะตามหาใครตามหาได้ในครึ่งชั่วโมง ทำแสตมป์ เห็นเนารูทำแสตมป์แล้วน่าสงสาร ไปเอาดอกผักบุ้งทะเลสีม่วง ๆ อยู่ชายทะเลเอามาใส่ทำแสตมป์ ฝักกระถินแห้ง ๆ ๓ ฝัก สีน้ำตาลมีใบกระถินสีเขียวก็ทำแสตมป์ มาดูแสตมป์ไทยซิร่ำรวยภาพที่จะเอามาใช้ นักออกแบบก็เก่ง จะใช้ถ้วยเบญจรงค์ จะใช้สัตว์ จะใช้งู มีหมด ๑๒๐ กว่าปีแล้วนะของเรา แต่ว่าสำหรับประเทศที่ไม่มีอะไรเลย ไม่มีแม้แต่จะหยิบอะไรมาใส่ในแสตมป์ เขาก็เป็นประเทศ เขาก็มีธงของเขา เพราะฉะนั้น ความรู้สึกผูกพันระหว่างธงกับคน ต้องมีการปลุกเร้า ต้องมีการปลุกใจ ต้องให้มีให้เห็นว่าเกิดอะไรขึ้น

เมื่อได้เล่าถึงเรื่องธงไทยมาถึงธงชาติแล้วสุดท้าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๘ ก็ทรงออกกฎหมายแก้ไขเรื่องธงทำได้เสร็จเรียบร้อยหมด แล้วเราก็ใช้ธงของเรามาแต่นั้น ถ้านับตั้งแต่เริ่มใช้ถึงบัดนี้เราใช้ธงชาติก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาหน่อย ก็ประมาณ ๗๒ ปี ราวสัก ๗๕ หรือพูดได้ว่าเกือบ ๘๐ ปี ที่เราใช้ธงที่เราเห็นที่เราเรียกกันว่า **"ธงไตรรงค์"** ถ้าจะพูดถึงธงอื่น ๆ นั้นก็ละไว้ในความเข้าใจ นอกจากธงไตรรงค์ ซึ่งเป็นธงชาติแล้ว เรายังมีธงหลายอย่าง เช่น ธงประจำแผ่นดิน ๑ ๒ ๓

ธงพระราชวงศ์มากมาย เอาแต่ว่าธงสี่เหลี่ยมสีเหลืองมีครุฑแดง อันนี้ก็แล้วกันชื่อธงมหาราช ชักขึ้นที่ไหนก็เป็นที่รู้กันว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับที่นั่น ธงราชินี ธงมหาราชน้อย มากมาย ก่ายกองสนใจก็ไปดูที่หอสมุด ขออ่านหนังสือเรื่องธงแล้วก็จะได้เห็นชัดเจนว่า อ้อ ธงชาติของเรามีความเป็นมาอย่างนี้เอง ธงพระราชวงศ์มีความเป็นมาอย่างนี้ นอกจากนี้ยังมีธงเกี่ยวกับทหารอีก ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ทหารเรือใช้ธงมากกว่าเขา รูปแบบหลายอย่าง เพราะว่าทหารเรือเขาส่งสัญญาณกันด้วยธง เขาชักธงขึ้นแปลว่าอย่างนั้น แปลว่าอย่างนี้ ธงทหารบก ทหารอากาศ ทุกอย่างก็เป็นธงไทยพื้นฐานแล้วก็เอาตราใส่ลงไป เอาตรารักชาติยิ่งชีพใส่ลงไป ทั้งหมดเข้าใจได้ว่าธงที่ประกอบทั้งหมด แม้แต่กรมเจ้าท่ายังมีธง กรมไปรษณีย์ก็มีธง เขาให้ธงหมด ผู้ว่าราชการจังหวัดก็มีธงแต่บังเอิญผู้ว่ากรุงเทพมหานครเกิดทีหลังเพราะเขาเลิกไปแต่ก่อนผู้ว่าการมณฑลมี ๑๘ มณฑล มีธงหมด มีธงก็ใส่ตราลงไป ใส่ตราจังหวัดลงไป ลูกเสือก็มีธง เสือป่าก็มีธง แต่ถ้าวันนี้เราพูดกันเรื่องธงทั้งหมด ควรจะรู้จักความผูกพันของธงกับคนกับชาติอื่นเขาบ้าง ชาติอื่นเขาไม่ศึกษาธงโดยละเอียด เราก็ศึกษาธงเราพอสมควรแก่เหตุ รู้แล้วว่าธงของเราต้องมีวิธีติด เวลาติดธงติดธงไทยธรรมดาไม่มีปัญหา มีธงชาติอื่นมาถามว่าติดธงไทยไว้ซ้ายหรือไว้ขวา แล้วซ้ายขวาหันหน้าเข้าออก เขาบอกไว้เสร็จในพระราชบัญญัติ หันหน้าออกธงไทยต้องอยู่ขวาเสมอ เพราะฉะนั้นถ้าหันหน้าเข้าธงไทยอยู่ซ้าย แต่ว่าจะซ้ายไม่ซ้ายก็ตามต้องมาก่อน ติดคู่กันธงไทยก่อนถึงธงอื่น

ถ้าหากมีงานทั่วไปที่ไม่ใช่สหประชาชาติ เป็นการประดับธงมาร่วมงานกันเอาไทยอยู่กลาง แต่เดี๋ยวนี้ไทยอยู่กลางไม่ได้แล้ว เพราะว่าสหประชาชาติบอกให้ตามตัวอักษร ถามว่าอักษรใคร เรามีสิทธิ์ใช้อักษรไทยนับได้อีกอย่าง เกาหลีก็นับแบบเกาหลี แต่จริงๆ แล้ว เขาจะนับสากลคือภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษนับอย่างนี้แล้วไม่มีปัญหา จริง ๆ แล้วพระราชบัญญัติยังไม่ยุติธรรมเพราะไม่สากล พระราชบัญญัติบอกไว้เลยว่าถ้ามีหลายอันเอาไทยไว้กลาง ถ้านับเลขคี่ไทยอยู่กลาง ถ้านับเลขคู่ไทยต้องอยู่ขวา อยู่ขวามองข้างนอกข้างใน ต้องมองข้างในไปข้างนอก เรื่องบางทีเราคิดไม่ถึง พระราชบัญญัติบอกไว้เสร็จเลยทำยังไง บอกไว้หมด จะชักธงยังไง ชักธงครึ่งเสา ความจริงชักธงค่อนเสา ต้องชักขึ้นก่อนค่อยเอาลง เอาลงก็ลงไม่ได้ครึ่งเสาให้เขาแล้วเวลาจะชักขึ้นก่อน

แล้วค่อยลง เห็นมั้ยครับ วิธีการเขาบอกกำหนดไว้หมด เพราะฉะนั้นสิ่งที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่ผมพูดถึงไว้ เขาสั่งว่าเป็นรัฐนิยม แล้วก็มีคำขวัญว่า **"เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย"** เราก็ทำตาม เพราะเป็นความงดงาม เขามีรูปถ่าย แต่ก่อนกรมโฆษณาการตรงหัวมุมตรงนี้ ท่านอาวุโสทั้งหลายคงพอจะนึกออก หัวมุมข้างหนึ่งเป็นโรงแรมรัตนโกสินทร์แต่ก่อนนี้เป็นห้าง Badman and Co. ตึกเชยโบราณแบบยุโรป ๓ ชั้น ทาสีแสด ห้าง Badman and Co. เป็นชื่อห้างคู่กับ White Away อยู่ตรงข้ามไปรษณีย์กลางที่บางรัก แต่ก่อนมีห้างฝรั่ง ๒ ห้าง แล้วห้าง Badman and Co. ก็เลิกกิจการ เวลาที่มีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองเขามาเอาตึกนี้เป็นโรงเรียนกฎหมาย ซึ่งเป็นที่เริ่มต้นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แล้วต่อมาเป็นกรมโฆษณาการ ต่อมาธรรมศาสตร์ไปอยู่ที่วังหน้า เขาก็เอากรมโฆษณาการมาอยู่ตรงนี้ เขามีรูปภาพถ่ายจากหน้าตึกรัตนโกสินทร์ รูปคนแต่งตัวมาทำงานใส่เสื้อสากล แต่ก่อนนี้การแต่งตัวสูทสีขาวนะครับ อะไรก็ตามแต่งสากลต้องแต่งขาว สีขาวที่อมเหลืองหน่อยเรียก shark skin ก็คือว่าหนังปลาฉลาม shark skin คงจะเป็นเรื่องสีมากกว่า เป็นผ้านุ่มเลี่ยน ใครใส่ shark skin แปลว่ามาตรฐาน เรียกว่า ไฮโซ ทำนองนั้น เขามาทำงานก็แต่งเสื้อนอกขาว แล้วยืนถ่ายจากข้างหลัง ผมลองนับดูได้คนสัก ๑๐๐ กว่าคน มีรถยนต์เชย ๆ จอด ๒ - ๓ คัน เขาเคารพธงชาติอย่างที่ภาพนี้ได้ถูกบันทึกเอาไว้ แล้วต่อมาเวลาที่เราเคารพธงชาตินั้น รถเมล์แล่นผ่านยังไม่ถึงป้าย คนลงรถเมล์ตามใจชอบไม่ได้ เดี๋ยวนี้ประเทศไทยที่แย่อยู่ทุกอย่าง ก็มีคนเอาพวกหนึ่งลงรถเมล์นอกป้าย อ้างว่ารถติดทนรอไม่ได้ ถ้าติดกันเป็นแพ ตรงนั้นถนนกว้างใหญ่ก็ลงเดิน นี่ธรรมเนียมนี้ถ้าไม่แก้ นี่หล่ะคือความขายหน้านานาชาติเขา แต่สิ่งที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ทำไว้และยังอยู่ในจิตใจคนไทยเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่เรียนหนังสือ ข้าราชการที่รู้ดีรู้ชั่ว รู้ถูกรู้ผิด เมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติก็จะต้องหันไปทางไหน ได้ยินเสียงก็จะหยุดยืน แล้วถ้ายืนด้วยกันหมด หยุดหมดก็เป็นความงดงามของบ้านเมือง

เรื่องอย่างนี้ถ้าใครคบหาสมาคมอยู่กับต่างชาติอย่างผมเวลาทูตมารับตำแหน่ง ก็มาเยี่ยมคารวะผู้ว่าฯ จะกลับก็มาลาผู้ว่าฯ การที่ได้พบปะทูตอย่างนี้ ถัดไปก็ได้พบตามงานเลี้ยง สิ่งหนึ่งที่คนสิงคโปร์พูดกับผมว่าเขาคิดว่าสิงคโปร์มีอะไรล้ำหน้าไทยมากมายหลายอย่าง จัดการอะไรต่ออะไรได้ เสร็จหมดทุกอย่าง ประเทศเป็นเกาะเล็ก ๆ เขาอวดว่าเขาดีกว่าไทย ใคร ๆ ก็ยกย่องสิงคโปร์กัน แต่สิ่งหนึ่งที่คนสิงคโปร์ยังทำไม่ได้ และเป็นเรื่องที่คนสิงคโปร์อิจฉาเราคือเรื่องการเคารพธงชาติ เพลงชาติขึ้นตรงไหนทุกอย่างหยุดหมด คนสิงคโปร์ทำไม่ได้ คำสั่งให้ทำอย่างนี้สั่งไม่ได้ ตอนนี้สิงคโปร์กำลังส่งเสริมให้คนร้องเพลงชาติ ตลกมั้ยครับ มีรายการจากฝรั่งมาทำรายการที่สิงคโปร์ที่ออกอากาศไปทั่วโลก ให้คนไปเที่ยวหาอะไรต่ออะไร แล้วคำสั่งหนึ่งเขาบอกว่าให้ไปหาคนสิงคโปร์ตามถนนให้ร้องเพลงชาติสิงคโปร์ให้จบให้ฟัง จำนวน ๑๐ คน ใน ๑๐ คน มีคนร้องได้ ๒-๓ คน ที่ร้องเพลงชาติของตัวเองจบ เพราะอะไร เพราะส่วนผสมมีหลายชาติ มีจีน แขก ฝรั่ง หลายปีมาแล้วผมไปสิงคโปร์ คนไทยไปไม่สังเกต แต่ผมอ่านภาษาอังกฤษออก เขาเขียนป้ายตัวใหญ่ ๆ เป็นคัทเอ้าท์ตัวโต ๆ ตัวหนังสือที่ว่านั้นแปลเป็นไทยว่า **"โปรดช่วยกันหาแบบฉบับที่จะเป็นเครื่องแต่งตัวประจำชาติของเรา"**

สิงคโปร์ไม่มีเครื่องแต่งตัวประจำชาติ ผมวันนี้ยังดัดแปลงหน่อย นี่ไทย Thai Silk แต่จริง ๆ แล้วต้องเป็นคอเต่า ก็ไทย เรามีมากมายพอเห็นก็รู้ว่าไทย อินโดนีเซียเขาก็มีเสื้อของเขา เสื้อบารองของฟิลิปปินส์ใส่ปั๊บก็รู้ทันที เสื้อของอินโดนีเซียก็มี เสื้อของมาเลเซียก็มี ใส่ก็รู้ทันที คนไทยใส่เสื้อคอตั้ง อย่างนี้รู้ทันทีว่าไทย ยิ่งผู้หญิงไทยนับชุดไม่ถ้วน กี่ชุดหล่ะ ชุดพระราชนิยม ๘ ชุด โอ้โห แต่งตั้งแต่อยู่นอกบ้านจนกระทั่งเข้าวัง มีให้เลือกหมด ผู้หญิงไทยจะแต่งยังไง ๆ มีมาตรฐานหมด พอแต่งเป็นไทยยังแบ่งเป็น

ไทยเหนือ อีสาน ใต้ ภาคกลาง แต่งยังไงของเรายังเหลือเฟือเหลือใช้ เห็นมั้ยครับ จนกระทั่งเขมรยังเอาของเราไปนุ่งโจงกระเบน ผ้าม่วง ใส่เสื้อคอปิด จริง ๆ แล้วไทยเป็นเจ้าของ แต่เขมรเอาไปแล้วเขาไม่เลิก แต่ไทยเลิกของไทยที่ยังอยู่คือตรงไหน อยู่ตรงตำรวจหลวงนำหน้าขบวนเสด็จใส่โจงกระเบน นุ่งผ้าม่วงสีน้ำเงิน ใส่เสื้อคอปิด คาดตรงนี้สีแดง แล้วก็ถือดาบใส่หมวกทรงประภาส แล้วก็มีคนที่กางพระกลดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไม่ต้องใส่หมวก แต่ต้องนุ่งโจงกระเบนเข้าไปในวัง มหาดเล็กก็นุ่งโจงกระเบนใส่เสื้อคอปิดทั้งนั้นหล่ะครับ เรารักษาไว้แต่ในวัง แต่เขมรเขาเปิดสภาเขานุ่งโจงกระเบนทั้งสภาเลย แต่นั่นเอาจากเราไป แต่เขาไม่เลิก ของเราเลิก

จำเป็นมั้ย รัชกาลที่ ๕ ท่านว่าจำเป็น เพราะอะไร เพราะถ้าต้องเอาเครื่องแบบมาใส่ เพราะเหตุว่าเรานั้นต้องทันสมัย ท่านยอมรับความเจริญโลกตะวันตกท่านรับหมดครับ นุ่งกางเกงใส่ยังไง เสื้อราชปะแตน ซึ่งแปลมาจาก Royal Patent ใส่อย่างนี้ เราทำแบบของเรา แต่ก่อนนี้ของเราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ยังคล้องคอเพราะติดเนื้อไม่ได้ เพราะเสื้อไม่ใส่ ดูหนังที่แอนนา ลีโอโนเวน เขียนไว้ เวลาแหม่มแอนนามาถึงเมืองไทย พระยากลาโหมไปรับนุ่งโจงกระเบนไปรับเสื้อไม่ใส่ มีสายสร้อยคล้องคอมีตรา แต่พอถึงรัชกาลที่ ๕ เท่านั้น มีเสื้อใส่ นุ่งกางเกงเสร็จเรียบร้อยติดเหรียญตราเสร็จหมด หรืออย่างที่มีมกุฎราชกุมารเป็น Prince of Wales เราก็มีมกุฎราชกุมารทรงกรมที่ไหนอยู่ที่ไหนใช้หมด ทรงกลมแปลว่าอย่างไร ให้นำชื่อไปครองเมืองอะไรต่าง ๆ อังกฤษมียังไงประเทศไทยมีอย่างนั้นหมดเลย แต่มาตราอังกฤษมียังไง ไทยไม่ใช้ของอังกฤษ ไทยมาใช้ของยุโรปบนแผ่นดิน สายตาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเราไกลมาก

เวลาพิมพ์แบงค์ พิมพ์ธนบัตร ที่ว่าอังกฤษมีอยู่แค่ ๔ เท่านั้น ความจริงมี ๓ เท่านั้น มีปอนด์ มีเชลลิ่ง มีเพนนี แล้วมีกินนี คือ ๒๑ ชิลลิ่ง ทำไมก็ไม่ทราบ เป็น ๑ กินนี่ ไม่อยู่ในมาตรา แต่มีอยู่ ๓ ช่อง ไทยเราก็ ๓ สตางค์เรียกเป็น ๑ ไพ ๔ ไพ เป็น ๑ เฟื้อง ๒ เฟื้องเป็น ๑ สลึง ๔ สลึงเป็น ๑ บาท ๔ บาทเป็น ๑ ตำลึง ๒๐ ตำลึงเป็น ๑ ชั่ง เราเรียนนะ ท่านบอกให้ตีตารางเรียน อังกฤษก็เรียน ไทยเรียน แต่พอถึงรัชกาลที่ ๕ พิมพ์ธนบัตรท่านพิมพ์ธนบัตรเรียกว่าบาท แต่ฝรั่งเรียกเงินบาทของไทยว่าติก่อล เงินบาทของเราท่านบอกว่า ๑ บาท มี ๑๐๐ สตางค์ ใครจะคิดครับ ๑๕๐ ปีก่อน ๑ บาท มี ๑๐๐ สตางค์ อเมริกา ๑ เหรียญ มี ๑๐๐ เซนต์ ต่างคนต่างอยู่ไม่ได้เกี่ยวข้องกันเลย แต่เราเลือกของเราอย่างนี้

เมื่อ ๖๐ ปีที่แล้วมีคอมพิวเตอร์ พอมีคอมพิวเตอร์เสร็จเรียบร้อย ปรากฏว่าคอมพิวเตอร์เมืองไทยสั่งมาใช้ได้เลยว่า ๑ บาท มี ๑๐๐ สตางค์ ต้องเรียบร้อย เพราะคอมพิวเตอร์คิดโดยอเมริกัน ๑ ดอลล่าร์ มี ๑๐๐ เซ็นต์ อังกฤษเป็นยังไง มหาราชใหญ่โต เอกอัครมหาราชเลยทีเดียว อังกฤษต้องเสียเชิงอย่างชนิดไม่น่าเชื่อ ทนอยู่ ๒๐-๓๐ ปี ทนไม่ได้ ต้องเลิกเงินชิลลิ่ง เดี๋ยวนี้เงินอังกฤษ ๑๐๐ เพนนี เป็น ๑ ปอนด์ แค่นั้น กินนี่ก็ไม่พูดถึง ต้องทำอย่างนี้ถึงจะนำเข้าคอมพิวเตอร์ได้ถึงจะทำอะไรเหมือนสากลโลกเขาได้

เห็นมั้ยครับ อังกฤษยังใช้ foot pound ยังใช้ออนซ์ชั่ง ใช้ปอนด์ น้ำหนักเป็นอาว เป็นพาว วัดกันเป็นนิ้วเป็นฟุต ๓ ฟุตเป็น ๑ หลา ๑,๗๖๐ หลา เป็น ๑ ไมล์ ไทยยังอุสาห์เติม ๑ ไมล์ ประมาณ ๔๐ เส้น ปรากฏว่าเรียนหมดทั้งชั่งตวงวัดของอังกฤษ แต่ว่าเวลาใช้จริงใช้ของยุโรปบนแผ่นดิน ใช้มาตราเมตริก ๑๕๐ ปีก่อน ทำไม? พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทรงบอกให้ใช้อันนี้เป็นมาตรฐาน อเมริกันออกไปจากอังกฤษ ๒๐๐ ปี เวลานี้อเมริกาน้ำมันเติมเป็นแกลลอนเดี๋ยวนี้ใส่ว่าลิตรละเท่าไรทำได้แค่ที่ปั๊ม แต่ว่า Speedo Meter หรือ หน้าปัทม์เป็นไมล์ จะมาเป็นกิโลไม่ได้ เปลี่ยนรถยนต์ทั้งประเทศไม่ได้ เสาหลักเป็นไมล์จะมาเป็นกิโลต้องใช้ของเก่า ยังต้องเป็นไมล์เป็นกิโลอยู่ โบราณมั้ย โบราณครับ ฟาเรนไฮท์

โบราณมั๊ย? โบราณครับ แต่ความคิดของผมคิดว่าพวกฟาเรนไฮท์มันหลอกตัวมันเองหนาวจนศูนย์แล้วยังบอกเหลือ ๓๒ มันหนาวจัดเกินไปหรือกระมัง ทำไม? พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเลือกเซ็นติเกรดที่ต่อมาเป็นเซลเซียส ก็คือ เซ็นติเกรดนั่นแหละ นี่พูดถึงวิเทโศบายของเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน

ที่นี้ถ้าเข้าไปดูในพระบรมมหาราชวังก็จะเห็นว่าตึกนี้เป็นตึกแบบอังกฤษ สร้างพระที่นั่ง ๓ ชั้น แบบอังกฤษ แต่ว่าใส่ข้างบนปั้นปราสาท โดยเอาราชมณเฑียรครอบลงมา ในเรื่องที่เล่ากันมาก็ยังมีที่ว่าเจ้านายเสด็จมาทอดพระเนตร แล้วบอกว่าดูตึกพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทที่เพิ่งสร้างเสร็จใหม่ ๆ ว่าเหมือนฝรั่งมาสวมชฎาอยู่ข้างหน้า เสร็จเรียบร้อยแล้วปรากฏเดี๋ยวนี้พระที่นั่งองค์นี้ถูกถ่ายรูปมากมาย เพราะความงดงาม เพราะความกลมกลืน แต่ว่าสิ่งที่ดีอยู่ข้างใต้ต่างหากล่ะครับ สิ่งที่ทูตขรตรีเศียรเข้าก่อนนี้เข้าเฝ้าต้องเฝ้าที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ถ้าเข้าไปเห็นข้างในจะเห็นว่าถ้าไปในพระราชวังอย่างพระราชวังอังกฤษกับพระราชวังไทยก็เหมือนกัน

สิ่งที่ทรงทำอีกอัน เช่นอย่างพระที่นั่งอนันตสมาคมนั้น ถ้าใครเข้าไปเห็นแล้วก็ต้องบอกว่านี่มันยุโรป นี่มันทันสมัย แต่ว่าทูตขรตรีเศียรเข้ามาแล้วจะมาดูถูกได้ไหม? พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะประทับยืนประทับนั่งสุดแท้แต่ ทูตมาเฝ้าอะไรต่าง ๆ ทรงเปลี่ยนแปลงกะทันหัน พระที่นั่งนับองค์ไม่ถ้วนเป็นทรงไทยแท้ทั้งนั้น มีฝรั่งใส่ชฎาอยู่มีพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทเท่านั้นเอง กับพระที่นั่งบรมพิมานที่แขกเมืองพักเท่านั้น สิ่งนี้ไม่ได้ทำชั่วพริบตาข้ามคืน แต่ว่าทรงทำอย่างรวดเร็ว แล้วในที่สุดเราก็อยู่ได้เพราะเหตุว่าวิเทโศบายของเจ้านายของเรา

ย้อนกลับมาถึงเรื่องธงของเรานั้น เราเข้าไปอยู่ในสหประชาชาติอยู่ลำดับ ๕๕ ธงชาติไทยของเรานั้นก็ไม่เคยมีความตกต่ำ แต่สิ่งที่เรามีมากกว่าคนอื่นคือเรามีความรักและความเคารพในธงชาติของเรา สิ่งนี้สร้างกันมาเพียง ๗๐ ปี เท่านั้น ประเทศอื่นสร้างกันมาเป็น ๑๐๐ ปี อเมริกาเมื่อเขาทำธงนั้นดัดแปลงกันมากหน่อย ๒๐๐ ปี ของธงอเมริกัน สำหรับคนอเมริกันนั้นมาตรฐานของชีวิตเขานั้น เขาผูกพันอยู่ที่รัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญบอกว่าสิทธิเสรีภาพของคนอเมริกันนั้นอยู่เหนือสิ่งอื่นใดทั้งหมด เพราะฉะนั้นสิทธิเสรีภาพคนอเมริกันนั้น เอาธงอเมริกันไปตัดกางเกงในก็ตัดได้ จะไปใส่เป็นสีรองเท้าก็ได้ คนอเมริกันจะเอาธงชาติไปทำอะไรก็ได้ เชื่อมั๊ยครับ เพิ่งเมื่อครั้งประธานาธิบดี ยอร์ช บุช พ่อของ ดับบริว บุช คนปัจจุบัน ยอร์ช บุชคนพ่อเท่านั้นเอง ซึ่งไม่ได้นานถอยหลังไปเท่าไหร่ อเมริกาเพิ่งจะมีการแก้รัฐธรรมนูญหลังจากไปคบกับประเทศทั่วโลกที่เขาเคารพธงเทิดทูนธงชาติกันแล้ว แต่ในอเมริกา ธงชาติอเมริกันจุดไฟเผาเป็นของธรรมดา แต่ก่อนทำได้ เดี๋ยวนี้ทำไม่ได้แล้วครับ ยอร์ช บุช คนเขียนหนังสือมือซ้ายเซ็นไปบ่นไป บอกว่าครั้งหนึ่งถ้ามันแก้กันได้อย่างนี้ รัฐธรรมนูญจะต้องแก้กันอีก นั่นบ่นเพราะจะต้องเซ็นแก้ ต่อไปนี้ว่าใครดูหมิ่นอเมริกันไม่ได้ ผิดกฎหมาย มีกฎหมายรองรับนุ่งกางเกงในไม่ได้ใส่รองเท้าไม่ได้ เอาไปอยู่ในที่อันควรไม่ได้ ชาติอื่นเขามีมานาน อเมริกันเพิ่งจะได้เคารพธงชาติ เพิ่งจะนึกรักธงชาติของตัว เพราะว่าชาติทั่วโลกเขาเป็นอย่างนี้ เชื่อมั๊ยละครับว่าธงชาติอเมริกันนั้นเกิดมีความหมายกับชีวิตคนขนาดไหนอย่างไร วันที่เกิดเหตุเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายนที่ภาษาฝรั่งเขาเรียก nine one one ฝรั่งเอาเดือนขึ้นก่อน ๙ ก็คือเดือนกันยายน ๑๑ ก็คือวันที่ ๑๑ เหตุการณ์ nine one one มันเกิดขึ้นชนิดที่ว่า มันเป็นสถานการณ์สร้างวีรบุรุษ เพราะประธานาธิบดี ยอร์ช บุช เข้ามา คนอเมริกันนั้นถ้าไปถามดูก่อนหน้าเกิดเหตุ เขาจะว่าบุชนี่เป็น opportunist เป็นพวกแสวงหาโอกาส เอาบารมีพ่อมาสมัยเป็นประธานาธิบดีชนะอัลกอร์ ๓๕๐ คะแนนเท่านั้นที่รัฐฟลอริด้า คนอเมริกัน Vote เป็นล้าน ๆ ไม่รู้กี่ล้าน ชนะกันแค่ ๓๕๐ แต้ม แล้วก็เข้ามาบริหารบ้านเมือง เป็นคนประเภทที่คนอเมริกันดูกันว่าเป็นคนไม่เอาไหน

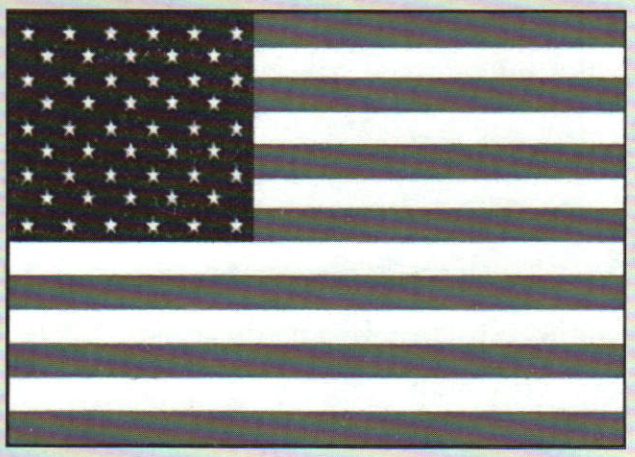

ธงชาติสหรัฐอเมริกา

แต่วันหนึ่งเกิดเหตุ ที่ทำให้คนอเมริกันต้องน้ำตาตก เครื่องบินชนตึก ๒ ตึกนั้น ยอร์ช บุช กระโดดออกมาทันที เขาทำให้คนทั้งชาตินั้นไม่จราจล เขาไปปราศรัย เขาไปพูด เป็นทั้งปลอบใจและปลุกใจ แต่เบื้องหลังที่เป็นเกร็ดเล็กเกร็ดน้อย ก็คือว่าที่อเมริกา ถ้าให้ใครไปใครจ้างทำธง เอาล็อตแรก ๕๐๐,๐๐๐ ธง ธงมาตรฐาน ๕๐๐,๐๐๐ ธง เท่านั้น ทำไม่ได้เพราะในอเมริกาค่าจ้างมันแพงอย่างหนึ่ง แล้วมันก็ทำไม่ได้ทันใจ เชื่อมั๊ยครับว่าเขาส่งไปทำ ทำที่ประเทศจีน ผลิตธงอเมริกันจากฝีมือคนจีน ส่งกลับเข้าไปล็อตแรก ๕๐๐,๐๐๐ ธง แย่งกันจะตาย เพราะเขาต้องซื้อไปชักหน้าบ้าน ให้รู้ว่าชาตินี้เป็นอเมริกา แล้วใครจะมาทำกับอเมริกาอย่างนี้ไม่ได้ ยอร์ช บุช ไต่เต้าตามนิยมมาจากเหตุการณ์นี้จนกระทั่งเลยเถิดไปฟัดอะไรกับใครเขาจนกระทั่งต้องคอยเสี่ยงโชคในเดือนพฤศจิกายนจะได้รับเลือกอีกหรือไม่

แต่สิ่งที่ยอร์ช บุช ทำนั้น คนอเมริกันเอง ไม่ใช่อเมริกัน คนไทยอยู่ในอเมริกาที่ตอนแรกก็เป็นอย่างคนอเมริกันที่ไม่ชอบยอร์ช บุช มีความรู้สึกเดียวกัน แต่ผมอยู่ทางนี้ ผมอาจจะชอบพ่อเขา ผมก็เลยชอบลูกเขาด้วย แล้วผมก็เคยได้สัมผัสมือเขา พ่อเขาผมก็ได้เจอตัว สัมผัสมือกัน ผมก็โอเค เขาก็ดี เขาอาจจะโชคดีคือเรียกว่า วีรบุรุษ สถานการณ์สร้างวีรบุรุษ แต่เขารับช่วงได้ถูก ลองถามดูซิว่า ถ้าคนอเมริกันไม่ได้ประธานาธิบดีอย่างยอร์ช บุช ทำไม่ได้ ประธานาธิบดีอย่างเขาแสดงมา ประเทศชาติจะเกิดโกลาหลขนาดไหน ที่คนมาดูแคลนขนาดมาเหยียบหัวใจอย่างนั้น ธงชาติอเมริกันเป็นเครื่องปลอบประโลมใครมีธงชาติชักที่หน้าบ้านแสดงว่าบ้านนี้มันรักชาติ โดยเพิ่งจะรักชาติขึ้นมาเวลาคนมาเหยียบย่ำชาติอย่างงั้น มันทำลายตึก World Trade ๒ ตึก Pentagon อย่างงั้น รู้ได้ทันทีศัตรูเหยียบจมูก การชักธงที่หน้าบ้านแสดงว่าพร้อมใจกันว่าคนในประเทศนี้ ไม่ยอมให้ใครทำอย่างนี้ แล้วธงที่ผลิตไปไม่รู้กี่ล้านธงที่เข้าไปอยู่กับบ้านคนอเมริกัน นายกฯ ทักษิณยังไปเห็นดีเห็นงามมาด้วยมาออกพระราชกฤษฎีกา ประกาศหนสุดท้ายล่าสุดให้ชักธงไว้ได้ โดยยังมีข้อแม้ว่าถ้าเต็มใจจะทำแต่ก่อนธงต้องขึ้นต้องลง เดี๋ยวนี้ชักขึ้นลงได้อยู่ถ้าที่ไหนจะสามารถชักธงคาไว้ได้ นั่นแสดงว่าที่นั่นจะต้องมีสตางค์พอสมควร เปลี่ยนธงเสมอ นี่ก็นายกฯ ทักษิณไปเห็นบ้านอื่นเมืองอื่นเขา ธรรมดาธงที่ชักคาไว้คือธงเดี๋ยวนี้ชักขึ้นลงได้อยู่สถานทูตเท่านั้น นอกนั้นแล้วเขาก็มีขึ้นมีลง

ถามว่าติดตลอดได้ไหม? ผมก็ไม่เห็นด้วยกับนายกฯ ผมก็ตะโกนร้องบอกไปว่าบ้านเรามันมีฝุ่น มันมีลม มันมีฝน โดนฝุ่น โดนลม โดนฝน ประเดี๋ยวเดียวติดไว้โทรมแล้ว โปรดทราบก่อนจะเปลี่ยนนั้นมันถูกดูแคลนโดยคนที่ผ่านเห็น นายกฯ บอกอยากให้ติดบนทางหลวงที่วิ่งเข้ามาได้ ถ้ารับแขกเมืองต้องติด เวลาจะมีงานรับแขกเมืองอย่างนั้นผมจะรอจนวันสุดท้ายจะมีงานอะไร ใครจะมาก็จะติดกัน ๒ วันสุดท้าย ถึงค่อยติดไม่อย่างงั้นแล้วถ้ายังเป็นหน้าฝนมันทั้งโคลน ทั้งฝน ทั้งลม ติดแล้วไม่กี่วันต้องเปลี่ยนใหม่หมดทุกครั้ง ที่ติดล่วงหน้าสัปดาห์หนึ่งต้องเปลี่ยนใหม่ตาม เพราะฉะนั้น การเห็นธงชาติโทรมเสียหาย ในพระราชบัญญัติก็บอกไว้เลยจะปล่อยไว้อย่างนั้นไม่ได้ ต้องแสดงความเคารพ เขาบอกเสร็จเลยว่าคนตายจะได้ธงชาติคลุมศพยังไง การได้ธงคลุมศพของเราไม่ประทับใจ แบบอเมริกันท่านทั้งหลายอยู่ที่นี่ท่านดูหนัง UBC จะเห็นฉากนี้มีบ่อยที่สุด ฉากฝังศพ

คนที่ได้ธงชาติคลุม เขาจะมีทหารมายืนแล้วเขาก็จะพับ เขามีวิธีพับ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ เสร็จแล้วก็จะเป็นสามเหลี่ยมเหมือนกับซาโมซาของพวกมุสลิม เขาทำเป็นของว่างกินกัน พับเสร็จแล้วก็ส่งใส่มือคนที่ใกล้ชิดกับคนตายที่สุดที่มาร่วมงาน เป็นเกียรติยศสูงสุดที่ประเทศมอบให้ว่านี่เขาได้เสียชีวิตเพื่อประเทศชาติ ธรรมเนียมนี้อเมริกันแสดงความประทับใจเรื่องธงยิ่งกว่าใครได้หมดเลย ไทยเรายังไม่มี ไทยเราเอาธงไปเป็นผ้าคลุมไปรดน้ำ เสร็จแล้วหายไปไหนแล้วก็ไม่รู้ ควรจะต้องมีธงใหม่เอี่ยมเอาไปคลุมหลังหีบ คลุมเสร็จแล้วพับแล้วต้องใส่มือให้ทายาทเขาไปไว้หน้าที่บูชาพระในบ้านเขา อย่างนี้สร้างได้ ไม่ได้เป็นการเอาอย่างที่น่าเกลียดเลย ถ้าเราจะคลุมให้ดูชิปักษ์ใต้ ตายกันโครม ๆ ตายกันทุกวัน อย่างนี้มันต้องมีธรรมเนียมที่เราต้องเอาธงชาติใหม่ไปคลุมแล้วก็ห่อแล้วเก็บอย่างที่ เขาทำกันแล้วที่อเมริกาหนังนี่แสดงให้ดูหมด แต่ว่าคนไทยยังไม่ได้คิดถึงเรื่องนี้

ธงชาติที่ผมพูดว่าธงอื่น ๆ นั้น แน่นอนครับชาติใคร ๆ ก็รัก แต่ชาติที่มาทีหลังนั้น ผมเคยเรียนหนังสือที่ชิคาโก ที่อเมริกาน่ะเขามีธง ๒ ธงนะ เขามีธงชาติหนึ่ง เขามีธงประจำรัฐอีกหนึ่ง โดยเขาชักคู่กันที่หน้าศาลาว่าการในมลรัฐอีกด้วย ไม่น่าเชื่อว่าอเมริกายังมีธงประจำเมืองอีกด้วย ผมนึกตอนนั่งขับรถมาอยู่จะเอ่ยถึงตรงนี้ จนบัดนี้ก็ยังนึกถึงชื่อเมืองไม่ออก จำได้แต่ว่ามันอยู่ห่างจาก downtown ชิคาโก ออกไปเขาเรียกว่า ๘๐๐๐ ถ้าเป็น Block ละ ๑๐๐ เท่ากับหนึ่งบล็อกก็เท่ากับ ๘๐ Block ออกไปนอกเมืองไปทางตะวันตก เป็นเมืองเล็ก ๆ ไม่น่าเชื่อเลย ธงประจำเมืองนี้คนไทยไปเห็นขนลุกซู่เลย เพียงแต่สัดส่วนตรงกลางเขาแดงขาวน้ำเงิน ขาวแดง แต่น้ำเงินตรงกลางท่อนเท่ากันทุกส่วน แดงขาวน้ำเงินขาวแดงน้ำเงินเท่ากัน ติดธงทั้งเมือง ใส่ตรงไหนก็ดูเหมือนธงชาติไทยเราทั้งนั้น สัดส่วนตรงกลางเท่านั้นที่ไม่เหมือนกัน แต่เมื่อเอามาจีบมาประดับมาตกแต่งแล้วแลดูเหมือนธงไทยมากที่สุด

เพราะฉะนั้นเรื่องธงนอกจากนักกีฬาจะได้แสดงออกกันแล้ว นักกีฬาถือโอกาสเอาธงชาติวิ่งคลุมหลัง นักกีฬาถือธงวิ่งบนอัฒจันทร์ เอาธงไปทำลูกคลื่น มันเป็นเรื่องประทับใจทั้งนั้น ลองคิดดูซิครับ เวลาเรารับแขกบ้านแขกเมืองรับเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ต่างบ้านต่างเมือง คนไทยเรานั้นรับแขกเมืองหรือเจ้านายด้วยความสงบ แสดงความเคารพด้วยการเงียบ มีแต่เสียงธงที่สะบัดเท่านั้นที่ถือว่าเป็นสัญญาณของไทยว่าคนไทยเราใช้วิธีนี้ในการแสดงความเคารพอย่างสูง ในตอนหลังทางจีนก็นิยมเข้ามาด้วย ใช้โบกมือ เวลารับเจ้านายจะต้องรู้ว่าวันรับทำอย่างไร วันส่งทำอย่างไร อย่างเมื่อเจ้านายเราเสด็จต่างประเทศ แต่เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปยุโรปและอเมริกา เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประเทศออสเตรีย ซึ่งเป็นประเทศสุดยอดของทั้งคนแต่ง ทั้งการดนตรีและผู้คนนิยมเพลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเพลงราชวัลลภไปบรรเลง วงเขาเป็นคนบรรเลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จทอดพระเนตรกับประธานาธิบดี เพลงราชวัลลภนั้นผู้คนติดใจ คนในวันนั้นปรบมือมาตั้งแต่ข้างในโรงมายังข้างนอกที่มีประชาชนมาเข้าแถวกัน เพราะเขาประกาศติดชื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราที่ทรงได้รับการถวายพระเกียรติยศเป็นลำดับที่ ๗ ในโรงละครแห่งนั้น ว่าทรงมีพระราชอัจฉริยะทางดนตรี เวลานั้นละครับเรารู้เลยว่าชาติเรา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราได้รับการยกย่องจากผู้คนในบ้านเมืองของเขาอย่างไร

ผมมาอยู่ที่กรุงเทพฯ ๔ ปี ผมสั่งเรื่องธงเป็นพิเศษ จะเสียเท่าไร จะลงทุนเท่าไร จะต้องทำประเทศเล็กประเทศใหญ่ต้องทำให้เท่าเทียมกัน จะยากจนเข็ญใจจะต้องทำต้องติดในเวลาอันควร เพราะว่าความภาคภูมิใจของต่างชาติที่เขาจะเห็นธงของเขามาอยู่ในประเทศเรานั้น เขาจะได้รับความรู้สึกอย่างไร มีระบบวิธีการติดถูกต้อง แต่เราต้องทำให้เขา

เหมือนกับที่เขาทำให้เรา เพราะฉะนั้น State Visit เราก็ไม่ค่อยจะได้มีแล้ว เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงพระชนมายุมากแล้ว ไม่เสด็จที่ไหนแล้ว แต่เขาก็ยังถือกันว่า เมื่อพระราชโอรสพระราชธิดาเสด็จแทนพระองค์ไปอย่างเป็นทางการ เขาก็จะมาเยี่ยมตอบแทนเรา เป็นประเทศที่ผู้คนอยากมาเยี่ยม แต่กระทรวงการต่างประเทศประกาศเลยบอกปีละหนึ่งประเทศ มีปีกลายเท่านั้นแหละประชุมเอเปกก็กำหนดให้มากหน่อย เพราะว่าลำดับให้เข้าคิวกันก็แล้วกัน ใครอยากจะมาเข้าลำดับ เมื่อมาแล้วเราต้อนรับสมพระเกียรติ เมื่อเวลาที่จะเข้ามาจะทำพิธียิงสลุต การนั่งในขบวนเสด็จเพื่อให้ประชาชนต่าง ๆ ได้เฝ้าได้รับเสด็จนั้น เราทำหมด ทั้งหมดนี่ธงชาติมีส่วนช่วยทำให้เกิดบรรยากาศ

เราหลับตานึกดูซิว่าผู้คนมาเฉย ๆ โล้น ๆ หมด ๒ ข้างทาง การประดับประดาธงไม่มีเลยจะเป็นอย่างไร ความงามมันอยู่ว่าธง ๔ คัน ๒ ประเทศสะบัดพลิ้วเลย เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จตรวจพลสวนสนาม ความงดงามอย่างนี้ธงประจำกองต่าง ๆ ความผูกพันทั้งหมดระหว่างคนกับธงนั้น ถ้าคนรู้คนเข้าใจว่าธงชัยเฉลิมพลผ่านตรงไหนนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับนั่งยังต้องทรงยืน ตรงทรงเอาคทารับอย่างนี้ ของเรานั้นถ้าผ่านธงอะไรต่าง ๆ ต้องยืนต้องคำนับ จะผ่านกี่กองพลกองพันกี่หนก็แล้วแต่ทางนู้นมี ๑๒ ธง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับยืน ๑๒ หน ต้องยืนเคารพธงของเราทำไว้เสร็จหมดเรียบร้อย

เรื่องของธงนั้นเป็นเรื่องที่เป็นความผูกพัน เป็นความภาคภูมิใจเป็นสัญลักษณ์ที่ท่านทั้งหลายต้องรู้สึกอย่างเช่นเมื่อเวลาที่เราได้เหรียญทองโอลิมปิกเหรียญแรก หรือสองสามเหรียญ ต่อมาก็เกิดเป็นเรื่องที่คนทั้งประเทศเกิดความดีใจที่เห็นธงไทยขึ้นไปตรงนั้น เพลงชาติไทยบรรเลงที่นั่น ยากนะครับกว่าจะทำได้อย่างนั้นยาก แต่ปีนี้ทำไมมันง่ายอย่างนี้ คนไม่ค่อยพูดถึงหรอกครับ มันเป็นอย่างนี้เพราะเขาเอาอย่างแบบที่ภาษาฝรั่งเขาเรียกว่าไป qualify คือเอาไปใส่ตะแกรงร่อนก่อน คุณได้เท่านี้คุณถึงจะไปโอลิมปิก คุณได้เท่านี้คุณถึงจะส่งเข้าแข่งขันได้งานนี้ไม่มีใครสนใจหรอกครับ เพราะเพื่อให้ได้อย่างนี้เราถึงต้องสั่งโค้ชจ้างโค้ชเข้ามาทำแล้วนำเอาไปแข่งกันในระหว่างนี้ แข่งตรงนี้แข่งในทวีปเดียวกัน เสร็จแล้ว qualify แล้วแปลว่าไปได้ เพราะฉะนั้นเสธม่อยมาบอกได้เลยว่าคนนี้ต้องได้เหรียญนี้ คนนี้ต้องได้เหรียญนั้น เพราะรู้สถิติของคู่ต่อสู้ว่าเป็นอย่างไร และมันแพ้ชนะตรงนิดเดียว มันเฉียดไปเฉียดมาเท่านั้นเอง ส่วนใหญ่แพ้กันตรงไหน แพ้กันตรงว่าน้ำหนักน้อยเมื่อได้คะแนนเท่ากัน ใครน้ำหนักน้อยกว่าชนะเลย

เรื่องอย่างนี้มันเป็นความเปลี่ยนแปลง มันเป็นเรื่องของการที่ว่าต่อไปนี้ปล่อยอะไรให้ไปไม่ได้ไปง่าย ๆ ไม่ได้ ทำไม? ฟุตบอลไทยไม่ได้แข่งในโอลิมปิก เพราะเขาให้แข่งก่อน เพราะฉะนั้นทุกอย่างเขาไปทำ เขาไป qualify กันก่อน แปลว่าสมควรจะได้ไปแข่ง จึงจะไปแข่ง โอกาสมีมาก ต่อไปแข่งที่จีนเราจะมีมากขึ้น เพราะว่าการที่ได้มา ๘ เหรียญ เที่ยวนี้ต้องยินยอมพร้อมใจต้องทำกันทุกคนเต็มที่ และใกล้บ้านเรา นักกีฬาส่งได้มากขึ้น เพราะฉะนั้นการเข้าไป qualify นี่ ถ้ายังทำอยู่นี่ ก็จะทำให้มีการใส่ตะแกรงร่อน แต่ก่อนไปเป็นฝูง เดี๋ยวนี้ไป ๔๐ กว่าคนได้ ๘ เหรียญ ลองคิดดู

ก็เรื่องอย่างนี้ละครับ ความประทับใจว่าเมื่อธงขึ้นนั้น แม้จะขึ้นขวาง ๆ ชักขึ้นไปอย่างนั้นก็ตามแต่ แต่เราก็ดีใจ เราก็มีความภาคภูมิใจว่าธงไทยไปขึ้นที่นั่น ใครมีโอกาสได้ไปองค์การสหประชาชาติ ไปถึงตรงหน้าสหประชาชาติคนไทยจะต้องดูว่าธงไทยอยู่ตรงไหน ต้องเดินดูเขาเรียงลำดับตามตัวอักษร มีชักขึ้นทุกวันอยู่ตรงนั้นมีอยู่ทุกวันตรงสหประชาชาติ ไปเจนีวาก็ต้องไปดูว่าเขาชักธงของไทยเราที่นั่นหรือไม่ ของเราอย่างเอสแค้ปไปดูที่สะพานมัฆวาน มี ๕๖ ชาติ เราก็อยู่ตามลำดับ เพราะว่าเอสแค้ปนั้น หน่วยงานของสหประชาชาติใหญ่หนึ่งใน ๖ อยู่ที่ประเทศไทยนี่

เรื่องของธงนั้น ถ้าย้อนกลับมาถึงธงชาติไทยเรา สีของความงามของธงนั้น ตรงกลางสีน้ำเงินนี่นะ ภาษาสีเขาเรียกสีขาบ สีขาบถ้าท่านเห็นสายสะพาย สายหนึ่งกับสายสาม สายหนึ่งก็สีน้ำเงิน แต่เป็นสีน้ำเงินอ่อน แต่สายสามนี่แหละครับ นี่ล่ะสีนี้เรียกสีขาบที่เหมือนกับสีน้ำเงินเข้ม แล้วก็สีแดงสดใส สีขาวสะอาดนั้น ธงนี่เขาทำอย่างไร เขาต้องเอามาเย็บต่อกัน วิธีการเย็บนั้น เดี๋ยวนี้ตะเข็บมันดีมองแทบไม่เห็นรอยต่าง ๆ และบางวิธีการก็เอาผ้าสีขาวมาพิมพ์สี เขาใช้ผ้าอะไร? ใช้ผ้าทั่วไปทำธงทราบไหม? ผ้าธรรมดาได้ไหม? ไม่ได้ครับ ผ้านั้นมันต้องพลิ้ว สมัยก่อนนั้นเขาเรียกกันว่าผ้าสาลู ผมไม่รู้เอามาจากคำอะไร มันเป็นเหมือนผ้ากระสอบ หยาบ ๆ แต่มันละเอียด มันเป็นผ้าที่มีมัน มีน้ำมันอยู่ในตัวของมันเอง สีที่มันลงไปนั้น มันไม่สดใสเหมือนผ้าสมัยใหม่นี้ เดี๋ยวนี้สมัยใหม่ต้องมีผ้าอะไรมาเปลี่ยน เพราะมันบางมันเบา แล้วสะบัดเสมอวัสดุผ้าใหม่นี่ ยังไม่เป็นที่พูดกัน แต่การทำธงเดี๋ยวนี้มาตรฐาน เพราะการเย็บนี่ มันมีเครื่องเย็บที่อย่างดี แล้วผ้าธงเดี๋ยวนี้มันอาจจะซักได้ในตัวของมันเอง มันโดนฝุ่น พอโดนฝนก็สะอาดขึ้นมาอย่างนี้ ผู้เชี่ยวชาญของกรุงเทพมหานคร เขารู้ก็เพราะว่าเขาเป็นคนประดับ เขารู้ว่าเขาจะต้องทำอะไรยังไง เวลาจะติดธงของต่างชาตินี่ ต้องเปิดตำรานะครับจะติดให้เขา ติดผิดละตายเลย ของอังกฤษมีล่างมีบน เราเห็นธง Union Jack ก็ผ่าไปทำอย่างนั้น มันมีมุมนั้นมุมนี้ มุมนี้มุมนั้น ธงเกาหลีใต้ ไอ้นี้ ไอ้สามช่องสี่ช่อง มันจะกลับกันอย่างนั้น ของเรานี่มันไม่ยาก แต่อย่างไรก็ตามแต่ต้องรักษาให้สะอาด ธงควรจะซักได้ที่ไหนอาจจะมีธงสัก ๔ ชุด แล้วเวลาขึ้นไปปั๊บก็ใช้ชุดที่ ๑ สัก ๓ เดือนเอาลงมาซัก ก็เอาชุดที่ ๒ ไปซักแล้วเก็บแล้วก็วนใช้ไปสัก ๒ รอบ แล้วก็เปลี่ยนธงใหม่ อย่างนี้ไม่เสียค่าใช้จ่ายอะไรมากเลย

เรื่องของธงนี่ถ้าหากว่ามันงดงาม ธงงดงามมีที่ไหน ไปดูที่ธนาคารกสิกรไทย เชิงสะพานพระราม ๙

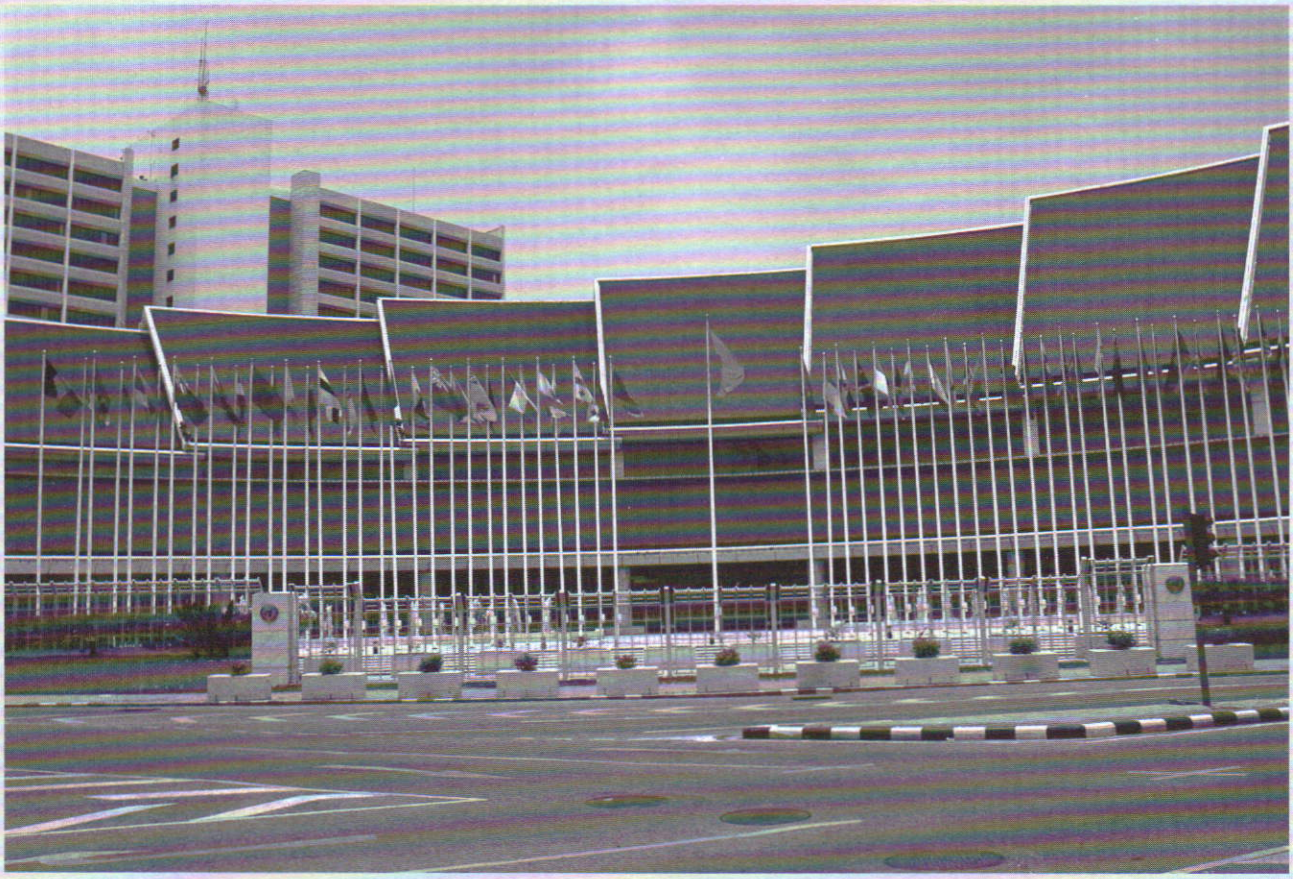

ธงชาติต่าง ๆ หน้าอาคารเอสแค้ป ถนนราชดำเนิน

ใหญ่เบ้อเริ่มเลย พลิ้วตลอด ธงที่อยู่หน้ากระทรวงการต่างประเทศ ธงที่กรมทางหลวง ธงพวกนี้ที่เขาทำด้วยความตั้งใจนี่ เขาก็ชักตามนโยบายนายกฯ เขาชักไว้ตลอดก็ โอ เค แต่ก็ต้องมีการเปลี่ยน เพราะว่าถ้าเก่าแล้วไม่เอาออกแล้วก็เสียหาย แต่ธงบนยอดเสาที่อยู่ในบริเวณที่มันไม่มีน้ำ ไม่มีฝุ่นไปกระจายอยู่ตั้งสูงนะ ผมคิดว่าธงก็มีความปลอดภัย มีความสะอาด เพราะฉะนั้นสิ่งที่นายกฯ คิด ก็อาจจะเป็นไปได้ เวลาที่เราขับรถออกจาก แอล เอ วิ่งลงไปซานดิเอโกยาว ๔๐ ไมล์ สองฟากเป็นโรงงาน โรงงานจะติดธงเสมอ ใครไปก็จะเห็น อ้อ คนอเมริกันติดธงโรงงานครับ โรงงานเขาติดเหมือนสถานทูตเลย ชักธงใหญ่เบ้อเริ่มเลย มองเห็นธงอเมริกันตลอด เป็นเอกชนทั้งนั้น แต่เค้าติดธง ในราชการเสียอีกยังไม่ค่อยติดเท่าไร

เรื่องของธงที่พูดมาทั้งหมดวันนี้อยากจะบอกแต่เพียงว่า เวลาของเราเพียง ๗๐ ปี เท่านั้นกับธงชาติที่เรียกว่า ธงไตรรงค์ แต่เราก็มีของเรา มีที่มามีที่ไป และคงจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง นอกจากการชักขึ้นถี่มากขึ้น แต่ว่าถามดูซิครับว่าคนอื่น ๆ ที่เป็นชาติเดียวกันนั้นไปผสมกันอยู่นั้น คนที่เกิดในอเมริกาจะรักธงอเมริกัน แต่คนที่เพิ่งย้ายไปเปลี่ยนสัญชาติได้สัญชาติใหม่เพิ่งเข้าไปอยู่นั้นจะไม่มีความซาบซึ้งตรงนี้ จนกว่าเขาจะมีลูก ที่ลูกเขาเกิดในนั้น แล้วถูกไปฟักฟูมอยู่ในโรงเรียนอนุบาลอย่างนั้นแหละถึงจะมีความเป็นอเมริกัน ของเรานี่ ส่วนใหญ่นักเรียนต่างชาติมาเรียนไทยไม่มาก ทูตขรตรีเศียรก็มาไม่มาก เราเป็นคนเชื้อชาติเดียวกันอย่างมากก็สำเนียงแบ่งเป็น ๔ เท่านั้น มีเหนือ มีอีสาน มีใต้ มีกลาง แต่ทว่าเรามีความเป็นไทยของเราเหมือนกันหมด ผมแน่ใจเลยว่าคนตั้งแต่ทางเหนือเชียงราย จนกระทั่งสุไหโกลก เขาจะรักธงชาติ เขาจะเข้าใจระบบ เขาจะเคารพธงชาติ และเขาจะเห็นได้ว่าธงนั้นเป็นเกียรติยศของบ้านเมืองที่เขาอาศัยกันอยู่ เพราะฉะนั้นผมก็หวังใจว่าท่านทั้งหลายที่มาอยู่ที่นี่วันนี้นี่ ก็พอสมควรนะครับ พอให้ผมได้คุยเรื่องนี้ได้ แล้วได้เล่าให้ฟังตามสมควร อย่างไงก็ตามแต่ครับ ผมคิดว่าจะไม่คุยแล้วลุกไปข้างเดียว ท่านผู้ฟังจะสนทนากับผมนิดหน่อยได้เพราะอย่างไงก็ดีท่านผู้เชี่ยวชาญทางนี้ยังมีอยู่ด้วย ถ้าหากว่าผมจะตอบอะไรอย่างไงไม่ได้ เชิญสนทนาสัก ๑๕ นาที ๒๐ นาที ตอนผมเลิกเวลา ๓ โมง เชิญสนทนาเรื่องธงชาติครับ คุยแล้วลุกไปข้างเดียวไม่สนุก มีข้อสงสัยอะไรอย่างไรไหมครับ อย่างนี้ถ้าสมัยโบราณ ถ้ากระเช้าอย่างนี้ไม่มีปัญหาก็ต้องบอกให้ไปอยู่กับรัฐบาลชาติชาย รัฐบาลชาติชายเขาบอกไม่มีปัญหา เชิญครับ เชิญมาสนทนา

ผู้ฟัง ผมขออนุญาตเรียนถามท่านผู้ว่าฯ สักนิดหนึ่งว่ามีความสงสัยอยู่ ๒ อย่าง ประการแรก คือ ธงชาติหรือธงที่ใช้แล้วหรือธงสำคัญต่าง ๆ ที่ใช้แล้ว เขาเก็บกันอย่างไร หรือเขาเอาไปที่ไหน พอทราบไหมครับ

ผู้บรรยาย เป็นคำถามที่ผมตอบไม่ได้แน่นอน แต่ว่าผมคิดว่า ผมจะมีรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ในไม่ช้าขอติดเอาไว้ไปตอบในรายการอาจจะออกอากาศไม่ช้านี้ คือว่าไม่เคยคิดถึงเลย แต่ผมคิดว่า การเอาธงชาติไปทำลาย ถ้อยคำนี้คุณลองคิดดูว่า ธนบัตรดี ๆ หมดอายุ เขาเอาไปเข้าเครื่องอะไรก็แล้วที่มันผ่านเครื่องปรีดไปแล้ว มันก็หมดความรู้สึกใช่ไหมครับ เขาเอาธนบัตรนี่เอาไปปั้นเป็นพระก็ยังมีนะครับ ผมคิดว่าถ้าผมเป็นคนที่จะต้องจัดการแก้ไขปัญหานี้ ไปเผาไม่ได้ แต่ว่าถ้าไม่มีเครื่องนี้ควรจะเอากรรไกรค่อย ๆ ตัดเป็นเล็ก ๆ แต่ที่ดีสุดต้องเอาเข้าเครื่องเพราะเดี๋ยวนี้เครื่องนี้มีมากมาย แล้วธงชาติคงไม่ทำให้เครื่องสดุด เครื่องทำลายเอกสารนี่นะครับ เขาใส่ไปออกมาอย่างนี้นะ เอาไปทำอะไรไม่ได้เลย ถ้าเครื่องเป็นของสะอาดถูกไหมฮะ ตัดธงชาติซะ สมมุติว่าตัดเอาขอบที่มันเป็นปมออกเสียก็ไม่มีอะไรเหลือตรงนั้นแล้ว ก็ใส่นำไปก่อน แล้วก็เอาธงนี้พับเข้าเครื่อง ออกมาก็จะไม่มีอะไรเลยเป็นเศษผ้า นี่จะเอาไปทำอะไรก็สุดแท้แต่ ผมคิดว่าเขาเอาไปอู่ซ่อมรถน่ะ

สำหรับเช็ดอะไรอย่างนี้ มันเป็นเศษแล้วถ้ามันจะไปปนกระดาษปนอะไรต่าง ๆ เท่าที่คิดออกผมคิดว่าอย่างนี้ ถ้ายังไม่มีกำหนดนะครับ ผมจะกระซิบนายกฯ ให้ท่านออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีอีกฉบับว่าธงชาติที่ใช้หมดอายุแล้วให้ทำอย่างไร โดยบอกว่าให้ขลิบเอาขอบที่เป็นปมออกเสีย แล้วก็เอาเข้าเครื่องทำลายเดี๋ยวนี้ เครื่องทำลายอย่างที่หน่วยราชการมีทุกหน่วยใส่เข้าไปแล้วก็ละเอียดยิบ

ผู้ฟัง อีกคำถามหนึ่งท่านครับ เห็นท่านมีความเชี่ยวชาญในเรื่องอาหาร ทีนี้ก็อยากเรียนถามท่านนิดหนึ่งครับว่าปกติที่เวลาที่มีการเสริฟอาหารโดยที่มีใช้ที่จิ้มแล้วก็ประดับธงชาติเล็ก ๆ น้อย ๆ อะไรพวกนี้นะครับ อันนี้เรายังจะถือว่าความเคารพหรือความอะไรต่าง ๆ นี่จะเกี่ยวข้องกันอย่างไรครับ

ผู้บรรยาย จริง ๆ แล้วไม่ควรใช้อย่างยิ่งเลย มันไม่น่าจะเก๋ไก๋อะไรตรงนั้นเลย คือว่าถ้าจะทำเป็นสีสันอะไรมันก็ไม่เข้ากับธงอะไรของใครก็ได้จริง ๆ ก็ตัวปลายเค้าจะใช้เป็นกระดาษเป็นพู่ ๆ เป็นที่จิ้มเหมือนไม้จิ้มฟัน แต่เป็นธงนี่ ผมว่าคงอยากจะว่า นั่งอยู่ด้วยกันสัก ๒๐ ชาติ แล้วก็จะเสริฟค็อกเทลอะไรอย่างนี้ แล้วก็มีใส่มาด้วย จะเอาใจคนหน่อยนั้นได้ แต่คนเขาจะดีกว่าทำอย่างนั้นจะทำไหม? เวลาไม้จิ้มฟันติดธงนั้นจะทิ้งที่ไหน เห็นไหมครับอย่างนี้ก็ไม่ควรทำ ถ้าผมทำผมจะว่าเอาด้วย ว่าเฮ้ยทำไมไปโยนทิ้งอย่างนั้นครับ

ผู้ฟัง ผมขออนุญาตเรียนอีกอย่างหนึ่งนะครับคือในส่วนของธงชาติแล้วก็ธงสำคัญบางธง ที่ทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเก็บรักษาอยู่ อันนั้นก็อัน อาจจะเป็นข้อแรกก็คือว่าได้มีการนำเอาธงที่ใช้แล้วหรือธงสำคัญเหล่านั้นน่ะจัดเก็บไว้อยู่ในพิพิธภัณฑ์เพื่อให้มีการเรียนรู้แล้วก็ได้ศึกษาต่อ

ผู้บรรยาย มันเป็นความสำคัญของสถานที่ที่ธงมาจากไหน และต้องมีการเก็บที่ดี วิธีการผมคิดว่าควรจะใช้พลาสติกหุ้มเลย แล้วก็ขึง ใช้วิธีขึง คือว่าธงที่เก่าแล้วห้อยมันคงดูไม่สง่าถ้าใส่แล้วขึงก็จะดีอย่างธงเสือป่าของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ อะไรอย่างนี้ ถ้าเผื่อเก็บไว้ได้นี่ ถ้าใครมีอยู่ก็มอบได้เรื่องความเก่าแก่ของธงตรงไหนที่ไหน อย่างธงผืนแรกที่เราทำนี่ไม่รู้อยู่ที่ไหน คุณอาผมเป็นคนเขียนหนังสือเรื่องธงแล้วก็ไม่ได้พูดถึงเรื่องนี้ มาถึงยุคนี้แล้ว อะไรที่เป็นอันแรกเป็นอันสำคัญที่สุดเป็นอะไรต่าง ๆ นั่นยิ่งพิพิธภัณฑ์ต้องได้คิดถึงเรื่องพรรค์นี้ครับ

ผู้ฟัง ขอเรียนถามความเห็นของท่านนะครับ ตามปกติแล้วในห้องของผู้บริหารไม่ว่าภาครัฐหรือเอกชนจะมีพระพุทธรูปที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของแต่ละศาสนานับถือกันกับพระบรมฉายาลักษณ์เป็นไปได้ไหมครับนี่ รัฐจะมีนโยบายว่าด้วยผู้บริหารทั้งภาครัฐและเอกชนน่าจะมีธงอยู่ในห้องทำงานของตัวเอง

ผู้บรรยาย โดยทั่วไปพิธีการเกี่ยวกับธงจะมีอยู่แน่นอน เพราะเวลาขึ้นไปทำพิธีจุดธูปเทียนเราก็จะต้องไหว้พระพุทธแล้วก็โค้งคำนับธงชาติ แล้วก็โค้งถวายคำนับพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเป็นอย่างนั้น แต่ในห้องทำงานโดยทั่วไปห้องทำงานผมก็มีธงแต่มีธงกรุงเทพมหานครกับธงชาติ มีพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจริง ๆ แล้วผมคิดว่าในที่สาธารณะเขาทำแล้ว แต่ว่าถ้าเผื่อจะเป็นความนิยมกันที่จะบอกต่อ ๆ กันไป ก็ไม่น่าจะเป็นเรื่องน่าเกลียด แล้วก็ธงนั้นต้นทุนก็คงไม่มากและถ้าจะมีความทนจะใส่ธงชาติตลอดทั้งหมดอย่างไรก็ได้นะครับ คือหลังโต๊ะทำงานนี่ควรมีเครื่องประดับ หรือว่าถ้าหากว่ามีโต๊ะหมู่บูชาก็ควรจะมีธง แล้วก็มีพระบรมฉายาลักษณ์ แต่ปกติก็ไม่ค่อยเห็นโต๊ะหมู่บูชาในห้องทำงาน นอกจากห้องระดับหัวหน้ากองใช่ไหมครับ แต่ว่ารูปพระบรมฉายาลักษณ์มักจะมี ๒ พระองค์ ส่วนมากจะติดคู่กัน ธงชาตินี้ อย่างที่ห้องทำงานผมก็มีธงชาติและธงกรุงเทพมหานครอยู่ แต่ว่าเรื่องนี้น่าจะเป็นความคิดที่เราพูดต่อไปกันได้เพราะว่าเป็นการรักษาธงให้ใหม่อยู่ข้างใน แล้วก็เป็น

ความศักดิ์สิทธิ์ของห้องทำงานนั้น แต่ถ้า ๓ สิ่งในที่สาธารณะ เขาทำแล้ว

ผู้ฟัง พอดีเกี่ยวกับว่า สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เห็นส่วนใหญ่ในห้องผู้บริหารจะมีศาสนากับสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่ไม่มีชาติ ก็ธงเป็นความหมายของสถาบันชาติเหมือนกันใช่ไหมครับ?

ผู้บรรยาย ก็คงจะอย่างนั้น แต่ว่าเรื่องสีทั้ง ๓ นี้ ของเรามีคำอธิบายได้นะง่าย ๆ ด้วย ใช่ไหมครับ เพราะฉะนั้นเวลานี้ที่พูดกันก็คือวันสำคัญนี่ เขาว่าติดธงชาติพอแล้ว ใครก็ไม่รู้ชอบพูดอย่างนี้ ผมก็รับฟังเหตุผลเขานะครับ เขาบอกว่าแขวนธงชาติไว้หน้าบ้านนี่ วันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็สีน้ำเงิน วันศาสนาชักธงชาติ สีขาวก็ศาสนาอยู่แล้ว วันอะไรเกี่ยวกับชาติ ก็สีแดงก็บอกอยู่แล้ว เดี๋ยวนี้ก็มีความนิยมเฉพาะกิจเฉพาะการ เอาสีเหลืองเอาตราพระราชลัญจกร เอาตรา ภปร. ใส่มงกุฎอะไรนั่นชักขึ้นก็บอกว่าแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พอสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ปกติก็ไม่เท่าไหร่ แต่ปีนี้ก็เห็นว่าปีสำคัญอย่างนี้เขายังมีตราที่กำหนดขึ้นปีนี้ธงสีฟ้าก็จะอยู่ถึงสิ้นปี เพราะท่านทรงมีพระชนมายุครบ ๗๒ พรรษาก็เป็นเรื่องของความนิยมเป็นขั้น ๆ ตอน ๆ แต่ทว่าคนที่เขาพูดเขาก็คิดดี คือเขาบอกว่าเขาไม่อยากให้หาธงอะไรมาติดให้มาก เดี๋ยวนี้เขามีธงอะไร มีธงยาเสพติด เห็นไหมธงยาเสพติดสีขาวนั่นแล้วก็มีธงอะไรต่ออะไรก็ไม่รู้เอาขึ้นกันมากอยู่ เขาก็พยายามไม่อยากให้เอามาขึ้นมาก แต่เขาก็ไม่พูดถึงธงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับธงสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถนะครับ แต่ว่าธงธรรมจักร พระท่านก็เกิดมีธงขึ้นมา เราก็ไม่ว่าสีเหลืองพระธรรมจักร สีแดงก็เลยกลายเป็นว่า พอวันพุทธศาสนาก็ติดธงธรรมจักรด้วย คนที่เขาว่าก็บอกสีขาวนี่ ศาสนาติดอยู่นั่นพอแล้ว เอาธงเหลืองมาอีกก็ยังเป็นเรื่องที่เถียงกันอยู่ ความจริงก็ควรมีการจัดสัมมนาเรื่องนี้

เรื่องการประดับธงนี่เขาเขียนกฎหมายไว้ครบถ้วนหมดเลย แต่กฎหมายนี่ไม่ได้นึกถึงธงอื่น ๆ เลย ธงอื่น ๆ นี่ เขามีกำหนดเป็นหน้าที่อยู่ เช่น ธงทหารเรือก็ทหารเรือ ธงทหารบก ก็ทหารบก ธงเจ้าท่า กรมอะไรเขามีของเขาได้หมดแต่ทว่าเขาติดในสถานที่ในงานที่เขาทำอยู่ ไม่ได้มาติดตรงหน้าบ้านแบบนี้ ผมฟังได้คนวิจารณ์เขาก็ไม่ใช่คนมาดูแคลนอะไร เขาบอกไม่งั้นเราจะบอกว่าธงไตรรงค์ ๓ สี หมายถึงอะไร อย่างไงนี่อย่างนี้นะครับ ก็น่าคิด ถ้าไปพูดกับพระ ท่านก็บอกว่าก็ติดธงธรรมจักรมันจะเป็นอะไรนักหนาก็ต้องยอมทำนองอย่างนี้ก็ต้องมีคนเถียงแบบนี้ ถ้าตอนถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ติดธงเหลืองของท่านสีเหลืองมหาราช ก็คิดธงใส่ตราเข้าไป ก็เป็นความนิยมเฉพาะกิจเฉพาะกาลก็ยังไม่มีใครวิพากษ์วิจารณ์ก็เป็นความงามอีกอย่างหนึ่ง

จะว่าอย่างงั้นก็ตามแต่ ผมดีใจตรงที่ว่าวันหนึ่งคือตอนที่มีความสับสนเรื่องธงกันมากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ท่านบอก ๑ อย่างนี้ ๒ อย่างนี้ ๓ อย่างนี้ ๔ อย่างนี้ ๕ อย่างนี้ อันที่ ๕ คือธงไตรรงค์นี่ครับ ปรากฏว่าส่งไปตามเสนาบดีทั้งหลายไม่มีใครตอบว่าจะออกความเห็นอย่างไง ท่านเลยวินิจฉัยเลยเอาอันที่ ๕ ธงไตรรงค์ที่ใช้อยู่นี่ให้ดำเนินการต่อไป แล้วให้ใช้อันนี้เป็นธงชาตินั่นแหละครับ เริ่มต้นตรงนั้น

พอถึงรัชกาลที่ ๘ มีกฎหมายมารองรับอะไรหน่อย ก็เลยเดินหน้ากันต่อมา แต่ว่าเรื่องที่พูดไว้นี่ผมว่าก็ควรจะได้มีการตั้งวงสัมมนากันเล็ก ๆ ฟังความหน่อยว่ามีความเห็นอย่างไง คือจริง ๆ แล้วมันไม่มีการลงคะแนนกันเรื่องพรรค์นี้ว่าจะเอาอย่างไรกัน แต่ว่าถ้าปล่อยไว้เป็นธรรมเนียมนี่ ธงสีฟ้าก็จะปรากฏขึ้นในวันสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ธงสีเหลืองก็จะปรากฏวันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ธงธรรมจักรจะเกิดขึ้นในวันพุทธศาสนา เดี๋ยวนี้ก็มี ๓ ธงนี่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งคนทั่วไปก็คงเห็นว่าไม่

เป็นไร เรียนเชิญครับ

ผู้ฟัง ถามเรื่องเสาธงเมื่อตอนเป็นนักเรียนครูซื้อแต่ธงไม่ได้ซื้อเสามา ตัวเองก็เลยเอาเสาธงไม้ง่ามของเนตรนารีมาแขวน อยากทราบว่าเสามาตรฐานเขาบังคับมั้ยคะ?

ผู้บรรยาย เขาไม่พูดถึงเสาเลยครับ แต่ผมคิดว่าถ้าเราซื้อเสาด้วยจะดีนะ เพราะความงดงามนี่เสาต้องทาสีขาว ส่วนใหญ่ไม่ทาสีอื่น หรืออาจจะทาสีไม้ธงเนตรนารีติดกับไม้ง่ามไม่เป็นไร แต่ธงชาติติดกับไม้ง่ามก็ดูเหมือนกับว่าถ้าจำเป็นก็คงต้องทำ ถ้าไม่จำเป็นไม่ควรทำ ผมคิดว่าเรื่องเสาธงนี่เป็นเรื่องที่พูดจากันในพระราชบัญญัติบอกเอาไว้ ให้มีเสาธงในสถานที่ราชการ ความสูงไม่พูดถึงเลย คงแบบให้พองดงาม ดูกระทรวงการต่างประเทศ กับกรมทางหลวง ถ้าใครผ่านดูนะครับ กระทรวงการต่างประเทศเงินมากกว่าหรือไงไม่ทราบได้เสาธงใหญ่แข็งแรงเลย กรมทางหลวงเงินน้อยกว่าก็ธงเล็กกว่าหน่อย เป็นระดับกรมระดับกระทรวงทำนองอย่างนั้นนะครับ แต่ทว่าเมื่อเวลาใครที่อยากจะสร้างเสาธงให้สูง ๆ น่ะ โปรดดูเวลาเขาด่ากันนะครับ พวกหนังสือพิมพ์ด่านักการเมืองคืออาจารย์ภิญโญ สาธร ท่านเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ท่านบอกว่าเสาธงหน้ากระทรวงนี่ เตี้ยไปหน่อยควรจะทำเสาให้สูงหน่อย เขาถามสูงเท่าไหร่ล่ะครับ ท่านก็บอกสูงที่สุดเท่าที่สายสเตย์ดึงแล้วไม่น่าเกลียด คือสายสเตย์จับคอแล้วดึงได้พอสมควรอย่างนั้น ตกลงก็ทำความสูงให้ ๒๖ เมตร เสาธงสูง ๒๖ เมตร นะครับ ไม่ได้สูงเกินกว่าใครในเมืองไทยนั่นเลย แต่ว่าพวกสื่อสารมวลชนทั้งหลาย ที่สติปัญญาพวกนี้คือพวกสื่อสารมวลชนนี่มันเล็กกว่าหัวแม่เท้า ไม่มีความเข้าใจอะไรเลย ก็ชัดรัฐมนตรีโดยบอกว่า สร้างเสาธงสูงที่สุดในโลก แล้วก็ตั้งชื่อว่า **"ภิญโญ เสาธง"** ไปเรียกไปด่าทอว่ากล่าว ซึ่งผมตำหนิสื่ออย่างนี้ได้เต็มปากเลย เพราะอะไร? เพราะเสาธงที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สูง ๑๕๐ เมตร ทำด้วยคอนกรีตผสมเหล็กขึ้นไปนั่น ๑๕๐ เมตร เสาธงที่อื่นก็สูงมากมายก่ายกอง แต่ว่าอาจารย์ภิญโญทำเสาธงสูง ๒๖ เมตร เปลี่ยนจากเตี้ยอยู่ให้มันสูงกว่านั้นเขาสั่งไว้ บอกว่าเอาสูงเท่าที่สายสเตย์ดึงลงมาแล้วมันอยู่ในวงเวียนนะ เขามีวงเวียนตรงนั้น เขาจึงดึงลงมาแค่นั่นครับ โดนด่าว่าเป็นภิญโญเสาธงจนกระทั่งตายไป ว่ากล่าวกันแบบชนิดเหมือนกับว่าเป็นคนบ้ามาสร้างเสาธงสูงที่สุดในโลก คิดดูซิครับไอ้คนที่ด่าเขามันควรจะต้องรู้ว่าเขาสร้างสูงเท่าไหร่ เหตุผลเป็นอย่างไรก็ต้องบอกเหตุผลด้วยแต่โอ้เอ้เขียนด่าว่ากล่าวอย่างชนิดว่ารุนแรง เพราะฉะนั้นก็ขอเรียนให้ทราบไว้เลยนะว่า บรรดาเรื่องต่าง ๆ ที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันแบบชนิดไม่ค่อยมีเหตุผล เรื่องเสาธงหน้าสถานที่ไหนนี่ก็สมควรมีกฎหมายเขียนไว้ดีครับตามความงามพอเหมาะสมครับ เอาพอสมควรนะเชิญเลย

ผู้ฟัง อยากจะถามว่าการเคารพธงชาติของนักเรียนหญิงนี่ ปกติเมื่อก่อนดิฉันก็เคยเคารพธงชาติใช้วิธีแบบถอนสายบัวไม่ทราบว่าถูกผิดอย่างไรคะ

ผู้บรรยาย แหม เรื่องนี้เขากำหนดกันเอาไว้อย่างนี้ครับ ราชการเขาบอกว่า เมื่อไหร่แต่งตัวเป็นราชการ ก็ให้โค้ง เมื่อไหร่ที่ไม่ได้แต่งราชการก็ให้ถอนสายบัว แต่ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่จะถวายความเคารพต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับเจ้านายอะไรต่าง ๆ ไม่เอ่ยถึงธง แต่ผมคิดว่า โดยแท้จริงแล้ว เจอปัญหาชนิดที่เรียกว่าไม่น่าเชื่อ ผมคิดว่านักเรียนเวลาโค้งพร้อมกันหมดก็ไม่น่ามีปัญหา แต่ว่าจะถอนสายบัวอันนี้ผมพูดไม่ได้เลยว่ามันจะผิดปกติไปหรือไม่ต้องถามความเห็นของท่านผู้ชม ท่านคิดว่าอย่างไร เชิญครับ

ผู้ฟัง ปกติเวลาถอนสายบัวจะรับเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงอย่างเช่นองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ อะไรอย่างนี้ เราจะไม่ถอดสายบัวกับธงค่ะ

ผู้บรรยาย อ้อ ธรรมเนียมปฏิบัตินะฮะ ไม่มีข้อกฎหมายอ้าง

ผู้ฟัง ไม่มีค่ะ

ผู้บรรยาย พอฟังได้ ๆ นะครับ ก็หมายความว่ากับผู้คนที่จะถอนสายบัวนะครับ

ผู้ฟัง มีคนฝากคำถามมาว่า ว่าผืนธงเป็นผืนผ้าย้อมหรือว่าถ้าเขาจะมาประยุกต์มาเป็นผ้าเขียนสีลงไปได้ไหมครับ เขียนสีเป็นผืนธง แทนที่จะเป็นผ้าพื้น

ผู้บรรยาย ผมคิดว่าสมัยนี้ไม่ต้องเขียนมันต้องพิมพ์ได้ ต้องเป็นการพิมพ์ เพราะว่าดูจากการที่ธงสมัยนี้เขาต่อสนิท ผมเชื่อว่าการเย็บเขาดีนะครับ แต่ผมว่าเขาอาจจะพิมพ์แล้วก็ได้ธงนี่ พิมพ์นะคือพิมพ์จะไม่มีรอยนั่นเลย แล้วสีก็จะอยู่ เรื่องนี้ก็ต้องเป็นคำตอบที่ผมจะติดเอาไว้เป็นข้อ ๒ เวลาผมไปออกรายการศิลปวัฒนธรรม ผมจะไปหาคำตอบ เพราะเหตุว่าการพิมพ์เดี๋ยวนี้ เขามีการพิมพ์บนกระป๋องบนแผ่นสังกะสีได้นี่ สมัยก่อนท่านดูเวลาฉลากปลากระป๋อง ผักกาดกระป๋องนี่ เขาก็พิมพ์ด้วยกระดาษแล้วมาปะ แต่นั่นนานมาแล้ว เดี๋ยวนี้เขาพิมพ์บนแผ่นเลยนะครับ แล้วก็ไปทำเป็นสีอยู่ในเนื้อเลย ถ้าการพิมพ์มันไปถึงขนาดนั้นได้แล้ว ผมคิดว่าเดี๋ยวนี้น่าจะมีการพิมพ์ ผมลืมไปอย่างภาษาฝรั่งเขาเรียก Inkjet **"Inkjet"** คืออะไร คือมันเป็นไอ้ตัวเข้มที่จะพ่นหมึกลงไป บนวัสดุนี่แล้วคอมพิวเตอร์มันเป็นตัวคุม เอารูปอะไรก็สุดแท้แต่รูปคนเข้าไปในเครื่องเป็นฟิล์มใส่ลงไปตรงนี้นะครับ แล้วมันจะเดินด้วยแสง แล้วมันก็จะมีไอ้เครื่องพิมพ์นี่ มันจะเป็นตัววางนี่ แผ่นมันวางนอนได้ตามรูปนี่ละไม่มีรอยต่อเลยครับ ความกว้างได้ ๕ เมตร ความยาวไม่กำหนด คือยาวไปจนกระทั่งมันหมดม้วนกระดาษ เพราะฉะนั้นรูปภาพข้างบนป้ายโฆษณา เดี๋ยวนี้พวกวาดรูปหากินไม่ได้แล้วครับ รูปโฆษณาต่าง ๆ ข้างบนนี่นะฮะมันออกมาพิมพ์ข้างล่างอย่างไรข้างบนนั้นเหมือนอย่างนั้นเลย นั่งเขียนกันนะนั่งเขียนยังมีครับ สมมติว่าเขียนเป็นตราการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขายินดีต้อนรับอะไรอย่างนี้ใส่ตราแล้วก็มีตัวหนังสือห้าหกบรรทัด มีรูปธงไทยอยู่ข้างหลัง อันนี้นะครับ เขาขึงในโรงของเขา ที่แถวฝั่งธนมีครับ โรงใหญ่มหึมาเลย ขนาดผ้าความกว้างยาว ๒๐ x ๓๐ คุณคิดดูนะ ๒๐ เมตร x ๓๐ เมตร เขาเขียนใช้ผ้าเย็บต่อกันมาแล้วก็เขียน คือมันถูกกว่าหน่อยแต่ Inkjet นี่ตารางเมตรละ ๑,๐๐๐ บาท ต้นทุนตารางเมตรละ ๑,๐๐๐ บาท ถ้าขึ้น view board ๑๐ x ๒๐ เมตร ก็ ๒๐๐ ตารางเมตรถูกมั้ยครับ ไอ้แผ่นนั้นก็ ๒๐๐,๐๐๐ บาท ที่บอกมานี่ ผมลืมนึกว่าธงชาติที่หน้าที่ว่าการกรุงเทพมหานคร เขาไปทำ Inkjet มาแล้ว ทำ Inkjet แล้วมันดีกว่ายังไง คือถ้าเอาธงธรรมดานี่ สีมันหายลงไปหมดมันจืดจางแล้วเปลี่ยนบ่อย สนับสนุนนโยบายท่านนายกรัฐมนตรีท่านปลัดกรุงเทพมหานคร ก็เลยจัดให้มีพระบรมฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถอยู่ที่ตรงท้ายธง เพราะปีนี้ถวายพระองค์ท่าน พระรูปสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผมเลือกเองนะ ๔ รูปที่หน้ากรุงเทพมหานครนั่น เป็นธงแขวนจากหลังคาตึกลงมาเลย นี่ไม่มีรอยต่อเลยครับ ต้องตอบคำถามไหมว่าใครจะนั่งระบายสีก็น่าจะได้ แต่ว่า Inkjet มันดีกว่า มันเป็นวัสดุที่มีเคมีเคิล (Chemicle) ฉาบแล้วมีตัวฉีดหมึกที่มันเป็น Jet ที่มันพิมพ์ไปนี่ โอ้ยดูแล้วไม่น่าเชื่อ ไปยืนดูแล้ว มันเดินหน้าไปเรื่อย แล้วรูปออกมา โอ้รูปอย่างนี้อย่างไง ออกมาอย่างนั้นเลยครับ

เพราะฉะนั้นผมเชื่อว่าใครที่คิดว่าจะทำอย่างงั้นตีเส้นเสียหน่อยตอนระบายสีนี้ คือถ้าขึงผ้าได้แล้วนะผืนเดียวนะขึงได้แล้ว แล้วก็ลองตีเส้นแล้วก็ระบายสีดูแล้วอย่าลืมพลิกข้างด้วยนะให้มันเท่าเทียมกัน ผมคิดว่าการทำอย่างนี้ยังเย็บอยู่ เพราะผ้าสีแสบ ๆ ๓ สีนี้ต้องเอาต่อกันอย่างนี้มันถึงจะสวยงาม แล้วผ้าก็ต้องเป็นผ้าเฉพาะแต่ก่อนผ้าสาลู เดี๋ยวนี้ต้องดีกว่าสาลูแน่นอน เบากว่าบางกว่า แล้วพลิ้วกว่าครับ ตอบคำถามไม่ค่อยชัด เอาพอสมควร จบแล้วครับ

“เรือจำลอง”

ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มหัตถกรรมจากไม้ (เรือใบ)

มีวัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่หยุดการตัดไม้ทำลายป่า ปรับปรุงสภาพป่าให้คงอยู่สภาพเดิม

๒. เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นใช้ภูมิปัญญาช่วยเหลือตนเองเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน

๓. เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้ตามนโยบายของรัฐบาล

การผลิตเรือใบจำลองใช้ไม้เป็นวัตถุดิบที่ไม่ได้ตัดไม้ทำลายป่าแต่อย่างใด ใช้ไม้ฉำฉาสั่งซื้อมาจากจังหวัดลำปาง ใช้ไม้อัดแห้งเป็นส่วนประกอบด้วย

ผลิตภัณฑ์ที่ทำขณะนี้ได้แก่ เรือสำเภาจีน เรือรบเยอรมัน เรือรบฝรั่งเศส เรือรบสเปน เรือยอร์ช เรือปั้นหยา เรือญวน เรือประมง เรือเดนมาร์ก เรือรบจีน เรือคัตตี้ชาร์ค เรือนิวพอร์ต เรืออีแปะ เรือหางแมงป่อง เรือสำเภาใหญ่ เรือสำเภาแบบแขวนเป็นกรอบรูป ฯลฯ เรือทุกประเภทมีขนาดใหญ่ กลาง เล็ก

ผลิตเรือจากไม้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ภาพ : จักรกฤษณ์ มณีปิตะสุต เรื่อง : ร.ต.ต.หญิง เมทินี ศรีรุ่งเรือง

การนำสิ่งประดิษฐ์มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ

ดร.เย็นใจ เลาหวณิช

โลกยุคใหม่เป็นโลกแห่งทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ การสร้างสรรค์ การผลิต และการจำหน่าย ทรัพย์สินทางปัญญามีหลายประเภท แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอารยธรรมของมนุษยชาติ นั่นคือ การประดิษฐ์คิดค้นและนวัตกรรมที่สามารถนำมาผลิตในด้านอุตสาหกรรมได้

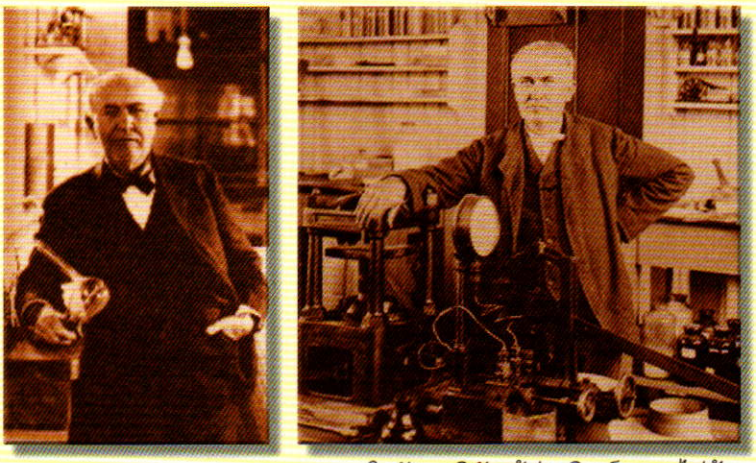

โธมัส เอดิสัน ผู้ประดิษฐ์หลอดไฟฟ้า

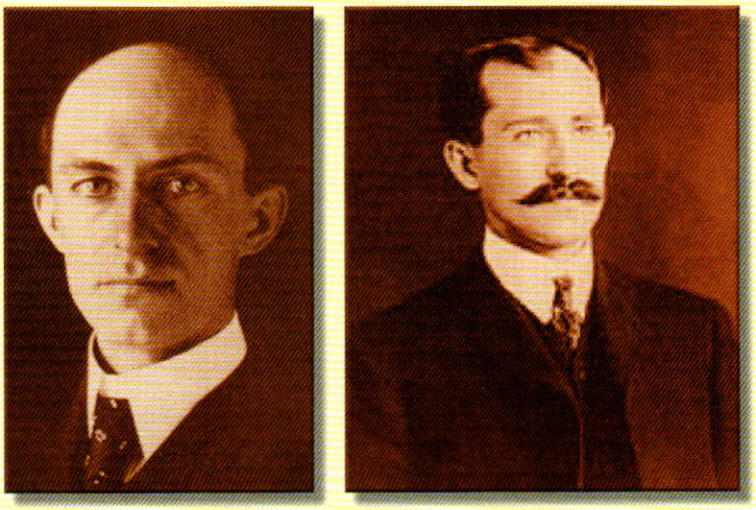

สองพี่น้องตระกูลไรท์ ผู้ประดิษฐ์เครื่องบินลำแรก

อันที่จริง ทุกสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นจากฝีมือมนุษย์เป็นสิ่งประดิษฐ์ในความหมายทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต เช่น หลอดไฟฟ้า ซึ่งโธมัส เอดิสัน เป็นผู้ประดิษฐ์ เครื่องบินลำแรกของพี่น้องตระกูลไรท์ หรือรถยนต์ฟอร์ด ซึ่งเฮนรี ฟอร์ด เป็นผู้ประดิษฐ์ เป็นต้น ในยุคปัจจุบันมีการประดิษฐ์เกิดขึ้นมากมายจนแทบจะนับไม่ได้ว่ามีจำนวนเท่าใด ใครมีความคิดใหม่ ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ เปลี่ยนเป็นสินค้าได้และมีผู้ซื้อ ก็จะประดิษฐ์และนำไปผลิตจำหน่าย จึงมีสิ่งประดิษฐ์แปลกใหม่เกิดขึ้นมากมาย เช่น มีผู้ประดิษฐ์เครื่องกำเนิดเสียงคล้ายเสียงชักโครกเพื่อใช้กลบเสียงอันไม่พึงปรารถนาในระหว่างที่ใช้ห้องน้ำ ใช้แทนการกดชักโครกซ้ำ ๆ ซึ่งทำให้สิ้นเปลืองน้ำมาก อุปกรณ์ดังกล่าว

มียอดขายสูงมากในประเทศญี่ปุ่น มีนักประดิษฐ์อีกผู้หนึ่งเป็นชาวลักเซ็มเบิร์ก เขาประดิษฐ์รถยนต์ขนาดเล็กนั่งได้ ๓ คน ขับเคลื่อนด้วยพลังลมอัดซึ่งบรรจุไว้ในถังแทนการใช้น้ำมัน เหมาะสมกับการใช้งานในเมืองในยุคที่น้ำมันมีราคาแพง ในประเทศไทยมีนักประดิษฐ์ชื่อ **นายบัญชร ยอแสง** หรือ **เตี้ย ตลาดไท** ได้คิดค้นวิธีการผลิตปลาร้ารสช็อคโกแล็ตบรรจุกระป๋องเป็นสินค้าส่งออก ปรากฏว่าได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงในหมู่คนไทยและคนลาวที่อยู่ในต่างประเทศ เป็นต้น

ในเชิงเศรษฐกิจ การประดิษฐ์เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการใหม่ วิธีการใหม่ หรือระบบใหม่ ก่อให้เกิดการวิจัย การผลิต การบริโภค เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น และเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ จะเห็นว่าประเทศที่มีการประดิษฐ์คิดค้นมาก เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และหลายประเทศในทวีปยุโรป ต่างมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมาก ส่วนประเทศในโลกที่สามที่เน้นหนักทางด้านการบริโภคแทนการประดิษฐ์คิดค้น ก็จะเป็นประเทศที่ยากจน มีสภาวะทางเศรษฐกิจไม่ดี ดังนั้นการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้น จึงควรเริ่มต้นด้วยการส่งเสริมการประดิษฐ์และดำเนินการให้ครบวงจร คือ นำไปผลิตเป็นอุตสาหกรรมและจัดจำหน่ายไปสู่ผู้บริโภคต่อไป

อย่างไรก็ดีการนำสิ่งประดิษฐ์มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่ครบถ้วนและถูกต้อง ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น ๓ ประการ คือ

๑. นโยบายการส่งเสริมการประดิษฐ์ การพัฒนาการผลิต และการพัฒนาตลาด
๒. มาตรการที่เหมาะสมเพื่อสนองนโยบายข้อ ๑
๓. การประเมินผลและปรับปรุงข้อ ๑ และข้อ ๒

องค์ประกอบทั้ง ๓ ประการนี้จะต้องพิจารณาพร้อม ๆ กันเพื่อความต่อเนื่องและสอดคล้อง โดยเริ่มต้นที่การส่งเสริมให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นก่อนแล้วผลักดันให้สิ่งประดิษฐ์ที่เกิดขึ้นนั้นเข้าสู่กระบวนการผลิตในเชิงอุตสาหกรรม จากนั้นจึงนำออกจำหน่ายถึงมือผู้บริโภค

ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำและยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการประดิษฐ์ คือ มีความเข้าใจผิดว่าสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างขึ้นได้ในลักษณะต้นแบบนั้น พร้อมที่จะนำไปผลิตเป็นอุตสาหกรรมได้ทันที แต่ตามความเป็นจริง การจะนำสิ่งประดิษฐ์ในลักษณะต้นแบบไปผลิตในกระบวนการอุตสาหกรรม ยังมีอีกหลายขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการก่อนการผลิตจริง กล่าวคือ จะต้องพิจารณาปรับปรุงแบบของสิ่งประดิษฐ์ให้เหมาะสมกับกระบวนการผลิตที่โรงงานใช้เป็นมาตรฐานอยู่ โดยเลือกวัสดุที่เหมาะสมมาใช้เป็นวัตถุดิบ เช่น ให้มีความคงทน มีคุณภาพดี ราคาไม่แพงเพื่อลดต้นทุน ตลอดจนแบบที่ปรับปรุงใหม่จะต้องผลิตได้โดยง่าย มีความปลอดภัยในการใช้งาน และมีความสวยงาม เป็นต้น การดำเนินงานดังกล่าวต้องใช้เงินทุนและเวลาพอสมควร ในบางกรณีอาจมีความจำเป็นจะต้องทดลองผลิตออกทดสอบตลาดและปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค อาจต้องนำแบบที่ทดลองผลิตมาแก้ไขอีกหลายครั้ง จนกว่าจะเห็นว่าเหมาะสมแล้วจึงดำเนินการผลิตจริงต่อไป ความยุ่งยากเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ประกอบการโดยเฉพาะคนไทย ปฏิเสธการนำสิ่งประดิษฐ์ในลักษณะต้นแบบไปผลิตจำหน่ายเพราะต้องลงทุนและใช้เวลาอีกมาก มักจะชอบใช้วิธีการผลิตในลักษณะลอกเลียนแบบหรือดัดแปลงเล็ก ๆ น้อย ๆ จากสิ่งที่มีอยู่แล้วในตลาดเพราะทำได้ง่ายกว่าอีกทั้งไม่ต้องเสี่ยงกับการตอบรับของตลาดที่จะมีต่อผลิตภัณฑ์ใหม่อีกด้วย

นโยบายการส่งเสริมการประดิษฐ์ของภาครัฐในปัจจุบันยังมีปัญหาที่จะต้องแก้ไขอีกหลายประการ

ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการดำเนินงานที่ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ เช่น หน่วยงานที่กำหนดนโยบาย หน่วยงานที่ให้ทุนในการวิจัยค้นคว้า หน่วยงานที่กำกับดูแล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ผลงานวิจัยและการประดิษฐ์ เป็นต้น นโยบายส่งเสริมการประดิษฐ์ของบางหน่วยงานไม่จูงใจให้นักประดิษฐ์รับการส่งเสริม เช่น เมื่อให้ทุนสนับสนุนการประดิษฐ์แล้ว ผลงานทั้งหมดต้องตกเป็นของหน่วยงานเจ้าของทุน หรือบางหน่วยงานยินยอมแบ่งผลประโยชน์บางส่วนให้แก่นักประดิษฐ์เมื่อสามารถนำไปผลิตจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ได้ แต่มาตรฐานการจัดสรรผลประโยชน์ของแต่ละหน่วยงานก็แตกต่างกัน ยังไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน

ความสับสนข้างต้นมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องของหน่วยงานภาครัฐเรื่องบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่กล่าวคือ มีความคิดว่าการวิจัยและพัฒนาเป็นการลงทุนทำนองเดียวกับการลงทุนทางธุรกิจ เมื่อลงทุนแล้วต้องมีผลตอบแทนกลับคืนในทันที ความคิดเช่นนี้ แท้ที่จริงก็มีเหตุผลถูกต้อง ถ้ากิจการนั้นเป็นธุรกิจที่แท้จริง แต่หน่วยงานเหล่านี้ไม่เข้าใจว่ากิจการที่ภาครัฐทำนั้นไม่ใช่ธุรกิจ แต่เป็นรัฐกิจ ซึ่งมีสาระสำคัญแตกต่างจากธุรกิจโดยสิ้นเชิง การคิดแบบธุรกิจจึงเป็นกรอบการคิดที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ขอยกตัวอย่างจากประเทศเพื่อนบ้านคือ สิงคโปร์ ซึ่งดำเนินนโยบายส่งเสริมการประดิษฐ์คิดค้นในลักษณะที่ถูกต้องและเหมาะสม รัฐบาลสิงคโปร์มอบเงินทุนอุดหนุนเป็นจำนวนมากให้แก่บริษัทที่พิจารณาแล้วเห็นว่ามีความสามารถเหมาะสมในการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ชนิดใหม่และนำไปผลิตจำหน่ายทั่วโลกได้ รัฐบาลมอบทุนในลักษณะให้เปล่าโดยไม่เรียกร้องผลประโยชน์กลับคืนจากการผลิตจำหน่าย ทั้งนี้เพราะรัฐบาลสิงคโปร์ตระหนักว่ากิจการธุรกิจภาคเอกชนย่อมต้องเสียภาษีให้แก่รัฐอยู่แล้ว กิจการยิ่งเจริญก้าวหน้ามากเท่าใด รัฐก็ยิ่งสามารถเก็บภาษีได้มากขึ้นเป็นทวีคูณ นโยบายนี้มิได้มีเฉพาะที่ประเทศสิงคโปร์เท่านั้น ประเทศอื่น ๆ ที่พัฒนาแล้วก็ใช้นโยบายแบบเดียวกันทั้งสิ้น การที่ภาครัฐหวังผลตอบแทนในเชิงธุรกิจจากการให้ทุนสนับสนุนการประดิษฐ์แก่ภาคเอกชนเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะภาครัฐไม่มีหน้าที่ประกอบธุรกิจใด ๆ บทบาทที่ถูกต้องของรัฐคือ ส่งเสริมภาคเอกชนให้เข้มแข็งแล้วเก็บภาษีจากภาคเอกชนมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

มาตรการที่ใช้สนับสนุนนโยบายการส่งเสริมการประดิษฐ์ในปัจจุบันมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น การให้ทุนแก่นักประดิษฐ์ การจัดให้มีหน่วยบริการบ่มเพาะเทคโนโลยี การให้บริการด้านการวิเคราะห์และทดสอบสิ่งประดิษฐ์ การให้บริการส่งเสริมการจดทะเบียนสิทธิบัตรคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การจัดนิทรรศการส่งเสริมผลงานการประดิษฐ์คิดค้นของนักประดิษฐ์และการส่งเสริมการประดิษฐ์คิดค้นของเยาวชน เป็นต้น ปัญหาที่พบในปัจจุบันเกี่ยวกับการใช้มาตรการดังกล่าวคือ มีบริการไม่เพียงพอกับความต้องการของนักประดิษฐ์ ขาดความจริงจังและความต่อเนื่อง ผู้เขียนเคยเสนอให้มี **"การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการประดิษฐ์คิดค้นของคนไทย"** โดยนำส่วนหนึ่งของรายได้จากภาษีการนำเข้าเทคโนโลยีและการซื้อทรัพย์สินทางปัญญาจากต่างประเทศ ซึ่งแต่ละปีเป็นจำนวนเงินหลายหมื่นล้านบาท มาตั้งเป็นกองทุนดังกล่าว เข้าทำนองนำเอา **"ค่าโง่"** มาสร้าง **"ความฉลาด"** และออกกฎหมายส่งเสริมการประดิษฐ์คิดค้นของคนไทยขึ้น เช่นเดียวกับประเทศจีนที่มีกฎหมายนี้โดยเฉพาะ หากทำได้เช่นนี้ก็เท่ากับเป็นการส่งเสริมอย่างเป็นระบบและมีผลถาวร ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนรัฐบาลอีกกี่ชุด งานส่งเสริมการประดิษฐ์คิดค้นก็จะคงมีอยู่ตลอดไป คนไทยจะได้รับการพัฒนาให้มีผลงานการประดิษฐ์มากยิ่งขึ้น มีโอกาสทัดเทียมหรือนำหน้าประเทศอื่นได้

จากการที่ผู้เขียนได้มีโอกาสสัมผัสกับนักประดิษฐ์ไทยจำนวนมาก มีข้อสังเกตว่านักประดิษฐ์ไทย มิได้มีความสามารถด้อยกว่านักประดิษฐ์ชาติใดในโลก หากแต่อยู่ในสภาพเหมือนเพชรในตม ถ้าได้รับการส่งเสริมอย่างถูกวิธีก็สามารถเปล่งประกายเจิดจ้าได้ ขอยกตัวอย่างผลงานการประดิษฐ์ของสมาชิกสมาคมการประดิษฐ์ไทย ๓ เรื่องดังต่อไปนี้

เรื่องที่หนึ่ง นักประดิษฐ์ชื่อ ดร.ทรงศักดิ์ เกียรติสุข จบปริญญาเอกทางพิษวิทยาจากสหรัฐอเมริกา และทำงานอยู่ที่ประเทศนั้นมาเป็นเวลา ๒๖ ปี เมื่อกลับมาประเทศไทยได้สังเกตว่า ชาวนาไทยชอบเผาฟางข้าวทิ้งในท้องนาเพราะสะดวกกว่าการนำไปทำลายโดยวิธีอื่น จึงรู้สึกเสียดายและเกิดความคิดที่จะแปรรูปวัสดุทางการเกษตรไปเป็นน้ำมัน หลังจากดำเนินการค้นคว้าอยู่เป็นเวลาประมาณ ๒ ปี ก็ประสบความสำเร็จในการใช้กระบวนการทางเคมีเปลี่ยนวัสดุจากภาคเกษตรกรรมมาเป็นน้ำมัน สามารถผลิตได้ตั้งแต่น้ำมันหล่อลื่นจนถึงน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้กับเครื่องบินซึ่งปกติมีระดับอ็อคเทนสูง ๑๔๐ แต่นักประดิษฐ์ผู้นี้ทำได้ถึง ๑๗๖ จากการวิเคราะห์และรับรองโดยกรมธุรกิจพลังงาน มีคุณสมบัติที่สำคัญคือ เมื่อเผาไหม้แล้วจะไม่เกิดมลพิษเหมือนน้ำมันทั่วไปเพราะไม่มีทั้งกำมะถันและตะกั่ว การคิดค้นนี้เป็นความสำเร็จครั้งแรกของมนุษย์ที่สามารถเปลี่ยนพืชเป็นน้ำมันสำเร็จรูปได้ในเวลาอันสั้น ในขณะที่ธรรมชาติใช้เวลาเป็นหมื่นปีและเปลี่ยนได้เพียงน้ำมันดิบ ขณะนี้ได้มีการสร้างโรงงานต้นแบบแล้ว มีกำลังการผลิตวันละ ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ ลิตร สามารถเปลี่ยนวัตถุดิบไปเป็นน้ำมันได้ประมาณ ๗๐% กล่าวคือจากวัตถุดิบเช่น ขี้เลื่อย ๑ กิโลกรัม สามารถเปลี่ยนเป็นน้ำมันได้ประมาณ ๗๐๐ กรัมทำให้ต้นทุนการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมที่จะนำไปผลิตจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ได้ หากมีการส่งเสริมให้จัดตั้งโรงงานตามระบบนี้ในบริเวณที่มีการทำเกษตรกรรมทั่วประเทศโดยใช้วัตถุดิบจากการเกษตรในท้องถิ่น ก็จะทำให้เกษตรกรกลายเป็นผู้ผลิตจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง

"ไทภูมิ" *รถจักรยานสามล้อพับได้ ผลงานการประดิษฐ์และจดสิทธิบัตรของคนไทย*

คุณภาพสูงและสร้างความมั่งคั่งให้แก่ชนบทไทยได้ นอกจากการนำวัสดุจากภาคเกษตรกรรมมาเป็นวัตถุดิบแล้ว ยังสามารถนำขยะประเภทชีวมวลและพลาสติกมาเปลี่ยนให้เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงได้อีกด้วย ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาขยะของชุมชนเมืองได้อีกทางหนึ่ง นักประดิษฐ์ผู้นี้ได้ติดต่อหน่วยงานราชการหลายแห่งเพื่อขอทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาต่อ แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีหน่วยงานใดให้การสนับสนุน

เรื่องที่สอง เป็นผลงานการประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานเช่นกัน นักประดิษฐ์ชื่อ **นายชาญชัย ศานติยานนท์** เจ้าของธุรกิจผลิตเครื่องหั่นเนื้อ ผลไม้และพืชผักได้ออกแบบเครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบ ๔ จังหวะ คล้ายกับลูกสูบของเครื่องยนต์ทั่วไป เครื่องยนต์นี้สามารถนำไปใช้กับยานพาหนะ ผลิตไฟฟ้าหรือเป็นต้นกำลังของงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้ เขาได้แรงบันดาลใจจากการสังเกตว่า เครื่องยนต์แบบลูกสูบทั่วไปยังมีประสิทธิภาพต่ำ เพราะในขณะที่มีการจุดระเบิดขึ้นภายในลูกสูบ แรงที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะสูญเปล่า เนื่องจากลูกสูบอยู่ในตำแหน่งใกล้จุดสูงสุด แรงจึงถูกส่งไปยังแนวศูนย์กลางของเพลาส่งกำลัง ทำให้ไม่เกิดแรงบิดที่เป็นประโยชน์ เขาจึงออกแบบการทำงานของลูกสูบใหม่โดยทำให้ลูกสูบเคลื่อนที่ขึ้นลงและหมุนรอบเพลาส่งกำลังด้วยในขณะเดียวกัน ผลที่ได้คือประสิทธิภาพของเครื่องยนต์เพิ่มสูงขึ้นมาก คาดว่าจะสามารถประหยัดน้ำมันเชื้อเพลิงได้ถึงร้อยละ ๗๐ เขาได้ยื่นจดทะเบียนสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์นี้ที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อปี ๒๕๔๑ และได้รับสิทธิบัตรเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๗ นอกจากนี้ ยังได้รับสิทธิบัตรของต่างประเทศอีกหลายแห่งคือ ญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๕ สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๖ และสหภาพยุโรป เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๗ เสียค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนสิทธิบัตรรวมทั้งสิ้นประมาณ ๓ ล้านบาท ขณะนี้กำลังดำเนินการแสวงหาบริษัทผลิตเครื่องยนต์ที่จะสนใจรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเครื่องยนต์แบบใหม่นี้ไปผลิตจำหน่ายต่อไป และพร้อมที่จะร่วมมือกับภาครัฐในการผลักดันให้เกิดการผลิตจำหน่ายเครื่องยนต์แบบใหม่ไปสู่ตลาดโลก เพราะเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นประโยชน์มากในเชิงเศรษฐกิจ

เรื่องที่สาม เป็นผลงานของนักประดิษฐ์ชื่อ **นายวรเดช ไกรมาตย์** สิ่งประดิษฐ์มีชื่อว่า ลูกบอลดับเพลิง เขาเกิดแรงบันดาลใจจากเหตุการณ์เพลิงไหม้โรงแรมแห่งหนึ่งที่พัทยาซึ่งมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก จึงร่วมมือกับทีมงานคิดค้นและประดิษฐ์อุปกรณ์ดับเพลิงแบบใหม่มีลักษณะเป็นลูกบอลพลาสติก ซึ่งภายในบรรจุสารเคมีพร้อมชนวนจุดระเบิด สามารถจะระเบิดตัวเองได้เมื่อได้รับความร้อนสูงจากเปลวเพลิง เมื่อสารเคมีกระจายออกมาก็จะผลักดันออกซิเจนที่มีอยู่รอบ ๆ ออกไปจากกองเพลิง ทำให้เปลวเพลิงดับลง เขาได้ยื่นขอจดทะเบียนสิทธิบัตรที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๑ และขณะนี้ยังอยู่ระหว่างการรอรับสิทธิบัตร ในปี ๒๕๔๓ เขาได้นำผลงานไปแสดงที่งานเอ็กซ์โป 2000 ณ กรุงบรัสเซล ประเทศเบลเยี่ยม ได้รับรางวัลสิ่งประดิษฐ์ยอดเยี่ยมหลายรางวัล ปัจจุบันหลายประเทศให้ความสนใจลูกบอลดับเพลิงและสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก และทราบว่าเขาได้รับสิทธิบัตรของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วในปลายปี ๒๕๔๗ งานประดิษฐ์คิดค้นของนายวรเดชและทีมงานได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เคยนำไปแสดงนิทรรศการเผยแพร่ในงานวันนักประดิษฐ์ประจำปีหลายครั้ง

มีงานประดิษฐ์อีกประเภทหนึ่งซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐบาลที่มี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี คือ ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาไทยตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ลูกบอลดับเพลิง

ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการอุปโภคบริโภค มีระดับการพัฒนาทางเทคโนโลยีไม่สูงและระดับการประดิษฐ์ไม่ซับซ้อน แต่มีนวัตกรรมค่อนข้างมาก ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ได้รับการส่งเสริมจนสามารถนำไปจำหน่ายในต่างประเทศได้สำเร็จเป็นจำนวนไม่น้อย อย่างไรก็ดี ในการทำธุรกิจระหว่างประเทศในปัจจุบัน ผู้ผลิตสินค้าส่งออกจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้า การส่งมอบที่ตรงเวลา และราคาที่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ในด้านต่าง ๆ เช่น ความใหม่ ความสวยงาม ความคงทน ความปลอดภัย ความสะดวกและความเหมาะสมในการใช้งาน เป็นต้น ตลอดจนปรับปรุงพัฒนากระบวนการผลิตและการใช้วัตถุดิบอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดต้นทุนและทำให้สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศในระยะยาวการเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาไทยจึงเป็นภารกิจที่ภาครัฐจะต้องให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจังและต่อเนื่องตลอดไป

เครื่องแต่งกายโขนละครรำ

ปัญญา นิตยสุวรรณ
ภาคีสมาชิก สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน

เครื่องแต่งกายโขนนั้น ท่านผู้รู้เล่าว่าแต่เดิมได้มาจากเครื่องแต่งกายของผู้เล่นชักนาคดึกดำบรรพ์ ในพระราชพิธีอินทราภิเษก การเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์ ในพระราชพิธีอินทราภิเษก คือ การเล่นกวนน้ำอมฤต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์เล่าเรื่องกวนน้ำอมฤตไว้เป็นเรื่องย่อๆ ในหนังสือ "บ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์" ว่า

"เทวดาและอสูรอยากจะใคร่อยู่คงพ้นจากความตาย จึงชวนกันกวนเกษียรสมุทรทำน้ำอมฤต เอาเขามนทรคีรีเป็นไม้กวน เอาพญาวาสุกรีเป็นเชือก พญาวาสุกรีพ่นพิษเป็นไฟพากันได้ความเดือดร้อน พระนารายณ์เชิญให้พระอิศวรเสวยพิษเพื่อดับความร้อน พระอิศวรก็เสวยพิษเข้าไป *(พระศอจึงเป็นสีนิลเพราะพิษไหม้)* เทวดาและอสูรชักเขามนทรคีรีหมุนกวนไปอีก จนเขาทะลุลงไปใต้โลก พระนารายณ์จึงอวตารเป็นเต่าไปรองรับเขามนทรคีรีไว้มิให้ทะลุเลยไปได้อีก การกวนจึงกระทำต่อไปได้สะดวก เทวดากับอสูรทำสงครามกันชิงน้ำอมฤต พระนารายณ์ฉวยน้ำอมฤตไปเสียพ้นจากฝั่งเกษียรสมุทรแล้ว พวกอสูรมิได้มีโอกาสกินน้ำอมฤตก็ตายในที่รบเป็นอันมาก เทวดาจึงได้เป็นใหญ่ในสวรรค์"

การเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์ จะต้องสร้างรูปจำลองภูเขามนทรคีรีที่สนามกลางแจ้ง ทำตัวพญานาคพันรอบๆ ภูเขานั้น แล้วมีผู้แต่งกายเป็นอสูร เทวดา

เครื่องแต่งกายทศกัณฐ์และหนุมาน

พาลี สุครีพ วานรบริวาร ตลอดจนเทพเจ้าต่าง ๆ เช่น พระอิศวร พระนารายณ์ พระอินทร์ เป็นต้น การแต่งกายของผู้ที่เล่นชักนาคดึกดำบรรพ์นี่เอง ที่ผู้แสดงโขนนำมาใช้เป็นเครื่องแต่งกายในเวลาแสดงโขน แต่ท่านผู้รู้ที่อ้างถึงการแต่งกายโขนว่าได้แบบอย่างมาจากการแต่งกายในการเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์ก็ไม่สามารถยืนยันว่าแต่งกายอย่างไร เพียงแต่เป็นการสันนิษฐานกันว่าน่าจะแต่งแบบศีรษะสวมลอมพอก เหมือนการแต่งกายแบบเทวดาเวลาเข้ากระบวนแห่นั่นเอง

ส่วนการแต่งกายของผู้แสดงละครรำในสมัยโบราณนั้น ตามหลักฐานปรากฏว่าแต่งตัวอย่างคนธรรมดาสามัญ เป็นแต่ว่าจัดให้รัดกุมขึ้นเพื่อจะได้ทำบทได้สะดวก สำหรับเรื่องตัวละครแต่งกายแบบสามัญชนนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงเล่าว่า ละครพม่าที่เมืองย่างกุ้ง

ที่พระองค์เคยเสด็จไปทอดพระเนตรก็แต่งกายเป็นคนสามัญไม่ได้ใช้เครื่องแต่งตัวแปลกกว่าปกติแต่อย่างใด ละครไทยในสมัยโบราณนั้นแต่งตัวเป็นแบบคนธรรมดาดังกล่าวแล้ว นอกจากว่าเวลาจะทำบทเป็นผู้หญิงก็ห่มผ้าสไบเฉียง ถ้าจะให้ทราบว่าเป็นยักษ์ลิงก็เขียนหน้า หรือสวมหน้ากาก เครื่องแต่งกายของละครรำที่เรียกว่าแบบยืนเครื่องอย่างที่แสดงกันในปัจจุบันนี้เป็นของที่คิดประดิษฐ์ขึ้นภายหลัง โดยประดิษฐ์เครื่องแต่งตัวชุดนายโรงหรือตัวพระขึ้นก่อน ประกอบด้วยสนับเพลา ผ้านุ่ง กรองคอ ทับทรวง สังวาล และเครื่องสวมศีรษะที่เรียกว่าเทริด การแต่งกายของตัวนายโรงไม่สวมเสื้อ ละครโรงหนึ่ง ๆ จะมีตัวละครแต่งกายแบบนี้อยู่เพียงคนเดียวคือตัวนายโรง ดังนั้นจึงเรียกตัวละครที่เป็นนายโรงว่า **"ตัวยืนเครื่อง"**

ต่อมาอีกขั้นหนึ่งได้คิดประดิษฐ์เครื่องแต่งกายละครรำขึ้นใหม่อีก ๒ อย่าง เป็นแต่งตัวยืนเครื่องหรือที่เรียกกันในสมัยปัจจุบันว่าแต่งพระอย่างหนึ่ง กับแต่งเครื่องนางอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นแบบฉบับของเครื่องแต่งกายโขนละครรำที่ใช้สืบมาจนถึงสมัยปัจจุบัน เครื่องแต่งกายที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่นี้มีการแก้ไขตัวยืนเครื่องหรือตัวพระให้ผิดไปจากเดิมบ้าง กล่าวคือ ตัวนายโรงแต่เดิมสวมสนับเพลากรอมถึงข้อเท้า ก็นุ่งให้เชิงสนับเพลาอยู่เพียงแค่น่อง ผ้านุ่งที่เคยนุ่งแบบหยักรั้งก็ลดเชิงลงมาถึงหัวเข่า และเพิ่มเครื่องแต่งกายขึ้นมาอีกอย่างหนึ่งคือ เสื้อแขนยาว ส่วนเครื่องแต่งกายตัวนางนุ่งผ้าจีบด้านหน้าชายกรอมถึงน่อง และห่มผ้าแถบลายทองสะพักสองบ่าพาดชายไว้ข้างหลังให้ชายผ้าเสมอน่อง การแต่งกายของตัวพระนั้นจะเป็นตัวดีหรือตัวเลวอย่างไร ก็แต่งยืนเครื่องทั้งนั้น ผิดกันแต่เครื่องประดับศีรษะท้าวพญามหากษัตริย์สวมชฎา ตัวเสนาอำมาตย์ใช้แต่ผ้าโพกศีรษะ การแต่งกายของตัวนางก็ต่างกันที่เครื่องสวมศีรษะเช่นเดียวกัน เครื่องละครที่คิดขึ้นใหม่นี้ แต่เดิมเป็นแบบของหลวง ต่อมาพวกละครข้างนอกลอกเลียนแบบอย่างไปแต่งบ้างเพราะปรากฏว่าในสมัยแรกตั้งกรุงรัตนโกสินทร์

เจ้านายและข้าราชการที่รวบรวมผู้คนฝึกหัดโขนละครขึ้นใหม่ คิดแบบอย่างสร้างเครื่องแต่งกายโขนละครรำคล้ายคลึงกับเครื่องต้นเครื่องทรง จึงโปรดให้ตราพระราชกำหนดห้ามพวกโขนละครแต่งกายแบบยืนเครื่องที่มีมงกุ ชฎา ชายไหว ชายแครง กรรเจียกจร ดอกไม้ นุ่งโจงไว้หางหงส์ ต้องอย่างเครื่องต้นเครื่องทรง และทรงกำหนดให้ตัวละครแต่งแบบนุ่งผ้าตีปีกสำหรับตัวนางให้สวมรัดเกล้า แต่อย่ามีกรรเจียกจรและดอกไม้ทัด

สำหรับเรื่องจรหูและดอกไม้ทัดนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงมีลายพระหัตถ์ประทานหม่อมเจ้าหญิงพิไลยเลขาดิศกุล เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๐ ความตอนหนึ่งว่า

"ยังมีอีกสิ่งหนึ่งคือ จรหู เข้าใจว่าเกี่ยวกับมงกุฎและชฎา แต่เปล่าเลย ที่แท้คือดอกไม้ทัดและอุบะห้อยหูเท่านั้น กนกตัวบนคือ ดอกไม้ทัด ใต้ลงมานั้นคือ พวงอุบะ เป็นดอกไม้ทัดกับอุบะดอกไม้ทอง แล้วพวกละครยังไม่รู้โหน่เหน่ เอาดอกไม้ทัดกับอุบะดอกไม้สดแขวนแซมกับดอกไม้ทองเข้าไปอีก เห็นได้ว่าการทัดและห้อยอุบะดอกไม้สดนั้น เป็นวิธีเก่าแก่มาทีเดียว"

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้มีการประดิษฐ์เครื่องสวมศีรษะขึ้นใช้แทนผ้าโพกสำหรับตัวละครหลวงแต่ง เรียกว่าปันจุเหร็จ และให้ใช้เฉพาะตัวอิเหนาตอนปลอมเป็นปันหยี และบุษบาตอนปลอมเป็นอุณากรรณ ซึ่งเป็นโจรป่าทั้งสองคน *(คำว่าปันจุเหร็จ แปลว่า โจรป่า)* ต่อมาจึงได้อนุญาตให้ตัวละครตัวอื่น ๆ ใช้ปันจุเหร็จได้ เช่น ไกรทองและขุนแผน สำหรับเครื่องประดับศีรษะสตรีที่ประดิษฐ์ขึ้นในรัชกาลนี้ คือ กระบังหน้า

ครั้นถึงรัชกาลที่ ๔ ได้มีผู้คิดประดิษฐ์รัดเกล้ายอดขึ้นใช้เฉพาะละครหลวง และห้ามตัวละครภายนอกนำไปใช้ จนกระทั่งรัชกาลที่ ๕ เสด็จขึ้นเสวยราชย์ จึงทรงเลิกการห้ามปราม เป็นอันว่าตัวโขนละครรำทั้งหลายแต่งกายกันได้ตามใจชอบ และได้มีการดัดแปลงแก้ไขเครื่องแต่งกายกันเรื่อยมา

ดังได้กล่าวแล้วในตอนต้นว่า แต่เดิมเครื่องแต่งกายของตัวนายโรงหรือตัวพระนั้น มิได้สวมเสื้อ เพิ่งจะมาสวมเสื้อแขนยาวในภายหลังที่ปรับปรุงเครื่องแต่งกายของตัวนาง ต่อมาการสวมเสื้อของตัวละคร ตัวพระนิยมสวมเสื้อแขนสั้น มีกนกที่ปลายแขน แต่ตัวโขนก็ยังคงสวมเสื้อแขนยาวมีอินทรธนูอยู่บนบ่าทั้งสองข้างเช่นเดิม การสวมเสื้อแขนยาวของตัวโขนนั้นนอกจากจะสวมให้ครบตามแบบของเครื่องแต่งกายยืนเครื่องพระแล้ว สีของเสื้อที่สวมยังเป็นการบ่งบอกถึงสีผิวของตัวโขนตัวนั้น ๆ อีกด้วย เช่น ทศกัณฐ์ พระราม กุมภกรรณ อินทรชิต พระอินทร์ มีผิวกายสีเขียวตามพงศ์ในเรื่องรามเกียรติ์ ก็สวมเสื้อสีเขียว ยักษ์หรือลิงที่มีผิวกายสีใดก็สวมเสื้อสีนั้น ๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงปรับปรุงเสื้อของตัวโขนฝ่ายยักษ์ให้มีลำตัวสีหนึ่งและแขนอีกสีหนึ่ง ซึ่งมีความหมายว่าสีของแขนเสื้อคือสีผิวของตัวโขน ส่วนสีของลำตัวคือสีเกราะที่สวมใส่ในเวลาออกศึก สีผ้าที่ใช้ทำลำตัวเสื้อมักจะเป็นสีที่ตัดกับสีแขนเสื้อ เช่น ทศกัณฐ์ ที่มีสีกายเขียวแขนเสื้อก็ต้องเป็นสีเขียว ส่วนลำตัวเสื้อที่สมมติเป็นเกราะมักจะเป็นสีแดง หรือแขนเสื้อสีแดงซึ่งสมมติเป็นสีผิวของยักษ์ที่มีกายสีแดง ลำตัวเสื้อที่เป็นเกราะก็จะต้องใช้สีเขียว ครั้งหนึ่งกรมศิลปากรเคยกำหนดสีเสื้อของตัวโขนฝ่ายยักษ์ตามแบบเสื้อโขนในสมัยรัชกาลที่ ๖ เสนายักษ์ก็แบ่งเป็นตัวเขียวแขนแดงแถวหนึ่ง ตัวแดงแขนเขียวแถวหนึ่ง เวลานั่งหรือลุกขึ้นออกท่าทางถ้ายังแยกกันอยู่ข้างละสีก็แลดูสวยงามเป็นระเบียบดี แต่เวลาแสดงจริง ๆ บางครั้งมิได้เป็นเช่นนั้น เพราะผู้แสดงบางคนเกิดสับสนในแถวของตน เวลาออกไปเต้นกลางเวทีจึงเข้าแถวผิด ตัวแดงไปอยู่ในแถวตัวเขียว ตัวเขียวไปอยู่ในแถวตัวแดง ทำให้ดูสับสนไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควร จึงได้ยกเลิกการแต่งกายแบบนั้นเสีย หันกลับไปใช้เสื้อสีเดียวกันทั้งลำตัวและแขน ทำให้เสนายักษ์

เวลานั่งหรือเต้นเป็นแถว ถ้าเกิดสลับที่กันผู้ชมก็จะไม่ทราบเพราะไม่มีที่สังเกตให้เห็นได้ง่ายเหมือนเมื่อตอนที่สวมเสื้อสีสลับกับแขนเสื้อเหมือนกันทั้งแถว

นอกจากสีเสื้อแล้วก็มีสีผ้านุ่งอีกอย่างหนึ่งที่คนจัดเครื่องแต่งกายโขนจะต้องทราบและจัดให้ถูกต้อง ส่วนมากมักจะจัดผ้านุ่งให้สีตัดกับสีเสื้อ เช่น สีเสื้อเขียวก็ให้นุ่งผ้าแดงสีเสื้อแดงก็ให้นุ่งผ้าเขียว เป็นต้น แต่มีตัวโขนตัวหนึ่งที่สวมเสื้อขาวและนุ่งผ้าขาว คือหนุมาน การแสดงโขนของคณะเอกชนทั่วไปนิยมให้ตัวหนุมานแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าสีขาว เข้าใจว่าจะได้แลดูเป็นสีขาวไปทั้งตัว สมกับที่พงศ์ในเรื่องรามเกียรติ์กล่าวว่า หนุมานเป็นลิงเผือก แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชวิจารณ์ว่าถ้าให้หนุมานนุ่งผ้าขาวก็เปรียบเหมือนเป็นลิงแก้ผ้า ดังนั้น จึงโปรดให้หนุมานนุ่งผ้ายกสีแดง การแสดงโขนของกรมศิลปากรก็ให้หนุมานนุ่งผ้ายกสีแดงสืบมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ส่วนคณะโขนเอกชนโดยทั่วไปหลายคณะยังนิยมให้หนุมานนุ่งผ้าสีขาวอยู่ตามเดิม แต่มีบางคณะที่ปรับปรุงตามแบบอย่างของกรมศิลปากร ให้หนุมานนุ่งผ้ายกสีแดง

การแต่งเครื่องโขนนั้นบางท่านเรียกว่ารัดเครื่อง เครื่องแต่งตัวโขนที่เรียกว่าเครื่องแต่งตัวแบบยืนเครื่อง

เครื่องแต่งกายตัวละครรำ (พระ - นาง)

มีอยู่ ๔ ประเภท คือ เครื่องแต่งตัวพระ นาง ยักษ์ และลิง เครื่องแต่งตัวพระ ยักษ์ และลิง มีส่วนคล้ายกันอยู่มาก จะมีผิดแผกแตกต่างกันไปบ้างเพียงเล็กน้อยและการผิดแผกแตกต่างกันนี้เองที่บ่งบอกให้ทราบว่า เครื่องแต่งตัวชุดไหนเป็นยักษ์ เป็นพระหรือเป็นลิง ส่วนเครื่องแต่งตัวนางจะผิดแปลกไปจากของยักษ์ พระ และลิงโดยสิ้นเชิง ผู้เขียนจะได้เล่าให้อ่านต่อไปตามลำดับ

ตอนแรกจะเล่าเรื่องเครื่องแต่งตัวยักษ์เสียก่อน ในระหว่างเล่าไปก็จะได้แยกให้เห็นภาพพจน์ว่า ถ้าแต่งเครื่องอย่างนี้เป็นยักษ์ ถ้าแต่งอย่างนี้เป็นพระ และถ้าเพิ่มเครื่องแต่งตัวชิ้นนี้เข้าไปก็จะเป็นลิง เพื่อให้ท่านผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย ๆ ไม่สับสน ก่อนจะเล่าว่าเขาแต่งเครื่องโขนกันอย่างไร ก็จะขอเล่าถึงการแสดงโขนหน้าจอในตอนกลางคืนที่ตัวโขนแต่งเครื่องโขนยังไม่เสร็จ เขามีวิธีแก้ไขอย่างไรไม่ให้เสียเรื่องที่แสดง และปล่อยตัวโขนออกแสดงได้ตรงตามเวลาที่เจ้าของคณะได้ตกลงไว้กับเจ้าภาพด้วย การแสดงโขนหน้าจอแทบทุกครั้ง จะแสดงตอนที่เป็นการทำสงครามกันระหว่างฝ่ายยักษ์กับฝ่ายพระราม การดำเนินเรื่องจะเริ่มด้วยการตั้งฝ่ายยักษ์ แล้วจึงจะตั้งฝ่ายพระ คำว่า **"ตั้ง"** เป็นศัพท์ที่ใช้ในวงการโขนโดยเฉพาะ เรียกว่า **"ตั้งยักษ์"** หรือ **"ตั้งพระ"** ซึ่งมีความหมายว่าถ้าให้พวกยักษ์ออกแสดงก็เรียกว่าตั้งยักษ์ ถ้าถึงตอนฝ่ายพลับพลาออกแสดงก็เรียกว่าตั้งพระ ทีนี้ถ้าการแสดงในคืนนั้นฝ่ายยักษ์เริ่มแสดงก่อน ก็เรียกว่าตั้งยักษ์ก่อนแล้วจึงตั้งพระ แต่ถ้าคืนไหนแสดงชุดสืบมรรคา ฝ่ายพระรามออกแสดงก่อนก็เรียกว่าตั้งพระ แต่การแสดงโขนส่วนมากจะตั้งยักษ์ก่อน เมื่อต้องตั้งยักษ์ก่อน ก็ต้องให้พวกยักษ์แต่งเครื่องก่อน การแต่งเครื่องของฝ่ายยักษ์ตามแบบโขนคณะเอกชนก็มีประเพณีที่ปฏิบัติกันสืบมาตั้งแต่ผู้เขียนยังไม่ได้เล่นโขน จนกระทั่งได้เล่นโขนเป็นเสนายักษ์ก็ต้องปฏิบัติตามแบบแผนที่เขากระทำกันสืบมา คือพวกเสนายักษ์ต้องแต่งเครื่องก่อน เมื่อพวกเสนายักษ์แต่งเครื่องเสร็จแล้ว ตัวดีคือทศกัณฐ์และยักษ์ต่างเมือง *(ยักษ์ต่างเมืองคือมิตรสหาย สุริย์วงศ์พงศ์พันธุ์ของทศกัณฐ์ เช่น สัทธาสูร วิรุญจำบัง สหัสเดชะ มูลพลำ ฯลฯ เป็นต้น)* จึงจะเริ่มแต่งตัว ท่านผู้อ่านที่เคารพบางท่านอาจจะสงสัยว่า ในระหว่างที่พวกเสนายักษ์แต่งเครื่องกันอยู่นั้นผู้ที่แสดงโขนเป็นตัวดีของฝ่ายยักษ์ทำอะไรกันอยู่ เท่าที่ผู้เขียนเคยเห็นมาผู้ที่แสดงเป็นตัวดีนั้นโดยมากมักจะเป็นครูบาอาจารย์หรือไม่ก็เป็นตัวโขนรุ่นพี่ ในระหว่างที่พวกเสนายักษ์แต่งตัวกัน ท่านเหล่านั้นก็จะนั่งล้อมวงสนทนากันและมีการดื่มกันนิดหน่อยตามธรรมเนียม พอพวกเสนายักษ์แต่งตัวเสร็จ ลูกคู่ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนแต่งเครื่องให้ผู้แสดงโขน ที่เรียกว่าลูกคู่นั้น เพราะในสมัยโบราณผู้ที่แต่งเครื่องให้ตัวโขนนี้เมื่อถึงเวลาตั้งยักษ์ตั้งพระ จะมีการร้องเพลงช้าปี่และเพลงส่งลำอื่น ๆ อีก คนพวกนี้ซึ่งเป็นผู้หญิงก็จะไปช่วยเป็นลูกคู่ร้องเพลงประกอบการแสดงโขนด้วย คนแต่งตัวโขนจึงมีศัพท์เรียกโดยเฉพาะว่า ลูกคู่ ก็จะเรียกผู้แสดงโขนเป็นยักษ์ตัวดีไปแต่งตัว และมีอยู่บ่อยครั้งที่ยักษ์ตัวดีที่จะต้องออกแสดงก่อนในตอนตั้งยักษ์คือทศกัณฐ์ยังแต่งตัวไม่เสร็จ ก็ได้เวลาแสดง เจ้าของคณะก็จะมีวิธีแก้ปัญหาโดยการปล่อยสองยักษ์ออกไปแสดงก่อน เรียกตามศัพท์ของการแสดงโขนว่า **"ปล่อยสองกอง"** สองกอง เป็นชื่อของเสนายักษ์สองตัวชื่อเต็ม ๆ ก็คือ สองกองคอยเหตุ สองกองคอยเหตุเป็นยักษ์ที่ทศกัณฐ์แต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นผู้คอยลาดตระเวนอยู่รอบกรุงลงกา คอยดูว่าจะมีเรื่องราวอะไรเกิดขึ้นก็จะได้รีบไปทูลทศกัณฐ์ให้ทรงทราบ การปล่อยสองกองออกแสดงนี้จะอาศัยเพลงโหมโรงที่ชื่อเพลงกราวใน

การโหมโรงของวงปี่พาทย์พอใกล้จะถึงเพลงกราวใน นักดนตรีที่ทำหน้าที่ตีระนาดเอกจะต้องคอยดูเข้าไปในโรงโขนว่า เขาจะปล่อยตัวโขนออกมาในเพลงกราวในหรือไม่ ถ้าเห็นเสนายักษ์สองตนเตรียมตัวจะออกแสดงก็ต้องบรรเลงเพลงกราวในอย่างช้า ๆ ให้ตัวโขนออกแสดงได้สะดวก เพราะถ้าไม่มี

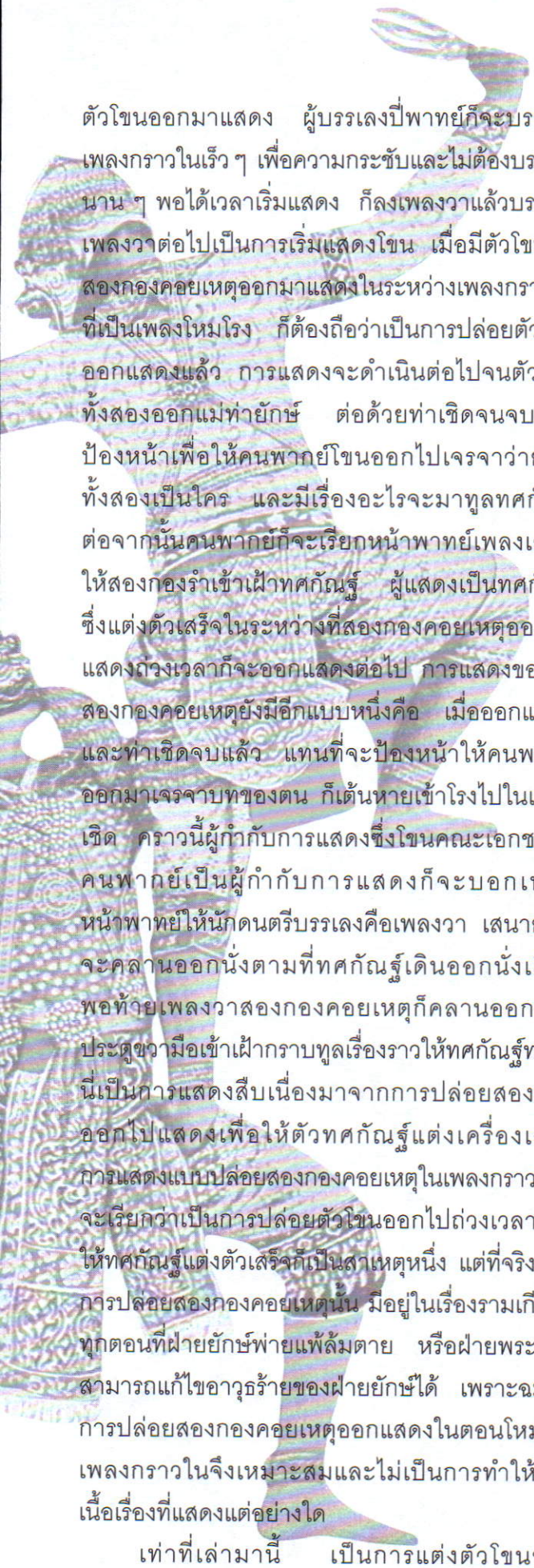

ตัวโขนออกมาแสดง ผู้บรรเลงปี่พาทย์ก็จะบรรเลงเพลงกราวในเร็ว ๆ เพื่อความกระชับและไม่ต้องบรรเลงนาน ๆ พอได้เวลาเริ่มแสดง ก็ลงเพลงวาแล้วบรรเลงเพลงวาต่อไปเป็นการเริ่มแสดงโขน เมื่อมีตัวโขนคือสองกองคอยเหตุออกมาแสดงในระหว่างเพลงกราวในที่เป็นเพลงโหมโรง ก็ต้องถือว่าเป็นการปล่อยตัวโขนออกแสดงแล้ว การแสดงจะดำเนินต่อไปจนตัวโขนทั้งสองออกแม่ท่ายักษ์ ต่อด้วยท่าเชิดจนจบก็จะป้องหน้าเพื่อให้คนพากย์โขนออกไปเจรจาว่ายักษ์ทั้งสองเป็นใคร และมีเรื่องอะไรจะมาทูลทศกัณฐ์ ต่อจากนั้นคนพากย์ก็จะเรียกหน้าพาทย์เพลงเสมอให้สองกองรำเข้าเฝ้าทศกัณฐ์ ผู้แสดงเป็นทศกัณฐ์ซึ่งแต่งตัวเสร็จในระหว่างที่สองกองคอยเหตุออกมาแสดงถ่วงเวลาก็จะออกแสดงต่อไป การแสดงของตัวสองกองคอยเหตุยังมีอีกแบบหนึ่งคือ เมื่อออกแม่ท่าและท่าเชิดจบแล้ว แทนที่จะป้องหน้าให้คนพากย์ออกมาเจรจาบทของตน ก็เต้นหายเข้าโรงไปในเพลงเชิด คราวนี้ผู้กำกับการแสดงซึ่งโขนคณะเอกชนให้คนพากย์เป็นผู้กำกับการแสดงก็จะบอกเพลงหน้าพาทย์ให้นักดนตรีบรรเลงคือเพลงวา เสนายักษ์จะคลานออกนั่งตามที่ทศกัณฐ์เดินออกนั่งเตียง พอท้ายเพลงวาสองกองคอยเหตุก็คลานออกทางประตูขวามือเข้าเฝ้ากราบทูลเรื่องราวให้ทศกัณฐ์ทราบ นี่เป็นการแสดงสืบเนื่องมาจากการปล่อยสองกองออกไปแสดงเพื่อให้ตัวทศกัณฐ์แต่งเครื่องเสร็จ การแสดงแบบปล่อยสองกองคอยเหตุในเพลงกราวในนี้จะเรียกว่าเป็นการปล่อยตัวโขนออกไปถ่วงเวลาเพื่อให้ทศกัณฐ์แต่งตัวเสร็จก็เป็นสาเหตุหนึ่ง แต่ที่จริงแล้วการปล่อยสองกองคอยเหตุนั้น มีอยู่ในเรื่องรามเกียรติ์ทุกตอนที่ฝ่ายยักษ์พ่ายแพ้ล้มตาย หรือฝ่ายพระรามสามารถแก้ไขอาวุธร้ายของฝ่ายยักษ์ได้ เพราะฉะนั้นการปล่อยสองกองคอยเหตุออกแสดงในตอนโหมโรงเพลงกราวในจึงเหมาะสมและไม่เป็นการทำให้เสียเนื้อเรื่องที่แสดงแต่อย่างใด

เท่าที่เล่ามานี้ เป็นการแต่งตัวโขนของคณะโขนเอกชน ที่ตัวดีมักจะแต่งไม่เสร็จทันเวลาแสดง แต่โขนของกรมศิลปากรนั้น ทั้งตัวเสนาและตัวดีจะแต่งตัวพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้เพราะมีครูผู้แต่งตัวมากมายหลายคน เหตุที่ผู้เขียนเรียกคนที่ทำหน้าที่แต่งเครื่องโขนของกรมศิลปากรว่าครูผู้แต่งตัวแทนที่จะเรียกว่าลูกคู่เหมือนโขนคณะเอกชนก็เพราะว่าคนแต่งตัวโขนของกรมศิลปากรซึ่งเป็นผู้หญิงนั้นโดยปกติแล้วมิได้เป็นคนแต่งเครื่องโขนแต่เป็นนาฏศิลปินเคยแสดงละครแสดงโขนและเป็นครูบาอาจารย์มาก่อน ในเวลาแสดงโขนหน้าจอหรือโขนฉากครูบาอาจารย์เหล่านั้นไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้แสดง ทางราชการจึงจัดให้ทำหน้าที่เป็นผู้แต่งเครื่องโขนให้ผู้แสดงโขนกรมศิลปากรนั้นผู้แสดงเป็นตัวดีและตัวเสนาจึงแต่งตัวพร้อม ๆ กัน ตัวดีบางคนชอบแต่งเครื่องให้เสร็จเร็ว ๆ จะได้มีเวลานั่งคิดท่ารำและทบทวนบทที่จะแสดง ผู้ที่แสดงเป็นตัวดีดังกล่าวนี้จึงมักจะแต่งตัวก่อนเสนา และผู้เขียนก็เคยเห็นอยู่เป็นประจำ

คราวนี้จะเล่าถึงการแต่งตัวโขนของคณะเอกชนต่อไป เนื่องจากลูกคู่ที่จะแต่งตัวโขนมีน้อยคน จึงไม่สามารถแต่งตัวให้ทั้งฝ่ายยักษ์และฝ่ายพระพร้อม ๆ กันไปได้ เมื่อการแสดงโขนเริ่มด้วยฝ่ายยักษ์ก่อน ลูกคู่จึงต้องแต่งตัวให้ฝ่ายยักษ์ก่อน เมื่อฝ่ายยักษ์แต่งตัวหมดแล้ว จึงแต่งตัวให้ฝ่ายพระราม ซึ่งมีผู้แสดงประกอบด้วยสิบแปดมงกุฎ หรือที่นิยมเรียกกันแบบง่าย ๆ สบายปากว่า เสนาลิง ต่อจากเสนาลิงก็มีลิงพญาโขนคณะเอกชน ไม่จำเป็นต้องมีลิงพญาในกองทัพพระรามให้ครบตามพงศ์ในเรื่องรามเกียรติ์ ถ้าเป็นโขนของกรมศิลปากร บรรดาลิงพญาหรือพญาวานรก็จะมี ชามภูวราช สุครีพ หนุมาน ชมพูพาน องคต และ นิลนนท์ ส่วนโขนของคณะเอกชนมีพญาวานรเพียง ๓ ตน คือ สุครีพ หนุมาน และองคต ก็พอแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการประหยัดค่าตัวนั่นเอง ต่อจากการแต่งตัวพญาวานร ก็จะแต่งให้พระรามและพระลักษมณ์ ในระหว่างที่เริ่มโหมโรงและพวกยักษ์กำลังแต่งตัวกันนั้น ผู้แสดงเป็นตัวพระราม

พระลักษมณ์ก็จะผัดแป้งแต่งหน้า เสร็จแล้วจึงจะแต่งเครื่องในภายหลัง

ในระหว่างที่เล่าถึงการแต่งเครื่องของตัวยักษ์ถ้าถึงตรงไหนที่เป็นเครื่องแต่งตัวพระและเครื่องแต่งตัวลิงก็จะเล่ารวม ๆ กันไป โดยไม่แยกเล่าถึงการแต่งเครื่องของตัวพระ ยักษ์ และลิง ซึ่งก็มีการแต่งคล้าย ๆ กันให้เสียเวลา เครื่องแต่งตัวโขนของพระ ยักษ์ และลิง มีมากมายหลายชิ้น ถ้าเป็นโขนกรมศิลปากร เครื่องแต่งตัวเหล่านี้จะมีเจ้าหน้าที่จัดเครื่องจัดรวมไว้เป็นกอง แล้วใช้ผ้าห่อเครื่องห่อให้เรียบร้อย วางไว้เป็นที่เป็นทาง เครื่องยักษ์อยู่ทางด้านหนึ่ง เครื่องพระและลิงอยู่ทางด้านหนึ่ง ในสมัยก่อนผ้าห่อเครื่องเป็นผ้าสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างยาวประมาณเกือบเมตร ที่เคยเห็นมีทั้งสีขาวและสีแดง พอถึงเวลาแต่งเครื่องโขน ผู้แสดงโขนก็จะไปเบิกเครื่องโดยหิ้วห่อเครื่องนำไปให้ครูผู้แต่งเครื่องช่วยแต่งให้ ส่วนโขนของคณะเอกชนนั้นไม่มีผ้าห่อเครื่องหรอกครับ เจ้าหน้าที่จัดเครื่องโขน ซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องโขนหรือผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากเจ้าของเครื่องให้เป็นผู้คุมเครื่องโขน จะเป็นผู้จัดเครื่องโขนวางไว้เป็นกอง ๆ แยกประเภทเป็นฝ่ายยักษ์และฝ่ายพลับพลา คือฝ่ายของพระราม พอถึงเวลาแต่งเครื่องโขน ผู้แสดงก็จะไปหอบเอาเครื่องไปให้ลูกคู่แต่งตัวให้ การหอบเครื่องแต่งตัวโขนนั้นมีอยู่บ่อยครั้งที่เครื่องแต่งตัวชิ้นเล็ก ๆ บางชิ้นตกหล่นต้องตามเก็บกัน ไม่เหมือนกับการใช้ผ้าห่อเครื่องรวมกันเป็นห่อเดียวของโขนกรมศิลปากร เพราะพอตัวโขนหิ้วห่อเครื่องไปก็ไม่มีอะไรตกหล่น เมื่อนำเครื่องไปให้ลูกคู่หรือครูผู้แต่งเครื่องโขนแล้วก็มีขั้นตอนการแต่งเครื่องโขนดังต่อไปนี้

ตัวปันหยีสวมปันจุเหร็จ

ขั้นแรกทีเดียวจะต้องสวมกำไลข้อเท้า กำไลข้อเท้าของตัวโขนมีการแบ่งชั้นวรรณะกันด้วยนะครับ ในสมัยโบราณตัวโขนที่เป็นตัวดี เช่น พระราม ทศกัณฐ์ จะสวมกำไลข้อเท้าที่ทำด้วยทองเหลืองชุบทอง และสวมแหวนรอบ *(แหวนรอบมีลักษณะคล้าย ๆ ลวดสปริงทำด้วยทองเหลืองชุบทองขดเป็นวงกลมขนาดพอดีกับข้อเท้า)* การสวมแหวนรอบจะสวมไว้ด้านใต้กำไลข้อเท้าเพื่อกันมิให้กำไลข้อเท้าที่มีขนาดรอบวงใหญ่กว่าข้อเท้าเลื่อนลงไป ทำให้ยกเท้าขึ้นเต้นไม่สะดวกเท่าที่ควร ปัจจุบันนี้ไม่ค่อยมีโขนคณะใดให้ผู้แสดงโขนเป็นตัวดีสวมกำไลข้อเท้าและแหวนรอบแบบที่กล่าวนี้แล้ว เท่าที่เห็นส่วนมากจะเป็นกำไลผ้าที่ทำด้วยผ้ากว้างประมาณ ๑ นิ้วเศษ ๆ ปักด้วยดิ้นเป็นลายกระหนกสวยงาม ส่วนกำไลข้อเท้าของเสนายักษ์และสิบแปดมงกุฎ จะเป็นกำไลผ้าขนาดเดียวกับตัวโขนตัวดี แต่ปักด้วยดิ้นและเลื่อม ลวดลายโปร่ง ๆ ไม่ประณีตและสวยงามเหมือนของตัวดี กำไลข้อเท้าของเสนายักษ์และสิบแปดมงกุฎก็มีแต่โขนของกรมศิลปากรเท่านั้น โขนคณะเอกชนไม่ให้เสนายักษ์และสิบแปดมงกุฎสวมกำไลข้อเท้า ผู้เขียนเข้าใจว่าคงจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดทำเครื่องแต่งตัวโขน

ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งก็คือกำไลข้อเท้าเป็นเครื่องแต่งตัวโขนที่ชิ้นเล็กที่สุด เวลาจัดเครื่องกอง ๆ รวมกันไว้ และผู้แสดงโขนมาหอบเอาไปให้ลูกคู่แต่งตัว อาจจะตกหายในระหว่างทาง และตัวโขนที่เป็นเสนายักษ์หรือสิบแปดมงกุฎนั้นก็เป็นเพียงตัวเสนา ไม่จำเป็นต้องสวมกำไลข้อเท้าก็ได้ ด้วยเหตุนี้โขนเอกชนจึงไม่มีกำไลข้อเท้าให้ตัวเสนาสวม ยกเว้นโขนเอกชนบางคณะในปัจจุบันที่จัดทำเครื่องแต่งตัวโขนเลียนแบบกรมศิลปากร บางคณะก็จัดทำเสียจนล้ำหน้ากรมศิลปากรไปแล้ว เพราะเจ้าของเครื่องโขน มีฐานะการเงินดี ผิดกับกรมศิลปากรที่ได้รับงบประมาณการจัดสร้างเครื่องแต่งตัวโขนแต่ละปีไม่เพียงพอ เจ้าของเครื่องโขนคณะเอกชนที่มีฐานะดีเหล่านี้จึงจัดทำกำไลข้อเท้าให้ตัวเสนาสวมด้วย

ต่อจากสวมกำไลข้อเท้าแล้วก็นุ่งสนับเพลา สนับเพลาของตัวดีกับตัวเสนาก็ต่างกันอีก ของตัวดีจะปักด้วยดิ้นเป็นลายกระหนก สนับเพลาบางตัวก็ทำเป็นเชิงงอน ส่วนของเสนานั้นปักด้วยดิ้นกับเลื่อมลวดลายไม่ประณีตสวยงามเหมือนของตัวดี เมื่อนุ่งสนับเพลาแล้วก็จะต้องนุ่งผ้า การนุ่งผ้านี่ก็มีเรื่องเล่าอีกมาก ผ้านุ่งของตัวดีกับเสนาก็ต่างกันอีกเช่นเคย ผ้านุ่งของตัวดีเป็นผ้ายก *(ทำจากอินเดีย)* ของเสนาเป็นผ้าเกี้ยว *(ผ้าลายที่มีดอกดวงโต ๆ และมีเชิงทั้งด้านล่าง ด้านบน)* ปัจจุบันหาผ้าเกี้ยวได้ยาก จึงเปลี่ยนมาให้เสนานุ่งผ้าลาย การนุ่งผ้าของตัวเสนาไม่มีอะไรพิสดาร แต่ของตัวดีนั้นมีเรื่องจะเล่าให้ทราบก่อนที่ตัวโขนที่เป็นตัวดีจะนุ่งผ้ายกจะต้องนุ่งผ้าพอกเสียก่อน เรื่องการนุ่งผ้าพอกนี้เป็นที่สงสัยกันมากว่าเขานุ่งทำไม เคยมีผู้สนใจถามผู้เขียนหลายครั้งแล้ว ผู้เขียนก็ตอบไปเท่าที่คิดว่าตนเองพอจะทราบ การนุ่งผ้าพอกคือการนำเอาผ้าลายเก่า ๆ หรือผ้าแดงที่นุ่งหัดโขนมานุ่งแบบหยักรั้งให้เนื้อผ้าพอกนูนอยู่ตรงต้นขาทั้งสองและรอบ ๆ สะโพก ประโยชน์ของการนุ่งผ้าพอกคือช่วยให้ผ้ายกที่นุ่งและจับกลีบ ๓ กลีบข้าง ๆ ต้นขาทั้งสองข้างพองและกางออกไป ไม่ลีบติดต้นขาทำให้ไม่สวยงาม เสร็จจากการนุ่งผ้าพอก ซึ่งตัวโขนจะนุ่งเองแล้วคราวนี้ก็จะเป็นการนุ่งผ้ายก การนุ่งผ้ายกของตัวยักษ์และลิงจะนุ่งแบบจีบทางด้านหน้า และรวบชายผ้าจีบโจงกระเบนไปด้านหลัง ขอบผ้ายกด้านล่างที่นุ่งจะอยู่เหนือเข่า จากนั้นก็จะใช้ผ้าดิบกว้างประมาณเกือบ ๓ นิ้ว และมีความยาวประมาณเมตรเศษ ๆ รัดรอบเอวกันมิให้ผ้าที่นุ่งไว้หลุด การนุ่งผ้าแต่งเครื่องโขนนี้ มีข้อที่จะขอเรียนให้ทราบอย่างหนึ่งคือ ก่อนนุ่งสนับเพลาและนุ่งผ้ายก ตัวโขนจะต้องถอดเข็มขัดหนังที่คาดเอวติดกับกางเกงออกเสียก่อน มิเช่นนั้นเวลานุ่งผ้าและคาดเชือกต่อไปจนถึงคาดรัดสะเอวแล้ว ตัวโขนจะรู้สึกเจ็บที่เอว เพราะเข็มขัดหนังที่คาดอยู่กับกางเกงขาสั้นที่นุ่งอยู่จะบีบรัดเอวของตัวโขนที่แต่งเครื่องโขน เรื่องนี้เคยมีประสบการณ์กับนักเรียนนาฏศิลป์และตัวผู้เขียนเอง ในเวลาแต่งเครื่องโขน เผลอนุ่งสนับเพลาทับกางเกงนักเรียนขาสั้นที่มีเข็มขัดหนังคาดอยู่ แล้วนุ่งผ้าจนถึงแต่งเครื่องโขนเสร็จจะรู้สึกเจ็บปวดที่เอวมาก ต้องทนทุกข์ทรมานจนกว่าจะได้ถอดเครื่อง และปรากฏว่ารอบ ๆ เอวเป็นรอยแดงช้ำ เพราะเกิดจากการบีบรัดของเข็มขัดหนังที่ลืมถอดออกก่อนแต่งเครื่องโขน

การนุ่งผ้าตามแบบที่เล่ามานี้ เป็นการนุ่งผ้าของผู้แสดงโขนเป็นตัวยักษ์และลิง ถ้านุ่งผ้าให้ตัวพระคือพระราม พระลักษมณ์ หรือเทวดา เช่น พระอิศวร พระนารายณ์ ผู้ทำหน้าที่เป็นคนแต่งเครื่องโขน

จะปล่อยชายผ้าจีบลงมาอยู่ที่ตรงระหว่างขา แล้วใช้เข็มเย็บผ้าเย็บตรงปลายชายผ้าที่มีรอยจีบ เพื่อให้จีบทรงตัว เรียกว่านุ่งผ้าแบบจีบหางหงส์ จากนั้นก็ใช้ผ้าดิบผืนยาวคาดรอบเอวกันมิให้ผ้าหลุด ถ้าแต่งเครื่องยักษ์เมื่อนุ่งผ้าโดยรวบชายผ้าจีบเป็นโจงกระเบนไปเหน็บไว้ที่ตรงบั้นเอวทางด้านหลังและคาดผ้าดิบแล้ว ก็จะใส่ห้อยก้น ถ้าแต่งเครื่องลิงจะใส่หางลิงก่อนแล้วจึงใส่ห้อยก้นทับ ส่วนของพระไม่ต้องใส่ห้อยก้น ทางด้านหน้าก็ใส่เจียรบาด *(ผ้า ๒ ชิ้น รูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้าปักดิ้นและเลื่อมอยู่ที่หน้าขาทั้งสองข้าง)* เสร็จแล้วก็ใช้ผ้าดิบกว้างและยาวเท่ากับผืนที่ใช้คาดเอวรัดผ้านุ่งมาคาดเอวแล้วรวบชายพกด้านหน้ารวมกัน ใช้ผ้าดิบรัดให้แน่น คราวนี้ก็เป็นการสวมเสื้อ เมื่อสวมเสื้อและใช้เข็มร้อยด้ายเย็บทางด้านหน้าอกลงไปจนถึงบริเวณสะดือ ซึ่งเรียกว่า **"รัดเสื้อ"** เสร็จแล้ว ก็คาดรัดสะเอวเพื่อปกปิดชายเสื้อและผ้าดิบที่คาดไว้รอบเอว แล้วจึงใส่ห้อยหน้า คาดเข็มขัดเสร็จแล้วก็จะติดอินทรธนูที่บ่าทั้งสองข้างของตัวยักษ์และพระ ส่วนตัวลิงไม่ต้องติดอินทรธนู เพราะมีรัดต้นแขน หรือพาหุรัดเย็บติดแขนเสื้ออยู่แล้ว ต่อจากนั้นก็จะสวมกรองคอ ทับทรวง แล้วจึงจะสวมกำไลข้อมือ กำไลข้อมือของตัวเสนาทำด้วยผ้าปักดิ้นและเลื่อม ส่วนของตัวดีทำด้วยแผ่นโลหะสีขาวประดับพลอยเทียมเรียกว่ากำไลแผง ในสมัยโบราณยังสวมปะวะหร่ำและแหวนรอบที่ข้อมือด้วย แต่ปัจจุบันนี้ไม่สวมกันแล้ว เพราะยุ่งยากในการแต่งและเปลืองงบประมาณในการสร้างเครื่องแต่งตัวโขนมากเกินไป เครื่องแต่งตัวโขนชิ้นสุดท้ายที่สวมคือสังวาล แต่ในกรณีที่ตัวโขนบางตัว เช่น ทศกัณฐ์และพระราม ตอนที่จะยกทัพไปรบกับมังกรกัณฐ์จำเป็นจะต้องติดเกราะที่อก ผู้แต่งเครื่องโขนก็จะติดเกราะให้หลังจากที่สวมเสื้อและติดอินทรธนูเสร็จ ต่อจากนั้นก็จะสวมกรองคอ สวมทับทรวงและสวมสายสังวาล เมื่อเสร็จจากการแต่งเครื่องโขนดังกล่าวมานี้แล้ว ตัวโขนก็ไปนั่งพักผ่อนเพื่อรอเวลาที่จะออกแสดงได้แต่มีกฎอยู่อย่างหนึ่งคือ ห้ามตัวโขนที่แต่งเครื่องโขนเสร็จแล้วไปนอน ท่านผู้ห้ามอ้างว่าจะเป็นเสนียดจัญไรแต่ผู้เขียนคิดว่าเจ้าของเครื่องโขนแต่งเครื่องโขนแล้วเกรงว่าการที่ตัวโขนไปนอนจะทำให้เครื่องโขนของเขาชอกช้ำและเกิดการสกปรกและผู้เป็นคนแต่งเครื่องโขนให้ก็คงจะเกรงว่าถ้าตัวโขนไปนอนทั้งเครื่องเวลาหลับอาจจะดิ้นเปะปะทำให้เครื่องที่แต่งอยู่เกิดการหลุดลุ่ยขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้เขาจึงห้ามมิให้ตัวโขนที่แต่งเครื่องแล้วไปนอน แต่ปัจจุบันนี้กฎที่ว่าดูออกจะเลือนๆ กันไปเสียแล้ว

เวลาออกแสดง ผู้ที่เป็นตัวยักษ์ก็สวมหัวยักษ์ ลิงสวมหัวลิง พระราม พระลักษมณ์ และเทวดาสวมชฎา ส่วนเครื่องแต่งตัวนางจะไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะกันที่ผ้านุ่ง ไม่ว่าจะเป็นนางเอก เช่น นางสีดาหรือนางกำนัลก็จะนุ่งผ้ายกเหมือนกัน จะผิดกันอยู่บ้างก็ตรงที่นางสีดานุ่งผ้ายกใหม่แต่นางกำนัลนุ่งผ้ายกเก่า และเครื่องประดับก็เก่ากว่าของตัวดี คราวนี้ผู้เขียนจะเล่าเรื่องการแต่งเครื่องนางตั้งแต่การสวมเครื่องแต่งตัวชิ้นแรกไปจนถึงชิ้นสุดท้ายจนสามารถออกแสดงได้เลย

ตามปกติผู้แสดงโขนเป็นตัวนางก็มักจะสวมกำไลข้อเท้าก่อน เช่นเดียวกับการแต่งเครื่องยักษ์พระและลิง แต่บางคนก็อาจจะสวมกำไลข้อเท้าทีหลัง

แต่สวมเสื้อในนางเสียก่อน เสื้อในนางคือเสื้อที่ทำด้วยผ้าเนื้อเรียบ ๆ ตัดแบบแขนกุดแค่ไหล่ แต่ก่อนนิยมใช้สีแดงคงจะเป็นด้วยเหตุผลที่ว่าแต่งเลียนแบบเครื่องแต่งตัวหุ่นที่ใช้เสื้อในนางสีแดง ครั้นต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นสีเหลืองบ้าง สีเนื้อบ้าง ท่านผู้รู้เล่าว่าการใช้เสื้อในนางสีแดง ทำให้ขับสีผ้าห่มนางช่วยให้แลเห็นผ้าห่มนางมีสีสดสวยขึ้น ปัจจุบันไม่มีเครื่องแต่งตัวนางของโขนคณะใดใช้ในนางสีแดงกันอีกแล้ว เสื้อในนางที่ว่านี้เมื่อสวมแล้วจะเย็บที่ตรงใต้หน้าอกลงไปจนถึงหน้าท้องให้เสื้อในนางแนบสนิทกับลำตัว เสื้อในนางมีความหมายเป็นเนื้อหนังของตัวโขนนั่นเอง เมื่อสวมเสื้อในนางแล้วก็นุ่งผ้า การนุ่งผ้าของตัวนางเป็นการนุ่งแบบจีบหน้านางไว้ชายพก พอนุ่งผ้าแล้วก็ต้องเอาเชือกรัดรอบเอวมัดให้แน่นกันมิให้ผ้านุ่งหลุด แล้วก็คาดเข็มขัดทับเชือกที่รัดเอว จากนั้นก็สวมสะอิ้งเฉวียงบ่าจากซ้ายไปขวา *(สะอิ้งคือสายสร้อยยาว ๆ เหมือนสร้อยตัว)* ปัจจุบันคงจะเห็นว่าการสวมสะอิ้งเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณการจัดสร้างเครื่องแต่งตัวโขน และประโยชน์ในการใช้สอยก็ไม่จำเป็นเท่าที่ควร เพราะถึงไม่สวมสะอิ้งก็มิได้ผิดแบบของการแต่งเครื่องนางแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ เวลาแต่งเครื่องนางในปัจจุบันจึงไปสวมสะอิ้งเหมือนในสมัยก่อน *(ก็คงจะเป็นเช่นเดียวกับการที่ตัวโขนสมัยนี้ไม่สวมปะวะหร่ำและแหวนรอบ)* เสร็จจากการสวมสะอิ้งก็ห่มผ้านางแล้วสวมนวมนาง *(ลักษณะคล้ายกับกรองคอของเครื่องยักษ์ พระ และลิง แต่ของนางมีรูปร่างกลม ส่วนของยักษ์ พระ และลิง มีรูปร่างเป็นรอยหยักรอบ ๆ)* หลังจากสวมนวมนางแล้วก็สวมจี้ *(ลักษณะเช่นเดียวกับทับทรวงของเครื่องแต่งตัวฝ่ายชายแต่อันเล็กกว่า)* เสร็จแล้วก็สวมกำไลข้อมือ ซึ่งมีขนาดเล็กกว่ากำไลข้อมือของผู้ชาย เมื่อแต่งเครื่องนางตามที่เล่ามานี้ ก็เป็นอันว่าเสร็จเรียบร้อย รอเวลาที่จะออกแสดงได้แล้ว แต่เวลาจะออกแสดงตัวนางจะต้องสวมเครื่องประดับศีรษะ ซึ่งในสมัยหลังนี้มีผู้ประดิษฐ์คำศัพท์ขึ้นใช้ว่า **"ศิราภรณ์"** ศิราภรณ์ของตัวนาง ในการแสดงโขนมีอยู่หลายชนิด เช่น กระบังหน้า รัดเกล้าเปลว รัดเกล้ายอด และมงกุฎ

ตัวนางสวมรัดเกล้ายอด

กระบังหน้ามีอยู่ ๒ แบบ คือ แบบลงรักปิดทอง ใช้สำหรับประดับศีรษะตัวนางกำนัล และแบบที่ทำด้วยแผ่นเงิน ฉลุลวดลายประดับพลอย

รัดเกล้าเปลว ใช้ประดับศีรษะของนางพี่เลี้ยงหรือสตรีต่ำศักดิ์ ท่านที่เคยชมโขนตอนนางลอยคงจะได้เห็นนางเบญกายสวมรัดเกล้าเปลว เพราะนางเบญกายถูกทศกัณฐ์ถอดยศปลดฐานันดรศักดิ์จากตำแหน่งพระหลานหลวงลงเป็นไพร่ หลังจากที่พิเภกผู้เป็นบิดาถูกขับไล่ออกจากกรุงลงกา แต่ถ้าเป็นเวลาที่พิเภกยังอยู่ในกรุงลงกา หรือตอนที่พิเภกได้ครองกรุงลงกา หลังจากทศกัณฐ์ตายแล้ว นางเบญกายก็จะสวมรัดเกล้ายอด ซึ่งถือเป็นเครื่องประดับศีรษะของนางกษัตริย์หรือสตรีผู้สูงศักดิ์

ทั้งรัดเกล้ายอดและรัดเกล้าเปลว เป็นเครื่องประดับศีรษะหรือศิราภรณ์ของตัวโขนที่เป็นตัวนางเฉพาะที่เป็นนางยักษ์เท่านั้น นางยักษ์ในเรื่องรามเกียรติ์ที่นำมาแสดงโขนกำหนดให้สวมรัดเกล้า เช่น นางตรีชฎาชายาของพิเภก เมื่อยังไม่ถูกถอดลงเป็นไพร่ไปอยู่รับใช้นางสีดาที่ในอุทยาน ก็สวมรัดเกล้ายอด พอถูกถอดสวมรัดเกล้าเปลว เช่นเดียวกับนางเบญกายที่กล่าวถึงแล้ว นอกจากนี้ก็มีนางสุวรรณกันยุมาชายาของอินทรชิตสวมรัดเกล้ายอด นางพิรากวนพี่สาวของไมยราพณ์ผู้ครองเมืองบาดาล ตอนที่ยังไม่ถูกถอดลงเป็นไพร่สวมรัดเกล้ายอด แต่เมื่อถูกถอดแล้วสวมรัดเกล้าเปลว การที่กำหนดให้ตัวโขนที่เป็นตัวนางยักษ์สวมรัดเกล้านั้น ตามปกติโขนของกรมศิลปากรเท่านั้นที่ยึดถือหลักเช่นนี้อย่างเคร่งครัด ส่วนโขนของคณะเอกชนไม่ค่อยพิถีพิถันเกี่ยวกับเรื่องนี้มากนัก มุ่งเอาแต่เพียงความสวยงามและเครื่องประดับศีรษะตัวนางที่คณะของตนมีอยู่เท่านั้น ผู้เขียนเคยเห็นนางเบญกายสวมมงกุฎ และนางสีดาสวมรัดเกล้ายอดในการแสดงโขนของคณะเอกชนบางคณะ

เครื่องประดับศีรษะของตัวโขนที่แสดงเป็นตัวนางชนิดสุดท้ายก็คือ มงกุฎใช้ประดับศีรษะของตัวนาง เฉพาะที่เป็นนางมนุษย์ เช่น นางไกยเกษี นางเกาสุริยา นางสมุทรชา นางสีดา หรือนางฟ้า เช่น พระอุมา พระลักษมี เป็นต้น นางสุพรรณมัจฉา ซึ่งเป็นนางปลา ร่างกายท่อนบนเป็นคน ท่อนล่างเป็นปลา เวลาแต่งเครื่องโขนแต่งแบบเครื่องนางสีขาว แต่ติดหางปลาที่ตรงก้น นางสุพรรณมัจฉาก็สวมมงกุฎเช่นเดียวกับนางมนุษย์ทั่วไป

สำหรับเครื่องสวมศีรษะตัวละครรำ ตัวพระสวมชฎา ถ้าเป็นตัวปันหยี (อิเหนาปลอม) จะสวมปันจุเหร็จ ตัวนางสวมรัดเกล้ายอด รัดเกล้าเปลว ทั้งละครในและละครนอก แต่บางคณะก็สวมมงกุฎ เครื่องแต่งกายโขนละครรำก็ขอจบเพียงแค่นี้

ตัวนางสวมรัดเกล้าเปลว

เนาวรัตน์ ทองรมย์

โนรา เป็นศิลปะการละเล่นพื้นเมืองของภาคใต้ ที่มีมาแต่โบราณ รู้จักกันแพร่หลาย เรียกว่า ***"มโนห์รา"*** แต่ชาวปักษ์ใต้นิยมพูดตัดคำให้สั้นลงว่า ***"โนรา"*** ซึ่งเดิมเป็นการเล่นที่นิยมกันมากทั่วภาคใต้ แต่มาซบเซาลงชั่วระยะเวลาหนึ่ง และแล้วนับว่าเป็นโชคดีของชาวใต้และชาวไทยทั้งมวล ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงฟื้นฟูสนับสนุนให้อนุรักษ์เพลงไทยเดิม ดนตรีไทย และการละเล่นพื้นเมือง การแสดงโนราจึงฟื้นฟูขึ้นอีกครั้ง จนถึงขุนอุปถัมภ์นรากร *(พุ่มเทวา)* โนราที่มีชื่อเสียงของจังหวัดพัทลุง ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ คณะโนราจึงฟื้นฟูขึ้นเป็นลำดับ และที่น่าปีติยินดีเป็นอย่างยิ่ง ก็คือ มีครูผู้เสียสละเวลา ฝึกหัดการเล่นโนราให้แก่เด็กนักเรียนจนมีชื่อเสียง คือ โรงเรียนศรียาภัย จังหวัดชุมพร ครูผู้นี้คือ อาจารย์นิยม บำรุงเสนา

อาจารย์นิยม บำรุงเสนา ได้ทุ่มเททั้งกายและใจ ในการสั่งสอนนักเรียนร่ายรำโนราโดยไม่เคยคิดเงินเลย ผู้เขียนจึงขอเล่าประวัติย่อ ๆ ของอาจารย์นิยม พอสังเขป

อาจารย์นิยม บำรุงเสนา เกิดที่อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เมืองที่ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนหนังตะลุงและโนรา และยังเชื่อกันว่า **'โนรา'** มีถิ่นกำเนิดที่เมืองพัทลุง ในยุคสมัยศรีวิชัยตอนปลาย *(ประมาณยุคสุโขทัยตอนต้น)* สังคมท้องถิ่นของเมืองพัทลุง เมื่อ ๖๐ - ๗๐ ปีที่ผ่านมา จึงเต็มไปด้วยนักปราชญ์ในทางหนังตะลุง โนรา คือมีทั้งนายหนังตะลุง ผู้รำโนรา ผู้เล่นหนังดนตรีหนังตะลุง โนรา ช่างแกะตัวหนังตะลุง คนแต่งกลอน แต่งเรื่องราวให้หนังตะลุง-โนรา อยู่ทุกหมู่บ้าน ตำบล สิ่งเหล่านี้มีความผูกพันอยู่ในสายเลือดของคนรุ่นแล้วรุ่นเล่าของยุคสมัยนั้น

บิดาและลุงของอาจารย์นิยม เป็นนักกลอนสด และเป็นนักเขียนกลอนหนังตะลุง โนรา ให้แก่ศิลปินพื้นบ้าน ส่วนคุณป้าของอาจารย์นิยม ชื่อเปลื้อง พลเพชร เป็นผู้ใหญ่โนรา สืบเชื้อสายโดยสายเลือดต้องทำพิธีตั้งโรงครูทุก ๓ ปี อาจารย์นิยมจึงเริ่มสนใจ และฝึกการเล่นดนตรีหนังตะลุงเมื่ออายุ ๑๕ ปี ครั้นเมื่ออายุ ๑๗ ปี ก็สามารถเล่นดนตรีหนังตะลุง โนรา ได้เกือบทุกประเภท คือโหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง ซออู้ ซอด้วง ขลุ่ย ยกเว้นปี่ใน ได้ครอบครูหนังตะลุงเมื่ออายุครบ ๑๗ ปี กับครูเส็น ฝักหมิด นายหนังตะลุงรุ่นเก่าของเมืองพัทลุง และได้ครอบครูโนราเมื่ออายุ ๑๘ ปี กับป้าเปลื้อง พลเพชร

อาจารย์นิยมเล่าว่า การใช้ชีวิตในช่วงนั้นคลุกคลีอยู่กับหนังตะลุงเป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยได้สนใจในวิชาโนรามากมายนัก เพียงแต่ครอบครูโนราเพื่อสืบเชื้อสายตามประเพณีเท่านั้น

อาจารย์นิยมมาสนใจวิชาโนราอย่างจริงจัง เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๘ เวลานั้นกำลังศึกษาอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ได้ไปชมการแสดงโนราของคณะโนราพุ่มเทวา ที่วัดพิชัยญาติ เนื่องในงานทำบุญเดือนสิบ เนื่องจากตัวเองเคยมีพื้นฐานความรู้และคลุกคลีกับเรื่องนี้มานาน จึงเกิดความสนใจและตั้งใจอยู่ลึก ๆ ว่าจะต้องทำสิ่งนี้ให้จริงจังสักครั้งเมื่อมีโอกาส การทำในสิ่งดังกล่าวหมายถึงจะศึกษา ค้นคว้า ฝึกฝน และเผยแพร่คุณค่าเหล่านี้ให้แก่สาธารณชน ให้ได้อย่างน้อยสักครั้งหนึ่งในชีวิต

เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๐ อาจารย์นิยมได้มารับราชการที่จังหวัดชุมพร ได้รู้จักและสนิทสนมกับครูโนรารุ่นเก่าท่านหนึ่ง คือครูเทพ มณีรัตน์ *(ท่านผู้นี้เคยเป็นศิษย์ของโนราพุ่มเทวา)* อาจารย์นิยม กับครูเทพ จึงได้ร่วมกันฟื้นความรู้ดั้งเดิมของแต่ละคน ร่วมศึกษาค้นคว้าและทำการสอนให้แก่เด็ก และชาวบ้านที่สนใจ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๕ ถึง พ.ศ.๒๕๓๒ เมื่อจังหวัดชุมพรประสบวาตภัยจากพายุเกย์ จึงต้องหยุดดำเนินการ

ต่อมาใน พ.ศ.๒๕๓๘ อาจารย์นิยมได้เปิดเรียนและสอนวิชาโนรา และจัดตั้งคณะโนราศรียาภัยขึ้นในโรงเรียนศรียาภัยซึ่งเป็นโรงเรียนประจำจังหวัด *(ชาย)* และเป็นโรงเรียนใหญ่ที่สุดของจังหวัดชุมพร

ใน พ.ศ.๒๕๔๔ ได้จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดชุมพรขึ้นในโรงเรียนศรียาภัย โดยการทำงานพร้อมกันระหว่างโรงเรียนกับองค์กรชุมชน ทำการเรียนการสอนทั้งนักเรียนในระบบและประชาชนผู้สนใจทั่วไป โดยมิได้คิดมูลค่าใด ๆ ทั้งสิ้น มาจนถึงปัจจุบัน *(พ.ศ.๒๕๔๘)*

อาจารย์นิยมเล่าว่า เด็กนักเรียนคนใดมาสมัครเรียนโนราก็จะรับไว้ทุกคน เด็กบางคนก็อดทนเรียนร่ายรำไปได้ดี บางคนมาขอลาออกเองเพราะรำไม่ไหว แต่ก็ยังมาร่วมทำงานในคณะ เช่น มาทำเครื่องแต่งตัวให้เพื่อน ๆ ร้อยลูกปัด คณะนักเรียนทำเครื่องแต่งตัวโนราเอง ร้อยเสื้อลูกปัดเอง ยกเว้นเทริดที่ต้องสั่งซื้อ

อาจารย์นิยมฝึกสอนนักเรียนจนมีความสามารถเล่นโนราได้อย่างดี ร่ายรำอ่อนช้อยงดงาม คณะโนราของโรงเรียนศรียาภัยได้รับเชิญให้ไปแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ แสดงให้แขกผู้มีเกียรติที่ไปเยือนจังหวัดชุมพรได้ชมเป็นขวัญตา เช่น นายกรัฐมนตรีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร คุณหญิงกษมา เกษมสันต์ ณ อยุธยา ฯลฯ ได้รับคำชมเชยมาก

ด้วยความสามารถและความเสียสละของอาจารย์นิยม ทำให้ท่านได้รับเกียรติคุณ เกียรติบัตรจากสถานที่ต่าง ๆ มากมาย ดังนี้

- โล่เชิดชูเกียรติบุคคลดีเด่น ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมจากสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดชุมพร พ.ศ. ๒๕๓๖
- โล่บุคลากรดีเด่น จากโรงเรียนศรียาภัย พ.ศ.๒๕๓๘
- ครูดีเด่น จากกรมสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๙
- ครูดีเด่นผู้ส่งเสริมและพัฒนาการใช้ภาษาไทย จากกรมวิชาการ พ.ศ.๒๕๓๙
- ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง กรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัด จากเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒
- ศิลปินดีเด่น จังหวัดชุมพร สาขาศิลปะการแสดงด้านมโนห์รา จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๕
- ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านศิลปกรรม *(โนรา-หนังตะลุง)* จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๖
- บุคคลดีเด่นแห่งปี จากสโมสรโรตารีชุมพร ภาค ๓๓๓๐ โรตารีสากล พ.ศ.๒๕๔๖

ประวัติที่มาของโนรา

เนื่องจากการเล่นโนรามีมานานตามที่ท่านผู้รู้ได้สันนิษฐานไว้ว่า เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยศรีวิชัย หรือไม่ก็ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นอย่างน้อย ท่านผู้รู้บางท่านก็กล่าวว่า โนราน่าจะเป็นวัฒนธรรมของอินเดียมาแต่เดิม แพร่หลายเข้าสู่ชวาและมลายู แล้วจึงเข้าสู่จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย เพราะถ้าสังเกตท่ารำของโนราโดยเฉพาะท่ารำในตอนไหว้ครูจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีท่าทางและการใช้นิ้วมือคล้ายอินเดีย ลีลาที่รำก็มีเชิงชวาปนอยู่มาก การแสดงก็คล้ายคลึงกับการแสดง **"มะโย่ง"** ของมลายูเป็นที่สุด

แต่มีบางท่านกล่าวว่า โนราน่าจะเป็นการละเล่นของชาวปักษ์ใต้ดั้งเดิมมิได้นำมาจากแห่งใด วิวัฒนาการมาจากการทำพิธีบวงสรวงของพวกพราน ซึ่งล่าสัตว์เป็นอาชีพ เครื่องดนตรีทุกอย่างก็วิวัฒนาการมาจากพราน เช่น ใช้ใบไม้เป่าเรียกสัตว์ทำให้เกิดเครื่องเป่า *(เช่น ปี่)* เคาะไม้ทำให้เกิดการเคาะจังหวะ และเกิดเครื่องเคาะจังหวะ *(เช่น กรับ ฉิ่ง ฉาบ)* การจับผึ้งก็มีการกล่อมผึ้ง ทำให้เกิดการขับบทหรือการร้องกลอน ในการล่ากระจงของพรานก็ใช้ใบไม้รองสูง ๆ แล้วตีเป็นจังหวะภายหลังได้ใช้หนังสัตว์หุ้มกระบอกแทน จนกลายเป็นเครื่องตีคือกลอง

ตำนานกำเนิดของโนรา จึงมีมาหลายทาง

ตำนานแรก ได้รับคำบอกเล่าจากขุนอุปถัมภ์นรากร *(โนราพุ่มเทวา)* อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ดังนี้

พระยาสายฟ้าฟาด เป็นกษัตริย์ครองเมือง ๆ หนึ่ง มีชายาชื่อ นางศรีมาลา มีธิดาชื่อ นวลทองสำลี นางนวลทองสำลีสุบินว่า มีเทพธิดามาร่ายรำให้ดู

ท่ารำมี ๑๒ ท่า มีดนตรีประโคมได้แก่ กลอง ทับ โหม่ง ฉิ่ง ปี่ และแตระ นางจึงให้ทำเครื่องดนตรีและหัดรำตามที่สุบินเป็นที่ครึกครื้นในปราสาท ตำนานมโนห์รา หรือโนรา ผูกไว้เป็นคำกาพย์ดังนี้

"นางนวลทองสำลี เป็นบุตรีท้าวพระยา
นรลักษณ์งามหนักหนา จะแจ่มดังอัปสร
เทวาเข้าไปดลจิต ในเนรมิตเทพสังหร
รูปร่างอย่างขี้หนอน ร่อนรำท่าต่างกัน
แม่ลายฟั่นเฟือน กระหนกล้วนแต่เครือวัลย์
บทบาทกล่าวขาดพัน ย่อมจำแก้แน่หนักหนา
จำได้สิบสองบท ตามกำหนดในวิญญาณ์
เมื่อฟื้นตื่นขึ้นมา แจ้งความเล่าเหล่ากำนัล...."

วันหนึ่ง นางอยากเสวยเกสรบัวในสระหน้าวัง ครั้นนางกำนัลเก็บถวายให้เสวย นางก็ทรงครรภ์ แต่ยังคงเล่นรำอยู่ตามปกติ วันหนึ่งพระยาสายฟ้าฟาดเสด็จทอดพระเนตรการรำของธิดา เห็นนางทรงครรภ์ทรงซักไซ้เอาความจริง แต่ไม่ทรงเชื่อว่าธิดาทรงครรภ์ เพราะเสวยเกสรบัว จึงรับสั่งให้เอานางลอยแพพร้อมกับนางกำนัล ๓๐ คน แพไปติดที่เกาะ **"กะชัง"** หรือ **"สะชัง"** จนประสูติโอรสที่เกาะนั้นให้ชื่อว่า **"เพรากุมาร"** นางฝึกสอนให้โอรสรำโนรา โดยนางรำให้ดูริมฝั่งน้ำให้โอรสดูเงาในน้ำ จนพระกุมารรำได้แล้วเล่าเรื่องแต่หนหลังให้ทราบ พระอินทร์เนรมิตคนให้ ๑๒ คน ออกเดินทางร่ายรำไปจนถึงเมืองพระยาสายฟ้าฟาด พระยาสายฟ้าฟาดทรงปลอมพระองค์ไปดูโนรา เห็นกุมารน้อยมีหน้าตาคล้ายพระธิดา จึงสอบถามจนได้ความจริงว่า เป็นพระราชนัดดา จึงรับสั่งให้เข้าวังแล้วให้อำมาตย์ไปรับนางนวลทองสำลีจากเกาะกะชัง ครั้นนางเข้าเมืองแล้ว พระยาสายฟ้าฟาดได้จัดพิธีรับขวัญ และให้มีการรำโนราในงานโดยประทานเครื่องต้นสำหรับกษัตริย์อันมีเทริด กำไลแขน ปั้นเหน่ง สังวาลพาดเฉียงสองข้าง ปีกนกแอ่น หางหงส์ สนับเพลา ฯลฯ และพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้แก่กุมารน้อยราชนัดดาเป็น **"ขุนศรีศรัทธา"**

ตำนานที่ ๒ ผู้เล่าคือ โนราวัดจันทร์เรือง ตำบลพังยาง อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ดังนี้

ท้าวมัทศิลป์ นางกุญเกสี เจ้าเมืองปิญจา มอบราชสมบัติให้เจ้าสืบสาย โอรสขึ้นครองแทน โดยแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพระยาสายฟ้าฟาดและมอบพี่เลี้ยงให้ ๖ คน ชื่อนายทอง นายเหม นายบุษป์ นายวงศ์ นายตั้น และนายทัน โดยแต่งตั้งให้แต่ละคนมีบรรดาศักดิ์และหน้าที่ดังนี้ นายทองเป็นพระยาหงส์ทอง ตำแหน่งทหารเอกฝ่ายซ้าย นายเหมเป็นพระยาหงส์เหมราช ทหารเอกฝ่ายขวา นายบุษป์เป็นขุนพิจิตรบุษบา ตำแหน่งปลัดขวา นายวงศ์เป็นพระยาไกรยวงศา ตำแหน่งปลัดซ้าย นายตั้นเป็นพระยาหริตันปัญญา ตำแหน่งขุนคลัง และนายทันเป็นพระยาโกนทันราชา ให้เป็นใหญ่ฝ่ายปกครอง

เจ้าพระยาสายฟ้าฟาดมีชายาชื่อ ศรีดอกไม้ มีธิดาชื่อนวลสำลี นางนวลสำลีมีพี่เลี้ยง ๔ คนคือ แม่แขนอ่อน แม่เภา แม่เมาคลื่น และแม่ยอดตอง เมื่อนางนวลสำลีเจริญวัย พระอินทร์คิดจะให้มีนักรำแบบใหม่ขึ้นในเมืองกุลชมพูเพิ่มจากหัวล้านชนกันและนมยานตีเก้ง ซึ่งมีมาก่อน จึงดลใจให้นางนวลสำลีอยากกินเกสรบัว ขณะที่นางกินเกสรบัว พระอินทร์ก็ส่งเทพบุตรไปจุติในครรภ์ของนาง จากนั้นมานางรักแต่ร้องรำสนุกสนาน แม้เจ้าพระยาสายฟ้าฟาดจะห้ามปราม แต่พอลับหลังก็ยิ่งสนุกสนานยิ่งขึ้น เจ้าพระยาสายฟ้าฟาดจึงสั่งเนรเทศ ให้จับลอยแพพร้อมด้วยพี่เลี้ยงไปเสียจากเมือง พระยาหงส์ทองกับพระยาหงส์เหมราชเห็นเช่นนั้นจึงวิตกว่า ขนาดพระธิดาทำผิดเพียงนี้ถึงถูกทำโทษให้ลอยแพ ถ้าตนผิดก็ต้องถึงประหาร จึงหนีออกจากเมืองไปเสีย

แพของนางนวลสำลีลอยไปติดที่เกาะกะชัง นางคลอดบุตรที่เกาะนั้น ให้ชื่อว่า **"อจิตกุมาร"** เมื่ออจิตกุมารโตขึ้นก็หัดร้องรำด้วยตนเอง โดยดูเงาในน้ำเพื่อรำให้สวยงามและสามารถรำท่าแม่บทได้ครบ ๑๒ ท่า เมื่อข่าวนี้แพร่ไปถึงเมืองปิญจา เจ้าพระยาสายฟ้าฟาดจึงให้คนไปรับมารำให้ชาวเมืองดู ชาวเมือง

ก็ชอบหลงใหลการรำ นางนวลสำลีและพี่เลี้ยงจึงเล่าความหลังให้อจิตกุมารฟัง อจิตกุมารจึงขอเข้าเฝ้าเจ้าพระยาสายฟ้าฟาดทูลความเป็นมาให้ฟัง พระเจ้าตายอมรับและให้พระยาทั้งสองที่หนีไปกลับมารับราชการตามเดิม

อจิตกุมาร ให้ทำพิธีโรงครู ตั้งเครื่องที่สิบสอง แล้วเชิญครูเก่าแก่ให้มาดูการรำของเขา และเชิญมากินเครื่องบูชา แล้วเชิญพระยาทั้ง ๖ ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงเจ้าพระยาสายฟ้าฟาดขึ้นกินเครื่องบูชาด้วย เมื่อทุกคนได้เห็นการรำก็พอใจหลงใหล แต่เสียตรงที่เครื่องแต่งกายเป็นผ้าเก่า ๆ ขาด ๆ จึงหยิบผ้ายกที่จัดไว้เป็นเครื่องบูชาให้เปลี่ยนแทน พอเปลี่ยนแล้วเห็นว่ารำงดงามยิ่งขึ้นเจ้าพระยาสายฟ้าฟาดจึงเปลื้องเครื่องทรงและถอดมงกุฎให้และกำหนดเป็นหลักปฏิบัติว่า ถ้าใครจะรับโนราไปรำต้องมีขันหมาก ให้ปลูกโรงรำกว้าง ๙ ศอก ยาว ๑๑ ศอก ให้โรงรำเป็นเขตกรรมสิทธิ์ของคณะผู้รำ

อจิตกุมารรำถวายครูอยู่ ๓ วัน ๓ คืน แล้วให้เชิญครูทั้งหมดให้กลับไป เสร็จพิธีแล้ว เจ้าพระยาสายฟ้าฟาดให้เปลี่ยนชื่ออธิดาจากนวลสำลี เป็น **"ศรีมาลา"** ให้เปลี่ยนชื่อ อจิตกุมารเป็น **"เทพสิงสอน"** แล้วพระราชทานศรและพระขรรค์ให้ด้วย

จากนั้นมาพระเทพสิงสอน ได้เที่ยวเล่นรำยังที่ต่าง ๆ พระยาทั้ง ๔ คน ขอติดตามไปเล่นด้วย ขุนพิจิตรบุษบากับพระยาไกรยวงศา เล่นเป็นตัวตลกสวมหน้ากากพราน จึงเรียกขานต่อมาว่าขุนพราน พระยาพราน พระยาโกนทันราชาแสดงการโถมน้ำ ส่วนพระยาหริตันปัญญา แสดงการลุยไฟให้คนชม จึงได้นามเรียกขานกันว่า พระยาโถมน้ำ และพระยาลุยไฟ ตามลำดับ

กล่าวถึงเมืองปัญจา เจ้าเมืองชื่อท้าวแสงอาทิตย์ ชายาชื่อกฤษณา มีโอรสชื่อศรีสุธน ศรีสุธนมีชายาชื่อกาหนม มีพรานปืน ๑ คน คอยรับใช้ชื่อ บุญสิทธิ์ พรานออกป่าล่าเนื้อมาส่งส่วยทุก ๗ วัน ครั้งหนึ่งหาเนื้อไม่ได้ แต่ได้พบนาง ๗ คน มาอาบน้ำที่สระอโนดาต ครั้นกลับมาเฝ้าพระราชา และทูลว่าหาเนื้อไม่ได้ จึงถูกภาคทัณฑ์ว่าถ้าหาเนื้อไม่ได้อีกครั้งจะถูกตัดหัว พรานจึงคิดจะไปจับนางทั้ง ๗ คน มาถวายสัก ๑ คน นางทั้ง ๗ คน เป็นบุตรสาวท้าวทุมพร เดิมท้าวทุมพรเป็นนายช่างของเมืองปัญจา ท้าวแสงอาทิตย์ให้สร้างปราสาทที่สวยที่สุด ครั้งสร้างเสร็จท้าวแสงอาทิตย์สั่งให้ฆ่าท้าวทุมพร เพราะเกรงว่าจะไปสร้างปราสาทอื่นสวยกว่าของพระองค์ ท้าวทุมพรจึงหนีไปอยู่เมืองไกรลาส มีเมียชื่อเกษณี มีลูกสาว ๗ คน ชื่อ จันทสุหรี

ศรีสุรัต พิม พัด รัชตา วิมมาลา และโนรา เมื่อลูกสาวจะไปอาบน้ำที่สระอโนดาต ท้าวทุมพรจึงทำปีกหางให้บินไป ขณะที่นางทั้ง ๗ กำลังอาบน้ำที่สระอโนดาต พรานบุญได้ลักปีกหางของนางโนรา แล้วไปขอร้องพญานาคเกลอของตนมาช่วยจับ พญานาคนี้เดิมเคยถูกครุฑเฉี่ยว พรานบุญสิทธิ์ช่วยชีวิตไว้ได้ พญานาคจึงมาช่วยพรานจับนางโนราได้ พรานจึงนำนางไปถวายพระศรีสุธน พระศรีสุธนรับไว้เป็นชายา

ต่อมามีข้าศึกเมืองพระยาจันทร์ยกมาตีเมืองปัญจา พระศรีสุธนออกศึก แล้วตามไปปราบถึงเมืองพระยาจันทร์ อยู่ข้างหลังนางกาหนม หาอุบายจะฆ่านางโนรา โดยจ้างโหรให้ทำนายว่า พระศรีสุธนมีพระเคราะห์จะไม่ได้กลับเมือง ถ้าไม่ได้ทำพิธีบูชายัญการบูชายัญนี้ให้เอานางโนราเผาไฟ นางโนราจึงอุบายขอปีกหางสวมใส่เพื่อรำให้มารดาของสามีดูก่อนตายแล้วให้เปิดจาก ๗ ตับ เพื่อรำถวายเทวดา นางรำจนคนดูเพลินแล้วบินหนีไปเมืองไกรลาส พระศรีสุธนตามไปจนได้รับกลับเมือง

ต่อมาพรานบุญสิทธิ์ได้พบน้ำสุราที่คาคบไม้ดื่มแล้วนึกสนุก เดินทางไปพบเทพสิงสอนเที่ยวรำเล่นอยู่ จึงสมัครเข้าเป็นพราน ต่อมาพระยาสายฟ้าฟาดให้เทพสิงสอนบวช พรานบุญจึงนำเรื่องโนราที่ตนพบมาเล่าให้ฟัง และดัดแปลงขึ้นเล่นในงานพิธีนั้น โดยเล่นตอนคล้องนางโนราที่เรียกว่า **"คล้องหงส์"**

ตำนานที่ ๓ สมเด็จพระเจ้าบรมวงค์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอ้างถึงหลักฐานอันเป็นตำนานที่ได้ไปจากเมืองนครศรีธรรมราช **"ในบทละครครั้งกรุงเก่า เรื่อง นางมโนห์ราและสังข์ทอง"** ความว่า

"ตำนานของละคอนโนรา มีในคำไหว้ครูของเขาว่าครูเดิมชื่อขุนศรัทธา อยู่ในกรุงศรีอยุธยา มีความผิดต้องราชทัณฑ์ให้ลอยแพไปเสียจากพระนคร แพขุนศรัทธาลอยออกปากน้ำไปติดอยู่ที่เกาะสีชัง พวกชาวเรือทะเลพบ จึงรับไปส่งขึ้นที่เมืองนครศรีธรรมราช ขุนศรัทธาจึงได้ไปเป็นครูฝึกหัดโนราให้มีขึ้นที่เมืองนครแต่เดิมมา"

ตำนานที่ ๔ เป็นตำนานละครชาตรีของกรมศิลปากร ปรากฏในหนังสือการละเล่นของไทย

ท้าวทศวงค์และพระนางสุวรรณดารา ครองกรุงศรีอยุธยา มีพระธิดาองค์หนึ่งทรงพระนามว่า **"นางนวลสำลี"** ครั้นพระธิดาเจริญวัยขึ้น เทพยดาก็จุติลงมาปฏิสนธิในครรภ์ เมื่อความทราบถึงพระบิดา ก็ทรงพระราชดำริว่าจะเป็นที่อับอายแก่ชาวเมือง จึงตรัสสั่งให้ลอยแพนางนวลสำลี เทพยดาบันดาลให้เกิดพายุพัดแพลอยไปติดอยู่ที่เกาะสีชัง และเนรมิตศาลาให้นางอาศัย เมื่อครบถ้วนทศมาส นางก็ประสูติพระกุมาร เทพยดานำดอกมณฑาสวรรค์มาชุบเป็นนางนมชื่อ แม่ศรีมาลา แล้วชุบแม่เพียน แม่เภา เป็นพี่เลี้ยง

วันหนึ่งพระกุมารพร้อมด้วยนางนมและนางพี่เลี้ยงไปเที่ยวป่าพบสระน้ำ ที่สระนั้นมีนางกินรี ๕๐๐ คน มารำเล่นอยู่ พระกุมารกับนางนมคือนางศรีมาลาก็จำเอาท่าของนางกินรีนั้นมาได้ ครั้นอายุ ๙ ปี เทพยดาลงมาประทานนามว่า เทพสิงหร แล้วเอาก้อนศิลาก้อนหนึ่งชุบให้เป็นพรานบุญ อยู่มาวันหนึ่งพระเทพสิงหรและพรานบุญได้ชวนกันไปเที่ยวป่า และนอนหลับใต้ต้นรัง เทพยดาลงมาเข้าฝันบอกท่ารำ พระเทพสิงหรและพรานบุญต่างก็จำได้แม่นยำทั้ง ๑๒ ท่า คือ

- ท่าแม่ลาย
- ท่าบัวตูม
- ท่าเขาควาย ราหูจับจันทร์

- ท่าบัวบาน
- ท่ากินนร
- ท่าบัวคลี่
- ท่าจับระบำ
- ท่าบัวแย้ม
- ท่าลงฉาก หงส์ลีลา
- ท่าแมงมุมชักใย
- ท่าฉากน้อย ช้างประสานงา
- ท่าผาหลา

ท่ารำทั้ง ๑๒ ท่านี้ เป็นท่าแบบฉบับของโนรามาจนทุกวันนี้ ต่อจากนั้นเทพยดาก็เนรมิตทับให้สองใบ ชื่อว่า **"น้ำตาตก"** และ **"นกเขาขัน"** และกลองใบหนึ่งชื่อว่า **"เภรีสุวรรณโลก"** จากนั้นได้ลูบสัมผัสกายองค์เทพยดามาชุบเป็น **"ขุนศรัทธา"** เพื่อเป็นครูโนราไว้แทนเทพยดาองค์นั้น

พระเทพสิงหรกับพรานบุญตื่นขึ้นเห็นขุนศรัทธาทับและกลอง ก็มีความชื่นชมยินดีและยกย่องให้ขุนศรัทธาเป็นครู แล้วพากันกลับไปยังศาลาที่อาศัยเทพยดาได้เนรมิตเรือให้อีก ๑ ลำ นางนวลสำลีก็พาพระเทพสิงหรและบริวารลงเรือลำนั้นไปขึ้นฝั่งที่เมืองอยุธยา พระเทพสิงหรได้รำไปทุกหมู่บ้าน จนเป็นที่เลื่องลือว่ารำได้งดงาม ท้าวทศวงค์จึงรับสั่งให้ไปรำหน้าพระที่นั่ง ท้าวทศวงค์ทอดพระเนตรเห็นนางนวลสำลีก็ทรงจำได้ ตรัสเรียกเข้ามาไต่ถาม นางได้เล่าความแต่หนหลังถวาย ก็ทรงโปรดปรานมากพระราชทานเครื่องต้นให้พระเทพสิงหรและยกขุนศรัทธาเป็นครูโนราอย่างเป็นทางการ

ตำนานที่ ๕ นายพูน เรืองนนท์ เป็นผู้เล่าดังปรากฏในหนังสือ **"การละเล่นของไทย"** ของอาจารย์มนตรี ตราโมท ว่าดังนี้

"พระเทพสิงหรกับแม่ศรีคงคาเป็นสามีภรรยากัน เป็นผู้มีความสามารถแสดงละครชาตรีได้อย่างเลิศ แต่เป็นคนเข็ญใจต้องเที่ยวแสดงละครเร่ร่อนไปในที่ต่างๆ เพื่อหาเลี้ยงตน การแสดงละครของพระเทพสิงหรกับแม่ศรีคงคามีศิลปะถึงขนาดใคร ๆ ก็เลื่องลือไปทั่วเมือง ตลอดจนนางฟ้าเทวดาก็พากันมาดูจนเพลิดเพลินและลืมขึ้นไปเฝ้าพระอิศวร พระอิศวรจึงกริ้วตรัสว่าจะจัดละครโรงใหญ่ขึ้นแสดงเพื่อประชันและจะทำลายการแสดงของพระเทพสิงหรและแม่ศรีคงคาพระวิสสุกรรมได้ทูลทัดทานอย่างไรก็ไม่ทรงเชื่อ พระวิสสุกรรมจึงบอกให้พระเทพสิงหรและแม่ศรีคงคาว่าเวลาแสดงให้ทำที่ประทับของพระองค์ไว้ พระองค์จะเสด็จมาคุ้มครองไม่ให้แพ้พระอิศวร จากตำนานนี้จึงเป็นธรรมเนียมของการเล่นโนราว่าต้องทำเสาผูกผ้าแดงปักไว้กลางโรง มิฉะนั้นต้องสมมติเสาอื่นขึ้นแทน

นอกจากนี้มีตำนานโนรา ของคณะโนราขุนอุปถัมภ์นรากรในรูปของบทกลอน **"กาศครู"** หรือไหว้ครู ซึ่งมีสองตอนยาว ๆ จะขอคัดบางตอนไว้ในเรื่องบทไหว้ครูต่อไป

อาศัยหลักฐานจากตำนานก็ดี จากวรรณกรรมท้องถิ่นก็ดี แม้แต่ในวรรณคดีของภาคกลางที่กล่าวถึงการละเล่นพื้นเมืองชนิดนี้ก็ดี *(เป็นบทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ในรัชกาลที่ ๒)* ปรากฏว่าจนล่วงถึงสมัยรัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ล้วนเรียกการละเล่นชนิดนี้ว่า **"ชาตรี"**

เมื่อชาตรีแพร่หลายสู่ภาคกลาง ชาวภาคกลางเห็นว่ามีลักษณะใกล้ละครจึงเรียกกันว่า **"ละครชาตรี"** ซึ่งตำนานละครอิเหนา พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอ้างถึงโคลงของกรมหมื่นศรีสุเรนทร์ เรื่องพระบรมศพสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก ว่า มีละครชาตรีเล่นในงานมหรสพในกรุงเทพมหานคร *(แต่ในโคลงนั้น ยังคงเรียกว่าชาตรี)* ดังนี้

"ชาตรีตฉบตุบทิ้ง กลองโกน
รำสบัดชัดสะเอวโอน อ่อนแปล้
คนกรับรับขยับโยน เสียงเย้น
ร้องเรื่องรถเสนแก้ ห่อขยุ้มยาโรย"

ต่อมาได้มีผู้คิดนำเอาเนื้อเรื่องบางตอนของนิทานเรื่องพระสุธน เช่น ตอนพรานบุญจับนางกินรีได้ นางมโนห์รามาดัดแปลงเล่นเป็นแบบชาตรี จนเป็นที่

ติดใจของผู้ชม เพราะสนุกสนานทั้งเนื้อเรื่อง รูปร่างลักษณะที่แปลกชวนพิศวงของนางกินรี ความตื่นเต้นชวนสนุกจากบทบาทของพรานบุญ ซึ่งเป็นตัวละครสำคัญเป็นเหตุให้คณะชาตรีเกิดการปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายบางส่วนมีการคิดประดิษฐ์ท่ารำบางท่าให้สอดคล้องกับลีลาของกินรี แม้กระทั่งตัวพรานบุญก็ถูกยืมชื่อ รูปร่าง และลักษณะนิสัยมาใช้เป็นตัวตลกที่เรียกว่า **"พราน"** สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของชาตรี ความนิยมเล่นเรื่องนี้บ่อย ๆ ทำให้ชาวบ้านขานชื่อ **"มโนห์รา"** จนติดปากแทนคำชาตรี แล้วต่อมาคำ **"มโนห์รา"** ก็กลายมาเป็น **"โนรา"** ตามความนิยมตัดทอนพยางค์ของภาษาถิ่นใต้ ในที่สุดคำ **"ชาตรี"** มีผู้เรียกน้อยลง

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานถึงพระองค์เจ้าปัทมราช กล่าวถึง **"ละครชาตรี"** ของพระองค์เจ้าปัทมราช จากเมืองนครศรีธรรมราชที่เข้าไปแสดงในงานพระศพกรมสมเด็จพระเดชาดิศร ณ พระเมรุท้องสนามหลวง ความว่า

"แลลครชาตรีของเสด็จนั้น กระหม่อมฉันได้สั่งให้ทั้งโรงให้เล่นในการพระศพนั้นด้วย มีคนมาดูมาก เพราะเป็นของนอกแปลงเข้ามา กระหม่อมฉันได้ให้เงินโรงวันละสามตำลึงทั้งสี่วัน"

ข้อความนี้แสดงว่า **"ชาตรี"** เมืองคอนที่ไปแสดงนั้นทางเมืองหลวงเรียกว่า **"ลครชาตรี"**

พบหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรว่ามีการเรียกชาตรีเป็น **"มโนห์ราชาตรี"** ในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง **"มโนหรานิบาตคำกาพย์"** ฉบับวัดมัชฌิมาวาสฯ สงขลา ซึ่งบ่งบอกว่าเขียนเสร็จเมื่อ พ.ศ.๒๔๑๑ ในตอนกล่าวถึงการมหรสพในพิธีสมโภชพระสุธนนางมโนห์ราว่า

"มโนราชาตรี ร้องบทเมรี ชมสวน ชวนสมร รำเมื่อกินเหล้า เคล้าคลอชวนนอน ลักยาพาจร เมรีมัวเมา"

จากบทกาพย์นี้บ่งชัดว่าแม้จะเล่นเรื่องอื่นที่ที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องนางมโนห์รา ก็เรียกการละเล่นชนิดนี้ว่า **"มโนราชาตรี"**

อ่านต่อฉบับหน้า

ภาพสะท้อนชีวิตไทยในอดีต
ตอน "เที่ยวงานออกร้านรับประทานขนมไทย"

ใหญ่ นภายน

สมัยนี้เป็นสมัยโลกาภิวัตน์...สิ่งอะไร ๆ มันก็เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยชื่ออะไร ๆ ในสมัยก่อนมาถึงตอนนี้ ก็เรียกชื่อผิดเพี้ยนไปจากอดีต เอาแค่ชื่อว่า "งานออกร้าน" เมื่อสมัยที่ผมเป็นเด็กงานแบบนี้เป็นงานที่เด็ก ๆ พวกเราชอบเที่ยวกันมาก เช่น งานออกร้านตามวัดใกล้ ๆ บ้าน ที่มีโอกาสได้เที่ยว ส่วนงานออกร้านใหญ่ ๆ เช่น งานฉลองรัฐธรรมนูญหรืองานส่งท้ายปีเก่าต้อนรับ ปีใหม่ ที่เด็ก ๆ อย่างพวกเราไม่มีโอกาสเที่ยวหรอก นอกจากผู้ใหญ่สงสารจะพาไปเที่ยวอย่างงานรัฐธรรมนูญก็มีงานออกร้านที่สนามหลวง หรือว่างานขึ้นปีใหม่ก็มีงานออกร้านที่ท้องสนามหลวงทั้งสองงานใหญ่นี้มีการออกร้านสินค้าต่าง ๆ มาขาย อาหารการกินเครื่องใช้ไม้สอยจิปาถะ นอกจากนี้ยังมีของขายอยู่นอกร้านเรียกว่าหาบเร่มีของกินสารพัด บางหาบก็มีเสื่อมาปูให้ลูกค้านั่ง บางหาบก็มีเก้าอี้แบบผ้าใบตัวเล็ก ๆ ตั้งไว้ข้างหาบ

งานสำคัญที่พวกเด็ก ๆ รุ่นผมจำได้แม่นก็คืองานส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่รอบสนามหลวงด้านนอกก็มีร้านรวงไปตั้งขายของอย่างที่บอกไปแล้วแต่ตอนต้น ส่วนภายในสนามหลวงก็มีมหรสพต่าง ๆ มาแสดง เช่น โขน ลิเก ลำตัด เพลงฉ่อย และก็แตรวงของทหารเรือ ทหารบก และวงดนตรีของพวกยะวอหรือชะวา *(นี่คือที่มาของวงดนตรีแบบสตริงแบนเป็นครั้งแรกต่อมาจึงกลายเป็นวงดนตรี* ***'มาเลย์สตริงแบน'*** *ที่อยู่ปากตรอกถนนปั้นใกล้วัดแขกหรือวัดอุมาเทวี ถนนสีลม เพลงที่ดังที่สุดของวงดนตรีคณะนี้คือ* ***'เพลงลำดวนดง'*** *ผู้แต่งก็คือ ซันนี่ เบญจนาวี ที่มีเนื้อร้องที่ขึ้นต้นว่า 'โอ..ลำดวนดงส่งกลิ่นประทินหอม...') ส่วนการแสดงเพลงฉ่อยนั้นเมื่อตอนเด็กก็ชอบไปนั่งดูผู้ใหญ่เขาเล่น สมัยนั้นคนที่ร้องเพลงฉ่อยเก่งที่สุดดูเหมือนจะชื่อ* ***'ลุงอ๊อด'*** ต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็น ***'ขุนสำราญสมิตมุข'*** คู่กับ ***'ขุนสนุกร่าเริง'*** ท่านผู้นี้เป็นตัวตลกตามพระเอกเวลาแสดงลิเก ชื่อจริงว่า ***'ตาหวอ'***

สิ่งสำคัญวันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ในพุทธศักราช ๒๔๗๖ ที่ท้องสนามหลวงนั้นมีแตรวงทหารไปบรรเลง ซึ่งเป็นของทหาร ต่อมาถึงสมัยนี้แตรวงของทหารเราเรียกว่า

'วงโยธวาทิต' สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ท่านได้กรุณาเปลี่ยนชื่อการแสดงไปหลายอย่างเช่น **"ลิเกหรือยี่เก"** ท่านก็ให้เรียกว่า **"นาฏดนตรี"** จำอวดหรือตลก ท่านก็ให้เรียกว่า **"หัสนาฏกรรม"** ส่วนวงดนตรีสากลประเภท **'แจ๊ซ'** ท่านก็ให้เรียกว่า **"หัสดนตรี"** หรืออย่างวงดนตรีออร์เครตร้า ท่านก็ให้เรียกว่า **"วงจุลดุริยางค์"** เห็นมั้ยครับว่าท่านจอมพล ป.พิบูลสงคราม ท่านรักศิลปวัฒนธรรมแค่ไหน ชื่ออะไรที่เป็นภาษาฝรั่งท่านก็เปลี่ยนให้มาเรียกเป็นภาษาไทย ไม่เหมือนสมัยโลกาภิวัตน์ อะไร ๆ ที่เป็นภาษาไทยก็พยายามเปลี่ยนให้มันเป็น **'ภาษาฝรั่ง'** รู้สึกว่ามันจะโก้ดีกว่าภาษาพ่อแม่ของที่เคยใช้หลายร้อยปี ต้องขอโทษท่านผู้ที่เป็นแฟน **"วารสารไทย"** ที่นอกเรื่องยาวไปหน่อย ไม่ใช่ออกแขกนะครับ แต่เป็นดอกเบี้ยแขกจ้ะ

เอาล่ะ...ที่นี้มาว่ากันถึงสิ่งสำคัญในวันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ที่ว่าสำคัญในปีนี้ ผมมีวาสนาได้ไปนอนฟังเพลงใหม่เป็นครั้งแรก ที่บรรเลงโดยวงโยธวาทิตของทหารเรือ ที่บรรเลงอยู่ในเต็นท์ที่ด้านวัดพระแก้ว ถ้าเรียกให้เต็มยศก็ต้องเรียกว่า **"เพลงเถลิงศก"** ที่มีเนื้อร้องดังนี้

ยิ้มเถิดยิ้มเถิดนะยิ้ม ยิ้มแย้มแจ่มใส
สุขสำราญบานใจ ขอให้สวัสดี..
วันที่หนึ่งเมษายน วันตั้งต้นปีใหม่...

พอสองยามของคืนวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ.๒๔๗๖ วงโยธวาทิตของทหารเรือก็บรรเลงเพลงนี้ จนขึ้นวันปีใหม่คือวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๗๗ ตอนที่นอนฟังอยู่ข้างเต็นท์เพราะว่าไปเดินดูอะไร ๆ หลายอย่างในบริเวณท้องสนามหลวง การละเล่นอย่างอื่นเขาเลิกหมดแล้วตั้งแต่สองยาม เหลือแต่วงโยธวาทิตนี่หละ ตอนนั้นยังเป็นเด็กไม่รู้หรอกว่าเพลงนี้มีความสำคัญอย่างไร นอนฟังไปฟังมาก็จำเนื้อร้องตรงท่อนแรกได้ก็ร้องตาม เพราะว่าเพลงนี้วงดนตรีเขาเล่นไปหยุดไปจากสองยามไปจนถึงรุ่งอรุณ

"สนามหลวง" *ที่ว่างคือบริเวณภายในที่มีการแสดงมหรสพต่าง ๆ*

พอรุ่งเช้าต้องรีบวิ่งไปที่ร้านของพี่สาวที่เป็นลูกพี่ลูกน้องกัน ตั้งอยู่ริมขอบสนามหลวง เพื่อไปรับข้าวอาหารหวานคาวกับดอกไม้ธูปเทียน ใส่กระด้งทูนหัวไปขายผู้ที่จะมาใส่บาตรพระ สนมราคาคือกระทงเล็กมีข้าวสุกไข่เค็ม กล้วยหอม ดอกไม้ธูปเทียน กระทงละ ๕ สตางค์ กระทงใหญ่มีข้าวสุก ผัดเผ็ดปลาดุกหรือพะแนงเนื้อหรือแกงเขียวหวานอย่างใดอย่างหนึ่ง ของหวานก็มีทองหยิบ ทองหยอด เม็ดขนุน ขนมชั้น ขนมหม้อแกง อย่างใดอย่างหนึ่งพร้อมทั้งดอกไม้ธูปเทียน กระทงละ ๑๐ สตางค์ มีหญิงชายคู่หนึ่งมาซื้อของที่ผมทูนหัวแล้วร้องขาย **'ข้าวใส่บาตรพระจ้า...'** แกก็เรียกผมซื้อไปสองกระทง ๒๐ สตางค์ แต่แกให้แบงค์ใบละบาท ผมบอกแกไปว่าไม่มีสตางค์ทอนหรอกครับ แกก็เลยว่า **'หนูไม่ต้องทอนหรอกฉันให้หนูหมดเลย'** แหม...ดีใจแทบเป็นบ้า จริง ๆ นะเนี่ย...โถ...สมัยเมื่อ ๕๐ - ๖๐ ปี เงินแปดสิบสตางค์นี้มันมากโข สามารถซื้ออะไรต่ออะไรที่เราชอบได้อย่างสบายใจ ไปโรงเรียนก็ได้แค่วันละ ๓ สตางค์ วันไหนพ่อแม่ใจดีก็ให้ ๕ สตางค์ ไปแห่ใบปลิวตามโรงหนังก็ได้ครั้งละสลึง เวลามีงานเผาศพที่วัดใกล้บ้านตอนเย็นเขาเวียนศพขึ้นเมรุ เจ้าภาพเขาก็จะโปรยทานเอาสตางค์ยัดใส่ลูกมะนาวบ้าง ลูกมะอึกบ้าง ลูกมะกรูดบ้าง มีตั้งแต่หนึ่งสตางค์ ห้าสตางค์ สิบสตางค์ จนถึงหนึ่งสลึง ไม่เคยถึงห้าสิบสตางค์สักที เมื่อขายของหมดกระด้งแล้วก็ไปรับของที่ร้านมาขายอีกจนกระทั่งหมดเวลาที่พระท่านกลับวัดแล้ว ส่วนค่าแรงงานนั้นพี่สาวให้หนึ่งสลึง จะขายกี่เที่ยวก็ช่างอย่างนี้เราไม่ว่ากัน แต่ว่าเศษเงินทอนที่เราได้ฟรี ๆ นั้น ไม่ยอมปริปากบอกพี่ เพราะว่ากลัวถูกโดนยึด นี่คืองานออกร้านสมัยเมื่อตอนเป็นเด็ก พอมาถึงสมัยนี้... งานออกร้านสมัยโน้นที่เขาจัดขึ้นในสถานที่ใหญ่กลับเรียกเพี้ยนไป กลายเป็นภาษาฝาหรั่งมังค่า แล้วภาษาไทยที่เราเรียกกันติดปากว่างานออกร้านมันน่าเกลียดตรงไหน หรือว่าเรียกแบบเก่ามันต่ำต้อยเหลือเกิน หรือว่าขายหน้าขายตาชาวต่างประเทศ

ประเทศสยาม... นามประเทืองว่าเมืองทอง
ไทยเข้าครอง... ตั้งประเทศเขตแดนสง่า...

การเรียก **"งานออกร้าน"** ก็เปลี่ยนไปอีกแบบหนึ่ง อย่างร้านที่ให้เช่าบูชาพระเครื่องต่าง ๆ ก็เรียกเป็น **"แผงพระ"** สมัยก่อนก็มีแผงพระเครื่องเข้าไปตั้งอยู่ในวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ เดิมชื่อว่า **"วัดสลัก"** ต่อมาพวกแผงเหล่านี้ก็ต้องอพยพย้ายจากวัดข้ามฟากไปอยู่ที่ท่าน้ำ เรียกว่าแผงพระเครื่องท่าพระจันทร์ ในที่นี้ผมมีความสนิทสนมอยู่ ๒ แผง คือ แผงเลขที่ ๔๑ - ๔๒ ของนายช่างมนัสชัย เจริญพลนภาชัย ประธานชมรมอนุรักษ์พุทธศิลปไทย น่าเสียดายที่ท่านเสียชีวิตเร็วไปหน่อย ถ้าท่านอยู่ยังกรุณาช่วยดูพระเครื่องให้ผมบ่อย ๆ อีกแผงหนึ่งซึ่งมีความสนิทสนมกันมาก อยากจะได้ตลับทั้งเงินทั้งทองทำให้อย่างสุดฝีมือ ซึ่งสมัยนี้หาได้ยาก คือแผงที่ ๑๓๖ - ๑๓๘ ชื่อร้านฮกเฮงเลี่ยมเงิน *(ผมขอเติมคำว่าทองลงไปคำ)* เพราะว่าขณะนี้ทำตลับทองด้วยขอรับ เจ้าของร้านคือ คุณสุชาดา ศักดิ์ศิริรัตน์ กับ คุณมนู ระกำพล ผู้มีน้ำใจอันประเสริฐทั้งคู่ตั้งแต่รู้จักกัน

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายแผงล้วนแต่ดัง ๆ ทั้งนั้น เช่น แผงพระเครื่องที่สวนจตุจักร แผงพระเครื่องที่ตลาดใหม่ดอนเมือง แผงพระเครื่องใต้สะพานพุทธ เอ้า...ตอนนี้ขอโฆษณาให้ฟรี ๆ ส่วนแผงอื่น ๆ ที่ผมรู้จักอย่าต่อว่าผมว่า **'พี่ใหญ่...ทำไมไม่พูดถึงแผงผมบ้าง'** ก็ต้องขอโทษนะเพื่อนรัก...

ต่อมาที่หอประชุมคุรุสภา...ก็มีงานออกร้านสัปดาห์หนังสือขายถูก ทั้งเรื่องที่พิมพ์เก่าและพิมพ์ใหม่ไปเที่ยวซื้อหาเอาตามใจชอบ นอกจากนี้ยังมีท่านนักเขียนอาวุโสและไม่อาวุโส ให้ท่านนักอ่านได้ไต่ถามถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ท่านเขียนไว้ งานนี้ผู้คนแน่นมาก ล้วนแต่ผู้รักหนังสือ และไม่ค่อยจะอ่านหนังสือ แต่ไปดูผู้ที่เขียนหนังสือ ต่อมา ณ สถานที่แห่งเดียวกันนี้ ไม่ทราบว่าเป็นเวลากี่ปี คำว่า **'ร้านหนังสือก็เปลี่ยนไปเป็นแผงหนังสือ'** แหม...มัน

ร้านยิงปืนลมที่งานภูเขาทอง

รวดเร็วเหลือเกินแต่เอาละ...ยังเป็นคำเรียกแบบไทย

ท่านที่รัก...ตอนนี้ขอย้อนกลับไปเมื่อสมัยผมเป็นเด็กอีกสักครั้ง งานออกร้านที่ยิ่งใหญ่ของเด็กสมัยนั้น คืองานออกร้านที่ **"ภูเขาทอง"** หรือเรียกอย่างเต็มยศว่า **"วัดสระเกศ"** เดิมเป็นวัดโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยาชื่อ วัดสระแก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ทรงสถาปนาขึ้นใหม่ งานนี้พวกเราเด็ก ๆ ต้องหนีโรงเรียนไปเที่ยวเพราะว่าอยู่ไกลบ้านมาก ต้องขึ้นรถรางหลายทอด ขึ้นสายโน้นไปต่อสายนี้ กว่าจะถึงงานออกร้านที่ภูเขาทอง

ทีนี้...ก็มีปัญหาเกี่ยวกับขึ้นรถราง จะต้องเลือกรถรางสายที่อยู่ใกล้บ้านที่สุด สรุปสายที่ใกล้บ้านก็คือ **"รถรางสายหัวลำโพง - บางลำพู"** เราก็เดินจากบ้านหลังวัดแก้วฟ้ามาออกวัดตะเคียนหรือวัดมหาพฤฒารามเดินถนนตัดใหม่เลียบคลองผดุงกรุงเกษมไปถึงสะพานเจริญสวัสดิ์ ๑๖ ถนนพระราม ๔ หน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง เดินข้ามสะพานไปทางขวามือ ที่จอดรถรางต้นสายอยู่ตรงนี้ เราก็ไปเลือกที่นั่งตรงท้าย ๆ เพื่อสะดวกในการขึ้นลง เวลานายตรวจมา เราก็ลงจากรถรอคันใหม่ ทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จะได้ไม่เสียสตางค์ รถรางสายนี้ก็แล่นไปตามเส้นทางคือออกจากต้นทางผ่านโรงเรียนสตรีสายปัญญา - ผ่านสะพานนพวงศ์ - วัดเทพศิรินทราวาส - สะพานยศเส หรือ สะพานกษัตริย์ศึก รถรางเลี้ยวซ้ายเข้าถนนบำรุงเมืองผ่านโรงเลี้ยงเด็ก - โรงพิมพ์หลักเมือง นั่งเรื่อย ๆ มาเรียง ๆ อีกประเดี๋ยวก็ถึงสี่แยกสะพานดำหรือสี่แยกแม้นศรี ลงจากรถรางเดินอีกนิดก็ถึง **"งานภูเขาทอง"**

ทีนี้ยังมีรถรางอีกสายหนึ่ง แต่ว่าต้องต่อสองทอดเดินออกจากบ้านหลังวัดแก้วฟ้าเดินตามถนนสี่พระยาพอถึงสี่แยกก็ข้ามฟากไปตรงหลีกรถรางหน้าโรงน้ำแข็งนายเลิศ *(พระยาภักดีนรเศรษฐ)* ขึ้นรถรางสายถนนตก - หลักเมือง ข้ามสะพานพิทยเสถียรหรือสะพานเหล็กล่างผ่านตลาดน้อย *(คนจีนเรียกตาลักเกี๊ยะ)* ศาลโปลิศสภา - ผ่านเซียงกง - โอเดียน - วัดหัวลำโพง - สามแยก หรือ ซากั๊กโล่ โรงหนังสิงคโปร์ *(เฉลิมบุรี)* โรงหนังน่ำแซ ศาลเจ้าต้นไทร *(เท็กซัส)* พัฒนาการ -

โรงเรียนกว่องสิว - ตลาดกรมภูมิ - วัดเล่งเนยยี่ *(มังกรกมลาวาส)* สี่แยกห้อยเทียนเหลา - โรงหนังแค็ปปิต๊อล - ห้างดิสแฮมท์ - โรงละครศาลาเฉลิมนคร - สี่แยกเอส.เอ.บี. ลงจากรถรางตรงหลีกรถรางหน้าเวิ้งนครเขษม แล้วเดินข้ามฟากไปหน้าห้างขายยาเต็กเฮงหยู *(ปัจจุบันห้างโอสถสภา)* เดินเลาะไปที่ห้างเอส.เอ.บี. ห้างใหญ่ขายนาฬิกาชั้นดีราคาแพง - ผ่านหน้าเลี้ยวไปทางซ้ายมือยืนรอรถรางสายท่าราชวรดิษฐ์ - สี่เสา พอรถรางสายนี้มาก็นั่งตรงข้างท้ายอย่างเคยป้องกันเสียค่ารถ รถรางสายนี้แหละที่เกิดทำนองเพลงชาติที่ใช้กันมาแทบทุกวันนี้หลังจากที่ท่านอาจารย์พระเจนดุริยางค์ *(ปิติ หรือ ปีเตอร์ ไฟฟ์)* ได้รับการขอร้องให้แต่งทำนองเพลงชาติจากเพื่อนรักที่เป็นศิษย์โรงเรียนอัสสัมชัญบางรักมาด้วยกัน คือเรือเอกหลวงนิเทศกลกิจ *(กลาง โรจนานนท์)* เจ้าของชื่อ **"ซอยกลาง"** สุขุมวิท มาขอร้องให้แต่งทำนองเพลงชาติ ท่านตกใจอย่างสุดขีด ไม่รู้จะปฏิเสธอย่างไร จึงรับคำและนัดไปว่าอีก ๗ วันมาฟัง จนครบ ๗ วันแล้ว ยังนึกทำนองเพลงไม่ออกในเช้าวันนั้นจึงเดินไปขึ้นรถรางสายถนนตก - หลักเมือง ตรงปากตรอกโรงภาษีหน้าร้านขายยาเยอรมัน พอรถรางมาก็ขึ้นไปยืนที่หน้าประตูชั้นที่นั่ง จนกระทั่งรถรางสายนี้ไปจอดที่สี่แยกเอส.เอ.บี. ก็มาต่อคันที่ว่านี่หละ เพื่อจะไปลงที่สวนมิสกวัน ขณะนั้นก็พลันแว่วทำนองเพลงขึ้นมาจากเสียงล้อรถรางที่กระทบกับรางเป็นจังหวะ ๖ - ๘ *(ตามทฤษฎีแห่งดนตรี)* ได้ทำนองครบถ้วนตามที่ต้องการ แต่ที่เขียนโน๊ตนั้นเป็นตัวโน๊ตตัวเลข เมื่อถึงสวนมิสกวันแล้วท่านจึงได้บันทึกเป็นโน๊ตสากลอีกครั้งก็พอดีกับเพื่อนรักมาตามนัด ถามว่าเสร็จมั้ย ท่านก็ตอบเสร็จแล้ว จะเล่นให้ฟังเดี๋ยวนี้ แล้วท่านก็ดีดทำนองที่ท่านแต่งให้เพื่อนฟัง เพื่อนขอร้องให้ท่านเล่นอีกครั้งท่านก็เล่นให้ตามขอ พอจบบทเพลงเพื่อนก็ชมว่าเพราะดีพร้อมทั้งยังให้ท่านช่วยเรียบเรียงเสียงประสานให้ด้วย ท่านอาจารย์ก็รับปาก ทำนองเพลงชาตินี้ใช้เวลาบรรเลงเพียง ๔๕ วินาทีเท่านั้น แหม...ผมก็ฝอยยาวไปเลย และก็ต้องขออภัยท่านที่เคารพซึ่งเคยอ่านบทความที่เขียนเพลงชาติมาแล้วหลายครั้งจะทำอย่างไรได้ล่ะครับ เมื่อพูดถึงรถรางสายนี้ทีไรผมก็นึกถึงทำนองเพลงชาติทุกที แต่ไม่เคยคิดที่จะเปลี่ยนแปลงทำนองของท่าน หรือว่าไปเรียบเรียงเสียงประสานซะใหม่ให้มันเป็นแบบฝาหรั่งจ๋า จนจำไม่ได้ว่าเป็นเพลงชาติไทยหรือเปล่า เดชะบุญที่เรายังมี

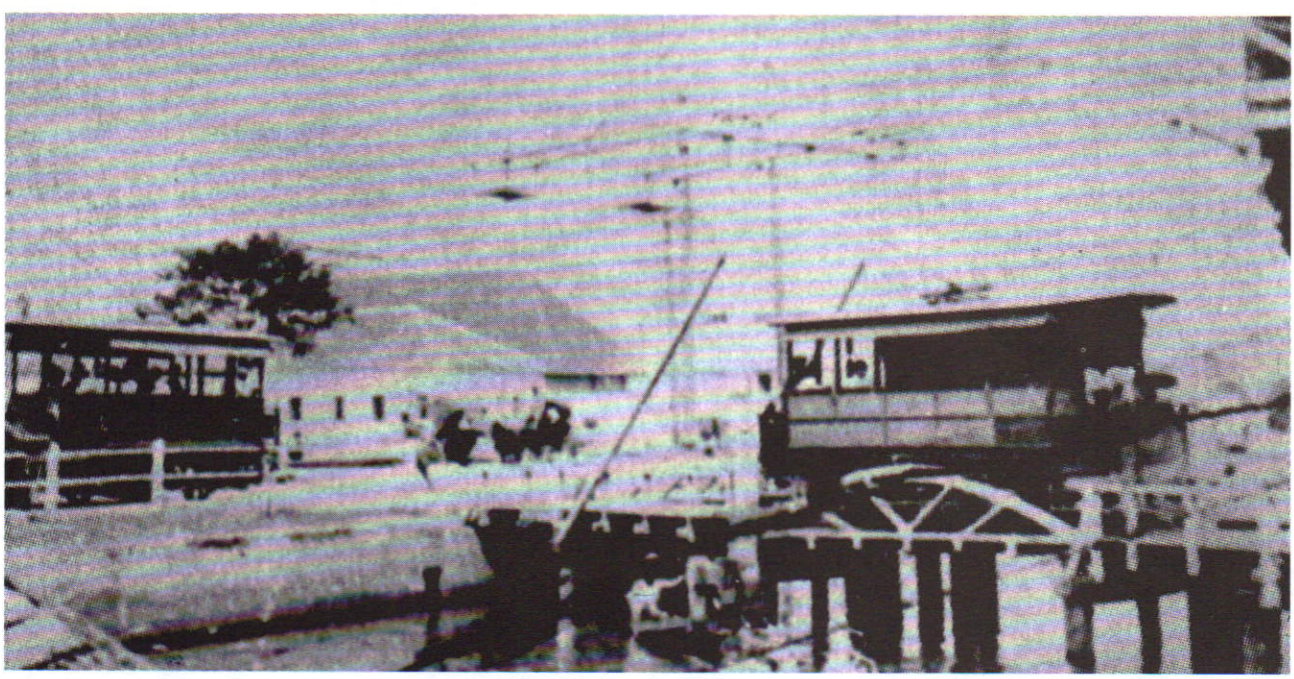

รถราง

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ทำเนียบรัฐบาล ท่านมิได้นิ่งนอนใจ เป่าหมู่เทวฤทธิ์ทั่วทิศศา มาสังคายนาเพลงชาติจนสำเร็จ และบรรเลงแบบเดียวกันหมดทั้งประเทศ

โอโฮ...กว่ารถรางจะถึง **"ภูเขาทอง"** ผมต้องนั่งรถผ่านวัดพระพิเรนทร์ - สี่แยกกวรจักร - สมาคม วาย.เอ็ม.ซี.เอ. โรงเก็บรถเจ็ก *(รถลาก)* วัดดิสานุการาม *(วัดจางวางดิส)* - โรงเก็บรถราง - ตึกทำการประปา - สี่แยกแม้นศรีหรือสะพานดำ ก็นั่งไปลงหน้าวัดสระเกศหรือภูเขาทองทันที โถ...นึกเกือบตายกว่าจะครบเท่าที่เคยผ่านเมื่อเด็ก ๆ เพราะว่าหนทางมันไกลแบบนี้หละ พวกเราถึงไม่ค่อยไปเที่ยวนัก

ท่านที่รัก...ตอนนี้ผมจะพาท่านไปเที่ยวงานออกร้านตามวัดใกล้ ๆ บ้านผมบ้าง เป็นปิดทองพระพุทธบาทจำลอง - ปิดทองหลวงพ่อในโบสถ์ - พระพุทธรูปเก่า ๆ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สิ่งแรกที่เด็ก ๆ พวกเราเห็นก่อนหน้างานสัก ๕ วัน ก็มีการสร้างอัฒจันทร์สำหรับนั่งคุยดูลิเกที่กลางสนามลานวัด พร้อมทั้งกั้นรั้วเป็นสัดส่วน นอกจากนี้ก็มีคนปลูกร้านตามเนื้อที่ ๆ ทางวัดได้ให้รอบโรงลิเก - ริมกำแพงวัด - ริมกำแพงโบสถ์ - ที่ศาลาเก่าก็เป็นการแสดงระบำมหาเสน่ห์ของนายหรั่ง เรืองนาม - ข้างพระเจดีย์ใหญ่ก็มีรถไต่ถังของนายเลื่อน พงษโสภณ - นอกจากนี้ก็เป็นร้านขายของต่าง ๆ ทั้งของกินของใช้ เสื้อผ้าโสร่ง ผ้าไหม เครื่องใช้ในครัว ร้านอาหารหวานคาวตั้งเรียงรายเต็มลานวัด ทีนี้จะขอพูดถึงหัวใจของงานสักหน่อย สมัยนั้นต้องยึดถือการแสดงลิเกเป็นหลัก คณะลิเกที่มาแสดงในงานวัดนี้เป็นประจำตลอดกาลคือ **"คณะนายพักตร์ - นายเจือ"** ทั้งสองท่านนี้เป็นพระเอกทั้งคู่ มีเวลาแสดงคนละไม่ถึงครึ่งชั่วโมง ลงโรงหัวค่ำก็เป็นนายเจือ ลงโรงตอนดึกก็เป็นนายพักตร์บางท่านอาจจะสงสัยว่าทำไมผมถึงทราบเรื่องดี โถ...ก็ผมรับจ้างแห่ใบปลิวให้กับลิเกคณะนี้ขอรับรายได้ครั้งละหนึ่งสลึงพอกินพอใช้เที่ยวงานวัดได้ทุกคืน

เมื่อพูดถึงการแสดง ยี่เกหรือลิเก ตามที่ท่านจอมพล ป.พิบูลยสงครามท่านตั้งชื่อให้เรียกใหม่ว่า **"นาฏดนตรี"** อันนี้หละที่บ่งบอกถึงการแสดงตอนใช้ดนตรีประกอบ ถ้าจะเปรียบกับการแสดงของต่างประเทศเขา ที่เรียกว่าละครโอเปร่า ของเราการแสดงลิเกก็น่าจะเรียกว่าโอเปร่าเหมือนกัน ของฝรั่งก่อนเวลาแสดงก็มีการบรรเลงดนตรีก่อนด้วยเพลงโอเวอร์เจอร์ เรียกว่าเพลงโหมโรง แต่ไม่รู้ว่าเล่นกันกี่เพลงถึงจะเข้าเรื่องแสดง แต่ว่าการแสดงลิเกของไทยนั้นมีการบรรเลงโหมโรงก่อนการแสดงถึง ๑๒ ภาษา แต่ของฝรั่งนั้นผมไม่รู้ว่ากี่ภาษาในชีวิตนี้ไม่เคยไปดู ก่อนที่ลิเกจะแสดงตอน ๒ ทุ่ม วงปี่พาทย์ต้องทำเพลงถึง ๑๒ ภาษา เช่น แขก พม่า มอญ จาม ญวน จีน สยาม ฝรั่ง ฯลฯ เพลงสุดท้ายที่เป็นสำเนียงฝรั่งต้องใช้กลองอเมริกันตี เช่น เพลงฝรั่งบูมบ่าเยร์ ฝรั่งโยสลัม ฝรั่งยอแลม ผิดถูกอย่างไรขออภัยท่านผู้รู้ด้วยครับ เพลงโหมโรงสุดท้ายนี่แหละที่ปลุกให้เด็ก ๆ พวกเราลุกขึ้นดูลิเก ความจริงเด็ก ๆ อย่างพวกเราดูลิเกไม่ค่อยจะรู้เรื่องหรอกครับเพราะว่าตื่นมั่งหลับมั่ง จนกระทั่ง ๒ ยาม ลิเกเลิกถึงจะตื่นมากลับบ้าน บางครั้งไม่มีใครปลุกก็นอนถึงเช้า

มีการแสดงอีกอย่างที่พวกหนุ่ม ๆ กลัดมันชอบดูกันนัก บางคนคืนหนึ่งดูสองรอบ คือระบำมหาเสน่ห์ของนายหรั่ง เรืองนาม *(หรั่ง สอนซุ่มเสียง)* มีสาวน้อยนุ่งน้อยออกมาเต้น ไอ้พวกเราเด็กตอนนั้นยังไม่รู้เรื่องหรอกว่า **'ระบำโป๊'** แบบปลุกใจเสือป่า มิน่าพวกหนุ่ม ๆ มันจึงแย่งกันดูทุกรอบ จำได้ว่าค่าดู ๕ สตางค์ ๑๐ สตางค์ และ ๑ สลึง จนถึงข้างเวทีก็ ๕๐ สตางค์ *(นี่ก็ซื้อข้าวสารได้หลายทะนาน)*

ท่านที่รัก...เกือบลืมการแสดงสำคัญของงานออกร้านไปอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเด็ก ๆ สมัยผม ถ้าไม่ได้ดูการแสดงชุดนี้หละก็แทบดิ้นตายวายชีวาล่ะครับ การแสดงชุดนี้ก็คือ **"ละครลิง"** จะเป็นของคณะอะไรก็ลืมไปซะแล้ว โถ...มันผ่านไปตั้ง ๖๐ - ๗๐ ปีแล้วนะไอ้ผมหรือก็แก่เข้าทุกที มันก็ต้องมีลืมกันบ้างไม่มากก็น้อย หวังว่าท่านผู้อ่านคงจะให้อภัยกับคนแก่

เอะ..เอะ...ไม่ใช่เขาห้ามเรียกคนแก่ เปลี่ยนเป็นผู้สูงอายุมันก็คือกันแม่นบ่

ละครลิงที่มาแสดงที่วัดแทบทุกปี ดูเหมือนจะไม่พ้นเรื่อง **'พระรถเมรี'** พระรถเมาเหล้า นางเมรีก็ร้องเพลง **'นางยักษ์ นางยักษ์อัคมูคี ลูกผัว ลูกผัว ไม่มี เอ่อ. เอย.อยากกินของคาว...'** ฉากสำคัญตอนท้ายเรื่องมีลิงขึ้นไปขี่เครื่องบิน เขาทำเครื่องบินลำเล็ก ๆ ใช้ชักรอกให้เครื่องบินมันบินไปบินมา แล้วเอาตัวดาราลิงขึ้นไปนั่ง ส่วนตัวข้างล่างก็จะใช้ปืนยิง นี่หละคือไคลแมกซ์ของเรื่องแล้วก็จบการแสดงลงตรงนี้

ยังมีร้านที่เด็ก ๆ พวกเราสนใจมากอยู่อีก ๒ - ๓ ร้าน คือร้านตู้เพลง ไม่เหมือนสมัยนี้หรอก พอพูดถึงตู้เพลงนึกขึ้นมาได้เรื่องหนึ่ง ขอออกนอกเรื่องสักนิดคือหยั่งงี้ สมัยก่อนนั้นวงดนตรีต้องไปเล่นงานสำคัญ ๆ ต่างจังหวัด เช่น งานฉลองรัฐธรรมนูญวันที่ ๑๐ ธันวาคมนั้นเป็นวันจริง ซึ่งวางเงินมัดจำไว้เป็นปี ทีนี้ท่านผู้ว่าที่เป็น **'เลือดเหลืองแดงธรรมศาสตร์'** จะต้องจัดงานในฐานะศิษย์เก่า เมื่อไม่ได้วันที่ ๑๐ ก็เลื่อนขึ้นหรือเลื่อนลงมา ดังนั้นวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์วิ่งรอกงานถึง ๕ จังหวัด เริ่มตั้งแต่วันที่ ๘ - ๙ - ๑๐ - ๑๑ และ ๑๒ ถึงจะไปกลับมานอนบ้าน ยังไม่หมดยังมีอีกงานหนึ่งที่สำคัญเท่ากัน คือวันปิยมหาราชของชาวสีชมพู จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยงานจริงนั้นก็คือวันที่ ๒๓ ตุลาคมของทุก ๆ ปี มีผู้จองไว้แล้ว ท่านผู้ว่าที่เป็นเลือดสีชมพูก็ต้องจัดงานในฐานะศิษย์เก่า เมื่อไม่ได้วันที่ ๒๓ ก็เลื่อนขึ้นไป ๒๔ - ๒๕ หรือว่าเลื่อนลงมาเป็น ๒๑ - ๒๒ เรียกว่างานนี้วงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ต้องตระเวน หรือเดินสายเป็นเวลา ๕ วันเหมือนกัน ทีนี้วงดนตรีเลิกจากจังหวัดนี้ไปจังหวัดโน้น ต้องรอนแรมกันไปในรถบัส บางครั้งก็ต้องแวะร้านขายกาแฟหรือเครื่องดื่ม บางจังหวัดบางร้านก็สว่างพอสมควร

มีอยู่ครั้งหนึ่งวงดนตรีของเราเลิกจากงานที่ลำปาง รถบัสจะต้องมาที่จังหวัดกำแพงเพชร ก่อนจะเข้าถึงตัวจังหวัด พวกนักร้องนักดนตรีเกิดปวดท้องต้องจอดแวะที่ร้านเล็ก ๆ ริมถนน ร้านนี้ค่อนข้างจะมืดและก็มีตู้เพลงตั้งอยู่และถามเจ้าของร้านว่าทำไมไม่เปิดไฟให้สว่างหละ เขาบอกว่าเมื่อชักครู่นี้มีการเขม่นกันระหว่างสีต่อสี มีท้ากันด้วยปืน เกือบจะปิดร้านอยู่แล้วบังเอิญพวกคุณมา ผมก็เลยไม่ได้ปิดร้าน พูดกับเจ้าของร้านยังไม่ขาดคำ ไอ้เด็กเวรของผมมันไปเลือกเพลงแล้วหยอดสตางค์ เพลงที่เปิดดังลั่นไปหมด ผมฟังแล้วแทบหัวใจวาย เนื้อมันเป็นหยั่งงี้ครับ **'ฆ่าก็ตาย...ไม่ฆ่าก็ตาย'** แล้วยังต่อไปอีก ผมด่าไอ้เด็กพวกนั้น มึงรีบปิดเดี๋ยวนี้นะ...ไอ้เวร โน้น...เขากำลังจะฆ่ากันมึงรู้หรือเปล่า ก็เรียกพรรคพวกให้รีบขึ้นรถ และรีบขับออกจากที่นั่นทันที โถ...นึกว่าจะเอาชีวิตมาทิ้งไว้ที่นั่นซะแล้ว...เวรกรรม

หน๊อยแน่ะ...พูดถึงตู้เพลงในงานออกร้านนิดเดียวต่อซะยาวยืด ยาวเป็นกิโล. เอาล่ะครับ...กลับมาที่เดิมอีกครั้ง ตู้เพลงตามงานวัดที่ผมพูดถึงนี้ มีตุ๊กตาที่อยู่ในตู้เต้นประกอบเพลงด้วย เช่น ตู้ตุ๊กตาลำตัด ก็เป็นตุ๊กตากำลังรำและก็มีคนกำลังนั่งตีกลองรำมะนา เมื่อเอาสตางค์แดงอันละสตางค์หยอดใส่รูข้าง ๆ ตู้ เพลงลำตัดก็จะรำ ตุ๊กตาก็ทำท่าร้องและรำตามจังหวะเพลงที่เปิด จากนี้ยังมีอีกหลายตู้เป็นการแสดงต่าง ๆ เช่น เพลงฉ่อย ระบำ เพลงเรือ นอกจากนี้ยังมีตู้สำหรับเสี่ยงเซียมซี คือตู้ฤาษี ตู้พิเภก กำลังนั่งมีวงกลมเป็นตัวเลขอยู่ข้างหน้า ที่มือกำลังชี้ไปที่ตัวเลข พอหยอดสตางค์วงล้อก็หมุน หยุดที่ตัวเลขใดก็ไปรับใบเซียมซี อ่านเอาเองว่าโชคดีหรือโชคร้าย นี่ก็เป็นการเชื่อถืออีกแบบหนึ่งของคนสมัยก่อน ถึงสมัยนี้ก็เถอะน่า เห็นวิ่งหาเจ้าเข้าทรงกันไปตาม ๆ กัน สำนักทรงก็แสนจะมากมาย สงสารแต่เจ้าพ่อไม่รู้ว่าจะเสด็จไปเข้าร่างทรงสำนักไหนก่อน เพราะว่าเชิญพร้อม ๆ กัน จนกลับตัวไม่ทัน...น่าเห็นใจท่านมาก

ท่านที่รัก...เดินเมื่อยหรือยังครับ ถ้าเมื่อยล่ะก็พักซะหน่อย ไปหาอะไร ๆ ที่อร่อยกินกัน แต่อย่าเข้าไปในร้านอาหารที่เขามาตั้งร้านขายเลยนะครับ เพราะว่ามันแพง เราเดินเลี่ยง ๆ ไปข้างนอกรั้ววัด มี

หาบของกินสารพัดเลือกเอาตามใจชอบ และราคาก็เป็นกันเองเพราะว่าเขาไม่เสียค่าที่ให้วัด หาบแรกที่เจอก็คือหาบเนื้อสะเต๊ะ ผู้ขายจะสวมหมวกแขกนุ่งโสร่งปาเต๊ะเป็นหาบเตี้ย ๆ ข้างหน้ามีหม้อน้ำแกงสำหรับจิ้มเนื้อสะเต๊ะ มีเก้าอี้ผ้าใบพับได้ตัวเล็ก ๆ ตั้งเรียงอยู่ ๒ - ๓ ตัว สำหรับให้คนนั่งกิน ส่วนด้านหลังเป็นหาบตั้งเตาไฟสำหรับปิ้งเนื้อ ตอนนั้นจำได้แม่นว่าสามไม้สตางค์ พอเขาปิ้งเสร็จก็ส่งให้สามไม้เราก็ให้สตางค์ จากนั้นก็เอาเนื้อสะเต๊ะสามไม้นั้นจิ้มลงไปในหม้อน้ำแกง สลัด ๆ หน่อยก็เอาไปเดินกินหรือจะนั่งกินรอบหาบก็ได้ถ้ามีสตางค์มากหน่อย

สมัยนั้น **'หมูสะเต๊ะ'** ยังไม่เกิด เข้าใจว่ามาเกิดตอนที่มี **'พระรามลงสรง'** ในบริเวณโรงหนังศาลาเฉลิมบุรีโด่งดังมาก เปิดเป็นร้านทั้งรอบนอกและรอบในโรงหนัง พระรามลงสรงนี่เครื่องปรุงก็มีผักบุ้ง เนื้อหมูตับ กับน้ำแกงที่ราด นอกจากนี้ยังมีหอยแครงลวกเป็นที่ถูกอกถูกใจพวกคอนักดื่มน้ำมังสวิรัติ ขายดีเป็นบ้าถึงกับมีคนตั้งชื่อให้ว่า ดินแดนแห่งพระรามลงสรง ต่อมาไม่รู้ว่าร้านไหนคิดขึ้น คือเอาเนื้อหมูมาเสียบไม้แล้วปิ้ง พอปิ้งสุกก็เอาน้ำแกงพระรามลงสรงนั่นนะราดลงไป ก็กลายเป็นหมูสะเต๊ะเท่านั้นยังไม่พอเอาขนมปังปอนด์มาปิ้งจิ้มน้ำแกงพระรามลงสรง เลยมีรายการเพิ่มขึ้นมาอีก สมัยนั้นเนื้อสะเต๊ะไม่มีขนมปังปิ้งหรอกครับ

เอาล่ะ ... ถ้ายังไม่พอใจหาบนี้ก็เดินเร่ไปหาบอื่น คือหาบเนื้อวัวต้มเป็นกะละมัง มีทั้งไส้อ่อนไส้แก่ ม้าม หัวใจ ปอด ตับ กระดูกอ่อน ผ้าขี้ริ้ว พร้อมทั้งให้น้ำจิ้มเป็นถ้วย ๆ จำได้ว่าชามเล็ก ๓ สตางค์ ชามใหญ่ ๕ สตางค์ ถ้าพิเศษหน่อยก็ ๑๐ สตางค์ขาดตัว ข้าวสวยชามละ ๑ สตางค์ ส่วนน้ำแกงนั้นไม่อั้น เพราะว่ามีสำรองอยู่หลังหาบอีก กับน้ำจิ้มพริกชี้ฟ้า ขอบ ๆ กะละมังนั้นเขาเอาต้นตะไคร้ทั้งต้นปักไว้ ที่น้ำแกงนั้นลอยด้วยใบมะกรูด กลิ่นหอมโชยไปไกล

ถ้าหาบนี้ยังไม่เป็นที่ถูกอกถูกใจล่ะก้อ ยังมีให้เลือกอีก เสาะหาจนกว่าจะพอใจ เหลียวมาเหลียวไปก็ไปพบหาบของจีนกวางตุ้ง ที่แต่งตัวแปลกกว่าเพื่อนสวมหมวกที่มาจากเมืองกวางตุ้ง เป็นหมวกปีกใหญ่ตรงกลางเป็นรูปกลม ๆ เตี้ย ๆ สานด้วยไม้ไผ่ ที่หาบประดับประดาด้วยผักบุ้งแขวนเป็นราว ที่หาบมีปลาหมึก แมงกะพรุน เต้าหู้ ลูกชิ้น เลือดหมู น้ำแดง เต้าหู้ยี้ เกือบลืมสิ่งสำคัญไปอีกอย่างคือต้นหอม สมัยก่อนนิยมใส่กันมาก ส่วนน้ำแดงเต้าหู้ยี้นั้น มาจากมณฑลกวางตุ้งประเทศจีน หาบนี้เรียกว่า **"เย็นตาโฟ"** สมัยนี้หาร้านที่ทำอร่อย ๆ กินยากเพราะว่ามันขาดน้ำแดงอย่างดีที่มาจากเมืองกวางตุ้งประเทศจีน

เอาล่ะ...ถ้าหาบนี้ยังไม่ถูกปากถูกคอ ก็ลองเดินไปกินก๋วยเตี๋ยวต่างประเทศดูบ้าง ก๋วยเตี๋ยวแบบนี้สมัยนี้หากินได้ยาก คนไทยสมัยเก่านั้น พอตื่นเช้าขึ้นมาเด็กเล็กก็ได้ลิ้มรสของคนจีนที่หาบมาขายแล้ว ของที่ว่านี้ก็คือ ก๋วยเตี๋ยวเส้นเล็ก เส้นใหญ่ บะหมี่ แต่ผมชอบกินบะหมี่เส้นใหญ่ เมื่อเขานวดบะหมี่เขาจะตัดขอบออก จนกลายเป็นเส้นใหญ่พิเศษ ส่วนเครื่องประกอบนั้นก็เต็มไปด้วยหมูสับบะช่อ ไส้ใหญ่ ไส้อ่อน ตับ หัวใจ ปอด เนื้อหมู ลูกชิ้นปลา ลูกชิ้นกุ้ง ราคาขาดตัว ชามเล็ก ๓ สตางค์ ชามใหญ่ ๕ สตางค์ กินชามเดียวอยู่ได้ทั้งวัน สมัยนี้ถ้ากินแบบที่ว่าปาเข้าชามละ ๒๕ - ๓๐ - ๕๐ บาท แต่ก๋วยเตี๋ยวต่างประเทศที่ผมจะเล่าให้ฟังนี้ เขาจะไม่ใส่อะไรให้มากมายนัก มีเพียงแต่หม้อที่ต้มน้ำแกงที่เป็นเครื่องเทศ มีเศษเนื้อ

ติดมัน ลอยฟองในน้ำแกงเดือด ๆ กลิ่นแรงโชยมาแต่ไกล เครื่องประกอบก็ไม่มีอะไรมาก มีแต่ก๋วยเตี๋ยวเส้นเล็กอย่างเดียวอย่าไปหวังก๋วยเตี๋ยวเส้นใหญ่หรือบะหมี่ เครื่องปรุงเอาก๋วยเตี๋ยวกับถั่วงอกลงลวกในน้ำเดือด ๆ สะเด็ดน้ำเทใส่ชามตักน้ำแกงพร้อมเนื้อติดมัน ใส่น้ำปลา พริก ใส่น้ำตาล หัวหอมเจียว เป็นอันว่าเสร็จการปรุงกินได้ทันทีหรือถ้าจะกินแบบก๋วยเตี๋ยวแห้ง ก็ปฏิบัติอย่างเดิม แต่ไม่ใส่น้ำแกง เพียงแต่เปลี่ยนเป็นราดน้ำกะทิ ใส่เนื้อที่หั่นเป็นชิ้น ๆ ใส่มันทอดลงไป น้ำปลา พริก น้ำตาล เสร็จแล้วกินได้ทันที

ผมคิดว่าคงจะพอเพียงที่จะเดินออกมาหาของกินรองท้องนอกรั้ววัด ความจริงยังมีของกินดี ๆ ที่รสอร่อย ๆ อีกหลายหาบ แต่กลัวเสียเวลาที่จะเดินเที่ยวในงานออกร้าน ดังนั้น...จึงตัดสินใจเข้าไปเดินในวัดอีกรอบ ร้านที่หมายตาไว้สำหรับเด็ก ๆ ในสมัยนั้นคือร้านขายเครื่องสำอาง มีน้ำมันใส่ผม แป้งน้ำทาผิว แป้งฝุ่นทาผิวที่เด็ก ๆ พวกเราชอบก็เพราะว่าที่ร้านนี้ใส่น้ำมันใส่ผมให้เด็ก ๆ ฟรีทุกคน แต่มีข้อแม้ว่าเมื่อใส่น้ำใส่ผมแล้วต้องยืนหน้าร้านตะโกนให้ผู้มาเที่ยวงานทราบถึงสรรพคุณเครื่องสำอาง นอกจากนี้ยังมีเพลงโฆษณาให้ร้องอีกด้วย แต่ทางร้านเขาจะร้องให้ฟังก่อน พวกเราเด็ก ๆ ค่อยร้องตาม ๆ ไป ฟังหลาย ๆ ครั้งก็จำไปได้เอง เนื้อร้องมีดังนี้

ฟังซิฟังเชิญฟังก่อน ท่านจะรีบจรไปไหน
ฟังซิเชิญฟังก่อน เพื่อความแน่นอนแน่ใจ
๑.๗๗ ๑.๗๗ ท่านจงเชื่อใจ โรงงานได้รับเหรียญทอง
ท่านจงวางใจ โรงงานในเครื่องสำอาง
คอนเปาน์ครีมคอมเปาออยล์ แต่งผมเลิศลอยทุกอย่าง
ทาแป้ง ๑.๗๗ แต่งตัวเสร็จงามสำอาง
๑.๗๗ ๑.๗๗ ท่านไว้วางใจ โรงงานได้รับเหรียญทอง
ท่านจงวางใจ ในงานรัฐธรรมนูญ...

ผมขอจบเพียงเท่านี้แต่ความจริงยังมีเนื้อร้องอีกท่อน แต่มันจะเปลืองหน้ากระดาษ เพราะว่าตอนนี้แพงหูฉี่ จึงต้องย่อเอาบ้าง ผมคิดว่าเพลงโฆษณาที่เป็นทำนองสากล เพลงนี้คงเป็นเพลงแรกที่ใช้โฆษณาผู้แต่งทั้งคำร้องและทำนอง **'วิศวะ วรนาฏ'** นามจริงว่า ชิน เนียวกุล ท่านผู้นี้เป็นครูสอนร้องเพลงให้คุณเพ็ญศรี พุ่มชูศรี เป็นคนแรก และยังได้แต่งเพลง **"ศีลธรรมทั้ง ๕"** ให้คุณเพ็ญศรี พุ่มชูศรี บันทึกแผ่นเสียงเป็นครั้งแรก เพลงนี้ดังมาก เอาล่ะ...หลังจากที่ร้องเพลงโฆษณาน้ำมันใส่ผมและแป้งน้ำ ๑.๗๗ จนคอแห้งและท้องหิว ก็ไปเดินหาอะไรใส่ท้องให้อิ่มแบบคนเบี้ยน้อยหอยน้อย *(นี่ก็เป็นสำนวนของคนโบราณ)* ที่สมัยก่อนนั้นใช้เบี้ยใช้หอยแทนสตางค์

เอ.เที่ยวนี้จะกินอะไรดีล่ะที่มันเสียสตางค์น้อย ๆ หน่อย อย่ากระนั้นเลยลองเดินไปเรื่อย ๆ ที่ร้านป้าฮวยคนเก่าแก่ที่ผมนับถือ ซ้ำลูกชายกับลูกสาวของแกก็เพื่อนเรียนที่โรงเรียนประชาบาลวัดแก้วแจ่มฟ้ามาด้วยกัน จึงมีความผูกพันจนแนบสนิท ดูเหมือนลูกชายคนโตไปเป็นทหารอากาศ จนได้ยศนาวาอากาศโท ส่วนลูกสาวก็แต่งงานไปกับอาจารย์สอนโรงเรียนไหนก็ลืมถาม ป้าฮวยนี่แกมีฝีมือในการทำขนมเบื้องญวน ที่มีแป้งสีเหลือง ๆ ร่อนอยู่ในกระทะแผ่นใหญ่ โรยใส่ด้วยกุ้งใส่สีแดงที่รวนไว้ เป็นเนื้อกุ้งแท้ ๆ ไม่ใช่เอากากมะพร้าวมาใส่สีแดงแทนกุ้ง เรียกว่าวิญญาณกุ้งเหมือนสมัยนี้ มันถึงกินไม่อร่อยเหมือนสมัยเก่า ใส่ถั่วงอกก่อนโรยกุ้ง พร้อมทั้งเต้าหู้เหลืองเสร็จแล้วก็พับแป้งเข้าหากันเหมือนพระจันทร์ครึ่งซีกเอาออกจากกระทะใส่ลงใบตอง แล้วก็ขนมเบื้องไข่ คือใช้ไข่แทนแป้ง ส่วนไส้นั่นก็ใช้อย่างเดียวกัน เวลากินก็มีน้ำจิ้มเรียกว่า **"อาจาด"** แตงกวาที่หั่นใส่น้ำจิ้มนั้นอมน้ำส้มน้ำตาลเกลือกรอบอร่อยมาก

นอกจากนี้ยังมีขนมเบื้องไทย ที่ละเลงด้วยแป้งที่ผสมไว้ด้วยกระจ่าบนเตาแบน ๆ พอจวนสุกก็เอาน้ำตาลปึกที่เคี่ยวไว้ละเลงทับไปอีกที จากนั้นก็โรยด้วยมะพร้าวขูดเป็นเส้นบาง ๆ ลูกพับกับตังกวยแฉะหั่นเป็นชิ้นบาง ๆ กับฝอยทอง เกือบลืมถั่วทองที่คั่วไว้อีกนิดหน่อยเสร็จแล้วก็พับแป้งด้านบนมาชนกับด้านล่าง เป็นอันว่าเสร็จเรียบร้อย พร้อมรับประทานได้

ความจริงป้าฮวยแกขายประจำอยู่ที่หน้าประตูวัดแก้วแจ่มฟ้ามานานแล้ว ประตูที่ว่านี้ใกล้ ๆ กับโรงเรียนพาณิชยการวัดแก้วแจ่มฟ้า ถ้าความจำของผมไม่เสื่อม คุณหลวงสอบถูกระบิล เป็นอาจารย์ใหญ่ เด็ก ๆ พวกเราชอบเรียกท่านว่า **'คุณปู่ลูกเสือ'** เพราะว่าท่านชอบแต่งลูกเสือมาโรงเรียนบ่อย ๆ นอกจากนี้ยังมีครูที่พวกเรารู้จักกันก็อีกหลายท่าน เช่น ครูอรุณ เก็งวานิช ท่านสอนภาษาจีน ครูนิวิสน์ เสียงสืบชาติ *(ขอออกนอกเรื่องสักนิดตามธรรมเนียมของผม คุณครูนิวิสน์ท่านนี้กับศรีภรรยาของท่านคือคุณครูเสงี่ยม เสียงสืบชาติ ทั้งสองท่านนี่แหละที่ไปเป็นเถ้าแก่ขอเจ้าสาวมาแต่งงานกับผม โดยที่เจ้าสาวนั้นเป็นลูกศิษย์ของคุณครูผู้หญิง ผมกับภรรยาก็อยู่กินกันมาจนถึงทุกวันนี้)* คุณครูนิวิสน์ท่านเป็นครูสอนพิมพ์ดีดและชวเลข นอกจากนี้ยังมีนักเรียนรุ่นพี่ที่ใช้ผมเป็นบุรุษไปรษณีย์ คอยส่งสารไปสมานไมตรีกับนักเรียนสตรีที่มีชื่อแถวนั้น จนบรรลุผลแต่งงานกันไปหลายคู่ มีลูกคู่ละหลาย ๆ คน ส่วนตัวผมเองนั้นได้ค่าตอบแทนรายละสลึง วันหนึ่ง ๆ หลายรายก็พอค่าขนมไปโรงเรียน เห็นมั้ยล่ะ...เกือบลืมบอกราคาค่าขนมเบื้อง ขนมเบื้องญวนราคาแผ่นละ ๓ สตางค์และ ๕ สตางค์ ขนมเบื้องไข่แผ่นละ ๘ สตางค์ และ ๑๐ สตางค์ ส่วนขนมเบื้องหวานแผ่นละ ๓ สตางค์และ ๕ สตางค์

นึกไปนึกมายังมีของกินอีกชนิดหนึ่ง ที่เป็นของกินหลักของคนไทยมาเก่าแก่ แหม...ถ้าผมไม่เขียนถึงของกินชนิดนี้ล่ะก็ อายไปสามวันแปดวัน สิ่งนั้นก็คือ **'ผัดไทย'** จะเรียกว่าเป็นอาหารประจำชาติก็ได้ แต่ตามปกติแล้วผู้ผัดจะเป็นหญิงชราเสียโดยมาก ส่วนผู้ชายชรานั้นพอมีบ้างประปราย แต่เรื่องที่ผมจะนำมาเล่านั้น เป็นคนจีนที่ **'ผัดไทย'** ในงานออกร้านที่วัด ผมลืมชื่อแกสนิท แต่จำชื่อลูกสาวของแกจนติดปากคำว่า **'จู'** ร้านผัดไทยของแกมีแผ่นป้ายโฆษณาด้วยนะจะบอกให้ เป็นผ้าใบขึงไว้ที่หน้าร้าน มีข้อความว่า

นั่นแน่ะ...ก๋วยเตี๋ยวผัดไทย กินแก้ไข้หัวลม ดมกลิ่นยังหายหวัด ขจัดโรคภัยเชื้อร้ายในตัว กินแก้ไข้ปวดหัวเนื้อตัวร้อนดังไฟ หายสนิทดังปลิดทิ้ง มาลองลิ้มผัดไทย...มา...มา ๆ ...พอถึงตอนนี้แกจะเอาตะหลิวเคาะที่ขอบกระทะดังแป๊ก ๆ ๆ แป๊ก...ปากก็ร้องเพลงว่า

ตี๋ตาม่องเท้ง แซ่ขุ่นเล้งกับโอสี่จู
ผู้ร้ายมาเป็นหมู่ โอสี่จูก็ม่องเท่ง..

เวลาแกผัดก๋วยเตี๋ยวนั้น แกนุ่งกางเกงตื๋องต้อตัวเดียว ไม่ใส่เสื้อปากยังเคี้ยวหมากจนปากเปรอะที่หัวแกโพกผ้าไว้ คงจะกลัวว่าผมแกจะล่วงลงกระทะ ส่วนผักที่กินแกล้มกับผัดไทยนั้นมีหลายอย่างมากมายจนเต็มกะละมัง เช่น หัวปลี ใบบัวบก กุยช่าย ถั่วงอก ผักแว่น ยอดกระถิน *(สมัยผมเป็นเด็กมีอย่างนี้จริง ๆ)* เรียกว่ากินผักจนอิ่ม ราคาจานเล็ก *(สังกะสี)* ๓ สตางค์ จานใหญ่ ๕ สตางค์ ถ้าใส่ไข่ก็ ๖ สตางค์ เอาล่ะ...เรียกว่าครบถ้วนขบวนความตามไท้ขอโทษ...ขอโทษอย่าโกรธผมเลยขอต่ออีกนิดนะฮะ คือข้อความที่ผมเขียนไว้ตอนกลางที่ว่าไปกินก๋วยเตี๋ยวต่างประเทศ พอหมดข้อความนี้ก็ไม่ได้บอกว่าเป็นก๋วยเตี๋ยวอะไร จึงขอไขปริศนาว่า คำว่า ก๋วยเตี๋ยวต่างประเทศนั้นก็คือ ก๋วยเตี๋ยวแขกขอรับ สมัยเมื่อ ๖๐ - ๗๐ ปี ผู้ชายคือชาวยะวอหรือยะวา ที่มาจากเมืองปัตตาเวีย ฮอลันดา *(ปัจจุบันคือเมืองจาการ์ต้าของอินโดนีเซีย)*

ท่านที่รัก...ที่ผมเล่ามาทั้งหมด ยังไม่ถึงขนมหวานของไทยสักที ท่านก็คงจะบ่นอะไรในทางไม่ดีแก่ตัวผมเป็นแน่แท้ เอาล่ะ...ทีนี้ขอรับรองว่าถึงแน่ ๆ ไม่แช่แป้ง สำหรับขนมไทยเจ้านี้ถึงไม่มีงานออกร้านก็ตั้งเพิงขายอยู่ข้าง ๆ ประตูวัดด้านเหนือเป็นประจำมืด ๆ ค่ำ ๆ คนก็มาอุดหนุนกันแน่นยังกับให้กินฟรี เพราะว่ารสชาติอร่อยมากคนจึงติดอกติดใจ ขนมที่ตั้งขายนั้นมีหลายสิบอย่าง ผมจะนำมาจาระไนให้ท่านทราบพอเป็นสังเขป เช่น ทองหยิบ ฝอยทอง เม็ดขนุน วุ้นน้ำเชื่อม ขนมหม้อแกง ตะโก้แห้ว ข้าวเหนียวแก้ว

สังขยา ขนมชั้น ขนมเปียกปูน ขนมขี้หนู ขนมครองแครง เล็บมือนาง ขนมด้วง ขนมพันตอง ขนมเทียนใบตองแห้ง ฝักบัว ข้าวเหนียวตัด ข้าวต้มผัด ข้าวต้มมัดใต้ ข้าวเหนียวสังขยา หน้ากะฉีก ข้าวเหนียวกลอย แค่นี้พอแล้วนะครับ เมื่อพูดถึงขนมไทยแล้วอดคิดถึงเพลง ๆ หนึ่ง ซึ่งผมเคยร้องเล่นได้ตอนเป็นเด็ก เนื้อร้องมีดังนี้

ขนมเปี๊ยะขนมปัง(ซ้ำ)　　ขนมฝรั่งไส้หมู
ลอดช่องสาคู(ซ้ำ)　　ขนมขี้หนูข้าวพอง
อีกทั้งฝอยทองเม็ดขนุน　　วุ้นน้ำเชื่อม　อือ.อือ...
ขนมหม้อแกงตะโก้แห้ว　　ข้าวเหนียวแก้วสังขยา
กินอักโขตี่มโซตา　　แล้วมาเจี๊ยะน้ำชาวิสกี้
มันอิ่มดีจริง　อือ.อือ...

ท่านว่าง ๆ ก็ร้องดูได้นะครับ ใช้ทำนองเพลง **'อาหนู'** ความจริงยังมีเนื้อร้องอีกท่อนหนึ่งเป็นของคาว เนื้อร้องบทนี้ไม่ทราบว่าท่านผู้ใดเป็นผู้แต่งไว้ ผมจำมาได้เกือบ ๕๐ - ๖๐ ปีแล้ว เคยนำไปร้องเพลงประกวดงานวัดก็เคยมาแล้ว ทีนี้มานั่งคิดนอนคิดว่าจะลงเนื้อท่อนแรกจะดีหรือไม่ดี จึงตัดสินใจลงแน่ ๆ ยังไง ๆ ท่านบก.ท่านก็คงจะไม่ว่า ที่ผมไปใช้เนื้อที่ของกระดาษมากไป จะทำยังไงได้ล่ะครับ เนื้อท่อนแรกของเพลงมีดังนี้

ก๋วยเตี๋ยวบะหมี่ (ซ้ำ)　　แกงกะหรี่มัสมั่น
อีกทั้งหมูหัน (ซ้ำ)　　เนื้อสะเต๊ะสะตู
อีกทั้งแกงหมูแกงส้ม　　แกงต้มยำ อือ.อือ...
แกงปลาไหลไก่ผัดขิง　　ปลากระทิงต้มยำ
แกงบวนแกงบอนหล่อนช่างทำ　　อีกทั้งส้มตำข้าวมัน
แกงกัญชา อือ.อือ...

เอาล่ะ...หมดเรื่องคาใจแล้วจะได้ดำเนินเรื่องราวต่อไป ตามนิสัยที่ไม่อยู่กับร่องกับรอย เฉียด ๆ อัลไซเมอร์เข้าไปทุกที

ท่านที่รัก...ตอนนี้ก็จะถึงเรื่องที่ผมอยากจะพูดอยากจะเขียนสักที เกริ่นไปเกริ่นมาจนไม่รู้ว่าจะเอาเรื่องอะไรมาเกริ่นแล้ว ขอเข้าเรื่อง **'งานออกร้าน'** ซะที คำว่างานออกร้านนี่ ผู้หลักผู้ใหญ่ท่านเรียกมาตั้งแต่ผมอายุ ๗ - ๘ ขวบ ความจริงเรื่องงานออกร้าน

นี่มีมาแล้วตั้งแต่ครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เกิดขึ้นที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ต่อจากนั้นก็มีมาเรื่อย ๆ ตามวัดต่าง ๆ ต่อจากนั้นก็เปลี่ยนไปเรียกชื่ออย่างอื่น ดังที่ผมได้เขียนไว้ตั้งแต่ตอนต้นเรื่องแล้ว

พอมาถึงปีนี้อายุของผมก็ปาเข้าไป ๘๐ ปี เห็นจะได้ ยังอุตส่าห์ดูโลกอันโสภา สิ่งที่ได้เห็นก็ไม่ได้เห็น สิ่งที่ไม่เคยเห็นก็กลับมาได้เห็น ก็คือคำว่า 'ร้านกับแผง' สมัยโลกาภิวัตน์เคยเรียกอะไร ๆ ที่เป็นภาษาไทย บัดนี้มันเป็นคำฝรั่งไปซะหมด เช่น คำว่าร้านหรือแผงก็กลายเป็น **'บูธ'** *(Booth)* แปลว่า ร้านในงานรื่นเริง แผงลอย คอก ความจริงคำนี้ผมไม่รู้หรอกครับ เพราะว่ามันเป็นภาษาฝรั่งมังม้อง โถ... ภาษาไทยผมยังไม่กระดิกหู แล้วจะให้รู้ภาษาฝาหรั่งได้ยังไง ต้องอาศัยหลานปู่หลานตามันหาให้ทั้งคำแปลด้วย เมื่ออ่านคำที่แปลมันก็ตรงกับภาษาไทยที่เรียกกันมาเกือบร้อยกว่าปี ยังงี้แล้วจะไปเรียกให้มันเป็นภาษาต่างประเทศไปทำไมมิทราบ หรือว่าภาษาไทยของเรามันเชยแหลก กลัวว่าพวกฝรั่งตาน้ำข้าวเขาจะนินทา ถึงได้เปลี่ยนการเรียกคำว่า **'ร้านหรือแผงลอย'** ไปเป็น **'บูธ'**

เอาล่ะ...ทีนี้งานออกร้านต่าง ๆ ไม่ว่างานฉลองรัฐธรรมนูญ หรืองานส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ หรืองานกาชาด ก็ต้องเรียกว่าไปงานออกบูธ หรืออย่าง

ร้านดาราก็ต้องบอกว่า **'เชิญเที่ยวบูธดารา'** หรืองานออกร้านที่ภูเขาทอง เพื่อสักการะบูชาพระบรมสารีริกธาตุพระบรมบรรพต ขอเชิญเที่ยวงานออกบูธที่ภูเขาทอง หรือไปเที่ยวงานออกบูธสักการะพระพุทธบาทจำลอง หรือปิดทองพระพุทธไสยาสน์ที่วัดโน้นวัดนี้ก็ว่ากันไป งานเหล่านี้ก็คืองานรื่นเริง

ยังมีคำแปลอีกคำหนึ่งที่ผมติดใจมาก ๆ คือคำที่แปลว่า คอก ทีนี้พี่น้องชาวชนบททั่วประเทศ ก็จะมีภาษาฝรั่งเข้าไปเกี่ยวข้องแล้ว จะได้เชิดหน้าชูตากับเขา ไม่ใช่แต่ในกรุงเทพ บ้านนอกก็สามารถเรียกเป็นภาษาฝรั่งกับเขาได้เหมือนกัน ทีนี้...อย่างคอกวัว คอกควาย ต่อไปนี้จะต้องเรียกว่า **'บูธวัว บูธควาย'** แล้วนะจะบอกให้ แหม...ยังลืมไปอีกคอกหนึ่ง ที่แฟนอาชาติดกันงอมแงม พอถึงเวลามันชักสะบัดร้อนสะบัดหนาว ถ้าไม่ได้เข้าสนามดูเหมือนใจจะขาด รอน ๆ มีอะไรมีอะไรก็เอาของไปฝากไว้กับหลงจู๋ก่อน แล้วค่อยมาผ่อนถ่ายทีหลัง โถ...ถ้ามีแค่ร้อยบาทก็แทงได้เที่ยวเดียว ต้องเสียเบี้ยบ้ายรายทาง เช่น ถ้าใส่รองเท้าแตะก็ต้องไปเช่ารองเท้าสวมหุ้มส้น ต้องซื้อหนังสือที่เก็งชื่อม้า *(โปรแกรม)* ต้องเช่ากล้องสำหรับส่องดูม้าก็คงเหลือสักห้าสิบกว่าบาท แล้วมันจะไปแทงหลายเที่ยวได้ยังไงจริงมั้ยพ่อเจ้าประคุณ ถ้าเที่ยวนี้ถูกกิน เป็นอันต้องเดินกลับบ้าน แต่ว่าคนไหนโชคดียังพอมีเศษสตางค์ติดตัวอยู่บ้างก็รอดตัวไป เพราะว่ามีค่ารถเมล์ บางครั้งผมนั่งเล่นอยู่หน้าบ้านบังเอิญวันนั้นมีม้าแข่งที่สนามราชตฤณมัย *(นางเลิ้ง)* มักจะมีผู้ที่เล่นม้าผ่านหน้าบ้านผมเสมอ โดยมากคนที่เดินผ่านตอนม้าเลิก มักจะเป็นพวกที่ถูกม้าเตะแทบทั้งนั้น บางคนเดินแบบหมดอะไรตายอยาก บางคนเดินคอตก และมักจะมีเสียงพูดกันระหว่างเพื่อนที่หัวอกเดียวกันเช่น

เฮ้ย...กูถ้าจะแย่ว่ะ
กลับบ้านวันนี้เมียคงด่าปันปี้
ทำไมวะ...

ก็กูเอาเงินที่เขาให้ไปซื้อกะละมังสำหรับอาบน้ำลูก กูก็ดันเอาไปแทงแก้วกัญญาบูธเสี่ยหมง แดกหมดตัวเลย

โธ่...ไอ้เวร กูก็เหมือนกันโว้ย เมียเขาให้เงินไปช่วยซื้อกับข้าวที่ตลาด เพื่อจะทำขายวันพรุ่งนี้ ก็แทงคุณป้องบูธเสี่ยไพฑูรย์ แดกเรียบ คราวนี้เมียคงตีแน่ ๆ

การแสดงงานที่ออกร้านเป็น "บูธ" (Booth)

นี่หละ...คืออิทธิพลของม้าจากบูธต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานคร ทั้งเมืองสระบุรี ทั้งเมืองโคราช ที่เสื้อของคนขี่ม้ามีหลากหลายสีของบูธต่าง ๆ

ส่วนพวกที่รวยหรือมีโชคไม่ค่อยได้ผ่านบ้านผมหรอกครับ เพราะว่าออกจากสนามได้ก็ต้องรีบขึ้นแท็กซี่ เพื่อไปหาร้านอาหารดี ๆ รับประทานของคนมีเงินไม่ต้องมาเดินให้เมื่อยเท้า

เรื่องแบบนี้ยังไปหมดนะครับ สมมุติมีการแสดงละครทีวี เรื่อง 'ขวัญใจเจ้าทุย' พอเปิดฉากก็มีตัวพ่อกำลังนั่งอยู่บนแคร่หน้ากระต๊อบ สูบบุหรี่ที่ม้วนด้วยใบจากอย่างสบายอารมณ์ ก็ตะโกนเรียกลูกสาวว่า

อีรวงเอ้ย...เอ็งไปจูงอีเผือกออกจากบูธไปกินหญ้าที่กองฟางข้างบ้านทีเถิดลูก

จ๊ะพ่อ...หนูจะไปจูงอีเผือกออกจากบูธเดี๋ยวนี้ล่ะจ้ะพ่อ เมื่อคืนนี้หนูยังไปสุมไฟไล่ยุงให้มันที่บูธเลยจ้ะ

อ้อ...ยังไม่หมดแค่นี้หรอกนะท่าน โน่น...ทีนี้จะพาไปเที่ยวงานวิ่งควายที่ชลบุรี ซึ่งเขาจัดเป็นงานประจำปี เพื่อให้ควายจากบูธต่าง ๆ มาวิ่งแข่งกัน

เฮ้ย...ข้าว่าปีนี้ควายบูธตากล่ำเก่งมาก เพราะว่าแกซ้อมวิ่งทุกวัน การเลี้ยงดูก็เอาใจใส่ดี

เฮ้ย...ข้าว่าสู้ควายบูธตาแหวงไม่ได้ดอก โถ...แกจูงควายของแกออกจากบูธไปลงเล่นน้ำทุกวันทั้งเช้าทั้งเย็น แล้วยังงี้ใครจะไปสู้

เฮ้ยหยุด ๆ ...ที่มึงพูดมาทั้งสองนี่ กูว่าสู้ควายบูธยายแจ่มข้างวัดดงตาลไม่ได้ เพราะอะไรมึงรู้มั้ย แกให้พวกลูก ๆ หลาน ๆ ของแก จูงควายออกจากบูธซ้อมทั้งวันทั้งคืน พร้อมกับใช้ยาบำรุงกำลังด้วยนะโว้ย กูเห็นหมดที่อนามัยมาฉีดยาให้ทุกวัน แล้วหยั่งงี้ตัวไหนจะสู้ได้วะ จริงมั้ย...

เอ้า...ทีนี้ลองลงไปทางภาคใต้บ้าง มีหลายจังหวัดที่มีกีฬาชนวัวกันจนเป็นประเพณี ทุกที่มีการแข่งขัน บรรดาเจ้าบูธวัวต่าง ๆ ก็จะต้องลงทุนขุนวัวของตัวเองให้แข็งแกร่ง มีพละกำลังที่จะต่อสู้กับวัวตัวอื่น ๆ หรือบูธอื่น ๆ ได้ต้องใช้เวลาเป็นแรมปี นอกจาก

นี้ยังต้องเสี่ยมเขาให้แหลมคมสำหรับไว้ขวิดหรือแทงคู่ต่อสู้บางตัวถึงตายก็มี แล้วแต่บูธไหนจะมีชื่อกว่ากัน เพื่อความมั่นใจของผู้เล่นพนัน ข่าวก็จะลือออกมาว่าบูธวัวของนายสะมะแอน่าจะชนะในปีนี้ บางคนก็บอกว่าบูธของนายฮะยีเลาะน่าจะมีภาษีกว่า เพราะว่าแกเป็นคนมีสตางค์ บ้างก็ว่าบูธของนายสุหรงน่าจะมาแรง เพราะว่าแกสั่งวัวมาจากจังหวัดใกล้เคียง มาเลี้ยงขุนหลายปีแล้ว เห็นมั้ยฮะ...ว่าคราวนี้ทุกสาระทิศคอกสัตว์ต่าง ๆ ก็จะเปลี่ยนชื่อเป็นภาษาฝาหรั่งซะที ผมว่าเป็นที่น่ายินดีเป็นที่สุด ก่อนจะเขียน *(ความจริงพิมพ์)* จบ ก็แว่วเพลงจากวิทยุข้างบ้านมาแผ่ว ๆ เนื้อร้องมีดังนี้

เจ้าทุยอยู่ไหนได้ยินไหมใครมากู่ ๆ
เรียกหาเจ้าอยู่ ๆ หนใครีบมา
เจ้าทุยเพื่อนฉันออกมาหากันดีกว่า ๆ
อย่าเฉยเลยอย่า ๆ มะมาเร็วไว
เกิดมามีแต่ทุยเป็นเพื่อนกัน
ค่ำเช้าทำงานไม่ทิ้งกันไม่หายไป
ข้ามีข้าวและน้ำมาให้อีกทั้งฟางกองใหญ่
อย่าช้าใย...อย่าช้าใย...

ผมได้นำเนื้อร้องมาให้ท่านได้ร้องเล่นพอหอมปากหอมคอ ก็พอสมควรแก่เวลา ก่อนจะจากกันในโอกาสนี้ ก็จะต้องกล่าวคำอำลาและอาลัยกับคำที่เคยเรียกมาตั้งแต่เด็กจนแก่ สำหรับ **"งานออกร้านแผงลอย"** ต่าง ๆ ในงานรื่นเริง รวมไปถึง **"คอกวัว คอกควาย คอกม้าหรือพาชี"** คงได้เรียกว่า **'บูธ'** กันอย่างสะใจ...สวัสดี...

ท้ายเล่ม

วารสารไทย ฉบับที่ ๙๔ ซึ่งอยู่ในมือของท่านผู้อ่านขณะนี้ ที่จริงนั้นคณะทำงานเราได้เร่งจัดเตรียมไว้ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์แล้ว กะว่าจะให้ออกสู่ท่านผู้อ่าน และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จังหวัดต่าง ๆ ได้เร็วหน่อย หากแต่มีข้อขัดข้องทางเทคนิคบางประการ จึงทำให้ยังไม่สามารถจะจัดส่งพิมพ์ได้ ต้องรอล่าช้ามาจนถึงสิ้นเดือนพฤษภาคม

ดังนั้น ทางกองบรรณาธิการ จึงใคร่ขออภัยเป็นอย่างสูงต่อท่านสมาชิกทั้งหลาย สำหรับความล่าช้าครั้งนี้ด้วย

เรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ และเอกลักษณ์ของชาตินั้น จะให้ดำเนินสืบไปด้วยดี ก็จำเป็นจะต้องมีสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยให้ด้วย ประชาชนจำเป็นจะต้องมีกินมีใช้พอดำรงชีพได้ดีตามสมควรเสียก่อน ในประเทศที่ยังเผชิญกับภัยแห่งความอดอยากขาดแคลน มีความยุ่งยากสับสน ก็ย่อมเป็นอุปสรรคในความเจริญก้าวหน้าของวัฒนธรรมประเพณีและเศรษฐกิจ ปัจจัยที่สำคัญเหล่านั้นได้ จึงจำเป็นต้องแก้ไขด้วย

เรื่องการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนส่วนรวมในชาติ ซึ่งทางรัฐบาลกำลังเร่งดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้ ยังคงต้องการความร่วมมือจากประชาชนและนักการเมืองทุกฝ่าย ได้ช่วยกันให้เต็มที่ด้วย ไม่ว่าเรื่อง**โครงการเอสเอ็มแอล.** ซึ่งก็คิดว่าหลังจากผ่านงบกลางปีแล้วก็สามารถจะลงมือทำได้เลย เรื่องการจัดตั้ง**นิติบุคคล เอสพีวี.** ก็ได้จัดตั้งแล้ว เพื่อช่วยแก้ปัญหาการลงทุนของเกษตรกร รวมทั้งเรื่องพัฒนาการเลี้ยงโค เรื่องปาล์มน้ำมัน ยางพารา ตลอดจนอาชีพสุจริตที่สำคัญอื่น ๆ ด้วย เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งรัฐบาลนี้ก็ได้แสดงความตั้งใจดำเนินการเหล่านี้ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติอย่างเต็มที่ตลอดมา

ปัญหาการขาดดุลการค้าของไทยใน ๔ เดือนแรกนี้ ออกจะน่าตกใจมากสักหน่อย ซึ่งท่านนายกรัฐมนตรีบอกว่าที่ขาดดุลมากหน่อยก็ในสินค้า ๓ ประเภท คือ พวกเครื่องจักรกับสินค้าทุนเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตส่งออก และน้ำมัน จึงจำเป็นต้องหาทางช่วยกันลดการขาดดุลนี้โดยด่วน เช่น ควรใช้วัตถุดิบภายในประเทศให้มากขึ้น ต้องลดการนำเข้า และหาทางลดพลังงาน พร้อมทั้งเร่งหาทางส่งออกสินค้าไทยให้มากขึ้น ช่วยกันลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย และส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยให้เต็มที่ยิ่งขึ้นด้วย เหล่านี้เป็นต้น

ซึ่งเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายนนี้ ก็ถือเป็นวันรวมพลังไทยลดใช้พลังงาน โดยรัฐบาลได้เชิญชวนประชาชนร่วมกันประหยัดพลังงานด้วยขอให้ทุกบ้านเริ่มปิดไฟฟ้า ๑ ดวง หลังเวลา ๒๐.๔๕ น. เป็นเวลา ๕ นาที พร้อมกันทั่วประเทศเป็นเวลา ๓ เดือน ซึ่งทางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ประมาณว่าการปิดไฟทุกบ้าน ๑ ดวง เพียงในเวลาวันละ ๕ นาทีนี้ ทั่วประเทศรวมกันจะประหยัดค่าไฟได้ ๑๓๐,๐๐๐ บาท และถ้าปิดไฟบ้านละ ๑ ดวง ต่อวัน ต่อชั่วโมง จะประหยัดเงินได้ถึง ๑,๒๐๐ ล้านบาทต่อปี โดยที่ยังไม่ได้คิดวิธีลดการใช้เครื่องปรับอากาศและพลังงานอื่น ๆ ทำนองเดียวกันนี้ด้วย ซึ่งประชาชนก็จะช่วยให้ประหยัดค่าไฟฟ้าลงได้อีกเป็นจำนวนมากเชียวละครับ อย่างนี้เป็นต้น ทุกอย่างยังมีทางแก้ไขได้ถ้าช่วยกันให้เต็มที่

ท่านสมาชิก **"วารสารไทย"** ทั้งหลายคงจะตระหนักกันดีอยู่แล้วว่า ประเทศไทยเรานั้นมีโชคดีที่มีพระมหากษัตริย์และสมเด็จพระราชินีผู้ทรงคุณธรรมอันประเสริฐ พระราชทานความรักและเมตตาต่อพสกนิกรของพระองค์โดยทั่วถึง ทรงเป็นที่พึ่งของปวงประชาราษฎร์ด้วยดีตลอดมา และเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคมนี้เอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ได้มีพระบรมราโชวาทเนื่องใน **"วันข้าราชการพลเรือน"** ว่า

"ข้าราชการผู้ปฏิบัติบริหารงานของแผ่นดิน จะต้องรู้ตระหนักแน่ในการเสียสละ อันได้แก่การสละสำคัญ สองประการ คือ สละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ยิ่งใหญ่ และเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตัว ประการหนึ่ง กับสละความคิดจิตใจที่ต่ำทรามต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง จึงจะเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของคนทั้งปวง และสามารถดำรงตำแหน่งหน้าที่อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีและมีความเจริญมั่นคงตลอดไปได้"

ในวัฒนธรรมของไทยเรานั้น เราถือกันว่า **"ผู้สูงอายุ"** เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำรงอยู่ของสถาบันครอบครัว และเป็นสิ่งที่สามารถชี้ว่าสังคมมีความเป็นอยู่อย่างไร ในอดีตครอบครัวไทยเป็นครอบครัวที่อยู่ด้วยกันอย่างพร้อมหน้า ทั้งปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก หลาน เป็นครอบครัวใหญ่ แต่เมื่อสภาพเศรษฐกิจและความเป็นอยู่เริ่มเปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันได้มีผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังมากขึ้น ครอบครัวขนาดใหญ่แทบไม่มีให้เห็นในปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ผู้สูงอายุไม่มีลูกหลานช่วยดูแลอย่างแต่ก่อน

ดังนั้น คณะรัฐมนตรี จึงได้มีมติตั้งแต่เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๕ อนุมัติให้วันที่ ๑๓ เมษายน ของทุกปีเป็น **"วันผู้สูงอายุแห่งชาติ"** และให้มีการจัดกิจกรรมเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งได้ดำเนินการจัดงานนี้มาตั้งแต่ปี ๒๕๒๖ แล้ว ในปีนี้ทางกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ก็ได้ขอความร่วมมือให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ร่วมกันจัดกิจกรรมที่เป็นการสร้างจิตสำนึกให้สังคมตระหนักในคุณค่า ร่วมกันระลึกถึงความสำคัญของผู้สูงอายุและสถาบันครอบครัว กระตุ้นเตือนให้สาธารณชนได้ร่วมกันแสดงออก ซึ่งความกตัญญูกตเวทิตาต่อผู้สูงอายุในครอบครัวของตนเอง และเอื้ออาทรแก่ผู้สูงอายุในสังคมเป็นพิเศษด้วย ตามวัฒนธรรมอันดีของไทยเรา

สำหรับการจัดกิจกรรม เนื่องในสัปดาห์ผู้สูงอายุแห่งชาติและครอบครัว ประจำปี ๒๕๔๘ นี้ ได้มีขึ้นเมื่อวันที่ ๘ - ๑๔ เมษายน ๒๕๔๘ เป็นสัปดาห์ผู้สูงอายุแห่งชาติและครอบครัว ภายใต้คำขวัญ **"ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยครอบครัว"** โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ๗๕ จังหวัดด้วย

ครอบครัวไทย เป็นครอบครัวที่มีคุณลักษณะมีเอกลักษณ์พิเศษ นำไปสู่สายใยแห่งความรัก และสายใยครอบครัวที่มีคุณภาพ พร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้าพร้อม ๆ กันด้วยความรักและความผูกพัน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นจุดเด่นที่คนไทยเราจะต้องช่วยกันดำรงรักษาไว้ และเสริมสร้างให้เข้มแข็งยิ่ง ๆ ขึ้นไปด้วยจึงจะดี

อนึ่ง เนื่องจากวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๘ เป็นวันครบรอบ ๕๕ ปี **"วันราชาภิเษกสมรส"** ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่า จึงพร้อมใจกันจัดงาน ๕๕ ปีมหามงคลราชาภิเษกสมรสขึ้น เฉลิมฉลองพร้อมกันทั่วประเทศด้วยความปีติยิ่ง

อีกพระราชพิธีหนึ่ง ที่แสดงถึงความห่วงใยใกล้ชิดของสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ทรงมีความเอื้ออาทรต่อพี่น้องเกษตรกรทั้งหลายทั่วประเทศด้วยทุกปี ก็คือ **"พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ"**

คือในราวเดือนหกของทุกปี อันเป็นระยะเริ่มต้นแห่งฤดูการทำนา พิธีเก่าแก่ที่มีมาแต่ครั้งโบราณกาล นั่นคือ พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ได้มีกำหนดจัดขึ้นเป็นประจำ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเป็นสิริมงคล บำรุงขวัญเกษตรกรให้เกิดความมั่นใจในการทำนา และมีความเชื่อว่าไร่นาที่ทำนั้นจะได้ผลผลิตดี มีความอุดมสมบูรณ์เพียงพอต่อความต้องการ

สำหรับในปีนี้ ปฏิทินหลวงได้กำหนดให้วันอังคารที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘ เป็นวันเจริญพระพุทธมนต์เริ่มพระราชพิธีพืชมงคล และประกอบพระราชพิธีทางศาสนา ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ส่วนวันพุธที่ ๑๑ พฤษภาคม

๒๕๔๘ เป็นวันพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ *(วันไถหว่าน)* ประกอบพิธี ณ บริเวณมณฑลพิธีท้องสนามหลวง โดยฤกษ์พิธีไถหว่านระหว่างเวลา ๐๘.๒๙ - ๐๙.๐๙ น. และผู้ทำหน้าที่พระยาแรกนาในปีนี้ ได้แก่นายบรรพต หงษ์ทอง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นต้นมา คณะรัฐมนตรีมีมติให้วันพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญนี้เป็น **"วันเกษตรกร"** ประจำปีด้วย เพื่อให้ผู้มีอาชีพทางเกษตร ได้ระลึกถึงความสำคัญของการเกษตร และร่วมมือกันประกอบพิธีเพื่อเป็นสิริมงคลแก่อาชีพของตน ทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศ จึงได้จัดงานวันเกษตรกรควบคู่ไปกับงานพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ตลอดมา และมีการคัดเลือกเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ ขึ้นรับพระราชทานโล่รางวัล จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พลับพลาที่ประทับ มณฑลพิธีท้องสนามหลวงอีกด้วย นี่ก็เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีที่สืบทอดมาดังกล่าว

ยังมีพระราชพิธีสำคัญที่คนไทยทุกคนควรจดจำ คือได้มีการจัดบำเพ็ญกุศลทักษิณานุประทาน ถวายเป็นพระราชกุศล **"๔๐๐ ปีแห่งการสวรรคตสมเด็จพระนเรศวรมหาราช"**

ในปีนี้ก็ได้จัดงานนี้ขึ้นอย่างสมพระเกียรติ ถูกต้องโบราณราชประเพณี เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๕ พฤษภาคมนี้ ณ พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภายในบริเวณกองบัญชาการทหารสูงสุด ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร พร้อมกับในทุกจังหวัดที่มีพระบรมราชานุสาวรีย์ตั้งอยู่อีก ๑๐ จังหวัด เพื่อให้อนุชนไทยได้ทราบ และร่วมสำนึกในพระปรีชาสามารถความกล้าหาญเป็นอย่างยิ่งของพระองค์ท่านสืบไปด้วย

สำหรับ **"วันวิสาขบูชา"** ในปีนี้เป็นวันสำคัญยิ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก ด้วยทางองค์การสหประชาชาติได้ประกาศยกย่องให้เป็นวันวิสาขบูชาของโลกด้วยแล้ว เพราะเป็นวันคล้ายวันประสูติ วันตรัสรู้ และวันปรินิพพานของสมเด็จพระพุทธเจ้าสมณโคดมพระศาสดา ซึ่งปรากฏการณ์ทั้งสามนี้ตรงกันอย่างน่าอัศจรรย์ยิ่ง

ในปีนี้รัฐบาลจึงได้จัดเป็นงานใหญ่ตั้งแต่วันที่ ๑๖ - ๒๒ พฤษภาคมนี้ ทั้งในส่วนกลางและในภูมิภาค พร้อมทั้งได้มีชาวต่างประเทศมาร่วมด้วยจำนวนมาก ผู้เข้าร่วมประชุมกว่า ๔๐ ประเทศมีมติเป็นเอกฉันท์ สนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก โดยใช้พุทธมณฑลซึ่งมีเนื้อที่กว่า ๒,๐๐๐ ไร่ เป็นสำนักงานใหญ่ของศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก และมีมติให้ประเทศไทยจัดงาน **"วันวิสาขบูชาโลก"** ต่อไปจนถึงปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๘๐ พรรษา ในปี ๒๕๕๑

และจะตั้งคณะกรรมการจาก ๔๒ ประเทศ ช่วยดูแลการจัดงานโดยจะจัดประชุมเป็นระยะ ๆ เพื่อเตรียมแผนการทำงานของปีต่อ ๆ ไป ทั้งนี้การเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนา ไม่เพียงใช้สถานที่ฉลองวันวิสาขบูชาเท่านั้น แต่ยังจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ และแหล่งความรู้ให้แก่พุทธศาสนิกชนทั่วโลก เพื่อเก็บหลักฐานข้อมูลทางพระพุทธศาสนาให้ทุกประเทศได้ศึกษาค้นคว้าด้วย

บรรณาธิการ

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๘

ขออภัย **ท้ายเล่มวารสารไทย ฉ. ๙๓** บรรทัดสุดท้าย

"สมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินทร แก้เป็น สมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร"

พิพิธภัณฑ์
พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี
(คอซิมบี้ ณ ระนอง)

บ้านพักพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี ปัจจุบันจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ แสดงประวัติครอบครัวของใช้ต่าง ๆ ของท่าน เปิดให้เข้าชมทุกวันในเวลาราชการ โดยติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนกันตัง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี

เกิดเมื่อวันพุธ เดือนห้า ปีมะเส็ง พ.ศ.๒๔๐๐
ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ.๒๔๕๑

ต้นยางพาราต้นแรกของประเทศไทย ยางพารามีถิ่นกำเนิดแถบลุ่มแม่น้ำอเมซอน ประเทศบราซิล พระยาสถลสถานพิทักษ์ *(คออยู่เกียด ณ ระนอง)* หลานชายของพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี นำเมล็ดยางพาราเข้ามาปลูกในเมืองตรัง โดยปลูกไว้ที่บ้านพักเป็นสวนยางพารารุ่นแรกของประเทศไทย

พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี ส่งเสริมการปลูกยางพาราตัวอย่างขึ้นที่ตำบลช่อง เชิญชวนเจ้านายและข้าราชการให้มาทำสวนยางที่เมืองตรัง ที่บ้านบางหมากและตูลูลู้ด

ภาพ : เมธี เผื่อนทอง
เรื่อง : ร.ต.ต.หญิง เมทินี ศรีรุ่งเรือง

อนุสาวรีย์พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี

(คอซิมบี้ ณ ระนอง)

“ความสำเร็จของชีวิต เกิดจากผลของการทำงานหนักอย่างจริงจัง และพยายามอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะทำกิจการใด ๆ”

มหาอำมาตย์โท พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี นามเดิม คอซิมบี้ ณ ระนอง นักปกครองและนักบริหารดีเด่นในรอบ ๑๐๐ ปี แห่งการสถาปนากระทรวงมหาดไทย ในฐานะสมุหเทศาภิบาล

ท่านส่งคนไปศึกษาวิธีการปลูกยางพารา และนำพันธุ์ยางจากมลายูมาส่งเสริมให้ประชาชนปลูกจนแพร่หลาย ริเริ่มสร้างทางคมนาคมเป็นจำนวนมาก จนได้รับการขนานนามว่า **“ขุนถนน”**

ภาพ : เมธี เผื่อนทอง
เรื่อง : มาโนช คามณีย์